

AYHAN GEÇGİN SON ADIM

roman

metis

Ayhan Geçgin
SON ADIM

Ayhan Geçgin 1970 İstanbul doğumlu. ODTÜ Felsefe bölümünü bitirdi. İlk romanı *Kenarda* 2003'te, ikinci romanı *Gençlik Düşü* 2006'da yayımlandı. İstanbul'da yaşıyor.

Metis Yayınları
İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519
e-posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com

Metis Edebiyat
SON ADIM
Ayhan Geçgin

© Ayhan Geçgin, 2010
© Metis Yayınları, 2010

İlk Basım: Ocak 2011

Yayın Yönetmeni:
Müge Gürsoy Sökmen

Kapak Tasarımı: Emine Bora

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003

ISBN-13: 978-975-342-789-0

AYHAN GEÇGİN
SON ADIM

metis

I

GECEİNİN BİR YARISI babanın ev halkını uyandırmak istemeyen sessiz, dikkatli adımlarını işitiyorsun. Giysilerinin hışırtısını, gıcırdayan kapıyı, karanlıkta nereden geldiğini çıkartamadığın çıtırdama seslerini işitiyorsun.

Gözlerini açıyorsun. Bir an gerçekten babanın canlanıp odada yürüdüğünü sanıyorsun. İki zaman üst üste biniyor: geçmişin bir ânı şimdiki zamana mı geldi, yoksa sen çocukluğunun o ânına geri mi döndün, karar veremiyorsun. Her ikisi de olabilir.

Ama baban değil. babaanne bu. Güya seni uyandırmamaya çağılarak mutfakta bir şeyler yapıyor, kendi kendine konuşuyor.

Sesleri işitiyorsun, mutfaktaki takırtıları, borulara ısıklık çaldırarak açılıp kapanan su sesini, uzaklarda bir yerde birden havlayıp sonra yine birden susan köpekleri; içinde gecenin uğuldadığı sessizliği ise bütün gövdenle işitiyorsun. Uyuyabilen varlıklar oluşumuz seni bir an şaşkınlığa düşürüyor. Gece böyle kaynayan bir sessizlikle gerilmişken, böylesine şişkin, doluyken nasıl uyuyabiliyorduk, nasıl gözümüzü, kulaklarımızı kapatabiliyorduk? Yaşlılar bunu öğreniyor olmalı, diye düşünüyorsun, o yüzden uykuları tuhaflaşıyor. Yoksa ölüm sonsuz uyku değil de, bir daha hiç uyuyamamak olmasın?

Gözlerini kapat!

Her gece böyle üçle dört arası uyanıyorsun. Uykun iyi değil. Uyku seni dinlendirmiyor. Yatağa girdiğinden daha yorgun kalkıyorsun. Bu artık hayvan uykusu, diye düşünüyorsun.

Babaanne yüzünden mi? Belki. Kadın iyi değil, sürekli sızlanıyor, kendi kendine konuşuyor, ağırlarından yakınıyor, somurtup du-

ruyor. Sabaha karşı kalkıyor, sonra da uyuyamıyor. Yatakta dönüp duruyor, ahlayıp ofluyor, erkenden yataktan çıkıyor. Herhalde seksenine varmak üzere. Kimi zaman o eğrilmiş bacakları, kopacakmış gibi duran cılız kolları, kamburu, bu çürüyen, kokan, küçülüp buruş buruş olan bedeni görmek bile tiksinnene yetiyor. Bir tek o kaldı. Ne inatçılık ama. Saat dört falan olmalı. Kolunu kımıldatıp saatine bakmak istemiyorsun.

Bir kamyon ıslak asfaltı ısıklar saçarak geçiyor. Çatı kenarlarından damlayan damlaların düzensiz seslerinin farkına varıyorsun. Yağmur yağmış. Bir karga bet bet ötüyor. Babaanne bir şeyler mırıldanıyor: "Ayy, başım dönüyor, ya Hızır." Tuvalete gitmen gerek, ama kalkmak, kımıldamak istemiyorsun. Uyumalıyım diyorsun, uyku iyi. Gözlerini kapat. Gözlerini kapatıyorsun.

HER ZAMANKI GİBİ sekize doğru uyanıyorsun. Göz kapaklarını aralamakta zorlanıyorsun. Ağır hissediyorsun. Bedenin ağırlığı sanki elli katına çıkmış. Kalkmak için kendini yataktan çekip alman gerek. Peki kalkmadan bunu nasıl yapacaksın, kendini nasıl çekip çıkartacaksın? Kalın perdeleri çekili oda boşlukta yerini bulmak ister gibi salınıyor. Dışarıda cıvıldaayan serçeleri işitiyorsun.

Beş dakika sonra cep telefonunun alarmı tam sekizde öttüğünde –kimbilir nasıl ya da hangi güçle– yataktan çıkıyor. işe gitmek için hazırlanmaya başlıyorsun.

Babaanne mutfakta, kahvaltılıkları çıkarmış, çayı demlemiş. Her zamanki giysileri içinde –mavi benekli lacivert pazen eteği, eskimiş, rengi çoktan solmuş kahverengi hırkası, beyaz saç tellerinin görüldüğü başörtüsü, kalın çoraplarının üstünde çedikleri, terlikleri– hırkasının kollarını dirseklerine doğru sıvamış çayı dolduruyor. "Sen kalhti?" diye soruyor geldiğini görünce, "çayları koyanı?"

Kahvaltı hazırlamamasını defalarca söyledin, ama dinlediği yok, ara sıra kafasına esiyor, yine hazırlıyor. Ağzına ayaküstü birkaç lokma atıyorsun, babaanne "Otursana a oğlum," diyor, "otur, otur da öyle ye." Oturur oturmaz "Yene heç uyuyamadım." diye yakınmaya başlıyor. Oturduğuna pişman oluyorsun, hemen çıkmalıydım diye düşünüyorsun. Sabahları zaten sinirlisin, bu aralar iyice sinirli hissediyorsun. Kalkar kalkmaz ne konuşmak, ne de babaannenin bu bitmeyen yakınmalarını dinlemek istiyorsun.

Eylemlerine sürekli eşlik eden ahlardan, aylardan, oflardan, amarlardan birini daha uzunca çıkarıyor ağzından, "Kemihlerim böyle nasıl sızhyi," diyor, "sana nası diyem, içi sanhi böyle, böyle ufalaniyir."

Bunu söylerken sağ elini kaldırıyor, parmaklarını birbirine sür-

tüyor. Tüm bu kahvaltı hazırlama, sabah karşılama faslı bunun için işte, bu sabah yakınması için. Havadaki ele bakıyorsun. Açılıp kapanmakta zorlanan, derisi aşınmış, buruşburuş bir el – kurumuş, taşlaşmış. Başını onaylar gibi sallıyorsun. Kemikleri yavaş yavaş eriyor. Kullandığı ilaçlardan biri de kemik ilacı. Biri hap biçiminde, diğeryse her akşam yatmadan önce burnuna sıkıldığı bir sprey. Beş ay önce süresi bitmiş raporunu uzatmak için hastaneye gittiğinizde yeni kemik ölçümü sonucunu görmüştün. Rapora göre kilosunda pek bir değişiklik yoktu, birkaç kilo vermişti yalnız, ama boyu bir elli birden bir kırk yediye düşmüştü. Bedenin büyümesini biliyordun ama küçülmesi de neydi? Santim santim küçülen bu beden seni bayağı şaşırtmıştı.

Eriyen kemikleri gözünün önüne getiriyorsun: içerde un ya da kum gibi bir şeylere dönüşüyorlar, ama kurumuş, incelmış, inatçı deri onları ısrarla sarmayı sürdürüyor.

Aslında abarttığını düşündüğü ağırları dışında gücü kuvveti yerinde, sağlığı iyi, zihni açık. Kendiyle gizli gizli gurur duyuyor, biri maşallah çok dinçsin dediğinde seviniyor. Televizyondan ya da komşudan bir sebzenin, bir meyvenin şuna ya da buna çok iyi geldiğini duyunca geciktirmeden uyguluyor, her gece yatmadan önce birkaç ceviz kırıp içlerini gece boyunca suda bekletiyor, sabah aç karnına sarı renge dönüşmüş sıvıyı içiyor ya da maydanoz saplarını bir tencerede kaynatıyor, birkaç gün boyunca birer bardak bundan içiyor. Bütün gün evde oturduğundan – çıkmak istemiyor, yazın sıcağı, kışın soğuğu, isli havayı bahane ediyor, bacaklarının ağrısından yürüyemediğini söylüyor– kendine yapacak bir şeyler illa çıkarıyor. Haftada bir temizlikçi kadının gelmesine rağmen "Zilli, heç eyi yapamıy ki," deyip yerleri siliyor, camları siliyor, fayansları siliyor, ya da olmadı muslukları parlatıyor, çaydanlığı, tencereleri kaynatıyor. Akşam eve döndüğündeyse tek tek, ayrıntısıyla yaptıklarını anlatıyor. Arada bir Fatma Abla uğruyor. Canı sıkkın bir komşuyu saymazsak tek ziyaretçi o –babaanneden on, on beş yaş kadar küçük, aynı köyden, uzaktan bir akraba, yakınlarda oturuyor– geliyor, gelirken taşıdığı havadisleri de getiriyor, kendi dillerinde uzun uzun konuşuyorlar. Bunun dışında bazen birkaç ayda bir ziyaretine

gelen yolunu şaşırmiş bir akraba oluyor ama genel olarak annenin ölümünden sonra gelen gidenin ayağı kesilmiş.

Dar mutfak penceresinden karşıdaki balkonların, çatıların, bacuların, irili ufaklı çanak antenlerin arasından gökyüzünün bir parçası görünüyor. Küçük gri bulutlar parça parça kayarcasına yavaşça akıyor. Bir an mart güneşi mutfakta parlıyor. Bir günışığı tanesi babaannenin kulağındaki altın küpenin halkasında kayıyor. Parlak, gümüş bir damla. Işıldayıp sönüyor. Babaannenin yüzünün bir anlığına değiştiğini görüyorsun, yüzündeki buruşukların yönü değişiyor, çizgiler yukarı doğru çıkıyor, aklına bir bitkinin ya da bir deniz hayvanının ışığa yönelen ince, saydam uzantıları geliyor. Yüz tombul, sevimli, hoş bir nine görüntüsüne dönüşüyor. Başkalarıyla olunca gayet iyi takınır bu yüzü. Bir genç kızın utangaç haline büründüğünü bile görmüştün bu yüzün. Yüz sanki artık yüz değil de hamurumsu, plastik bir maske, ama gizlemek için değil, açığa vurmak için var. Doğal oyunculuk, kuşlarda, kedilerde olduğu gibi. bazen gerçekten yaşlı mı yoksa yaşlıyı mı oynuyor, şüpheye düşüyorsun. Çizgiler yeniden aşağıya düşüyor.

Belki de ışıktan dolayı biraz yumuşuyorsun: "Bugün hava güneşli olacak galiba."

"Eyi, eyi, daa gelsin yaz. Gışın donduh be. Aman, ne gıştı öyle. Hep üşüdüm, hep. Bu ev de heç ısınmıyı ki."

Bozuk, yarım, kırık dökük sözcükler. Kulaklarını tırmalıyor. Bir dil mi bu diye düşünüyorsun, bu yaptığımız bir konuşma mı?

"Ben çıkıyorum, yoksa geç kalacağım." diyorsun.

Babaanne de o zaman acele et, gibi bir şeyler söylüyor. Kapıya kadar seni geçiriyor, paltonu giyer, botlarını ayağına geçirirken başında dikiliyor. Eli açık kapıya dayalı, bağcıkları bağlamayı izliyor. Böyle beklemene gerek yok, demenin bir faydası yok. Ne olur ne olmaz diye şemsiyeni yanına alıyorsun, paltonun cebine sıkıştırıyorsun. Kapıyı kapatmadan önce, "Hava bugün sıcak olacak herhalde," diyorsun, "sen yine de doğalgazı kapama. Öyle azar azar yansın."

"Yoh, kapamam. Neye kapatamı? Zaten bilmiyim ki dügmeleri, karıştırıyam hangesi hangesi."

"İyi. Hiç elleme o zaman."

"Tamam oğlum, tamam. Hade, Allah işini rast getirsin."

Apartmanın loşluğu ve ağır kokusu içinde merdivenlerden inip dışarıya çıkıyorsun.

Açık hava iyi geliyor. Dışarıda olmaktan, solukça parlayan güneşten, sabah esintisinin yüzünü yalamasından hoşnut oluyorsun. Cadde hâlâ yer yer ıslak, kaldırım kenarlarında su birikintileri var. Geceki yağmur bu boğucu, çoğu beş-altı katlı, boyası çoktan atmış sıralı apartmanların birbiri üzerine devrilircesine yükseldiği dar sokağı bile temizlemiş görünüyor. Sokağın nasılsa kalmış tek ağacı olan cılız akasya dış cephesindeki mozaiklerin kararıp dökülmeye başladığı bir apartmanın önünde kar beyazı çiçeklerini açmış bile, bir serçe sürüsü üstüne konmuş, ötüşüyor. Az ötede kol kola girmiş iki genç kız yürüyor, başları dik, saçları esintide dalgalanarak sert, kararlı, ama hafif adımlarla işe gidiyorlar, herhalde civardaki yüzlerce konfeksiyon atölyelerinden birine. İki küçük okullu çocuğun sallana sallana yürüyüşleri sana bir aylıklık esintisi getiriyor, istasyona yürüye yürüye inmeyi düşünüyorsun. Ama geç kalacağını düşünerek vazgeçiyorsun. Apartmanların birinden bir kadın pencereyi açıp bir örtüyü hızlı hızlı silkeliyor, sonra sertçe kapatıyor: ev kadınının güne başlama işareti.

Tenha, gölgeli, henüz sessizlik içindeki birkaç ara sokaktan, yeni yeni açılmış dükkânların önünden geçip şimdiden gürültüye, keşmekeşe, egzoz dumanına boğulmuş ana caddeye çıkıyorsun. Gelen minibüslerden birine el ediyorsun. Önünde sertçe duran minibüse atlıyor, dolu minibüste, ayakta, yokuş aşağı sarsıla sarsıla yapılan on beş dakikalık kısa bir yolculuktan sonra istasyonun önünde iniyorsun. Alçak tavanlı, dar, nemli, loş tünele giriyor, kenarları yosun tutmuş taş merdivenlerden çıkıyor, turnikeden geçip istasyona giriyorsun.

İstasyon kalabalık. Sıralara oturmuş, duvar diplerine yaslanmış ya da yalpalayan adımlarla ağır ağır dolaşan insanlar treni bekliyor. Duvarda asılı tarifeye göre trenin gelmesine daha beş dakika var. Ağır ağır ileri geri yürüyorsun. Gecedен kalma düşünceler de kafanda dolaşıyor. Ağırlaşıyorum, diye düşünüyorsun, giderek ağırla-

şıyorum, ciğerlerime dolan suyu hissediyorum.

Mendil satan bir kız çocuğu yanına yanaşıp gülümseyerek mendil alıp almayacağını soruyor. Kızı zaten neredeyse her sabah görüyorsun. Sekiz ya da dokuz yaşlarında, çok güzel bir kız çocuğu bu. Güzelliği bir kez daha seni şaşırtıyor. Hafifçe öne eğiliyor, uzun uzun, utanmaksızın bakıyorsun yüzüne. Kız olağanüstü koyuluktaki siyah gözlerini yere indiriyor, beklerken bedenini hafifçe iki yana sallıyor, sonra gitmeye davranıyor. "Dur, dur," deyip bir mendil alıyorsun. İlerde, uzun sıraların birinde oturan iki çocuklu bir kadının önünde duruyor bu kez, kadın da kız çocuğundan etkilenmiş olacak ki mendil alırken bir-iki soru soruyor, kızın siyah saçlarını, saydam yanaklarını okşuyor.

Ama belki hep ağırdım, çocukluğumda bile.

Yine de tüm bu ağırlığa karşın –aklına suyun yüzeyine vuran şişmiş bir ceset görüntüsü geliyor– kendini kendin dediğin şeye yerleştirmekte zorluk çekiyorsun. Oldukça incelmış hissediyorsun, sanki bütün varlığın kolayca dağılabilecek ince bir dış deride toplanmış; ya da saydam, aşınmış bir kabuk. içi boş bir kavkısın. Ama bunlar bile fazla katı. Kendini derinin nemine, biraz buhara ya da dumana dönüşmüş gibi hissediyorsun. Bu nem, buhar ya da duman ötekisinin –kendi dediğin şeyin– az üstünde tütüyor, geriye ya da ileriye doğru kayıyor. Ama hangi rüzgârın ya da devinimin etkisinde?

Tren istasyona gürültüyle, kıvrılarak giriyor. Trene biniyor, kalabalığın içinde, bedenler arasında, kendine bir yer buluyorsun.

...

Bir bakalım. Bu tren kalabalığındaki her insanın bir adı var, elbette senin de. Ama adınla kendin arasındaki ilişkiyi yitirmiş gibisin, bu ad kime verildi, kimi işaret ediyor, emin değilsin. Öyle ki şimdi bu kalabalıkta biri sana seslense dönüp bakman için bu adın birkaç defa tekrarlanması, adın senin olduğunu anımsaman için bir süre geçmesi gerekecek.

Ya da gerçek olan belki bu ad. Çağrılan, söyleneni anlayan, ya-

nit veren; yerine getiren, eyleyen. yapan bu adın kendisi. sen değil. Öyleyse bu ad –Alisan adı– hâlâ iş görüyor.

Aslında adın Ali İhsan, ama çocukluğundan beri Alisan diyorlar, sen de adını söylerken öyle diyorsun. Burada, Küçükçekmece'de, sıvaları dökülmek üzere olan beş katlı apartmanın dördüncü katında üç oda, bir salonluk evde babaannenle birlikte yaşıyorsun. Bir zamanlar ev kalabalıktı, dede vardı, anne baba vardı, ağabey vardı. Misafirler, köyden gelenler, akrabalar, yatıya kalanlarla hiç boş olmazdı ev. Şimdi düşününce evin böyle boşalmış oluşuna şaşırıyorsun.

Burada, bu semtte doğdun. (Burada? Ama neresi burası? Burayı da bir buraya yerleştirmekte güçlük çekiyorsun. Aslında hiçbir burayı bir buraya yerleştiremiyorsun.) Geçen ayın yirmi dördünde otuz dört yaşına bastın. Otuz dört yılın neredeyse tamamını bu hiç değişmeyen ama inşası hep süren semtte. Küçükçekmece'de geçirdin. Doğduğun ev, üç-dört mahalle yukarıda küçük bir gecekonduydu. Artık yok. Yerinde şimdi çok katlı bir apartman yükseliyor.

Sonra? Sonra. liseden sonra, Eskişehir Üniversitesi İletişim Fakültesini kazanınca Eskişehir'e gittin. İlk yıl tek başına olmanın sarhoşluğuyla öğrenci yaşamına daldın. Nihayet, dedin kendine, nihayet evden uzaktayım, kurtuldum. Sigaraya başladın –tadı elbette berbattı, ama elinde sürekli sigarayla dolaşmak hoşuna gidiyordu– içkiye alıştın. Saçların uzayınca kesmedin. Arkadaşlar edindin. Kızlar söz konusu olunca çekingendin, yine de nasıl olduğuna kendin de şaşarak bir kızla sevgili olabildin. İlk sevgilim diyebilirsin onun için. Ayrıca yattığın ilk kadın. Birlikte filmler seyrettiniz, yatakta şiir kitapları, romanlar okudunuz. Felsefe kitaplarına dadandın, bir ara *Zerdüşt*'ü dilinden düşürmedin. Haftanın üç-dört günü kızın evindeydin artık, okula falan gittiğin yoktu. Sevişiyor, film izliyor, okuyor, tartışıyor, akşamları öğrenci barlarına takılıyordunuz.

Bir yıl böyle sürdü. Kızla ayrıldınız. Şimdi nedenini bile anımsamıyorsun. Sıkılmaya başladın. Porsuk çayının iki kenarında diğer tüm memur, asker, öğrenci kalabalığıyla birlikte sıkıntılı, aylak, ayaklarını sürüye sürüye dolaşıp durdun ya da bir kafeye oturup bu kez gelip geçenleri seyrettin. Derslerin berbattı, bir yıldır hiçbir derse girdiğin yoktu. Ama umurunda değildi. Kenti de, okulu da, triple-

ri de beğenmiyordun. Günlerini boş boş geçiriyordun. Başka kız arkadaşların oldu. Ama onlara karşı pek de bir şey hissettiğini söyleyemezdin. Takılıyordun. Bazılarını içten içe küçümsüyordun. Zaten her şeyi küçümsüyordun. Bütün yaşam biçimlerine –ki sence bunların hepsi aynıydı, birbirine benzerdi– tepeden bakıyordun. Görünüşte gerçekten değer verdiğin ya da ciddiye aldığın bir şey yok gibiydi. Giderek içine kapandın, çok az konuşan biri oldun (zaten geveze sayılmazdın).

Üçüncü yılın sonunda yazın İstanbul'a geldin. Baban ağır hastaydı. Birkaç ay içinde o koca bedeninin hızla eriyip gittiğine tanık oldun. Bu kadar sessiz, yumuşak bir adamın ölümünün böylesine korkunç, acılar içinde olmasını hiç anlamadın. Babanın ölümü bahane oldu, okulu bıraktın. Annenin itirazlarına hiç aldırmadın.

Bir süre işsiz güçsüz dolaştın. Önceleri mahalle arkadaşlarına ayak uydurmaya çalıştın. Bir defa –onlarla birlikte diye, zorunlu olarak– bir kavgaya karıştın. Kavgada tek yumruk bile atmadın, ama bıçaklanan sen oldun. Bacağından yaralandın, ama ciddi bir şey değildi, yalnızca bir-iki hafta evde yattın.

Sonunda iş aramaya koyuldun. İş bulmak kolay değildi, zaten asgari ücretten fazlasını vermiyorlardı. Fazla şansın da yoktu. Yazın bir tatil kasabasına gidip orada üç-dört ay garson olarak çalıştın. Geri döndün. Mahalleden bir arkadaşın içecek firmasının birinde plasiyer olarak çalışıyordu. O söyleyince oraya başvurdu. Bir yıl kadar orada çalıştın. Ayrıldın. Bir yıl kadar daha boş gezdin, ne yapacağım diye kara kara düşünmeye başladın.

Bir akrabanın yanında Topkapı'da bir matbaada işe girdin. İrili ufaklı matbaa dükkânlarından oluşan, çalışanlar arasında yarı açık cezaevine benzetilen büyük bir handı burası. Sizinki üst katlarda küçük bir dükkândı, sık sık arızalanan, eski püskü iki makinede çoğunlukla kartvizit ile düğün davetiyesi basıyordunuz. Bir yıl kadar orada çalıştıktan sonra akrabaya bulaştığına pişman olup ayrıldın. Bir süre daha boş gezdin. Ardından bir ilaç firmasının deposuna girdin. Dört-beş yıl kadar orada çalıştın, az çok depoculuk işini öğrendin, kısa süren başka bir iş değiştirmeden sonra, parası biraz daha iyi olan bu son işe geçtin.

Yirmi yedi yaşındayken, burada İstanbul'da, üniversite zamanlarında içten içe, uzaktan hoşlandığın bir kızla karşılaştın. Bu karşılaşmayı bir fırsat olarak düşündün. (Neyin fırsatı? Belki nihayet bir yaşam kurabilmek, sevebilmek, bir erkek olabilmek...) Beş yılı birlikte geçirdiniz. Ama ikinizin de beklediği gibi olmadı. Son iki yılı şimdi bazılarını anımsadığında yüzünün kızardığı kavgalarla, didişmeler, birbirini aşağılamalarla geçirdiniz. Sonunda ayrılabilirsiniz. Belki bu aynı zamanda gençliğinin de (ama hangi gençlik, ne zaman yaşanmış, ne zaman bitmiş?) kesin olarak bittiğini anladığın andı.

Rusya'da yaşayan, senden dört yaş büyük bir ağabeyin var. Burada İstanbul'da mühendislik okudu. Babanın ölümünden hemen sonra Rusya'ya gitti, beş yıl önce de bir Rus'la evlendi. Biri kadının önceki kocasından olmak üzere iki kızı var şimdi. En son annenin cenazesinde yalnız gelmiş, o zaman görmüştün. Gelmek için kendini zorladığı belliydi, dönmek için sabırsızlandığı da. Zaten cenazeden hemen sonra döndü, bir daha uğramadı. Öyle görünüyor ki gelmeye niyeti yok. Yılda bir-iki defa aklına esince Rusya'dan telefon ediyor, paraya ihtiyacınızın olup olmadığını soruyor. Sen de her seferinde yok diyorsun.

Babandan kalma şu daire olmasaydı, elbette işlerin senin için çok daha zor olacağını gayet iyi farkındasın. Baban biriktire biriktire almıştı bu daireyi. Dedenin parası ile babaannenin gözü gibi sakladığı, ev almaya karar verildiğinde eksikliği tamamlamak için bozdurulan altınları, beşibiryerdeleri de içinde var. Maaşın çok değil, ama idare eder. Babaannenin dededen kalma emekli maaşı da var. Ama bu paraya dokunmuyorsun. Kadın paraları renklerine göre az buçuk tanıyor. Gün içinde ekmek, çay ya da süt gibi ufak tefek şeyler alarak bir kısmını harcıyor, kalanını da yeterince biriktiğine karar verince vadeli hesabına –okuma yazması olmadığından iyice karmaşıklaşacak banka işlemlerinden dolayı hesabı senin adına açmıştınız– yatırması için sana veriyor. Kefen param, diyor, bu parayla beni götürüp dedenin yanına gömersin, mezarımı yaparsın. Geri getirdiğin banka

cüzdânını alıp yeniden özenle saklıyor. Aslında bankada parasının bayağı biriktiğini düşünüyor.

Ama bu kadar yeter.

Annemin üç yıl önce, diyorsun, babamın ölümünden tam on bir yıl sonra ölmesini de sayarsak bunlar yaşamımın belli başlı olayları. Yaşamımın olayları, hayat hikâyem.

Ama hikâye buysa bile bu boşluk duygusunu nereye yerleştireceğim? Bunlar hayatımın olaylarıysa eğer, başına geldikleri kim? Olaylar, düşününce seni üzen ya da yüzünü kızartan olaylar bile sanki bir yandan sana hiç dokunmadı. Onları yaşarken de öyle hissediyordun, şimdi düşündüğünde de. Başına gelenler tam aksine sanki seni yaşadıklarından aşılmaz bir mesafeyle ayırmak için oldu; her olan iki kere oluyormuş gibi – bir kez olarak ama aynı anda bir kez de olmayarak. Sana öyle geliyor ki payına bu olmayan kısım daha çok düşüyor. (Eğer öyleyse hikâyenin anlattığı *kim*'dense, *kim değil*'i daha çok oluyorsun.)

Dahası: başına hiç gelmemesine rağmen yaşamın çoktan bitmiş gibi hissediyorsun. Sanki başka biri –senin bir benzerin, hatta tıpatıp eşin, senden başkası değil şüphesiz, yine de bir başkası– tüm yaşamını senden önce yaşayıp senden önce bitirdi. Sadece şimdiki yaşamını değil, hayal edebileceğin ya da gerçekleşebilecek bütün olası yaşamlarını da tüketip sen daha başlayamadan bitirdi.

Yaşamım, diyorsun, çok önce bitmiş, çok önce olup sona ermiş.

Bir geçmiş yok, diyorsun, kimin geçmişi bu bilmiyorum ama benim değil, benimse bile daha çok bir duvarın ya da duvar biçiminde yükselmiş bir saydamlığın gerisinde, gelecekte... Belki o da çoktan yitip gitti. O öteki senden önce yaşayan, geleceğini de senden önce yaşayıp tüketti.

Bazen kendin için bir gelecek hayal etmeye çalışıyorsun, ama gözünün önünde yalnızca titreyen bir koyuluk, dalgalanan bir karanlık beliriyor. Ya gerçekten gelecek çoktan olup bitti, ya da sen hayal etme gücünden yoksunsun. O karanlıkta koyu bir leke görüyorsun: rüzgârda çırpınan siyah bez parçası, ya da yüzeyde sürüklenen kara bir yelken paçavrası gibi bir şey.

Gelecek, diyorsun, içinde benim olmadığım, asla olamayacağım, bana asla gelmeyecek olan gelecek...

Uzun süredir kimseyle bir ilişkin yok. Uzun süredir hiçbir kadınla yakınlaşmadın, ya da yakınlaşamadın. Rastlayınca ayaküstü konuştuğun eski mahalle arkadaşlarını saymazsak arkadaşın da yok.

TEKRARIN AKAN, saldıran, yükselip alçalan, sessiz bir inleme gibi uzayan gıcirtısı içinde her sabah aynı eylemlerle, el edilen minibüse, istasyona, ite kaka açılan trenin paslı kapılarından gövdeler kalabalığına, kurşun renkli denizin yaklaşip uzaklaştığı pencere kenarına, hattın iki yanı boyunca seyrelip yoğunlaşan tozlu yeşilliklerin içinden beş durak sonra Bakırköy'e, boşalan kalabalıkla birlikte dışarıya, mezarlık duvarının, gerisinde yükselen, kargaların tepesinde uçtuğu dingin selvilerin yanı boyunca geniş, düşünceli adımlarla işe.

Bilincin çoktandır tersine dönmüş gibi hissediyorsun, uykuda göz kapaksız bir göz gibi uyanık, gün içinde yarı yarıya kapalı.

İşin, kuru mama ithal eden bir şirketin depo bölümünde. Aslında birkaç iş alanında faaliyet gösteren büyük bir ortaklığın küçük bir dalı bu şirket. Burada şefle beraber beş kişisiniz. Önde, girişin sağında, şefin kartonpiyerden yapılmış küçük odasının karşısında kendi küçük masan var. Sözde, depodakilerin en okumuşu olduğundan şefin yardımcısı gibi bir şeysin. Faturaların, irsaliyelerin düzenlenmesi, sayım, raporlama ya da yazışmaların bir bölümü işinin bir parçası. Ama bunlar çoktan angarya işlere dönüşmüş, sen de asıl olarak diğerleriyle birlikte sonu hiç gelmeyen siparişleri hazırlıyor, kolileyip duruyorsun.

Şirket altı katlı bir binanın ilk üç katında, depo en alt katında. Depo küçük, içindeki her şey tıkiş tıkiş. İşler yoğun olduğunda malları nasıl sığdıracağınızı bilemiyorsunuz, plastik paletler üzerinde yan yana dizili koli tepelerinden neredeyse hareket edecek alan kalmıyor. Mamalar Amerika'dan ithal ediliyor, önce kiralık bir ana depoya geliyor, ana depodan stok ve sipariş durumuna göre haftada bir ya da iki kez parça parça buraya, buradan da yurtiçindeki satış nok-

talarına ya da dağıtımcılara gidiyor. İş arkadaşların bir mama şirketinde çalışmalarına rağmen, insanların bunca parayı niçin evcil hayvanlara harcadıklarını hiç anlamıyor. Onlara göre bunlar ya evinde yirmi kedi besleyen yalnız, yaşlı kadınlar, ya sakat, kafadan hasta kişiler, ya hayvanı çocuk yerine koyan çocuksuz aileler ya da zengin şımarıklar. Şef bile ara sıra kendini tutamayıp "Bunlara harcanan parayla." diyor, "Türkiye'deki açları doyurur, sokaktaki çocukları, yetimleri kurtarırsın." Ama adamın gerçekten açları, yetimleri falan dert ettiğine inanmıyorsun. En çok hangisinden nefret ediyorlar çıkaramıyorsun, ev hayvanlarından mı, sahiplerinden mi yoksa bu işin kendisinden mi?

Depo en fazla yüz metre kare olmasına, bütün gün yan yana, omuz omuza olmanıza rağmen dört yıl boyunca kimseyle işin gerektirdiğinin ötesinde bir ilişki kurmadın. Zaten kimsenin böyle bir çabası yok. Her gün zaman geçsin ya da sonu gelmeyen çalışmaya eşlik etsin diye yapılan şakalar, espriler, takılmalar dışında kimsenin kimseye anlatacak bir şeyi yok. Herkes niçin burada olduğunu çok iyi biliyor, para kazanmak ya da geçinmek denen şey için. Her biri ötekine sinir bozucu duruşu ya da bakışıyla şu gerçeği anımsatmak için var sanki: yaşam acımasız, sakın düşeyim deme, bir kez düştün mü, sokak köpeğinden beter olursun.

Üst katlaridari bölümlere ait. Şu ya da bu bölümle telefonla konuşmak dışında onlarla da bir ilişkin yok. Halkla İlişkiler bölümünde üç genç kız çalışıyor. Kızların üçü de üniversite mezunu, iyi giyiyor, kendilerine iyi bakıyor, öğlenleri birlikte öğle yemeğine gidiyor, sonra gülerek, neşeli geri dönüyorlar. Bir tanesi uzun süre hoşuna gitmişti. Balık etli, dolgun gövdeli, güzel, geniş kalçaları olan bir kız. Gövdesi gibi sıcakkanlı bir havası var. Bazen aşağıya indiğinde ya da öğle yemeği için dışarı çıkarlarken çaktırmadan kalçalarına ya da göğüslerine bakıyorsun. Tabii bakanın bir tek sen olmadığını farkındasın. Bir süre geceleri hayalinde o vardı. Sonra geçti. Arzun zaten o kadından bu kadına uzaktan dolaşıp duruyor. (Uzun süre oldu, bir kadına nasıl yanaşılır, nasıl konuşulur anlamıyorsun artık. Belki bu da yalnızca bir alışkanlık meselesidir. Bir kadınla yaşamaya alışmak gibi insan kadınsızlığa da alışıyordur.)

Elbette sen de işe karşı hiç iyi duygular beslemiyorsun. Ama artık nefret ettiğini, sevmediğini de söyleyemezsin, tek hissettiğin şey bıkkınlık. Genelde yapılması gerekli işleri eksiksiz yapmaya özen gösteriyor, geri kalan her şeye kayıtsız durmaya çalışıyorsun. Olabildiğince göze batmamaya, geri durmaya çalışıyorsun. Bulduğun yöntem bu (belki uzun süredir yaşama yöntemin bu). Yine de bazen iş yürüsün diye her şeyin ılımlıca geçirtilmesine dayanamadığın zamanlar oluyor. O zaman kendince bir şeyler yapıyor, birine sert çıkıyor ya da işi savsaklıyor, sık sık bahçeye çıkıp geri gelmiyorsun. Ama elbette böyle durumlarda senin işini bu kez ötekilerin, özellikle Süleyman'ın sırtlandığını gayet iyi biliyorsun. Kendi kendine küfrü basıyorsun. Ama farkındasın; yararsız, çocukça tepkiler bunlar, peki olgun tepki nasıl olacak? Bahçeye çıkıyor, evcilleştirilmiş hayvanlar asıl bizleriz, diye düşünüyorsun.

Süleyman depoda yakınlık benzeri bir şey hissettiğini söyleyebileceğin tek kişi. Belki çocukken baban seni çalıştığı fabrikaya götürdüğünde orada tanıdığın işçileri anımsattığından, ya da burada bulunduğu yerden hoşnutçasına ayakları yere sağlam basan tek kişinin o olduğunu düşündüğünden böyle hissediyorsun. Ağır işlerin çoğunu Süleyman yapıyor. Zaten bu ağır işleri yapmak için işe alınmış. Ama en az maaşı alan da o. Ortadan terk, köyde büyümüş, on sekiz yaşında İstanbul'a gelmiş. Şimdi yirmi altı yaşında. Deponun saf görülen, sürekli kendisine takılan adamı da o. Takılmalara aldırmıyor, gülerek yanıt veriyor. Gülümsemesi yüzünün diğer ifadeleri gibi yarım. Köydeki eski bir kazadan dolayı koca suratının sağ yanı felçli gibi donuk. Ama herhalde bu takılmalar çoğunlukla hoşuna gidiyor. İşini iyi yaptığını, değerini gösterdiğini çıkarıyor bunlardan. Akrabaları ya da komşularına kıyasla durumunu iyi görüyor. Önceki işine göre –işyerlerine, bürolara cam siliciliğine ya da temizliğe gidiyordu– bayağı ilerlemiş sayılır. Planlarını çoktan yapmış, para biriktiriyor. Kendiyle gurur duyuyor. Bir tek karısının hâlâ evlere, temizliğe gitmesi canını sıkıyor, ama her şey düzgün giderse yakında karısının çalışmasına gerek kalmayacağını hesap ediyor. Planlarına göre beş yıl içinde ev sahibi olma hayalini gerçekleşt-

tirebilecek. Bunları ara sıra deponun arka taraflarında bir yerde çay molası için oturur ya da işten çıkıp istasyona doğru yürürlerken sırtlarını verir gibi anlatıyor. Sana güvendiğini gösteriyor bu, ya da sen öyle yorumlamayı tercih ediyorsun. En çok korktuğu, başkalarının kıskançlığı, kem gözler. O yüzden genelde ağzını sıkı tutuyor. Kapalı, temkinli bir yanı, kendine göre kumazlıkları, kendi tarzında şefe yaranma yolları var.

Her şeyin en hesaplısını, peynirin, bayramlık lokumun ya da kışlık bir montun nerede ucuza satıldığını, otobüslerin numaralarını ya da bir yerden bir yere seyahat etmenin en ucuz yolunu bilir. Her şey için bir tavsiyesi vardır.

"Birader," böyle sesleniyor sana, "birader, eve gidince hanıma leğene ılık su koyduruyorum, içine de tuz. Ayaklarımı tuzlu suda bir yarım saat tutuyorum. ağrısı falan kalmıyor. Sen de yap. Tuzlu su çok iyi."

Bazen Süleyman'ı, binanın camlarını temizlemek için gelen camcı arkadaşıyla mola sırasında bir köşeye oturmuş, neredeyse kafa kafa vermiş konuşurlarken görüyorsun. Öyle ciddi bir edayla, başkaları duymasın diyemiş gibi fısıltıyla konuşuyorlar ki sanki çok temel, yaşamsal, aynı zamanda gizli kalması gereken bir şeylerden bahsettikleri izlenimine kapılıyorsun. Oysa çok iyi biliyorsun ki yalnızca günlük olaylardan, mahallelerinden, faturalardan, paradan konuşuyorlar.

Öğle yemeği sonrasında herkesin keyfi yerine geldiğinde biri Süleyman'a laf atıyor: "Senin camcı kör mör ama," diyor, "tepelere hep, plazaların camlarını siliyor."

"Yüksekte çalışan cam silicileri diğerlerine göre daha fazla para alıyor ya," diye ortaya açıklıyor.

"Kör değil," diyor Süleyman.

"Nasıl değil, geçen bizim muhasebeci Mustafa'ya 'ne dedin abla,' demiş ya işte oğlum."

Süleyman dahil, herkes kahkahalarla gülüyor. Bir süre bu espri, bayatlayana ya da yeni bir tanesi bulunana kadar yapıyor. Herkes birbirine "anlamadım, ne dedin abla?" diyor, şef geçerken Süleyman'a "ne dedin abla?" diye takılıyor.

"Kör değil," diye açıklama yapıyor Süleyman, "ama gözleri bayağı bozuk, doktor göz sinirlerin çok zayıf, ilerde kör olabilirsin demiş."

Öğleden sonraları ise yeniden siparişlerin karşılanması, bir sürü paketin hazırlanması, bayilere dağıtılması işine aralıksız girişiyorsunuz. Arada aklına gelip babaanneyi arıyorsun. Bir şeye ihtiyacı olup olmadığını soruyor, iş uzarsa, geç kalabilirim diye anımsatıyorsun, bekleme. Babaanne telefonla arama yapamıyor, o yüzden sen aramak zorundasın, bazen açma düğmesi yerine kapama düğmesine basıyor. Sinirleniyor, ama az sonra yeniden arıyorsun. Bazı günler öyle yoğun oluyor ki işten çıktığında kendini sarhoş gibi hissediyorsun. Çalışmaktan sarhoş olmak diye bir şey var, sarhoş oluyorsun.

İş çıkışı, hava uygunsa ya da çok yorgun değilsen kıyıya, Bakırköy sahiline iniyorsun. Tenha sahilde oturuyor, karanlık gece denizini izliyorsun. Puslu havada, bu kara boşluğun üzerinde soluk ya da parlak ışıklar olarak yayılmış gemilere, açıkta bekleyen kara tankerlerine, yük gemilerine, yanaşıp kalkan deniz otobüslerine, ötede hafifçe sallanan balıkçı teknelerine bakıyorsun. Bu önünde uzanan ölü karanlıkta soğuk, cansız, cıvık, vıcık vıcık bir şeyler var. Marmara diye adlandırılan denizden çok bir çamur karanlığına ya da bataklığa bakıyormuşsun gibi geliyor sana. Ama öyleyse aynı zamanda seni böylesine etkileyen şey nedir? Kentin arkadaki uğultusu, sahil yolundan geçip giden arabaların gürültüsü gide gide çekiliyor, kentin uğultusunu cırcır böceklerinin tiz ötüşü gibi duymaya başlıyorsun. Ara sıra önünden arabasının ucunda sallanan feneriyle bir mısırcı geçiyor, bir sarhoş sallana sallana yürüyor, yeniyetmelerden oluşmuş bir kalabalık bağıra çağıra geçiyor, yan yana yürüyen iki kadın geçerken belli belirsizce yavaşlayıp seni süzüyor. Loşlukta göz bebekleri parlıyor. Karanlıkta kıvrım kıvrım dökülen bir gölge gibi salınan gövdelerinden havaya gizemli bir koku yayılıyormuş gibi geliyor sana, ağır ağır uzaklaşıyorlar.

Kafanın içine seni düşünmeye zorlayarak bir yığın şey üşüşüyor, dilin ucuna kadar gelen ama bir türlü çıkarılamayan bir sözcük

gibi bedeninin ucuna kadar bir şey geliyor. Ama hiçbir düşünce oluşturmuyor bunlar, aksine düşünmeni olanaksız kılıyor, kafanda hiçbirini bir ucundan tutamadığın belirsiz parçaların bir yığını, bir yamalı bohça karmaşası sürekli dönüp duruyor. Düşünemiyorsun açık. Kafanın içinde bir sis var, kafan bu sisin içine gömülmüş, bu sisçe sarılmış.

Üzerine uyku gibi bir şey çöküyor, başın öne düşüyor. Ama uyku değil bu. Uykuya bile, yukardan gelip üzerine yıkılıyor, tüm havayı emerek seni sarıyor. Ama küçük bir delik de bırakıyor sana, leğenden sıçrayan balığın solungaçlarını şişirmesi gibi, bu sürekli havasızlığı solu diye.

Akşam dönüşte babaannenin güvenlik kilidini döndürüp açışı ve televizyonun yüksek sesi karşılıyor seni. İki sene önce civarda hırsızlık olayları iyice artıp mahalleden üç-beş ev soyulunca, korkan babaanne her akşam hırsızlardan bahsetmeye başlayınca taktırmıştın bu çelik kapıyı. Bu yüzden, eve her gelişte, sinir bozucu bir biçimde eve girmek için hep zili çalmak, babaannenin kapıyı açışını beklemek zorundasın.

"Alisan oğlum, sen geldin?" diyor ya da soruyor kapıyı açtıktan sonra babaanne, sanki görünmen yetmezmiş gibi bir kez de evet deyip ses vermen gerekiyor.

Dilinin ucuna gelen ters yanıtları geri itiyorsun, "evet" diyorsun.

İçeri girip televizyonun sesini kısıyorsun.

"Nerde kaldın oğlum? Aç mısın? Yemeh yedin?"

"Yok, açım. Ama sen otur, ben hazırlarım. Önce bir duşa gireyim."

"Dur havlunu getirem o zaman, lifin banyoda herhal."

"Tamam, tamam babaanne. Ben hallederim, sen git televizyonunu izle."

Banyodan çıktıktan sonra mutfığa gidiyor, dünden kalan fasulyeyle yoğurdu dolaptan çıkarıyorsun. Küçük masada hızlıca yiyor-

sun. Yemekten sonra salona geliyor, üçlü koltuğa uzanıyorsun. Bir süre babaanneyle televizyona bakıyorsun. Babaanne öğleden sonra kadın programlarını izliyor, akşamları ise dizileri. Seyrederken üzülüyor, gülüyor, ah vah ediyor, iyileri uyarıyor, kötülere küfrediyor.

Bugün yapıp ettiklerini anlatmaya girişiyor hemen, "Buraları bi alam dedim," diyor, her zamanki gibi kendini kaptırıyor, ayrıntısıyla anlatıyor, "banyoya girdim, fayansların araları kararmış, nası uğraştım, ha böyle ip gibi kir çıktı, yaa," diyor gururla, "ama yorulduğum valla." Babaanne anlatırken dinler gibi yapıyorsun, ama söyledikleri kulağına gürültü gibi geliyor, dil artık konuşmuyor da yemek yerkenki gibi sanki şapırdıyor.

Akşama doğru Fatma gelmiş. Bugün getirdiği havadis köydeki yaşlılardan bilmem kimin ölmesi. Babaanne öleden bahsediyor, sonra hepsi erken gitti diye dedeyi, babayı, anneyi anıyor, dövünüyor biraz, ne yapak Allah böyle yazmış, diyor. Ardından "bah sana diyem," deyip ölen yaşlıları sayıyor:

"Bu Semo, ölen, pi Ali, çoh yaşlıydı, epeyi vardı, benden büyühtü, o da gitti. Babanın analığı Cülsa, o da öldü, Seycemal vardı, öldü, Gülistan, ne eyi, ne eyi kadındı, hatırladın. dedenin bacısı, Allah rahmet eylesin, o da öldü. Yaşlılardan heç kimse kalmadı, köyde çoh yaşlı jü Kekil kaldı. Ananın büyüh amcasıdır. Epeyi yaşlıdır. Fecira var, halan, babanın ablası, lakin o daha dinçtir. Yaa."

Sonra yarı yarıya kendine söyler gibi ekliyor: "Ama ölüm yine eyidir, eyidir. Allah teki yatağa düşürmesin."

Ölümden bahsediyor ama bazen senden bile daha canlı olduğunu düşünüyorsun. Bütün bu yapıp etmeleriyle ölümü beklerken oyalandığını düşünüyorsun. Sana göre ölmemek, bir gün daha yaşamak için canını dişine takmış, var gücüyle, hırsla çabalıyor.

Temizlik babaannenin hayatı boyunca yaptığı iş olmuştu. Liseye geçtiğinde bile onun hâlâ temizliğe gidip geldiğini anımsıyorsun. Belki çocukluğunda ona ilişkin tek bir anı parçasına bile bu yüzden sahip değilsin. Kadın evde hiç olmamıştı, ya da belki evde olduğunda bile yokmuş gibiydi. Ama doğru olamazdı bu. Annenle aralarındaki çekişmeleri anımsıyorsun. Birkaç olaylı günü de.

Aslında dedenin üçüncü karısı. Dedenin ilk karısı ikinci çocu-

ğunu –yani babanı, ilk çocuk bir kız çocuğu, halan– doğurduktan birkaç yıl sonra ölmüş. Dede uzun bir bekârlık yaşamından sonra herhalde yalnızlıktan bıkmış olacak ki yeniden evlenmiş – ya da resmi bir nikâh olmadığına göre, yaşamaya başlamış. Söylenenlerden aklında bu kadının dedeyi kaçirtacak kadar fena olduğu kalmış. On sekiz yaşında bir delikanlıyken İstanbul'a göçen oğlunun yanına gelmiş (ya da kaçmış). Dede burada bir fabrikaya işçi olarak girmiş. Oğlunun o sırada köyde, çocuklukları zaten beraber geçmiş bir sözlüsü varmış, bir yıl sonra evlenip karısını (annen) yanına almış. Çalışkan olan dede, patronun gözü onu tutunca birkaç yıl içinde usta-başılığa yükselmiş. Babaanneyle tanışması da bu sayede olmuş. Bir gün patron evinde yatılı kalıp ev işlerini yapan bir kadından söz etmiş ona, sizin oralı demiş, bizim evde yatıya kalıyor, kimi kimsesi yok, bizim hanım yere göğe sığdıramıyor, sessiz, iyi, ağırbaşlı bir kadın. Bunları buluşturmuş, aralarını yapmış. İkinci görüşmede konuşmuşlar, hemen evlenmişler.

Küçükçekmece'de fabrikaların, atölyelerin hızla çoğalmaya, kaçak yapıların alçak tepelerini kök mantarlar gibi doldurmaya, gölün suyunun da yavaş yavaş maviden bataklık yeşiline dönüşmeye başladığı zamanlarda olmuş olmalı bu. Böylece dördü bir arada, aynı evde yaşamaya başlamış.

Başka? Bildiklerin bunlar. Bunlardan da emin değilsin zaten, hiç ilgilenmedin, tek tük konuşmalardan kulağında kalanlar bunlar. Kesinlikle söyleyebileceğin tek şey, hiç çocuğu olmadığına göre babaannenin kısır olduğu.

Nasıl olmuştu da ne onlar ne de ana babası bir kez bile ayrı eve çıkmayı düşünmemişlerdi? Ama o zamanlar herhalde böyle bir şey düşünülemezdi, düşünülse bile söylenemezdi. Sense şimdi böyle bir kalabalıkta nasıl büyümüş olduğunu düşünemiyorsun.

Yeni bir dizi daha başlıyor. Babaannenin sevdiği bir dizi. "Baham ne ettiler," diye heyecanla, pür dikkat izlemeye koyulurken sen de odana gidiyorsun. Yatağa uzanıyor, ellerini başının arkasında ke-netleyip gözlerini kapatıyorsun. Yorgunsun. Ama bedensel değil bu yorgunluk, kafanın içinden geliyor. Sehpanın üzerinde duran kitabı

eline alıyorsun, polisiye bir roman. Aslında İstanbul'a geldikten sonra tek bir kitabın kapağını dahi açmadın. Bunu da bir yıl önce belki uykuya dalmanı kolaylaştırır diye almıştın. Ama bir yıldır kitap öylece duruyor, şimdiye kadar birkaç sayfadan fazla okuyamadın. Ne zaman bir-iki cümle okumaya çalışsan gözlerin odağını yitiriyor, aklın sayfanın beyazının üstünden kayıp bir yerlere dalıyor. Nereye? Bir boşluğa. O boşlukta bir şey var, okumayı, dinlemeyi, seyretmeyi, hayal kurmayı dışlıyor. Dikkatini hiçbir şeye veremiyorsun, hep yarı uykulu gibi hiçbir şeyi izleyemiyorsun. Sadece kafanın içinde değil dışında da bir sis var, iş gören ellerin bu sisin içinden geçiyor, uzakta senden bağımsızmış gibi bir şeyler yapıyor, bakışların bu sisin içinde dağılıyor, gördüğün hatları silik, bulanık parçalar oluyor. Üstelik kafan çok ağırmış gibi geliyor sana, taşımakta zorlanıyorsun, boynun ince, çok ince kalıyor, hiçbir yastık bu ağırlığı üzerinden alamıyor.

Yine de bazen yarı yarıya kapalı, uykulu, baygın göz kapaklarının altında, sönük göz bebeklerinin içinde başka bir çift gözün varlığını hissediyorsun, bu başka gözler dikkatli, pırıl pırıl, cin gibiler, sanki ara sıra açılıyor ve her şeyi görüyorlar.

Bir rüzgâr camın yüzeyinden uğuldayarak kayıp geçiyor. Yattığın yerden uzanıp camı açıyorsun, rüzgâr içeriye doluyor. Hava soğumuş. Gözlerin kapanıyor. Yakınlarda bir yerden ağır bir şeyin düşme sesi gibi bir ses geliyor, boş sokakta yankılanıyor.

KAHVALTIDAN SONRA mutfak balkonuna çıkıyor, dışarıya, dar, gri sokağa bakıyorsun. Elektrik direklerini gevşekçe bağlayan sarkık kabloların altında uzanan sokak Çekmece'nin birbirine benzer sokaklarından herhangi biri. Tuhaf açılarla iç içe girmiş, birbiri üstüne geçmiş, çoğu yıllar içinde kat kat yükselmiş, boyası atmış apartmanlar, uydu antenleriyle dolu eğri çatılar ya da ziftle sıvanmış alçak duvarlı teraslar. Bazı sokaklarda iki sıvasız apartman arasında yıllar içinde iyice döküntüye dönmüş, kiremitleri yosun tutmuş eskiden kalma gecekondu hâlâ duruyor. Son yıllara kadar tepeye doğru gerçek gecekondu mahalleleri duruyordu. Depremden sonra kalanları da yıkıldı, yerine banka kredisıyla alınabilecek belediye konutları dikildi.

Yine de hep aynı Çekmece gibi geliyor sana, kendini bildin bileli aynı Çekmece bu: birkaç yeni bina, inşası bitmiş ya da hâlâ süren toplu konutlar, dört-beş yıl önce yapılmış bir spor tesisi, bir stadyum, içinde tiyatro salonu da olan bir kültür merkezi ya da büyükçe bir alışveriş merkezi... Bunların dışında her şey aşağı yukarı aynı.

Üniversiteye gidene kadar tek bildiğin yer burasıydı. Doğup büyüdüğün, arkadaşlıklar kurduğun, zamanını geçirdiğin yer burasıydı. Lise sona doğru arkadaşlarınla birkaç kez Taksim'e, Beşiktaş'a ya da Ortaköy'e gitmiştin yalnız. Tıpkı burada oturanlar gibi böyle bir gereksinimi hiç hissetmemiştin. Onlar da kendi semtlerinden dışarıya çıkmayı zorunlu olmadıkça hiç düşünmezler. Dünyanın sınırları bu semtin sınırlarıdır. İstanbul'un en boktan semti de olsa burası, onlara göre daha iyi bir yer yoktur.

Ama belki öyledir, sevmek sevmemek değildir sorun –zaten kim burayı sevebilir– sadece iyi kötü bir yer bulmak, sonra oraya yapışmak, birileri seni zorla söküp atana kadar direnmektir.

Hava ılık, yumuşak. Yaklaşan baharın kokusunu şimdiden duyabiliyorsun. Sokağın bir köşesinde toplanmış mahallenin küçük çocukları heyecanlı heyecanlı tartışıyorlar. Bunlar erkek çocukları, biraz uzakta, bir apartmanın önünde, sucunun paslı kepenkleri çekili dükkânının önünde, kız çocukları ayrı bir öbek oluşturmuş. Dikkatleri bir şeye yoğunlaşmış gibi çok sessizler. En küçükleri, biri koyu kızıl saçlarıyla hemen dikkati çeken iki kız, ince bacakları kemikleri yokmuş gibi birbirine katlanmış, yere çömelmiş önlerindeki bir şeyi inceliyor. Mahallenin gençlerinden bir küme de bir köşede toplanmış. Bu heriflerin dikilişleri, tespah ya da zincir sallayışları, çöplüğündeki horoz edaları seni sinirlendiriyor. İçlerinde küçüklüklerini bildiklerin var. Bazen işten dönerken dikildikleri köşeden bir tanesi selam veriyor, kim olduğunu çıkarmak için belleğini zorlamak gerekiyor. Yakınlarda bir yerlerden bir gürültü, patırtı sesi yükseliyor. Bir kadının tiz, cırlayan sesini duyuyorsun. Bağırtilar, küfürler saçılıyor. Olağan hafta sonu aile kavgalarından biri. Açık olan bir pencerenin ya da balkon kapısının sertçe kapandığını işitiyorsun.

Babaannenin kurumaya bırakılmış birkaç parça giysisi ipte, köşede asılılar. Sabah yıkama seslerini işitmiştin. Balkona adım atar atmaz bildiğin koku burnuna zaten hemen çarptı. Yaşlı derinin ekşi, tatsız kokusu. Giysilerinin çoğunu elde, sabunla yıkıyor. Sabun kokusu bu kokuyu iyice ekşi yapıyor, giysiler sanki küf, güve kokuyor. Bu koku evin bazı köşelerinde de burnuna birdenbire çarpıyor, odası ise bu kokuyla dolu, girmek zorunda kaldığında suratın ekşiyor.

Bugün olduğu gibi hafta sonları alışkanlıktan yine sekizde kalkıyor, ama ona kadar yataktan çıkmıyorsun. Babaanne kahvaltı için seni beklemiş oluyor, masaya otururken "Sen daha yemedin mi?" diye soruyorsun, aslında yeseydin de tek başıma kahvaltımı etseydim, demek istiyorsun. Babaanne anlamazdan geliyor ya da hiç aldırmıyor. Gece nasıl uyuyamadığını anlatıyor, bir komşudan ya da bugün yapacaklarından söz ediyor, konuşuyor.

Midesi kötü. Ağır ağır yiyor, yediği birkaç lokma, lokmaları uzun uzun masanın üzerine abanarak çiğniyor. Arka dişleri takma, rahatsız ediyor, "Heç eyi yapmadı köpeh," diyor.

Bütün günü evde geçiriyorsun. Yatağına yatıp duruyorsun. Ba-

zen cuma işten sonra filmciye uğrayıp hafta sonu için filmler alıyor-
sun. Daha çok bilim kurgu filmleri bunlar. *Siborglar, androidler, mutantlar*, bu yarı insan yarı başka şeyler ilgini çekiyor. Geleceğin işaretlerini görmek istiyorsun bunlarda, bildiğimiz insanın yavaş yavaş silinip ortadan kalkmasından rahatsızlık duyacağını hiç sanmıyorsun.

Daha önce internet başında uzun süre geçiriyordun. Şimdi bunu bıraktın. Ama zaman zaman çıplak kadın resimlerinin ya da videolarının olduğu sitelere girmekten kendini alamıyorsun. Elbette gece, babaanne uyuduktan ya da uyumuştur diye düşündükten sonra. Soyunan, kendini okşayan, dans eder gibi kıvrılan kadınların çıplak gövdelerini seyrediyor, uzak kaldığın şeyi anlamak için uzun uzun bakıyor, inceliyorsun. Sonunda pek heyecan duymadan, sanki başka ne yapılacağını bilemediğin için, o malum şeyi yapıyor, otuz bir çekiyorsun. Ama bu seni boşaltmıyor, hiç de boşalmış gibi hissetmiyorsun. Boşalan bir şey varsa yalnızca meni.

Akşama doğru izlediğin filmlerden kafan iyice şişince kısa bir yürüyüşe çıkıyorsun. Sahile kadar iniyor, sonra geri geliyorsun.

Yatakları düzeltip evi toparlayan babaanne mutfığa geliyor. Babaanneye "Ben kahvaltılıkları birazdan toplarım," diye sesleniyorsun yarı açık kapıdan, "sen elleme."

"Yağ dökülmüş," diyor babaanne, "nası dökülmüş böyle, bah böyle ufah ufah damlamış."

"Nasıl?"

"Halıya diyom, hepi yağ dökülmüş."

Küçük halıyı topluyor, banyoya götürüyor. Uyduruyor diye düşünüyorsun, halıyı yıkamayı kafaya takmış, kızacağı için bahane uyduruyor. Ama doğrusu uzun süredir babaanneye bir şey dediğin yok. Eskiden örneğin, cam silmek için sandalyeye çıktığında, ya başın dönüp düşersen diye kızarmış gibi bir şeyler söylerdin. Ama kadın yine bildiğini okuyor.

İçeri girip mutfığı toparlıyorsun, tabakları makineye yerleştiriyorsun. Birikmiş çamaşırları çamaşır makinesine koyuyorsun. Babaanne makineleri nasıl kullanacağını bilmediğinden biriken çama-

şıkları –çoğu senin çamaşırların– sen yıkıyorsun. Asma işi içinse çoğunlukla babaanne senden önce atılıyor, makinenin bitmesini bekliyor, biter bitmez bağılıyor: "Alisan, hele gel oğlum. Bu kapağı bana aç ki ben serem bunları." Yemekleri babaanne yapıyor. Ama sen haftanın iki-üç günü dışarda, eve gelmeden yediğin için, o da az yediğinden yaptığı yemek üç-dört günde ancak bitiyor. Alışverişi akşamları dönerken yapıyorsun, işten çıkmadan önce babaanneye ne lazım diye telefon ediyor, evin yakınındaki büyük marketten gerekli şeyleri alıyorsun. Yalnız birkaç ayda bir nereden esiyorsa emekli maaşını aldığı zaman babaanne alışverişe birlikte gidelim diye tutturuyor. Böyle zamanlarda bir savaşçı kılığına bürünüyor. Babaannenin yönetiminde büyük bir alışveriş yapıyorsunuz. Yaşlı kadına herkes yol açıyor, yardım ediyor, hayran oluyor. Kasada cüzdanından çıkarttığı paraları kasiyere verirken "Bunu, bi de bu kırmızıyı mi?" diye kasiyere soruyor. Elbette eve varana kadar bütün bu iş senin için bir işkence dönüşüyor. Babaanne yanakları büyük bir işi başarmış olarak –soğuktan, sıcaktan, koşturmaktan, heyecandan– al al eve dönüyor.

Belki bu bir anlaşma olarak görülebilir. Yaşamı pek yolunda gitmemiş, ruhunda kötürüm gençle (öyle olmalı, bedeninin sağlam olduğuna göre herhalde ruhunda ya da kafanda, artık nerendeyse bir yerlerde bir kötürümlük olmalı) bir ayağı çukurda yaşlı birbirlerine destek oluyor, yaşayıp gidiyor. Böyle düşünmeye çalışıyorsun. Ama kadının varlığını sürekli bir gürültü, kulağının içinde rahatsızlık veren bir çınlama, bir cızırtı gibi algılıyorsun. Zaten her şey sana bir gürültü gibi geliyor, sanki tüm bu insan gövdeleri tabak çanak ya da boş teneke kutuları da eylemleri, konuşmaları bunların birbirlerine çarpmaları, takırdamalarıydı. Sen de yıllardır bu gövdelerin içine gömülmüş, batmışsın, öyle hissediyorsun, takırdıyor, patırdıyorsun. İşte, diyorsun, tüm dünya uyuşmuş kafamın içinde gürültüyle tepinip dönüyor. Yine de tüm bu gürültüye, patırtıya rağmen sanki onu kaplayan, açıkça duyulmaz kılan sinsisi, hesaplı, katlanılmaz, sinir bozucu bir sessizlikle dönüyor.

Babaannenin ne düşündüğünü, aklından neler geçtiğini ise hiç bilmiyorsun. Belki artık hiçbir şey düşünmüyordur. Yaşamının so-

nunda insan hiçbir şeye aldırılmıyordur, kim ne düşünüyor. ne hissediyor önemi kalmıyordur.

Bazen babaannenin düşmanca diyebileceğin, feri gitmiş, camısı bir şeye dönüşmüş o tuhaf bakışlarını –sanki artık birine ait olmayan, hiç kimsenin olmayan, ama çok dikkatli, bakılanı delip geçecek kadar keskin, neredeyse pusudaki bir hayvanın diyesi geldiğin bakışlarını– üzerine dikilmiş yakalıyorsun. Sen de gözlerini ona dikiyorsun. Ardından babaanne –herhalde işi şakaya vurmak için– gürlülü kahkahalar atıp gülmeye başlıyor.

Bu bir anlaşma ya da değil, ama yükümlülüklerini yerine getirmeye dikkat ediyorsun. Alışveriş ya da evle ilgili öteki şeyler değil yalnız, bir arada olmayla ilgili şeylerde de: onunla birlikte kahvaltıya oturmak, akşamları bir süre onunla birlikte televizyon izlemek, konuşsun diye öylesine bir soru sormak, inlemelerini artırınca neyin var deyip ilgileniyormuş gibi yapmak.

Odana gidip uzanıyorsun. Babaanne halıyı banyonun zeminine sermiş fırçalamaya başlamış, yarı açık kapıdan inatçı, hızlı, sert fırçalama sesleriyle babaannenin kendi kendine söylenmeleri geliyor. Babaannenin odası banyoya bitişik, küçük bir oda. Sonra senin odan geliyor. Babaanneninkinden biraz daha büyük. İki oda dar koridor boyunca sıralanıyor. Koridorun sonunda annenin yatak odası var. Olduğu gibi duruyor. Bazen değişiklik olsun diye oraya geçiyor, orada yatıyorsun. Bir oflama sesiyle bir anlığına kesilen, sonra daha büyük bir güçle, hırsıyla yeniden başlayan fırçalama sesleri sinirlerini geriyor. Mutfağa gidiyor, çayı ısıtıyor, salona geçiyorsun. Televizyonun tam karşısında tekli koltuğa oturuyorsun. Burası aslında babaannenin yeri, her zaman bu koltukta oturuyor, televizyon izlerken burada uyukluyor. Çoğu eşya seninle yaşıt, bir tek koltuklar yeni sayılır, on yıl önce artık yastan çıkmaya karar veren annenin (ama ne için bu kadar yas tutmuştu sonradan kendisi bile anlayamadı) değişiklik olsun diye yaptığı şeydi bu. Koltukları değiştirdince onlara uygun olsun diye perdeleri de değiştirmişti. Hepsi iğreti duruyor. Belki yamuk olan duvarlardan öyle duruyor.

Sinirlerin iyice geriliyor. Sanki kadın halıyı değil, açığa çıkmış

sinir uçlarını fırçalıyor. Ne istiyor, diye düşünüyorsun, ne istiyor bu kadın böyle? Televizyonu açıp sesini iyice yükseltiyorsun. Aklından bir sürü berbat şey geçiyor.

Televizyonu kapatıyor, dışarıya çıkmaya karar veriyorsun. Çıkarırken banyonun açık kapısının ardında halının üzerine çömelmiş habaanneye biraz dolaşmaya çıkıyorum diye sesleniyorsun. Duymuyor. Ama belki senin sesi çıkmadı ya da çıkamadan ağzının içinde boğuldu. Babanne yaptığı işe kendini iyice kaptırmış, küçük bedeni, zavallı, kuru kollarıyla ama hiç tükenmeyecekmiş gibi duran bir güçle, hırsıyla, yüzü gerilmiş, çatık halıyı fırçalıyor.

...

Çıkar çıkmaz ilk düşüncen hemen eve dönmek oluyor. Ama kendini zorluyorsun. Güneşli bir hava var. Bağıra çağıra oyun oynamaya dalmış çocukların yanından geçiyorsun. Top oynayanların birkaçı üstüne doğru geliyor, durmak zorunda kalıyorsun. Biri hızını alamayıp sana çarpıyor, fark etmiyor bile. Topun peşinden koşmaya devam ediyor. Mahallenin artık çoktan ölmüş bir yaşlısını anımsıyorsun. Bütün gün bastonuyla çocukları kovalayıp dururdu, iş edinmişti bunu. Şimdi, diye düşünüyorsun, bir bastonum olsa belki aynı şeyi yapardım.

Ara sokaklardan, apartman altlarındaki konfeksiyon atölyelerinin önünden geçiyorsun. Bir atölyenin önünde çoğu genç kızlardan oluşmuş kalabalık bir küme mola vermiş, kapı önünde oturmuş sigarayla çay içiyorlar. Ara sokaklarda tatil gününe özgü bir sessizlik var. Bir ses yankılanıyor –yoksa sessizlik daha iyi tınlasın diye mi?– dağılıp sönüyor. Yokuştan aşağı iniyor, istasyon meydanına geliyor. Meydanda her zamanki gibi bir kalabalık var. İki yolun ortasındaki küçük alanda –bir ucunda Atatürk heykeli olan, etrafı ağaçlıklı düzlük bir alan– sıralarda birkaç kasketli yaşlı erkek oturuyor, ya uyukluyor ya da gelen geçeni seyrediyorlar.

Yarısı verevine göçmüş, herhalde kendi kendisine yıkılması beklenen üç katlı harabenin önünden geçiyor, aşağıya, köprüye doğru yürüyorsun. Küçük taş köprü hafifçe kıvrılarak karşıya doğru uzanı-

yor. Köprünün sağ ayağının yanından göl kenarına iniyorsun. Burası sahil boyunca uzanan uzun, dar bir alan. Son yıllarda düzenlendi, çimenlikli alanlar, çiçek tarhları oluşturuldu. Kenarına kahverengi yumuşak taşlarla döşeli bir yürüyüş parkuru yapıldı, birkaç basit jimnastik aleti kondu. Şişman ev kadınları bile eşofmanla ya da gündelik giysileri içinde sabahları ya da akşamları yürüyüşe çıkıyor, bu aletler üzerinde bir şeyler yapmaya çalışıyor.

Düzenlenmiş alanda ağır ağır yürüyorsun. Ne yapacaksın? Cumartesi, bir tatil gününde yapacak ne var? Hiçbir şey. Yapacak hiçbir şey bulamıyorsun. İnsanlar ne yapıyor, nasıl vakit geçiriyor? Ne yapıyorlarsa, bunları nasıl yaptıklarını anlayamıyorsun. Dünyam küçüldü, diyorsun kendi kendine, dünyam o kadar küçüldü ki belki ben bile onun dışında kaldım. (Ama kim dünyayı bu kadar küçülttü, kim yaptı bunu?)

Çekmece gölü durgun, yeşilimsi, kimi yerde yağlıymış gibi parlayan gri lekelerle uzanıyor. Üzerinde uçuşan tek tük martılar dışında hiçbir kırırtı barındırmıyor. Birkaç yıl önceye kadar bu göl her kış, içinde nasılsa yaşayan az sayıdaki balıklarını kusardı. Günler boyunca ölü bir parlaklık içinde, yan yatmış onlarca balık yeşil yüzeyinin üzerinde öylece kalırdı. Buraları düzenlerken gölü de az çok temizlemeyi başardılar, en azından o eski, berbat kokusu artık yok.

Tenha sahilde birkaç yürüyüşçü var. Kafelerin yanından geçiyorsun. Dışlarında, bir köşeye naylon örtülerle üzeri kapatılmış plastik sandalyelerle masalar üst üste dizilmiş. Dışarıya taşan hafif bir müzik olmasa terk edilmiş gibi görünen kafelerde, içerde, diplerde, loşlukta, tek tük genç insanlar, yalnız ya da birkaç kişilik küçük kümeler halinde oturuyor. Arkada yol kenarında tel örgülerin ötesindeki çorak boş arazide lunaparkın aletleri yukarıya doğru donmuş da buzları hâlâ çözülmemiş gibi yükseliyor: dönme dolap, atlıkarınca, zincir, etekli balerin.

Aslında, diye düşünüyorsun, Çekmece'nin değişmediği doğru değil. O bile değişti. Belki tam olarak değişmesi için depremle ya da buldozerlerle dümdüz edilmesi, haritadan silinmesi ya da aynı şiddette bir şey gerekiyor. Ama o bile, Küçükçekmece denilen bu yer bile değişti. Doğru olansa, diyorsun, şu: eskiyen benim. Bu köhne

yerde bile eskimiş olan benim. Bir şey, önüne katıp sürükleyen bir rüzgâr, bir kum fırtınası beni süpürdü, toz toprak içinde kenara attı, öyle hissediyorsun, ama ne zaman geldi, nasıl yaptı, hiç fark etmedin bile.

Kendine acıyorsun. Durumum ortada, diyorsun, berbat, rezilce bir durum bu. Yaşlı bir kadınla yaşıyorum, geçinmek ya da para denen şey için boktan bir işte çalışıyorum. Para hırsın yok belki, ama başka bir hırsın, isteğin, arzun da yok – ya da öyle diyorsun, gücüm ancak kendimi bir arada tutmaya yetiyor sadece, bugünden bir sonraki günü geçirebilecek gücü bulmaya çalışmaya yetiyor.

Öfkeye kapılıyorsun, öyle ki kendine hâkim olmak senin için giderek zorlaşıyor. Nefret ediyor, nefrete tutuluyorsun. Dünya gözünün önünde derisi soyulmuş et parçası gibi belirliyor, tiksiniyorsun. Ama hiçbir duygun uzun sürmüyor, içinden hızla, elektrik akımı gibi geçiyor, sonra bir hissizlik içinde sünüyor.

Bunlar duygu değil, diyorsun kendine, hiçbiri değil. Bunlar ruhsal kasılmalar, tıpkı midedeki ya da kalpteki bir kasın aniden kasılması gibi. Yıllardır bu kasılmalarla yaşıyorum.

Bir zamanlar senin için soru *yaşamım ne zaman başlayacak*'ti. Ama sen farkına bile varamadan soru *yaşamım ne zaman sona erdi* ye dönüştü.

Nasıl oldu bu bilmiyorum, diyorsun, bir yerde bir şey oldu, içimde bir şey kırıldı, çatladı. Ama nerede, nasıl? Örneğin kadınla birlikte mi, babanın ölümünden sonra mı? Bilmiyorsun. Belki daha önce, üniversitenin ikinci yılında oldu, şu kızdan sonra, ya da çok daha önce, ilk gençliğinde. Böyle düşününce, o anı bulmaya çalıştıkça hep daha geriye gitmek zorunda kalıyorsun, geriye, gençliğinin başlangıcına, ergenliğe adım attığın zamana, çocukluğa, hep daha geriye. Bazen onun kendinle birlikte doğduğunu (yoksa senden bile önce mi?) sonra belli bir zamanda içinde yeniden ortaya çıktığını düşünüyorsun. Ama işte ne zamansa bu, belli bir anda, sen farkına bile varamadan olmuştu. O zamana kadar önünde bir yaşam olduğunu düşünüyordun. Gelecek yaşam, dolu yaşam. Kendinde adlandıramadığın bir şeyi, kuyruk sokumundan ensene kadar yükselen bir titremeye kendini hissettiren bir gücü hissediyordun. Ne olduy-

sa bu güç yitip gitti, gelecek yaşamın çağrısıyla birlikte yitti. Yaşam üzerine kapandı.

Bir yıkım, kurtulamadığın bir felaket duygusu gelip içine yerleşti.

Hatalarını düşünmeye çalışıyorsun. Belki, diyorsun, içten içe ben istemişimdir böyle olmasını, ya da bendeki bir şey, yaşamım bu biçime bürünsün diye kendimden bile gizli çalışmış, elinden geleni yapıp durmuştur. Küçümseme kılığında elimdekileri geri teptim. Elimde kalanlarlaysa hiçbir şey yapamadım.

Başka bir yaşam olanağını hiçbir zaman düşünmedim, gerçekleştirebilir gibi olduğunda ise gerekli adımı, o son adımı atmadım. Aksine kaçtım bundan. Hiçbir şeye gereksinimim yok dedim. Ama gelmesi gerekenin gelip önüme serileceğine de inandım. Belki talihime anlamsızca, körü körüne inandım.

Bir kadınla birlikte olmayı beceremedim, bir erkek olmayı beceremedim, bir yaşam kurmayı beceremedim. Bütün sınavlardan çıktım, gerçek bu, yaşamayı beceremedim. İşte şimdi buradayım, daha doğrusu şimdi ile buranın birbirini dışladığı bu sapakta: ya sonlanmayan, asla bitmeyen bir şimdi içinde ama burası yok – ya da burası var, bir bataklık gibi yayılmış, çivilenmiş bir burada var, ama şimdi yok, çoktan geçip gitmiş.

Yine de içten içe, çok daha derinde hissettiğin başka bir şey daha var. Gerçekte hataların varsa bile onlarla kendin arasında bir bağ kuramıyorsun. Kendine acıyor, öfkeleniyor, kızırıyorsun belki, ama içinde bir yerde böyle olmasında, yaşamının bu biçime dönüşmesinde –bu biçimden yoksun biçiminde– bir kaçınılmazlık buluyorsun: bu oldu, olmasıyla olması gerekenin bu olduğunu göstererek oldu. Kader mi diyeceksin buna? Bu sözcük bir şey ifade etmiyor, ama öyleyse, tüm iğrençliği içinde kader.

Talihin oğlu değilsin belki, ama talihsizliğin oğlu da değilsin. Talih sana gülmemiş olabilir, ama yerden yere de vurmaz. Kendini ne bahtlı görüyorsun, ne de bahtsız. Kayıtsızlık mı? Olabilir: Kader sana kayıtsızsa öyleyse sen de ona kayıtsızsın. Gelecek bir yaşam hayali kurduğun yok. Ne de her şey başka türlü olsaydı şimdi başka

bir yaşamının olabileceğine inanıyorsun. Dahası: Bin farklı türde yaşama şansın olsaydı bile içindeki duygunun yine bu, ağızda bu herbat tadı, bu pas tadını bırakan kaçınılmazlık duygusu olacağını düşünüyorsun. Bazen geriye bakıp yaşlı ebenin elindeki bebeği hayal ediyor, onunla birlikte doğan şeyin olası bir yaşam değil, herhangi bir yaşamın olanaksızlığı olduğunu düşünmeyi tercih ediyorsun.

Akşama kadar sahilde oyalanıyorsun. Bu dar, yürüyüş yolu kilometrelerce uzuyor. Kıyı boyunca yürüyorsun. Çimlerle kaplı alanlardan birine geliyorsun. Birkaç çift çimenlere oturmuş denize bakıyor. Bir-iki aile piknik yapıyor. Ötede, gölün karşı kıyısında üst üste yükselen apartmanların arkasında sis var. Deniz tarafından ara sıra sert, soğuk bir rüzgâr esiyor.

Genç bir kadın uzun, parlak tüylü, iri, kahverengi köpeğini dolaştırıyor. Devinimleri yavaş, hafif, kendinden hoşnut bir hali var. Soluk güneşli bir öğle sonrasında, rüzgârlı gri havada, تنها sahilde köpeğiyle dolaşmaktan hoşnut. Görüntüsüyle uyum içinde, kendi imgesinden hoşnut. Bu görüntü senin de hoşuna gidiyor. Bir süre kıızı izliyorsun. Köpeğe doğru eğilip ellerini ileriye doğru uzatışında –saçlarının bir bölümü yüzüne dökülüyor– devinimlerinin en incelmış, en hafif haline kavuşması gözünden kaçmıyor. Ama bu anı fark etmenin sana bir yararı yok. İçinden bir an bu görüntüyü bozup parçalamakla ilgili şiddet yüklü bir arzu geçiyor.

Bu canını sıkıyor, yürümeyi sürdürüyorsun. İlerde birkaç bank yan yana sıralanıyor. Birinde evsiz olduğu açıkça belli biri uzanmış yatıyor. Yan dönmüş. Sırtını görüyorsun. Gövdesine sardığı gazete kâğıtlarının bir parçası ensesinden, giysilerinin altından dışarı doğru sarkmış. Bir ayakkabısı ayağından çıkmış. Delik deşik çoraplarının içinden kara ayak tabanı, kir içindeki uzun tırnakları gözüküyor. Önünden geçiyorsun. Bir mısır satıcısı süt gibi taze mısırlar diyerek ağır ağır arabasını sürüp yanından geçiyor. En sondaki boş sıraya çöküyorsun.

Gün denizin üstünde, sağında yavaş yavaş kararıyor. Biraz gerinde, zakkumların altında uyuyan bir köpek uyanıyor. Esneyip geriniyor. Kafası öne eğik ağır ağır yanına yaklaşıyor. Yanında bir sü-

re duruyor, boz, uzun bacaklı, geniş göğüslü, çok güçlü gözükten bir köpek bu, gözlerini dikip uzakta bir yere bakıyor. Sonra sana yandan, kaçamak bir bakış fırlatıp sallana sallana gidiyor. Geçerken uyuyan evsizin ayaklarını kokluyor. Evsiz hafifçe titretiyor ayaklarını, ama uyanmıyor. Üzerine başını önüne düşüren ağır bir yorgunluk çöküyor. Gözlerin kapanıyor. Bir süre öyle, kıpırtısız kalıyorsun. Uykuladın mı yoksa? Ama içinde bir şey –bir hayvan mı? tedirgin bir hayvan mı?– hep uyanık, katlanılmaz biçimde uyanık.

Hava iyice kararıyor. Ufuk çizgisinde, yukarılara çıktıkça giderek grileşip koyulaşan pörsümüş bulutlar günü bir süre daha saklı tutuyor.

HAF TANIN İKİNCİ GÜNÜ en azından iş meselesini sona erdirecek olan şeyi şef gelip söylüyor. Deponun tozlu, karanlık, dip köşelerinin bir yerinde üst üste istiflenmiş karton kutular arasında biftekli kedi mamalarından ne kadar kaldığına bakarken şef yanına gelip demirden, çatallı palet taşıma aletinin tutamağına şişman, etli, iri kolunu yaslayarak "Şirkete yeni bir müdür gelecekmiş," diyor, "bayağı bir değişiklik yapacaklar anladığım kadarıyla, iki şirketi birleştireceklermiş. Tabii bu arada birilerini, doğrusu bir hayli birilerini işten çıkaracaklar, bunlara ben de dahilim, müdürü bile sepetleyecekler anladığım kadarıyla, tabii bu arada seni, hatta büyük ihtimalle tüm depoyu." Kısa boylu, bayağı şişman, göbekli bir adam şef, yine de vücudundan beklenmeyecek kadar çevik. Bir güreşçi gibi kalın, sağlam bir ensesi var. Hızlı hızlı hareket ediyor, hareketleri gibi hızlı hızlı konuşuyor, konuşurken arada bir karnında gaz varmış da onu boşaltmak istermiş gibi yanaklarını iyice şişirip dudaklarını büzerek hafif bir ıslık sesiyle nefesini boşaltıyor. Bazen aralarda ya da çalışırken yanına gelip kendi dertlerinden bahsetme gereksinimi duyuyor.

"Yani kendini hazırlasan iyi olur, istersen iş bakınmaya başla şimdiden," diyor, "ben burada biliyorsun hepinize abilik etmeye çalıştım. Kimsenin kalbini kırmamaya çalıştım. Tabii elimden geldiğince. Nasıl olduğunu bilirim, babamız başkalarınıninki gibi zengin değildi bizim, ekmeğimi dişimle tımağım ile kazandım. İstanbul'a geldiğimde daha gençtim. Karım vardı, oğlan doğdu doğacaktı. Paramız yok, evimiz yok. Sokaktaki aç kedi yavrusu nasıldır düşün, ondan beterdik. Çaresizliği iyi bilirim ben. Başım eğik çok dolaştım. Karın tokluğuna çok çalıştım. Ezildim gerçi, çok ezildim, ha-

mallık yaptım, inşaatlarda çalıştım. Daha bacak kadar boyum vardı, babam bir demircinin yanına çırak verdi beni Adana'da. Ama okulu bırakmadım. İnat ettim. Yazın çalıştım, kışın okudum. Üniversiteye gittim. Sülalede ilk üniversite bitiren benim. O zaman üniversite falan kimsenin bildiği yoktu. İlkokula zorlan gidilirdi. Neyse, lafı uzatmayayım, o zamandan beri çalışıp duruyorum. Çok şükür, kazasız belasız buraya kadar geldim. Diyeceğim, buralara varmak hiç kolay olmadı. Ama bundan sonra, büyük konuşmayayım, Allah'ın işi, insanın başına her şey gelir, ama artık ben bir şeyden korkmam.

"Bu iş sana göre değil, biliyorum. Senin durumunun gayet iyi farkındayım ben, seni çok iyi anlıyorum. Bu iş bana göre de değildi. Buraya girerken, nerdeyse on yıl oldu, işi alayım diye çok düşük maaş istedim. İnsanın ekmeğini kazanması gerek. Önce boğazı doyurmak gerek. Şanslısın bakacak karı, çocuklar yok başında. Tabii bir erkek evlenmeli, yuva kurmalı, ama daha gençsin, vaktin var. Belki geç evlenmek daha iyidir. Neyse, lafı dolandırıyorum, durum işte böyle, kendini ayarla. Ben size hep yardımcı olmaya çalıştım. Bundan sonra da elimden geleni yaparım. Başın sıkıştığı zaman beni ara, beni bir abin say, zaten abin sayılıyım, hiç çekinmeden, istediğin zaman ara."

"Sağ ol Besim Abi," diye yanıtlıyorsun yarım ağızla. Son iki-üç aydır zaten böyle bir şeyin olacağı biliniyor, herkes tetikte bekliyordu. Süleyman "Yav birader bizi de atarlar mı?" diye arada soruyordu, "ben de burada emekli olana kadar birlikte çalışırız diye düşünüyordum. Bu atılma işi nerden çıktı, anlamadım."

Aslında bu atılma korkusu yeni değil, işe girdiğinden beri buradaki herkesin endişesi. En az maaş alandan bilmem kaç milyon alan şirketin müdürüne, hatta kimbilir belki en tepedekine kadar herkes bu korkuyu yaşıyor. İşin parçası gibi bir şey. Sana göre yarın korkusu bu, ama yalnız şirkette değil, her yerde, herkeste bu korku var. Ne olacak, yarın ne olacak? Yarın başımıza daha ne gelecek?

On gün içinde şirketin yarısı kapıya konuyor. Deponun da çoğu. Yalnızca iki kişi kalıyor. Şefi, seni, şefin yakını olan bir başka çalışanı, bir de Süleyman'ı işten çıkarıyorlar. Şef depodakilere hüzünlü bir konuşma yapıyor, sana söylediğine benzer şeyleri yineliyor. Bi-

rini kırdıysam bağışlasın diye bağlıyor konuşmasını, kusura bakmayın, hakkınızı helal edin.

Kalanlar –birini hiç sevmezsin zaten– yanına gelip bir şeyler söylüyor, kafanı sallayıp homurdanıyorsun. Tokalaşıyorsunuz. Süleyman'ın yüzünden düşen bin parça. Bazen de anlamsızca, boş boş gülümsüyor, gülümseme yüzünde uzun süre öylece donuyor. Yanına gidip omzuna bir şaplak indiriyorsun. "Canını sıkma," diyorsun, "fırsat gibi gör bunu. Parası daha iyi olan bir iş mutlaka bulursun. Artık tecrübeli birisin. Camcılığa dönecek halin yok. Zaten Besim belki şimdiden kendine bir iş ayarlamıştır. Ayarlamamışsa da yakında başka bir iş bulur. Seni mutlaka yanına alır."

"Ha, konuştu benle, söyledi öyle bir şeyler. İnşallah."

"Sıkma canını."

"Sen ne yapacaksın peki'?"

"Bilmem. Biraz ara vermek iyi olur. Biraz kendime geleyim, sonra mecburen iş bakmaya. Bir iş buluruz elbet."

Süleyman düşünceli, keskin bakışlarla bakıyor bir an. Bu herifte bir şeyler var gerçekten diye düşünüyorsun, bir an içini okuyormuş gibi bir hisse kapılıyorsun.

"Eh," diye geriniyor sonra, "öyle, dünyanın sonu değil. Her işte bir hayır vardır demişler."

Akşam işten beraber çıkıyorsunuz. Deniz kenarında oturup bir çay içiyorsunuz. Pek konuşmuyorsunuz. Ayrılırken Süleyman "Biraz ara, arayı soğutmayalım, görüşelim," diyor, "ilişkiyi koparmayalım." Bu son tabiri Besim'den kapmış olmalı. Tokalaşıyor, ters yollara gitmeden önce birbirinizin sırtına sertçe birkaç şaplak atıyorsunuz.

İşten atılmak doğrusu seni pek etkilemiyor. Buna rağmen ilk hafta ne yapacağını şaşırıyorsun. Evde pinekliyorsun. Ayaklarını sürüye sürüye evin içinde dolaşıyorsun. Canın dışarı çıkmak istemiyor, yatıp duruyorsun. Bir hafta sonra birden iş sanki yıllar öncesinde kalmış gibi hissediyorsun. Dört yılını geçirdiği yer buharlaşıp havaya karışıyor. İş işti ya, yine de şaşırıyorsun, insan yıllar boyunca nerdeyse bütün gününü bir yerde geçiriyor, ama o yer aslında hayatında hiç yer tutmuyor. Ama tabii yeni bir keşif değil bu, bunu her gün hissediyordun, günün içindeki kayıp günü.

Şimdi tek değişiklik doldurulması, geçirilmesi gereken koca bir günün her sabah önünde bomboş uzanıyor olması. Bir haftayı daha böyle pinekleyerek geçiriyorsun. Ama hiç de dinginlik içinde değil. Dinlenme değil bu. Hep tedirgin, hep huzursuzsun.

Babaanneye işten ıkarıldığın akşam durumu anlattığında ilk tepkisi tahmin ettiğin gibi çığlık atmak oluyor. Ah vah ediyor. Sonraki günler kızacak diye çekindiğinden pek aktırmamaya çalışarak kendi kendine söylenmeyi sürdürüyor. "Kpehler," diyor, "bu kpehler neye böyle yapıyiler, bilmem ki. Millet hep işsiz, hep böyle a, ne yapacaklar, alsınlar. hırkızlık mı yapsınlar?" "Ya Muhammed, ya Ali," diye yatarken dua ediyor, "sen bu çocuğun işlerini rast getir. Sen bize yardım et."

İki haftalık pineklemeden sonra nisan başı belki bir tatile çıkmalıyım diye düşünüyorsun, değişiklik, farklı bir yer iyi olur kim bilir. Tatil yapmayalı yıllar oluyor. Para durumun kötü değil. Bankada biraz paran var, tazminat için verdikleri para da var, dikkatli harcarsan uzunca bir süre idare eder. Babaanneyle konuşuyorsun:

"Babaanne sen bir hafta tek başına idare edersin, değil mi?"

"Tabi oğlum, sen get, get tatil yap, dinlen. Ben yalnız kalırım, ne olcah."

"İstersen bir-iki gün git Fatma ablada kal. Senin için de değişiklik olur."

"Yoh oğlum, evim var, başkasında neye kalam. Sevmiyim, rahat edemiyim. Sen get, meraklanma, rahat rahat get."

"Gitmeden Fatma ablayı ararım, yalnız olacağını bilirse sık sık gelir zaten. Bir de şu temizlikçi kadına söylersin bir süre gelmesin. Ben iş bulana kadar idare edelim. Temizliği artık beraber hallederiz."

"He, yaparız tabii. Zaten o zilliyeye ne gerek var, heç bişi yapmayı. Başında durmasam öyle üstten silip gediyr. Boşuna para. Bi de zam diyi."

"O zaman ben öbürsü günü falan giderim."

"Get tabii, get gez, dolaş, evde ne yapacan."

İnternette tatil yerlerini inceliyorsun. Tenha olduğunu düşündüğün bir yeri seçiyorsun. Hazırlıklarını yapıyorsun. Haberleri ol-

sun diye Fatma ablaya telefon ediyorsun. "Tabii," diyor "ben uğram, ararım, hem Hakkı var –torunu– söylerim her gün gider bakar." Ev için alışveriş yapıyorsun. Babaanneyle gerekli diğer şeyleri konuşuyorsun, kombinin düğmelerini tekrar gösteriyorsun, belki elinci kez yeniden yaptırıyorsun, yine de karıştıracığından korkarak "Böyle ben gelene kadar kısıp kısıp yansın. Hiç elleme en iyisi. Hava soğursa bu düğmeyi şöyle biraz çevirirsin," diyorsun.

"Tamam oğlum, tamam, biliyim zaten, biliyim ben, gösterdin ya sen," diyor babaanne.

Bir biliyor, bir bilmiyorsun diyecekken giderayak kendini tutuyorsun.

İki gün sonra cumartesi akşam dokuzda yola çıkıp on bir saatlik bir otobüs yolculuğu yaparak Ege'nin aşağı ucunda küçük bir yere gidiyorsun. En son otobüs yolculuğuna ne zaman çıktığını anımsamıyorsun. Ama daha binmeden diğer yolculuklarda olduğu gibi her zamanki karın ağrısına benzer ağrıyı karnıyla bağırsaklarında hissetmeye başlıyorsun bile. Yolculuk kestirdiğinden çok daha fazla rahatsızlık veriyor. Bütün yolculuk boyunca tedirgin tedirgin koltuğunda oturuyorsun. Karın ağrın azalsa da sürüp duruyor. Doğru dürüst uyuyamıyorsun.

Sabah otobüs garında indiğinde sersem gibi hissediyorsun. Başın ağrıyor, miden kasılıyor. Minibüsle bir saatlik bir yolculuk daha yapıyorsun. Sonunda yan yana birkaç yerleşim yerinin küçük burunlarla ayrıldığı dar koyu, mavisi durgun denizi tepeden görüyorsun.

Sapakta minibüsten iniyor, sürücüye oteli soruyorsun. Yola bakan kahvenin bahçesinde oturan köylülerin bakışları önünden aşağıya yürüyorsun. Kısa bir yürüyüşten sonra oteli buluyorsun. Resepsiyonda genç biri var. İşlemleri yaptıktan sonra odayı gösteriyor, balkon kapısını açıp karşıdaki dağ manzarasını işaret ediyor – çalılarla kaplı kavruk alçak tepeler. İyi tatiller gibi bir şey mırıldanıp gidiyor.

Otele yerleştikten sonra dışarı çıkıyor, dolaşıyorsun. Bir gözlemcinin bahçesinde oturup bir şeyler atıştırıyorsun – fazla para harcamaya niyetin yok, tutumlu olman gerekiyor, aslında bir gereklilik-

ten çok tutumlu olmak, hatta eli sıkı davranmak istiyorsun. Dükkân-
da senden başka kimse yok. Bahçenin köşesindeki kulübemsi bir ya-
pıda orta yaşlarında köylü bir kadın gözlemeleri yapıyor. Gözleme-
leri getiren adam –o da orta yaşlarında, beyaz saçlı, beyaz bıyıklı, za-
yif biri– az sonra nereden diye soruyor, konuşmak istiyor, sen iste-
meden burası hakkında bilgiler veriyor. Son beş yıldır genelde bura-
ya İngiltere'den geliyorlar diyor, gelenlerin çoğu emekli ya da ona
benzer kişilermiş, ev alıp buraya yerleşiyorlarmış, asıl köy ise içerde,
kıyıdan epey uzaktaymış. Kahvaltıdan sonra bir süre daha bahçe-
de oturuyorsun. Bahçe gölgelik, sessiz. Ağaçların yaprakları hafif
esintide hışırdıyor. Bir çay istiyorsun. Adamla kadının birbirlerine
seslenmelerinden karı koca olduğunu çıkarıyorsun. Adamdansa ka-
dının patron gibi davranması dikkati çekiyor. Hatta bir-iki kez ada-
ma sert sert bir şeyler diyor, adam duymazlığa vuruyor. Birkaç kişi
buraya özgü şiveleriyle konuşarak gürültüyle bahçeye giriyor. Kö-
yün gençleri. Çekmece'nin gençleri gibi gürültücüler diyorsun, her
yerde niye böyle gürültücüler? Kalkıyorsun. Etrafta dolanıyorsun.
Bir saati bile bulmadan bütün kasabayı tavaf etmiş oluyorsun.

Küçük bir tatil kasabası burası. Dükkânlar, kafeler, barlar kıyı-
nın yakınında bir merkez oluşturuyor, pansiyonlarla oteller, dar so-
kaklar, üç-dört katlı evler, bu merkezin etrafında geriye, içlere doğ-
ru yarım daireler halinde genişliyor. Kıyıda marinada irili ufaklı tur
tekneleri dizili. Hemen yanında kumsal uzanıyor. Bütün bu alanı al-
çak, kavruk tepeler çevreliyor, tepeler bodur bitkiler, çalı çırpıyla
kaplı.

Plaja iniyorsun. Plaj pek kalabalık sayılmaz, yine de kumsala
yayılmış tüm bu insanlar, bu havlulu, mayolu, gözlüklü, yarı çıplak
kalabalık gözüne öyle uzak, anlamsız görünüyor ki ne yapacağını
bilemiyorsun. Kayalıklara yakın, تنها bir yere yerleşiyorsun. Hav-
lunu seriyor, üzerine uzanıyorsun.

Akşam yemeğini otelde yiyorsun, kahvaltı ile yemek oda ücreti-
nin içinde. Yemekten sonra yine dolaşmaya çıkıyorsun. Meydan-
daki barların bahçelerinde insanlar oturmuş, müzik dinliyor, yiyip
içiyor, etrafı seyrediyor. Bir sokağa giriyorsun – küçük mavi tabelada
sanatçılar sokağı diye yazıyor– tepelerindeki küçük lambalarla

aydınlatılmış sıra sıra tezgâhlarda gümüş takılar ya da küçük hediye-
yelik eşyalar satılıyor. Tezgâh sahiplerinden bazıları biraz arkada
daha küçük bir tezgâhta, takı yapmayı sürdürüyor. Anlaşılan pek iş
yok. Bir kısmı bir araya gelmiş kâğıt oynuyor. Bazıları bir taburenin
üstünde oturmuş boş boş gelip geçene bakıyor.

Hava iyice kararıyor. Bir süre bir kafenin bahçesinde oturuyor,
bir bira söylüyorsun, birayı uzun bir sürede içiyorsun, önünden gel-
lip geçenlere bakıyorsun, bira seni mayıştırıyor.

Deniz kenarına iniyorsun. Ay yok, ortalık karanlık. Birbirlerine
sarılmış birkaç gölgenin yanından geçiyorsun. Kumsalda, kumların
üzerine oturuyor, denizin sesini dinliyorsun. Bunu sevdiğin bir za-
man vardı. Ama şimdi –gece, deniz kenarı– sende hiçbir şey uyan-
dırmıyor. Yalnızca üşüyorsun. Otele dönüp yatağa giriyorsun.

Geceyi çok kötü geçiriyorsun. Geldiğine zaten çoktan pişman
oldun, belki yola çıktığın ilk anda zaten pişman oldun. Odanın boş,
beyaz duvarları seni rahatsız ediyor. Aslında seni her şey rahatsız
ediyor, kasaba esnafı, otel, şu takıcılar, aptallaşmış bakışlı otel çalı-
şanları, rastlaşınca selam alıp vermek zorunda kaldığın –bu kadar
basit bir eylem nasıl bu kadar zor olabilir?– öteki müşteriler, keyifli
zaman geçirmek isteyen tüm bu tatil insanları, kısaca tüm bu tatil
yeri. Hangi akla hizmetle geldim buraya diyorsun, sağa sola dönüp
duruyorsun, yerimden hiç kıvıldamamalıydım. Odanın beyaz du-
varlarına bakıyorsun, burası diye düşünüyorsun, pekâlâ bir hastane
odası ya da hapisane hücresi de olabilir. Geleceğin tutuklusu, evin-
de mi, bir otel odasında mı, yoksa bir hücrede mi olduğunu asla bi-
lemeyecek.

İşin aslı bir kaçak gibi hissediyorsun (kimden kaçıyorsun elbet-
te bilmiyorsun) foyan her an açığa çıkacakmış gibi tedirginsin. Ge-
ce boyu birkaç kez balkona çıkıyorsun. Karşıda karanlığa gömül-
müş dağ manzarasına, gökte solgunca parıldayan yıldızlara bakı-
yorsun. Manzara hiçbir genişlik sunmuyor. Dünyayla, insanlarla
hiçbir ilişkim kalmadı mı yoksa diye düşünüyorsun, öyleyse bütün
bu gövdelerin, bakışların arasında ne işim var?

Peki nereye gitmek isterdin? İnsanlardan uzak bir yere mi, dağ
başına ya da bir adaya mı, nereye? Hiçbir yer hayal edemiyorsun,

gidecek, içinde huzur duyabileceğin hiçbir yer hayal edemiyorsun.

Gecenin ortasında sıkıntın korkuya dönüşüyor. Bir an öyle bir korkuya kapılıyorsun ki soluk alamaz oluyorsun. Deliğinden çıkarılmış bir hayvan da, diyorsun kendi kendine, herhalde tam böyle, tam şimdi benim hissettiğim gibi hissederdi. Saçmalıyorum, diyerek kendini sakinleştirmeye çalışıyorsun, herkesin kaldığı olağan bir otelin olağan yatağında, olağan bir tatilci gibi uyuyabilir, dinlenebilirim. Ama ancak sabaha doğru perdede beliren beyazlığı gördüğünde uyuyabiliyorsun. Uykuya dalarken uzaklardan bir horoz sesi geliyor. Cama vuran yağmur seslerini işitiyorsun.

Sonraki birkaç gün hava kapalı oluyor. Yağmur kesintili sürüp duruyor. Havanın bu hali doğrusu daha çok hoşuna gidiyor. Odadan fazla çıkmıyorsun. Balkon kapısını açıp çiseleyen yağmuru dinliyorsun, ıslak toprak kokusunu içine çekiyorsun. Koyu bir parlaklıkla buğulanmış bu gri havada, yüzeyi kırış kırış denizin uzaktan gelen kokusunda düşüncelere dalıp gitmek güzel olurdu. Yaşamının hazları, diye düşünüyorsun, herhalde bir zamanlar ben de bazı hazlar tatmıştım. Birkaç kez geri dönmeyi düşünüyorsun, ama yapmıyorsun, bu süreyi ne olursa olsun dolduracağım diyorsun. Ama her gece gün sökülene kadar gözlerini kapatamıyorsun. Akşamları biraz dolaşıyor, sonra geri dönüyorsun. Boş kumsal köpeklerle, bir de havaya aldırmandan denize giren köy çocuklarına kalmış. Yürürken beş-altı köpek birden çevrende toplanıyor, senle birlikte yürüyor. İçlerinden biri otele kadar peşin sıra geliyor. İçeri girmeye çalışıyor, otel çalışanı taş atıp kovalıyor.

Burada kuyruğunu dik tutmaya çalışıyorsun, sanki tatile çıkmış normal bir insanmışsın gibi davranmaya çalışıyorsun.

Ama doğrusu iyi gitmiyor. Otel iki katlı genişlemesine uzayan, bahçeli, küçük bir bina. Yağmur yağdığından bahçedeki masaları içeriye toplamışlar. Otelde çok insan yok. Belki daha çok kapalı hava yüzünden insanlar birbiriyle konuşmaya başlıyor. İyice rahatsız oluyorsun.

Kahvaltıyla akşam yemeklerinde otelde kalanların neredeyse hepsi masalarda yerini alıyor: yaşlı bir çift, genç bir çift, bir başka genç çift, çocuklu iki aile, üç kişilik orta yaşlı bir turist kümesi, bir

de senin gibi, ama senden daha büyük yalnız bir adam. Ama adam hemen kendine arkadaş buluyor, girişken bir tipe benziyor zaten, her zaman gülümsüyor, yaşlı çiftle hemen ahbap oluyor.

Ailelerden biri dört kişilik, kırkına yaklaşmak üzere olan karı kocayla iki kızları. Kızların büyüğü on üç-on dört yaşlarında olmalı, gövdesi gelişmiş, neredeyse bir genç kızın gövdesine dönüşmüş, hafifçe tombul gövdesinden bir canlılık fışkırıyor. Yüksek sesle konuşuyor, sürekli hareket ediyor, babasına şımarıyor. Baba uysal, yumuşak görünüyor, sinirli, sert olan, sürekli uyarılarda bulunansa anne. Kahvaltı ya da akşam yemeklerini büyük bir iştahla, gürültüyle yiyorlar – küçük kız dışında. Küçük kızsda ablasından birkaç yaş küçük olmalı, ablasının tersine, iştahsız, zayıf, her zaman sessiz duruyor. Akşam yemeklerinde fark ettirmemeye çalışarak kızları izleyerek oyalanıyorsun. Ama hemen fark ediyorlar. Onlar da sana bakıyor, gizlice seni izliyor.

Yemekten sonra dolaşmaya çıkıyorsun. Bir barda iki bira içiyorsun. Karşıda yalnız bir kadın var. Kaçamakça kadına bakıyorsun, kadın da sana. İki birayla sarhoş oluyorsun. Dışarı çıkıyorsun, kafan dönüyor, kötü hissediyorsun. Denizin kenarına kadar gidiyorsun. Kuytulara birbirlerine sarılmış çiftlerin gölgeleri gizlenmiş. Kumlara oturuyorsun, hatta yapmayacağını düşündüğün bir şeyi yapıyorsun, kumlara boylu boyunca uzanıyorsun.

Uzaniyor, gece göğüne bakıyorsun. Hava kapalı, oraya buraya tek tük dağılmış yıldızlar sönükçe parlıyor. Dalgalar kıyıya vurup çekiliyor. Hava serin, kumlar da. Bazen dalgalar şiddetleniyor, ayaklarına kadar gelip bileklerine kadar seni ıslatıyor. Aldırmıyorsun. Sürükleniyorum, diyorsun, ama beni sürükleyen deniz değil, kara. Gözlerini kapıyorsun. Kendini dalgaların sesine, gelişiyle çekilişinin o sürüklenme sesine bırakıyorsun. Arkadan ara sıra birbirine sarılmış gövdelerin fısıltıları gelip geri çekiliyor.

Geri dönülmeyecek bir sınıra yaklaştığını ya da bu sınıra doğru sürüklendiğini hissediyorsun. Öyle duyuyorsun ki bu andan sonra her şey aynı kalsa bile yine de hiçbir şey aynı olmayacak. Kimbilir, diye düşünüyorsun, belki bu sınırı çoktan aşmışımdır.

Sonraki günler hava açıyor, güneş pırıl pırıl parlıyor. Yataktan erken çıkıyor, erkenden plaja iniyorsun. Pansiyonların, evlerin çitleri, bahçe kapıları yaseminlerle kaplı, sabahın bu erken saatinde sokaklar yasemin kokusuyla doluyor. Çok güzel kokuyorlar. Böyle güzel bir kokuyu en son ne zaman duyduğunu anımsamıyorsun.

Sen indiğin saatte plajda birkaç erkenci dışında kimse olmuyor. Hava sabaha özgü bir doygunluk, berraklık, su damlalarından oluşmuşçasına bir buğuyla dolu oluyor. Güneş tepelerin üstünde ışıltı ışıltı. Deniz yumuşak, pürüzsüz. Biraz ötede, derinliğin başladığı yerde koyu bir maviye ya da laciverde dönüşüyor, pırıltılarıyla gözü kamaştırıyor. Birkaç ses yükselip berrak havada çınıyor – yoksa havadaki bu şişkin, doygun, görünmez damlalar küçük çanlara mı dönüşüyor? Denize giriyor, uzun uzun yüzüyorsun. Yorulduğunda sırt üstü yatıp denizin ortasında dinleniyorsun. Bedenin sağlamlığını hissediyorsun. Gerçekten sapasağlam, hiçbir fazlalık yok. Yaptığın işten dolayı böylesin, tüm o koli indirip kaldırmalar seni sağlam tutmuş. Yine de ruhun böyleyken –hâlâ bir ruhtan söz edebiliyorsak tabii– bedeninin sapasağlam olmasında bir tuhafılık olduğunu düşünüyorsun.

Denizin ortasında sırt üstü yatmışken bazen yarı yarıya sivilaşmış bilincinden hayatın için bir şey yapman gerektiği bir kaygı biçiminde gelip geçiyor. Ama ne? Nasıl? Yapılacak bir şey gerçekten var mı?

Kumsala geri yüzüyorsun. Kurulanıyor, havluyu serip üstüne oturuyorsun. Az ötede aileyi görüyorsun. Geniş, mavi bir plaj şemsiyesinin altındalar. Baba şezlonga uzanmış, kafasını okuduğu gazetenin içine gömmüş. Kadın öteki, bitişikteki şezlongun kenarına oturmuş, büyük plaj çantasının içeri karıştırıyor. Küçük kız annesinin yanında. Büyük kızsız denizin kenarında ayakta duruyor. Suya girecekmiş gibi bir adım atıyor, bir ayağını suya sokup geri çekiyor. Soğukmuş gibi bir hareketi yaparken geriye, ailesine doğru dönüyor. Annesi seslenip yanına çağırıyor. Kız parmak uçlarında, koşar adımlarla yanlarına doğru gidiyor. Anne her iki kızın gövdesine hızlı hızlı, sertçe yağ sürüyor, şapkalarını başlarına geçiriyor. Sonra kendine sürüyor, güneşlenmek için uzanıyor.

Kızlar denize yakın bir yerde oynamaya başlıyorlar. Bir çukur açmaya koyuluyorlar. Bir süre daha kızları izliyorsun. Büyük kızın kumdan çıkan bir şeyi kaldırdığını, kardeşine gösterdiğini görüyorsun. Ama ne olduğunu çıkaramıyorsun. Parlak bir taş mı? Deniz kabuğu ya da ölü bir yengeç mi? Kardeşiyle birlikte bir süre nesneyi inceliyorlar.

Geriye uzanıyor, gözlerini kapıyorsun. Güneş parlak, tepeye yaklaşıyor, hava çok sıcak. Terlemeye başlıyorsun. Sesler birbirine karışıp uzaklaşıyor. Bu seslerin içinde bir sesin, kumlara gömülmüş bir gazete parçasının, az ötede, rüzgârda yerine ulaşmamış bir haber gibi hışırdadığını işitiyorsun.

Kendini zorlamana rağmen oyalanma çabanı daha fazla uzatamıyorsun. İki gün sonra kahvaltının ardından ilçeye gidiyor, biletini değiştiriyorsun –halbuki hâlâ birkaç günün var– akşam sekiz buçuk otobüsünde bir yer buluyorsun. Tüm öğleden sonrayı ilçede geçiriyorsun. Akşama doğru otele dönüyor, hesabı kapatıyorsun. Eşyalarını topluyor, gara geliyorsun. Hareketlerin ağır, yavaş, acelen yokmuş gibi ama içten içe kaçarcasına ayrılıyorsun oradan. Ertesi sabah yedi buçukta İstanbul'da oluyorsun.

İLK LEYLEK SÜRÜLERİ boğazın üzerinden kentin göğünü doldurup geçiyor. Döndükten bir hafta sonra tüm gününü dışarıda geçirmeye başladığın ilk zamanlarda görüyorsun onları. Sonraki aylar boyunca kentin içinde dolaşıp durmayı sürdürüyorsun – bir ruh gibi.

Öğlen olunca evden çıkıyorsun. Trene atlayıp Sirkeci'ye gidiyorsun, Tahtakale kalabalığına giriyor ya da köprüden yürüyüp Karaköy'e geçiyorsun. Boğaz kenarında uzun yürüyüşler yapıyor, korularda, parklarda, sahil kenarlarında oturuyorsun. Şimdiye kadar hiç ayak basmadığın semtlere ya da adını bile duymadığın yeni kurulmuş yerleşim yerlerine gidiyorsun. Bazen sırf uzun bir vapur yolculuğu olsun diye Adalar'a gidip geliyorsun. İstanbul gezilerek bitirilecek bir kent gibi görünmüyor, ama senin amacın gezmek değil zaten.

Peki başka ne gibi bir amacın olabilir ki? Evde kalamıyorsun. Bir şey seni hareket etmeye zorluyor, yerinde durmana engel oluyor. Bütün bu dolaşma, dolaşmasan bile dışarıda vakit geçirme, dışarının kendisi aslında seni daha kötü yapıyor, yoruyor, iyice ağırlaştırıyor. Bazen kolunu kımıldatacak gücü bile bulamıyor, ayaklarını tutmaz hissediyorsun. Vara vara, diyorsun kendi kendine, tuhaf bir yere vardım, ne hareket etmenin ne de durmanın olanaklı olduğu bir yere vardım.

Ama böylece babaanneyi daha az görüyorsun. Gündüzleri evde olmaya sen alışamadığın gibi kadın da alışamıyor. Hanginiz hanginizin ayağı altında dolaşıyor, belli değil. Eve döndüğünde babaanne yine yapıp ettiklerini sıralamaya başlıyor, bir komşunun başına gelen bir şeyden bahsediyor, ya da haberlerde dinlediği ama pek anlamadığı bir şeyi yarım yamalak anlatıyor. Birkaç akşamda bir lafı çe-

kinerek iş meselesine getiriyor. "Bakıyorum," diye yanıtlıyorsun, "merak etme, parası daha iyi bir işi olsun diye bekliyorum." Ama iş falan baktığın yok. Para bitene kadar böyle sürdürmeye kararlısın. Ötesini düşünecek durumda değilsin zaten.

Yine de ara sıra gazetede ki iş ilanlarına göz atıyorsun. İş görüşmelerini, gireceğin yeni ortamı, tanımak zorunda kalacağın insanları düşündükçe sıkıntıdan soluğun kesiliyor. Çalışmadan yapılabilir mi? Ama çalışmayıp ne yapacaksın? Hem nasıl geçineceksin? Kira ödemiyorsun, ama geçinecek bir para gerek. Daha önemlisi zamanını işsiz işsiz nasıl geçireceksin? Yoksul sayılmazsın, başkalarına göre durumun iyi bile sayılır, ama çok farklı yoksulluklar olabileceğini biliyorsun artık. Bazen parasızlık falan değil diye düşünüyorsun, asıl yoksulluk bu – ruhsal yoksulluk, zihinsel yoksulluk.

Bir öğle sonrası dik yokuştan aşağı inerken genç bir çöp toplayıcısı yanından geçiyor. Yarı yarıya dolu çöp arabasının önünde, uzun demir tutacaklarına kollarını geçirmiş, yokuş aşağı hızla, zaman zaman arkasındaki arabasının hızını azaltmak için sıçrayıp ayaklarıyla fren yaparak, ıslık çala çala dünyanın en mutlu insanı gibi bir sıçrayıp bir konarak geçiyor. Kaygısızlığına şaşırıp kalıyorsun. Kendi kaygılar içindeki varlığını düşünüyorsun, soruyorsun kimdir gerçekten yoksul olan?

Düşünüyorsun: Belki korkağın tekine döndüm, baba evine sığıp kaldım, bana mümkün olduğu kadar az ilişsinler diye deponun pis karanlığına gizlendim. Belki artık bir işe girmemeli, eve de gitmemeliyim. Bir çözüm olabilir mi bu? Zenginleşmenin başka bir yolu: elinde olanları ver, karşılığında dünyanın çöplerini almaya razı ol.

Ama ya çöpe dönüşmüş olan sensen? Bu da olabilir. Bir paçavra, fırlatılıp atılmış bir şey, bir artık – neyin artığı? Bu çöprü kime verip kimden ne alacaksın?

Mayısın ilk haftası gibi evden çıkmak üzereyken ağabeyin arıyor. Genelde yılda bir ya da iki kez arar. En son iki ay önce konuşmuştunuz. Bu kez herhalde iş meselesini merak etmiş olmalı ki böyle erken arıyor.

Telefonu babaanne açıyor. O sırada mutfakta, telefonun zilini duyunca yaptığı işi bırakıp telaşla "geliyorum, geliyorum" diye bağırarak telefona doğru koşuyor. Sen ev telefonuna bakmazsın, kendi cep telefonun var, ama arayanın zaten yok. Babaanne içinse telefon çok önemlidir, nedense hep acildir, olanaklı olsa telefonu ilk çalışta açar. Açıp bağıra bağıra konuşmaya başlıyor (bu ortalığı inle-ten ses bu küçük bedenden nasıl çıkıyor?):

"Hüseyin sensin? Nassın oğlum? Eyisin? Neye böyle geç geç ariyirsin? Orada ne ediyirsin, ne yeyip içiyirsin, heç habarımız yoh.

"Yoh yaramaz bi şey yohtur oğlum. Eyiyiz. Kardeşin de eyi. İş bakıyı işte. İş de yoh, millet hep işsiz.

"Karın ne ediyir? Eyi mi? Çocuklar da hep eyi mi? Büyüdüler? Neye heç gelmiyirsiniz? Getirmiyirsin, getirmiyirsin ölmeden görem onları. Ya, ya, benim kemim var? Siz varsınız bi... Tamam oğlum, tamam. Yazın geliyirsiniz? Hanımı, çocukları al gel, e mi?

"Yoh, hep eyi. Başka bir şey yohtur. Siz de eyisiniz? Yoh, bi ihtiyacımız yohtur. Burda, verem oğlum, hadi, çok selam söyle, çocukları gözlerinden öperim. Hanımı, çocukları benden taraf hep öp. Sağ ol oğlum, Hüseynim, sağ ol.

"Alisan, gel, abendir," deyip telefonu sana uzatıyor.

Her zamanki gibi mesafeli, soğuk, ikinizin de birbirinize ne diyeceğinizi bilemediğiniz bir konuşma oluyor. Paraya gereksinim olup olmadığını soruyor. "Yok," diyorsun. Ağabeyin bocalıyor, "Olsun," diyor, "ben yine de göndereyim biraz, lazım falan olur." "Durumum yavaş yavaş iyiye gidiyor," diye sürdürüyor, "şimdi bir şirketle yeni bir anlaşma yaptım. Yine bizim bir Türk şirketi. İyi bir şirket. Bu son beş yılda bayağı büyüdüler. İş de iyi. Ama burada işler artık eskisi gibi değil. Giderek zorlaşıyor. Bu aralar zaten herkes tedirgin. Yeni bir kriz kapıda diyorlar."

"Baksana," diyor sonunda biraz kararsızca, "bizimkilerin orada birkaç şantiyeleri var. Bir soruşturayım istersen, yapar mısın böyle bir iş? Ambarında falan. Açık hava işidir. Zevklidir aslında, sıkılmazsın. Ne dersin?"

"Şu anda gerek yok," diye yanıtlıyorsun. "Biraz daha böyle sürsün, sonra bakarız, şimdilik acelesi yok."

"Her Şey yolunda mı? Bir sorun yok, değil mi?"

"Yok, iyi, yaramaz bir durum yok. Aynı işte, bildiğin gibi."

"İstersen buraya gel. Birkaç ay kal burada. Ya da ne kadar istersen o kadar kal... Biliyorsun istediğin zaman gelebilirsin."

Kendini sorumlu mu duyuyor? Ama bu sorumlulukta sinir bozucu bir zorlama olduğunu hissediyorsun.

"Ne yapayım orada?" Sesin istemeden sert çıkıyor, düzletmeye çalışıyorsun, "Yine de sağ ol. Merak etme, bir-iki ay içinde girerim bir işe. Olmadı bakarız, yine konuŐuruz."

Böyle sonlanıyor konuşma. Karısına, çocuklara selam söylüyorsun. Bütün konuşma boyunca babaanne yanında, gülümseyerek, gözleri buğulanarak dikiliyor. Telefonu kapatınca "Nasılmış?" diye bir kez de sana soruyor. Başını dertli dertli sallıyor. titreyen bir sesle "Eyice unuttu bizi artık," diyor.

Sana göreysel unutmamıŐtı, ama herhalde unutmak isterdi. Ağabeyinin ne zaman gitmeyi tasarladığını hiç anlamamıŐtın. Belki tasarlammamıŐtı da fırsat çıkınca hiç düşünmeden gitmiŐtı. Buradayken odasından çıkmaz, kimseyle konuŐmazdı. Üniversitedeyken de öyleydi. Okuldan çıkar çıkmaz eve gelir, dışarıda hiç oyalanmazdı, eve gelince odasına kapanır, yüzünü gören olmazdı. Haftalarca ağzından tek kelime çıkmadığı zamanları görmüştün. Okulu bitirdikten sonra hemen bir inşaat Őirketine girmiş, babanızın ölümünden üç-dört ay sonra bir iş ayarladım deyip gitmiŐtı. İlk yeri Soçi'ydi. Sonra Ukrayna'dan Kazakistan'a Rusya'ya bir sürü yeri dolaŐtı. Son bir yıldır Moskova'da.

Bir yıl ya da biraz daha uzun bir süre sonra ilk kez ziyarete geldiğinde onu rahatlamıŐ görmüştün, üzerinden kaldırılmaz görünen tüm o yükler, o tonlarca ağırlıktaki görünmez balyalar kalkmıŐtı sanki. Konuşuyor, gevezelik ediyor, sesi canlı çıkıyor, rahat davranıyordu. "Rusya gerçi buradan beter durumda," diyordu, "ama çok iyi, güzel yanları var."

Bakıyordun da başka bir adam olup çıkmıŐtı sanki. Ama düşündüğün onun kendisini başka biri olup çıktığına inandırdığıydı.

Ama niye böyle düşünüyorsun, bilmiyorsun. Onun ne yaŐadığını aslında nerden bileceksin? Onun hakkında bildiğin zaten ne ki?

Ona söylemen gereken şeyleri değil –nasıl söylenebilir bunlar bilmiyorsun, ne olduklarını da, ama vardılar– sıradan şeyleri söylüyorsun. Onun da söyleyecek şeyleri var mı? Ama ilişkiniz zaten hiç böyle olmadı. Aslında ailede herhalde kimse kimseyle gerçekten konuşmamıştı. Ama şimdi, anan baban çoktan ölüp gitmiş, ağabeyin başka bir ülkeye kaçıp gitmişken neden böyle bir ihtiyaç duyuyorsun'?

Ağabeyinle aynı yatakta yattığınızı anımsıyorsun. Arkadaşlarıyla buluşmaya giderken peşinden koşup durduğunu, seni de götürsün diye yapmadığını bırakmadığını anımsıyorsun. O okuldan dönüp gelir gelmez çalışmaya oturduğunda, kovmasına rağmen hep gidip yanına oturduğunu, okumayı daha ilkokula başlamadan böyle böyle –onun çalışmasını izleyerek– söktüğünü anımsıyorsun.

Ama kardeşlik anıları bile bir yere kadar iş görüyor demek, sonra yollar birleşmemek üzere ayrılıyor. Kimbilir diye düşünüyorsun. belki gerçekten konuşmak falan değil, fırsatı bulduğunda kaçmak gerekir.

Üniversite için başka bir kent yazmanın amacı aileden, bütün o kalabalıktan, hır gülden kaçmaktı. Şimdi bu kadar zaman sonra ölüp gittiklerine, etrafta pek kimse kalmadığına göre kendiliğinden kurtulmuş sayılırsın belki. Peki kurtuldum da ne oldu, diyorsun kendine, yerine ne koyabildim? Şimdi hangi yakınlıklara sahibim?

Telefon konuşmasından sonra dışarı çıkıyorsun. Sirkeci'ye gidiyor, kalabalığın, alışveriş yapanların, aylak aylak gezenlerin, koşuşturanların, turist kabilelerinin, karmaşayla gürültünün içinden yürüyorsun. Yukarıya, Sultanahmet'e doğru çıkıyorsun. Gülhane parkının önünden geçerken içeriye girmeye karar veriyorsun. Buraya en son ne zaman geldiğini anımsamaya çalışıyorsun, çok uzun olmuş. Ama bir değişiklik yok gibi görünüyor. Yaşlı çınarların gölgelediği, iki yanına çiçeklerin ekili olduğu geniş yoldan yürüyorsun. Sessiz, dingin bir havası var parkın. Parkın sonundaki taraça halinde yan yana yükselen küçük çay bahçelerine kadar yürüyorsun. Çay bahçeleri dolu. Çay bahçelerinin orada, alçak duvarın önünde ayakta duruyor, önünde açılıp serilen deniz manzarasını izliyorsun. Karşıda üst üste yükselen gri, kirli renkli yapılara, dingin, solgun bir mavi-

likle açılan yumuşak denize, üzerinde gelip giden vapurlara, gerilerinde bıraktıkları grimsi izlere, kıyıya yakın bir yerde toplanmış balıkçı takalarına bakıyorsun. Karaköy Deniz İşletmelerinin önünde yüzen bir oteli andıran devasa bir yolcu gemisi demirlemiş bekliyor. Düşünüyorsun, niçin başka bir yere gitmek insanı değiştirmesin? Sen de gitmek istemez misin? İstersin elbette. Ama burada oluşun açık seçik, tümüyle, tüm sınırların tam olarak bir bilinişi var. Bundan kaçılmaz, bu unutulamaz. Bir istek sorunu değil bu.

Dönüp ağaçlarla çalılıkların arasında yürüyor, sarayın yüksek, iri taşlardan örülü, dış duvarlarından birinin yakınında bir yerde, bir bankta oturuyorsun. Güneş yaprakların arasından aydınlık lekeler halinde yere düşüyor. Bu lekelerden birinin tam altında, az ötedeki kuru dalları yerlere kadar dökülen kurumuş bir ağaca bir baştankara konuyor, tepesi parlayarak sanki kendini göstermek istiyormuşçasına kesik kesik birkaç kez ötüyor. Hızla uçup ağaçların arasında kayboluyor. Ağaç yeni kesilmiş, odunu hâlâ kokuyor.

Yaprakların arasından tepede yarım ayı görüyorsun, açık, mavi gün göğünde gri, solgun, asılı duruyor. Parkta kuş seslerinden başka her ses alçak, mırıltılı, duyulur duyulmaz. Geride, uzakta kentin dinmeyen uğultusu, sahil yolundaki arabaların, gidip gelen banliyö trenleriyle titreyen rayların sesi çalışıyor. Ağaçların arkasından bir yerden kalabalık bir karga topluluğu iç içe giren, ayrılan simsiyah lekelerle yayılarak bütün bu boş, sessiz göğü gürültüyle gaklayarak alıyor, öte tarafa, denize doğru, uçup yok oluyor. Genç bir çift birbirlerine sarılarak küçük yoldan aşağı yürüyor. Küçük bir çocuk görüyorsun. Sinirli bir inceliğe sahip annesinin elini tutmuş, az gerisinden yürüyor. Annesi acele ediyor, çocuksa elini onu sürüklemesine izin vermiş peşinden gidiyor. Annesinin elinden kaysa gerisin geri düşecek, ama umurunda değil, hatta elden kurtulmak ister gibi ona ucundan yapışmış, düşmeye hazırmışçasına arkaya kaykılmış. Sanki annesinin elinden kaysa bu toprak yol, bu yumuşak çimenler iki ağaç arasına gerili bir hamak gibi onu tutacak, gölgeli, sessiz sâlinişine katacak. Çocuk düşmek ne demek, henüz bilmiyor.

Sonra bir sokak çocuğu – kafasında siyah bir bere, yüzü kirden simsiyah bir erkek çocuğu– ağaçların arasından bir dalgınlık, derin

düşüncelere gömülmüş bir havayla ağır ağır çıkıyor. Gelip akça- ağaçlardan birinin önünde duruyor, eliyle ağacın gövdesini okşu- yor, kabartılarını avuçluyor. Yanağını ağacın gövdesine bastırıyor, ağaca sarılıp duruyor bir süre.

Tuhaf diyorsun, bir şeyler oluyor ama sanki sen ne olduğunu anlayamıyor, kavrayamıyorsun. İçinde bir şey kımıldıyor. Çok, çok gerilerden gelen soluk, hafif, belli belirsiz ama güçlü bir şey: düşün- celerinin sise gömülmüş ayrımsız çevriminin içinden bir anlığına, cılızca, zayıfça, titrekçe çıkıp gerisin geriye gömülüyor. Kafan ağır- laşıyor, öne düşüyor. Bir şey diye aklından geçiyor, ama nedir bu?

Bir şey – yakalayabilsen, yakalayıp izleyebilseydin bu şeyin seni bir açıklığa, açık bir yere, belki soluk almanın ne demek olduğunu anlayacağın yüksekte bir genişliğe götürecektir bir ip taşıdığını hisse- diyorsun. Belli belirsiz uzayan ışıltılı bir ışık huzmesi: yaşamın ipi, canlılığın ipi... Ama parmak uçlarımdan hep kaçıp duran bir ip bu, kaçıp boğazıma dolanan ip bu.

Bu birkaç ayı böyle sokaklarda geçiriyorsun. Nasılsa artık zamanın bol, yapacak belli bir şeyin yok, ya da belki artık zamanın hiç yok. Ya da her ikisi birden, bir zaman kalmadığından bol. Bazen kendini bir uçurumun kenarında yürüyormuş gibi hissediyorsun – ama tabii bu yolun kendisi uçurum değilse (ve yürümek de düşmek değilse).

Berbat kokusuyla bekleyenleri öteki tarafa sürüklemiş, otobüs durağındaki sıraya oturmuş saçlı sakalı darmadağınık, delik deşik paltosuyla bir evsiz. Bir harabenin yıkık duvarına yaslanmış, pantolonundan dışarıya bıraktığı morarmış organını sıkı sıkı tutan yarı deli. Köprübaşlarında sakat dilenciler, bir köşede toplanmış tinerci çocuklar, park sıralarına ölü gibi yığılmış, iki büklüm evsizler... Savaşın gazileri... Ama hangi savaşın – ve savaş nerede?

Yaşamın: eksik, yarım, tamamlanmamış, böyle hissediyorsun – ama hep eksilecek, hep daha fazla yarım kalacak, her zaman daha da artıyormuşçasına daha da eksilecek, hiç tamamlanmayacak...

Yaşamakta bu ısrar, bu inatçılık niye, diye düşünüyorsun, bir yaşam varsa zorunlu olarak bir yaşam inadı da mı var?

Sabahları yine erken kalkıyor, sekizde değilse bile dokuzda yataktan çıkmış oluyorsun. İpin ucunu kaçırmak, gecenin gündüzüne karışmasını istemiyorsun. Bedenini çalıştırıyor, belli sayıda hareketler yapıyor, iki-üç günde bir bunları tekrarlıyor, aksatmamaya çalışıyorsun. Sakallarının uzamasına izin vermiyorsun, üç-dört günde bir tıraş oluyorsun. Uykun düzensiz, kesintili. Gece boyu birkaç kez uyanıyorsun. Bazen canın evden çıkmak istemiyor, birkaç gün boyunca evde kalıyorsun. Oturuyor, uzanıyor, tavana bakıyor, öğleden sonra bir süre uyukluyor, dışarıyı seyrediyor, evin içinde dolaşıyorsun. Bütün gün kendine yapacak bir şey arıyor, bulamıyorsun. Babaanne ise her gün kendine yapacak bir şey çıkarmayı başarıyor. Kadının uğraşmaları öğleden sonraya kadar sürüyor. Öğleden sonra televizyonu açıyor, kadın programlarını izliyor, akşama doğru çok yoruldu be deyip uzanıp biraz kestiriyor. Ev işlerinde ona yardım ediyor, alışverişleri yapıyorsun. Haftanın ilk günü babaanneyle birlikte temizliğe girişiyorsunuz. Pazartesileri herhalde bütün kadınlar için temizlik günü. Silinen camları, silkelenen halıları görüyorsun, sağdan soldan gelen elektrik süpürgelerinin seslerini işitiyorsun. Babaanne odasını temizleyene kadar sen bütün evi süpürüp silmiş oluyorsun.

Bazı akşamlar paranın hesabını pek tutmuyor, Galata köprüsünün altında oturuyor, balık ekmekle bira ısmarlıyorsun. Son treni kaçırmıyorsun. Birkaç kez bara gitmeyi deniyorsun, ama çalan müziklerle kalabalık seni hemen geri püskürtüyor. Kalabalığın ortasında tek başına ne yapacağını bilemiyor, elini kolunu nereye koyacağını şaşırıyorsun.

Gecenin ortasında birden kulaklarına bir şeyler doluyor, sanki bir koyuluk, erimiş kurşun onların içine akıyor. Sessizliğin içinde birden bir çığlık patlıyor. Kulaklarını avuçlarıyla kapatarak korkuyla çarpılmış kendini yere atarken görüyorsun. Sonra sessizlik hiçbir şey olmamış gibi yeniden geliyor. Elbette gerçekte hiçbir şey olmuyor, kendini yere falan atmıyorsun.

Senden kim ne istiyor? Bir açıdan kimsenin sana dokunduğu, iliştiği, bir şey istediği yok. Babaannenin bile senden bir şey istediği yok. Ama öte yandan sanki tüm dünya seni rahatsız etmek için birleşmiş. Sana dadanıyor, bir şey istiyor, ne olduğunu bilmediğin bir şeyi istiyor, dahası hemen istiyor. senden bu şeyi söküp hemen almak ister gibi istiyor.

Senden önce gelen: yaşamını –bu yaşamı senin yaşadığın açık olsa bile– senden önce yaşayıp senden önce bitirmiş.

Evin içinde dolanırken gardırobun üzerindeki bağlama gözüne ilişiyor. Ortaokuldan beri orada. O sıralarda heves etmiştin. Baban türkü severdi. Bazen evde hafta sonları teypten tüm gün türkü çalar, dinlerdi. İki yıldan fazla bir süre bağlama kursuna devam ettin. Ama liseye geçip ilgilerin değiştiğinde saz da gardırobun üstündeki yerini aldı. O gün bugündür orada, bir daha eline almadın.

Bağlamayı tozlu kılıfından çıkarıyorsun. Evirip çeviriyor, ince-liyorsun. İyi görünüyor. İki teli kopmuş. Tellerine hafiften vurmaya başlayınca bir teli daha kopuyor. Bir tamirciye götürüyor, birkaç gün sonra yenilenmiş biçimde alıyorsun. Günde birkaç saat çalmaya başlıyorsun. Parmakların yavaş yavaş açılıyor. Aklına yıllardır gelmeyen türkülerden parça bölük dizeler geliyor. Ezgileri çıkarmaya çalışıyor, mırıldanıyorsun.

Böyle dolanıp durmak istemiyorsun, istediğin gitmek, çekip gitmek, başka bir yere gitmek...

Vapurla karşıya geçerken bir an yanından geçip giden karabataкта kendi yüzünü görür gibi oluyorsun.

Akşamları ya da geceleri hayal kurmaya çalışıyorsun. Bir kadını hayal etmek istiyorsun. Ama kafanın içindeki sis buna izin vermiyor. Kadın da bu sisin içinde. Bazen bir parçası gömüldüğü, ayırt edilemez olduğu sıvımsı kütlelerin içinden çıkıyor –bir an beliriveren bir gözün biçimi, bir jilet kesigi gibi bir parliltı, bir kolun belirsiz uzanışı, dolgun bir kavis, kıvrık bir hat– sonra hemen gerisin geri diüşüyor.

Uzaktan geçen kadınlar... Baharda canlanmış, açılmış, güzel kadınlar...

Arzunda bir eksilme yok. Bazı günler dikilen organının saatlerce inmediğı oluyor. On beş yaşındaki, yirmi beş yaşındaki dikilmelerden bile farklı bu, hiç olağanmış gibi gelmiyor sana, denetlemekte güçlük çekiyorsun. Arzun –olağan ya da değil ama çok daha güçlü– orada duruyor. Ama bir kadına mı sesleniyor, yoksa kendi kendine eşelenmekten hoşnut mu, emin değilsin. Bir kadına sesleniyorsa bile ondan kadına giden yol yitirilmiş gibi.

Kalkmış organına bakıyorsun. Bir yön işaretiymiş gibi dikilmenin ne dediğini çok iyi anlıyorsun: sen asla kendi üzerine kapanamazsın.

Gitmek, ama nereye? Gidecek bir yer yok, adım atacak bir yer yok, öyle hissediyorsun ki senin için her yer hiçbir yere dönüşmüş.

Dünyanın ölü canlılığının içine, dişlerin arasındaki bir balık kılçığı gibi takılmış...

Birdenbire çöken, çöküp seni bir fiskeyle toz olup gidecek kadar içi boş bir kabuğa döndüren bu duygu: bitmişlik, tükenmişlik duygusu.

Kıyıda bir bankta oturuyorsun. Deniz karanlık çökmeden önceki o lacivert parlaklığa bürünmüş. Küçük yolcu teknesi yolcularını alıyor. Genç bir kadını fark ediyorsun. Güvertede, kapıdan tam içeri girerken, gövdesinin hafifçe sarsılışını, tutunmak için elini yana doğru uzatışını görüyorsun – kolun hafifçe bükülü ileriye uzanışını, parmakların yukarı doğru açılışını, ayası parlayan elin gerginliğini, kadının öylece bir an donuşunu, ardından kapıdan girip gözden yitişini tam olarak görüyorsun. Bu bir anlık görüntü seni etkiliyor, günlerce aklından çıkmıyor, kafanda onu bir resim gibi taşıyorsun.

Bazen geceleri uzandığı yerde yaşamının bir resmini oluşturmaya çalışıyor, bu dünyadan geçişini düşünüyor, bıraktığı izi hayal etmeye çalışıyorsun. Düşündüğünün tersine, sarsak, sallapati, dik-katsiz, sakar adımlar; devirerek, sağa sola çarparak – geçtiği yerlerde kaba saba izler, yıkıntılar bırakarak...

Bir cam gibi hissediyorsun. Gergin, gerilmiş – az sonra çatlayıp dağılacaksın. Ama daha olmadı bu, belki hiç olmayacak. Bununla birlikte parçalanmak üzere olan bu camın ince, kaygan yüzeyinde, bu hiçbir şeye sahip olmayan, hiçbir şeyi tutamayan yüzeyin boş derinliksizliğinde sanki çoktan un ufak olmuşsun – zaten çatlamış, parçalanmış, binlerce kırığa bölünmüşsün.

Korkuyorsun. Korkuyla taş kesiliyorsun. Az sonra bir şey, korkunç bir şey olacak. Öyle korkunç ki şimdiden korkuyla taş kesiliyorsun. Dahası bu şey her an oldu olacak. Dünya bir uçurumun kenarında mı sallanıyor? Yoksa sen misin sallanan? Hangisiyse onu tutan ip koptu, kopacak.

Belki sana sürekli eşlik eden tek duygun, azalsa bile derinde hiç kesilmeden süren tek duygun bu, bu korku. Geçip gitmiyor, azalsa, gerilere çekilse de derinlerde sürüp gidiyor. Kaynağını bilmediğin, anlayamadığın, soyut bir korku bu.

Bu korku hep vardı. Belki korkunç olan çok, çok önce olmuş. başına gelmişti de, sen de o gün bugündür, kazanın hiç bitmeyen şo-

kıyla kaza geçiren kim diye sorup duran kazazededen başkası de-
ğilsin.

Bazen öyle bir utanç duyuyorsun ki, kendini şöyle teskin etme-
ye çalışıyorsun: Şimdiden geçmiş olsun, şimdiden geçmiş sayılır-
sın. Elli yıl sonra falan herhalde beni anımsayacak kimse kalmaya-
cak. Seksen doksan yıl sonra kesinlikle kimse kalmayacak. Bu iyi.
Eğer bana ait hiçbir anı kalmazsa, bu duyduğum utançtan da hiçbir
şey kalmaz değil mi? Yoksa kalır mı?

Bir duygudansa bir duyu gibi – elinden koluna oradan daha yu-
karılara yayılan tuhaf, kekremsi bir soğukluk...

TEPEDE yazın geldiğini bildiren yakıcı bir güneş, ufuk boyunca ince, kirli sarı, buğulu sis şeridi.

Temmuzla birlikte sıcaklar bastırıyor, parlak gök gözleri yaşartacak kadar ışığa boğuluyor. Babaannenin yakınmaları iyice artıyor. Neredeyse kesintisiz bir inleme çıkıyor ağzından. "Nefesim daralıy, başım dönüyir, heç halım yoh." diyor. "Sıcaktadır," diye bıkkın yanıtlıyorsun. "Aman Allah'im bu ne sıcah, ne sıcah," diye bağıra bağıra şikâyet ediyor, "yoh, ben bu sene heç eyi değılim, her tarafım sızlıy, ağrıy, tuhaf tuhaf rüyalar görüyim." "Bah, dün yine bir tane gördüm, sana anlatam," diye başlıyor: Rüyasında yolunu kaybetmiş, bir türlü evin yolunu getiremiyormuş. Bir evin önüne gelmiş, *aym bizim ev*, ama içinden başkaları çıkıyormuş, biri ne istiyorsun teyze diye sormuş, *sen yaşta, daha genç*, yolumu kaybettim demiş, evin yolunu çıkartamıyorum, beni Mustafa'ya götür oğlum. Mustafa kim teyze, diye sormuş oğlan. Bakkal Mustafa diye yanıtlamış rüyasında babaanne, *o beni tanıyir, evimi biliyir, beni evime götürür*.

Bütün gün sığağı emen duvarlar güneş battıktan sonra bu kez onu salıyor, içerdeki ısıyı iki katına çıkıyor. Açık pencerelerden içeriye rüzgâr değil, arabaların geçip gittikçe kaldırdığı tozlar doluyor. Babaanne geçen aya kadar hâlâ üzerinde ince bir hırkayla dolaşıyordu, eteğinin altında da pijamamsı bir şey vardı. Bunları çıkarmış. Şimdi eskimiş, iyice bollaşmış, yarım kollu, ince bir bluzla uzun iç donunun görüldüğü ince, pamuklu kumaştan eteğiyle dolaşıyor. Kendini böyle çıplak hissettiğini söylüyor.

Gidip ayaklı, büyükçe bir pervane alıyorsun. Salonun köşesine kuruyorsun. Gün boyu pervane hafif homurtusuyla sağa sola dönüp

durarak çalışıyor, durgun havayı kımıldatıyor, bir serinlik hissi veriyor.

Sıcak yüzünden babaanne gibi sen de evden çıkamıyorsun. Daha doğrusu artık dışarı çıkma isteği duymuyorsun. Bütün bu gün boyu dolaşmalardan sayısız sesle görüntüden oluşmuş saldırgan bir uğultudan başka aklında kalan hiçbir şey yok. Yaşadığın bu kent sana hiç dokunmuyor, değmiyor bile. Tek duyduğun ara sıra yükselen, üzerine abanan bir boğulma hissi. Bir güç gerek bana, diyorsun, bir güç, ama bu gücü nasıl bulacağım, nereden alacağım?

Gücüm yok, hiç gücüm yok, ama içimde yanan bir şey var. Güç vermek için değil, beni çökertmek için yanan bir şey var.

Evden çıkmayınca bütün gün babaanneyle birlikte olmak zorunda kalıyorsun. Odana kapanıyorsun. Birlikte kahvaltı yapmamak için yataktan geç çıkıyor ya da gün içinde seslenmelerinin çoğunu duymazdan geliyorsun. Sıcak karşısında kendine gelmek için günde birkaç kez soğuk suyun altına giriyorsun.

Bu soyunmuş haliyle babaanne gözüne iyice küçülmüş görünüyor. Beline sardığı, beş-altı kez doladığı uzun bir bez parçası olurdu hep. Güya beli böylece ağrımıyormuş. Onu bile çıkarmış. Ama bu küçük gövdenin, oturduğu koltukta bile küçücük kalan bu gövdenin nasıl böyle bütün evi kaplamayı başardığına şaşıyorsun. Odanda bile kurtulamıyorsun bu gövdeden. Odana bu kez hiç kesilmeyen sesleriyle giriyor. Diyorsun ki, kadın yıllar boyu başka evlerde kaldı, bu evde annenin yanında hep ikinci durumdaydı, belki gerçek anlamda hiç evi olmadı, kendi evinin kadını hiç olmadı. İşte şimdi yılların sonunda, sadece bekleyerek, bir evi oldu. Bu ev gerçekte onun, onu kaplamaya, doldurmaya hakkı var. Bu kadar uzun yaşayarak kazandı bu hakkı. Belki onu rahatsız eden asıl sensin. Senin ne savunacak bir evin, ne de yerin var, öyle hissediyorsun, bu eve, bu odaya kadar gerilemişsin –ama bu oda bir sığınak değil– bulunduğu yerin savunulacak hiçbir yanı yok, yaşamının savunulacak hiçbir yanı yok.

Babaanne akşam ziyarete gelen Fatma'ya nasıl düştüğünü anlatıyor. Üç-dört gün önce gece tuvalete gittiğinde birden başı dönüp

gözleri karardı, yere yığıldı. Gece yarısı önce inleme gibi bir ses duydu, sonra cılız bir sesle adının birkaç defa söylendiğini işittin. Tuvalete koşarak gittin, babaanneyi klozetin yanında yerde, pazen donu dizlerinin biraz yukarısında, yan yatarken buldun.

"Eyi ki," diyor babaanne, anlatırken eğleniyor görünüyor, "düşerken elimi ha böyle koydum. Yoksa Allah korusun kafam çarpiydi."

"Sadakan varmış yenge, Allah seni korumuş. Dihhat etmen lazım. Böyle otururken, kalharken yavaş yavaş yapman lazım. Sen daha yaşlısın."

"Ediyim ben, etmem mi, hep dihhah ediyim."

"Bacahlarım," diyor Fatma, eteğini yukarıya sıyırıp bacaklarını gösteriyor. Bacakları kadının en duyarlı parçası, konuşmalarının da. Bacakları şiş, davul gibi. Mavimsi gri, kimi yerde ise iyice grileşen solgun damarlar bir yaprağın üzerindeki gibi her yerine dolmuş. Berbat bir görüntü, başını çeviriyorsun. Bu son birkaç aydır hiç kıvıldaamadım, diyor, o yüzden gelememiş, şimdi gittiği dokordan bahsediyor, çok iyiymiş, yeni bir ilaçlar vermiş, onlar çok iyi gelmiş.

"Derdimiz heç bitmiyor, ha böyle uğraşıyoruz işte yenge."

"Öyle, öyle," diye başını sallıyor babaanne, "buna da şükür."

Fatma geldiğinde eğer evdeysen mutlaka sesleniyor, "Hele bi gel oğlum, yüzünü görek" diye çağırıyor. Şimdi bir yığın gereksiz, sinir bozucu soru diye düşünerek yanına gidiyorsun. Kadın meraklı, her şeye burnunu sokmayı, öğüt vermeyi seviyor. Sana hâlâ çocukmuşsun gibi davranıyor. "Niçin heç uğramıyorsun," diye soruyor, "bizim milletten neye böyle soğudun, neye bizimkileri heç görmüyorsunuz?" Ne kadar alttan almaya çalışırsan çalış yine de sinirleniyorsun, suratın asılıyor. Ama en çok böyle çocuk muamelesi görmeye dayanamıyorsun.

"Neye evlenmiyorsun? Bir yuva kur, çocuk sahibi ol. Babanın soyunu senden başka kimse yoh, sürdürsün. Kanınız senle birlikte mi kurusun?"

Ne kanından bahsediyor bu kadın? Ne soyu? Soy sözcüğü sinirlerini iyice geriyor.

Böyle lafları genellikle öylesine söz ediyormuş gibi yaparak bilmem kimin bir kızı var, şöyle iyi, böyle iyi, güzel, körpe falan diye bitiriyor. Sen de asıl amacı herhalde bu, bir kız ayarlamak diye düşünüyorsun. Bu çöpçatanlık işinde hoşuna ne gidiyor olabilir, hiçbir fikrin yok. Babaannenin o sıra bir an gözleri parlıyor, suratını buruşturduğunu görünce nerede gibi eliyle bir hareket yapıyor.

Babaanne Fatma'ya kocasını soruyor. "Yenge," diyor, "şimdiye kadar beni heç düşünmedi, şimdi mezarımı düşünüyo. Gelmiş bana diyor, sana mezar aldım, mezarını yaptırdım." Kendi dilinde bir küfür savuruyor. "İçimden ya öyle mi dedim, inşallah içine benden önce girersin."

Babaanne, "Öyle deme, günahtır," diyor, ama ikisi birden kaha-kahalarla gülüyor.

Bu ettiği küfrü herhalde sen Türkçe edemezsin. Babaanne de sinirlendiği zaman kendi kendine böyle küfürler savurur, bir köpeğin ya da eşeğinkini birinin önüne ya da arkasına kolaylıkla sokuverir. Ama herhalde, diye düşünüyorsun, bu küfürleri Türkçede etmek isteseler edemezler, belki utanırlar.

Odana geçiyorsun. İçerden gelen konuşmalarını işitiyorsun. Kendi dillerine dönmüşler. Gürültülü, bağırarak konuşuyorlar. Boğazın gerisinden, ta aşağılardan yükselen kalın, kaba, gürültülü sesler. Bu dil kulaklarını tırmalıyor, seni rahatsız ediyor. Ellerinle kulaklarını kapıyorsun.

Fatma anlatıyor, yarım yamalak anladığın kadarıyla eski hesapları ortaya döküyor. Altı aydır sudan bir nedenle kocasıyla küsler. Fatma'nın kocası Almancı. Emekliliğinden dört-beş yıl önce karısıyla çocuklarını yanına çağırılmış, emekli olduktan sonra hep beraber buraya dönmüşler. Kadın şimdi her fırsatta adamın geçmişte yediği haltları yüzüne vuruyor, burnundan getiriyor. Adamın süngüsü düşmüş, ona karşı birlik olan karısıyla çocuklarının eline kalmış. Hiçbir şey demiyor, kefareti ödeyen biri gibi sessizce katlanıyor.

Adamın bir görüntüsü aklında kalmış. Sokakta sağa sola boş boş bakarak dalgın yürüyor. Bir an adımları yavaşlıyor, neredeyse duruyor, suratına bir gülümseme yayılıyor. Karısının aksine zayıf, uzun boylu bir adam. Sokağın ortasında yanından arabalar geçerken

duruyor, dalıp gidiyor. Ne düşündüğünü merak ediyorsun. Ne düşünüyorsa herhalde artık bu sokakta, burada değil. Adama bakıyor, belki aklına tombul, açık tenli bir Alman kadının anısı düşmüştür diye düşünüyorsun, belki şimdiki durumuna böyle anılarla avunarak katlanıyordur.

Daha fazla konuşmaları dinlememek için sazı eline alıyorsun. Birkaç gündür bir türküyü çıkarmaya çalışıyorsun. Hafiften tıngırdatmaya koyuluyorsun. Fatma gidene kadar kendini kaptırıyorsun, baştan alarak sürekli aynı parçayı tekrarlıyorsun. Olmuyor. Şüphesiz iyi çalma peşinde değilsin. Ama senin yaptığına çalmak hiç denmez. Çalışında sanki fazladan bir bozukluk, bir kuruluk, aksaklık, takur tukurluk var. Sazla senin aranda hiç mi hiç uyum yok. Belki daha doğrusu gövdeden, akciğerlerinden, nefes borularından –hadi asıl söylemek istediğin o sözcüğü söyle: yüreğinden, evet– asıl yüreğinden hiçbir şey yükselmiyor, akmıyor.

Daha fazla böyle uğraşamayacağını anlıyorsun. Sazı kılıfına geçirip yeniden dolabın üstüne, dürülmüş birkaç küçük halıyla içinde ne olduğunu bilmediğin bohça gibi bir şeyin arkasına kaldırıyorsun. Herhalde, diye düşünüyorsun, orada çürüyüp gider artık.

Sekize doğru, hava bir parça serinler gibi olunca alışveriş için dışarı çıkıyorsun. Alışverişten önce biraz dolaşıyorsun. Aşağıya istasyon meydanına kadar iniyorsun. Ortalık kalabalık. Meydanlar, parklar, sahil kenarları tıklım tıklım dolu. Güneş batarken insanlar kendilerini dışarı atıyor, ya da balkonlara çıkıyorlar. Sokaktan, balkonlardan gelen sesler gecenin geç saatlerine kadar sürüyor. Az çok sessizlik sonunda geldiğinde ise konfeksiyon atölyelerden birinin alarmı gecenin ortasında ortalığı gümbürdeterek çalmaya başlıyor. Açık camlar zangırdıyor, bu sesle birlikte köpekler de uzun uzun, sinir bozucu biçimde havlamaya başlıyor. Sabah ezanı ise –belki müezzinin dayanılmaz derecede kötü sesinden– onları kurt gibi ulutuyor.

Dönerken cadde üzerindeki büyükçe markete uğruyorsun, hafta içi olmasına rağmen kalabalık. Rafların arasında dolaşarak babaannenin söylediği, unutmamak için bir kâğıda yazdığın listeye ara

ara bakarak önünde sürdüğün tekerlekli arabaya aldıklarını yüklüyorsun: peynir reyonundan iki çeşit peynir (babaanne için olanı yağsız, tuzsuz köy peyniri), birkaç parça tavuk, salatalık malzeme, yoğurt, içmek için kola, meyve suyu gibi soğuk bir şeyler, başka birkaç şey daha. Hafif bir müzik kalabalığın, dönen tekerleklerin, çalışan makinelerin uğultusuyla birlikte mekânın içinde cızırdıyor. Kasanın önünde kuyrukta uzun süre bekliyorsun, bazısının tepesine kadar dolu alışveriş arabalarından boşaltılan ürünleri, kasiyerin çabuk hareketlerle aletten geçirip kasaya yazmasını izliyorsun.

Alışveriş paketleriyle eve döndüğünde babaanneyi koltukta yığılı buluyorsun. Suratı kıpkırmızı. Soruyorsun: "Ne oldu, neyin var babaanne?" Eliyle bluzunun yakasını çekiştiriyor, ağzından zar zor *nefesim, nefesim* diye kesintili sözcükler çıkıyor. Aklına boğazına bir şeyin kaçmış olabileceği geliyor. Soruyorsun, başını iki yana sallıyor. Öksürmek ister gibi ağzını iyice açıyor. Gidip su getiriyorsun, ama su içebilecek durumda değil. Boğazından bir hırıltı ya da daha çok tıslamaya benzer tiz bir ses yükselmeye başlıyor. Suratı beyaza dönüyor. Ciddi bir şey olduğunu ancak o zaman düşünmeye başlıyorsun. Kalp mi bu. kalp krizi böyle mi oluyordu? Ne yapacağını şaşıryorsun. Ambulans çağırmak aklına geliyor ama geç gelebilir diye vazgeçiyorsun. Taksi durağını arıyor, bir taksi çağırıyorsun.

"Yürüyebilecek misin?" deyip kaldırıyorsun babaanneyi. Yarı sürükler yarı taşıır biçimde ikinci kata kadar indiriyorsun. *Dur, dur* diye inliyor. Duruyorsun, merdivenlere yaslanıyorsunuz, babaanneyi bıraksan olduğu yere yığılıp kalacak. O sırada otomatığın ışığı sönüyor. Yarı karanlıkta babaannenin zorlukla nefes alıp verdiğini işitiyorsun. Boğazından ara ara ıslık sesi gibi bir ses yükseliyor. Kendi nefesinin ise hızlanmış olduğunu fark ediyorsun. Boğuluyor diye düşünüyorsun, ne yapacağım şimdi? Kucağına alsan taşıyabilir misin? İkinci kattaki dairenin kapısı açılıyor, bir kadın "Ne oldu, hayırdır?" deyip çıkıyor. Otomatığın düğmesine basıyor, babaanneyi tanıyor: "A, Nazlı teyze, neyin var? İyi misin?" Yanınıza geliyor. *Nefesi* diyorsun, *hastaneye*, cümleyi tamamlayamıyorsun. Kadın durumu anlıyor, hemen babaannenin öteki tarafına geçiyor, seni şaşırtan bir güçle babaanneyi kavırıyor. Birlikte taşırcasına aşağı indi-

riyorsunuz. Bir yandan yatıştırıcı bir sesle konuşuyor. Belki gerçekten bu yumuşak, biraz genizden gelen, kendinden emin ses iyi geliyor. babaannenin soluk alış verişleri sanki hafifleyip yumuşuyor. Ses seni de etkiliyor. Merdivenlerden inerken bir an sizi taşıyan bu sesin kendisi olmuş gibi duyuyorsun, sanki ses bu üç kişiyi aynı olayın içinde sarıp sarmalıyor, üçünü birden aşağıya doğru taşıyor. Aşağı inince babaanneyi birlikte taksinin arkasına yerleştiriyorsunuz. Kadına teşekkür ederken görmek için yüzüne bakıyorsun. Yüzle seni etkileyen ses arasında hiçbir ilişki kuramıyorsun. Hafifçe gülümseyen, solgun bir yüz, dalgın, hatta donuk bakışlar.

Takside her şeyi taksiciye bırakıyorsun, daha doğrusu taksici işi ele alıyor. "Florya Kent Hastanesine gidelim," diyor, "en yakını orası." Söylediği özel bir hastane, itiraz etmiyorsun. Tuhaf, sanki sen hariç herkes böyle durumlarda ne yapacağını gayet iyi biliyor. Taksici trafikte korna çalarak, kendine yol açtırarak, hatta karşıdan gelen araçları bile kenara çekilmeye zorlayarak hastaneye çok çabuk varıyor. Parasını veriyorsun, para üstüyle uğraşacak değilsin. "Hakkını helal et," diyor paraya baktıktan sonra, "hakkını helal ediyorsun değil mi abi?" Bu ısrara şaşırıyorsun, yanlışlıkla çok fazla para mı verdim yoksa diye düşünüyorsun ama hayır, para hâlâ elinde, görüyorsun, "Evet," diye yanıtlıyorsun zoraki, "ediyorum." "Geçmiş olsun," deyip basıp gidiyor.

Acilden girdiğinizde yine her şey hızlı biçimde oluyor. Bir hastabakıcı bir sedye getiriyor, babaanneyi iki yataklı küçük bir odaya alıyorlar, doktorla iki hemşire çevresini sarıyor. Doktora durumu anlatıyorsun, aklına geliyor, iki-üç gün önce düştüğünü söylüyorsun, "Ama iyiydi, dizlerinin üstüne düştü."

"Tamam," diyor doktor "bir bakalım," sonra "oksijen tüpü," diye yüksek sesle bağılıyor, hemşirelerden biri koşarak karşıdaki odaya girip oksijen tüpüyle dönerken sana "siz dışarda bekleyebilirsiniz," diyor.

Tamam diye düşünüyorsun, *iş artık benden çıktı*. Ama elbette daha değil. *İş* daha bitmedi. Aslında *iş* benden çıksın demek istiyorsun, bu tür durumlar beceriksizliğini açık biçimde hissettiriyor sana. Telaşın daha çok kendi durumuna yönelik, nasıl davranacağını

ya da konuşacağını bilemeyeceğini, bocalayacağını bir durum içinde kalmak istemiyorsun.

Hale çıkıyor, koltuklardan birine oturuyorsun. Sakinleşmeye çalışıyorsun. Karşıda bankonun arkasındaki genç kızın nezaket yüklü, ince sesi giriş işlemleri için seni çağırıyor. Kızın sorularına yanıt veriyorsun. Dönüp yeniden birbirine bitişik bekleme koltuklarından birine, babaannenin yattığı odanın kapısını göreceğ biçimde oturuyor, beklemeye başlıyorsun.

Acilde iki saat kadar kalıyorsunuz. Babaanneyi tekrar gördüğünde kendine gelmiş görünüyor. Yüzünde bir oksijen maskesi var, yavaş yavaş soluk alıp veriyor. Üzerine doğru eğilerek nasıl olduğunu soruyorsun, kafasını sallıyor, büyümüş gözlerini kırıştıyor.

O geceyi hastanede geçiriyorsunuz. Eve ancak ertesi günü, akşamüzeri dönebiliyorsunuz. Öğleden sonra orta yaşlardaki babacan tavırlı bölüm doktoru odaya girip canlı, tok sesiyle testlerle filmlerde ciddi bir şeyin gözükmediğini, akciğerin bir bebeğinki gibi tertemiz olduğunu söylüyor. Yalnız kalpte hafif bir aritmiye rastlamışlar, ama önemli türden değilmiş, bu sıcaklarda olabilirmiş. "Şu an iyisin, turp gibisin," diye devam ediyor doktor, "şu birkaç günü istirahat ederek geçir. Hiçbir şey yapma, yatakta dinlen. Üç gün sonra gel, yeniden duruma bir bakalım." Bir reçete yazıyor, üç gün sonra-ya randevu veriyor.

Ayrılma işlerini yapıyorsun, muhasebeye parayı ödüyorsun. Düşündüğün gibi bayağı para tutuyor. Bir taksiye atlayıp eve dönüyorsunuz.

Babaanneyi ağır ağır, belinden sararak merdivenlerden çıkarıyorsun. Herhalde daha önce hiçbir zaman gövdeleriniz bu kadar yakın olmadı. Aslında uzun süredir hiçbir gövdeye bu kadar yakın olmadın.

Eve girince burnuna pis bir koku çarpıyor. Alışveriş poşetleri kapının ağzında, koku onlardan geliyor. Babaanneyi yatağa yatır-

yorsun. Arkasına doktorun söylediğine uyarak dik yatsın diye iki vastık koyuyorsun. Babaanne inleyerek uzanıyor, "ev de çoh pis olmuştir şindi," diyor bir yandan, "camlar açih kalmış."

Sinirleniyorsun, "Şimdi evi düşünmenin sırası mı?"

"Napam oğlum."

"Neyse, ilaçlarını alıp geleyim, temizlerim sonra... Rahat mısın böyle?"

"He oğlum rahatım."

Alışveriş poşetlerini boşaltıyorsun. Tavukla peynirleri atıyorsun. Sebzelerin çürüyen kısımlarını ayırıyor, sağlam kalanları dolaba yerleştiriyorsun. Dışarı çıkıp ilaçları alıp geliyorsun. Üstünkörü elektrik süpürgesiyle evi temizliyorsun. Dolaptaki yemeği çıkarıyor, salata yapıyorsun. Babaanneye bakıyorsun, gözleri kapalı, halif hafif soluk alıp veriyor. Uyuduğunu düşünüyor, uyandırmıyorsun. Yemekten sonra uzanıyorsun.

Kapı çalıyor, gidip açıyorsun. İki kadın kapıda beliriyor, komşu kadınlar. Babaanneyi soruyorlar. Birini tanıyorsun, merdivenlerde size yardım eden kadın bu. "Buyurun içerde," diye yanıtlıyorsun.

"Yatıyorsa sonra gelelim."

"Yok, galiba uyanık, buyurun."

Babaanne "Kim geldi?" diye içerden sesleniyor. Kadınlar yanına gidiyor. Kalkmaya davranıyor babaanne, "Yok, rahatsız olma teyze," diyorlar, "beş dakika geçmiş olsuna geldik, merak ettik, nasılsın? Neyin varmış?"

"Eh, eyiyim kızım," diyor, geldiklerine sevinmiş, "dohtor bişeler dedi, pek anlamadım, herhal bişey yohmuş."

Kapının hemen dışında, holde duruyor, geriden onları izliyorsun. Daha doğrusu kadını izliyorsun. Öteki kadının biraz gerisinde duruyor –konuşan daha çok bu kadın– babaanneye bakıyor, öne, yatağa doğru belli belirsizce eğilmiş. Başörtüsünden dolayı sadece yüzünün bir bölümünü görebiliyorsun. Burnu biçimli, hafifçe kemerli. Beyaz, solgun bir yüzü var. Gözlerinin kenarlarıyla ağzının kenarındaki çizgi belirginleşmiş. Şişman değil ama tombulca bir kadın, etli butlu.

"Şimdilik kesin bir şey söylemediler," diye açıklama yapıyorsun geriden, kapı ağzından, ikisi aynı anda sana doğru dönüyor, "dinlenmesi gerekiyormuş. Haftaya yeniden gideceğiz."

Kadının bir an inceleyen bakışlarını yakalıyorsun. İnceliyor mu gerçekten? Ama bu bakışlara pek inceleyen denemez. Dikkatli bakışlar belki, yine de boş bir şeyler var onlarda, odağını tutturamıyorlarmış gibi. Babaanne hastaneyi hayranlıkla anlatmaya koyuluyor. "Doctorlar, hemşeriler ne iyilerdi." diyor, odayı da beğenmiş, "ne güzel odaydı, ne rahatıdı." diyor.

Öteki kadın nefes darlığı olan hasta bir tanıdığından bahsediyor. "Düzeldi ama," diye kısa öyküsünü bitiriyor, "hâlâ dinçsin maşallah, sana da hiçbir şey olmaz."

"Bilmem ki," diyor babaanne, "Bu sene hep bi tuhafıdim. Başım dönüyi, yürürken hep sallanıdim. Nefesim kesiliyi, boğazım hep kuru, içine bir şey girmiş, sanki gıcık var. Dedim herhal bu sene son senem."

"Öyle, öyle," diyor itirazlara karşı, "tabii Allah bilir helbet, biz bilmeyiz kim, ne zaman gider, vahti ne zaman dolmuştur."

Kadınlar gittikten sonra babaanneye onları soruyorsun. Konuşup duran kadını anımsıyorsun, görmüşlüğü var zaten. Giriş katında oturuyor. Kalabalık bir aileler, bir sürü çocuğu var. Bazen evinin kapısı açık oluyor. Çocuklar koridordan eve evden koridora koşup duruyorlar. Asıl merak ettiğin öteki, merdivenlerdeki kadın. Onu daha önce gördüğünü anımsamıyorsun. "Bayağıdır burdalar, görmüş olman lazım." diyor babaanne, "dul, kocası ölmüş. Bir babası, bir de oğlu var. Babası hasta, babasına bakıi."

"Nesi varmış?"

"Felç geçirmiş, yürüyi de peh konuşamıyi. Ne dediği anlaşılmiyi. Öyle pencere kenarında oturiyi hep."

Yaşlı adamı pencere kenarından anımsıyorsun.

Biraz sonra kapı yine çalıyor. Gidip açıyorsun. Kadın, merdivenlerdeki kadın, küçük bir kaptta çorba getirmiş. "Yemeğiniz yoktur diye düşündüm," diyor, "çorba yapmıştım." Sağ olun deyip kabı alıyor, kadını süzüyorsun. Kadın da bakışlarını yüzüne diyor. Dalgın bakışların arkasında bir şeyin parıldayıp söndüğünü görüyor-

sun. Bir an merdivenlerden inerkenki sesle karşısındaki yüz arasında apaçık bir bağ kuruyorsun.

"Boşaltıp vereyim."

"Yok, acelesi yok."

"Bir şey gerekli olursa," diye sürdürüyor, "çekinmeyin, haber verin. İkinci kattayım, belki bilmiyorsunuzdur, altı numara."

Kadında bir tuhafılık olduğunu düşünüyorsun.

"Çok sağ olun, haber veririm."

Kadının getirdiği çorbadan veriyorsun babaanneye. Bir-iki kaşık içip bırakıyor. Biraz daha yemesini söylüyorsun. "Yoh, midem kötü. Kusacağım geliyor." İlaçlarını getiriyorsun, başında dikilip suyu yudum yudum içişini izlerken, şimdi de, diye düşünüyorsun, demek bakıcılık yapacağım.

Gece babaannenin sesini işitiyorsun, *sen büyüksün ya Allahımı* diye mırıldanıyor, *sen kötü bir hastalık verme, beni yatağa düşürme, alacaksan canımı tez al.*

BÖYLECE hastane denilen o korkunç yer hayatına yeniden girmiş oldu. Baban son yılının çoğunu bir hastane odasında geçirmişti, ananın ölümü ise çabuk olmuştu, hastaneye götürdükten üç gün sonra yoğun bakımın küçük bir deliğe benzeyen penceresine yaklaşan doktordan saatini, dakikasını belirterek öldüğünü öğrenmiştin. (Oysa doğum tarihinin yılı bile kesin değildi.) Tuhaf, doktorun görüntüsü aklında kaldı.

Özel hastane pahalı olduğundan bu kez bir devlet hastanesine, Çapa Göğüs, Kalp ve Damar Hastalıkları Araştırma Hastanesine gidiyorsunuz. Dediklerine göre zaten alanında en iyisi burasıymış.

O hafta çeşitli testler için birkaç kez gidip gelmek zorunda kalıyorsunuz. Gidip gelirken ilk hafta babaanne iki kriz daha geçiriyor. Bunlar çok kısa sürüyor, şiddeti de hafif. Ama ikinci haftanın başında ilkinden bile şiddetli bir kriz daha geçiriyor, nefes alamaz hale geliyor. Hemen bir ambulans çağırıyorsun, ama gecikince bu kez kucaklayıp merdivenlerden indiriyorsun. Yarı baygın durumda hastaneye yetiştiriyorsun. Geceyi acilde geçiriyorsunuz. Ertesi gün neyse ki bir yer bulunuyor, babaanneyi servise yatırıyorlar. Durumu kötü görünüyor, yüzünde sürekli bir oksijen maskesi var, yüzü, elleri mor, sürekli uyuyormuş gibi gözleri kapalı. Sen de bir yığın işlem için koşturup duruyorsun. Kattan kata, binadan binaya gidip geliyorsun. Bir ara eline bir liste veriyorlar –listeyi veren hemşire mahcupça bunları almanız lazım diyor– yakınlardaki medikal ürünler satan bir dükkâna gidip oksijen maskesi, sonda, serum askısı, şırınga gibi irili ufaklı bir yığın malzemeyi alıp getiriyorsun. Yeni istenen kan testi için küçük bir tüpün içinde babaannenin kanını aşağıya laboratuvara götürüyorsun –kanı koyu, pıhtılaşmış gibi, küçük bir

tiipe sokulup saklanabilen, tahlil edilebilen bir şey olduğunu bilme-
ne rağmen, kapalı, anlaşılmaz, tedirgin edici bir şey taşır gibi hisset-
mekten kendini alamıyorsun– sonuçların çıkmasını bekliyorsun.
Akşam yanına gittiğinde babaannenin gözleri açık. Orada, iyice bü-
yümüş gözlerde şaşkınlık ya da belki korku gibi bir şey gördüğünü
sanıyorsun. Bir şeyler demek istiyorsun ama teskin edici sözler söy-
lemeyi bilmiyorsun ki, "Eve gidiyorum," diyorsun sesinin yumuşak
çıkmasını umarak –ağzından, kolundan, gövdesinin altından plastik
borular çıkan karşındaki görüntü hiç hoş değil– "birkaç saat sonra
dönerim, gelirken eşyalarını getiririm." Başını sallıyor. Daha önce
bir gece bile başka bir evde kaldığını anımsamıyorsun, hastanede
ise bu son olay dışında yalnızca bir kere kalmıştı, katarakt ameliyatı
için – ama o durum bununla kıyaslanamazdı, içinden umarım acısız,
deliksiz, rahat uyursun diyorsun.

Eve gitmeden önce sahil kenarına iniyorsun. Hava serinlemiş,
insanlar sahili doldurmaya başlamış. Denizin kenarında bir süre
oturuyor, denize bakıyorsun. Deniz masmavi, gökyüzü de. Rüzgâr
iyi geliyor, tüm o hastane kokusunu üzerinden alıyor gibi hissediy-
yorsun. Sonra trafiğin karman çorman olduğu ana cadde boyunca
istasyona kadar yürüyorsun.

Yemek yedikten sonra kendine çay yapıyorsun, salonda koltuğa
uzanıp iki-üç saat kanaldan kanala dolaşıp televizyona bakıyorsun.
Başın ağrıyor, televizyonu kapıyorsun. Gözlerini tavanda bir yere
dikiyorsun. Saat geç olmuş olmalı. Hiç hastaneye dönecek gibi his-
setmiyorsun. Aslında bu koltuktan kalkacak gibi hissetmiyorsun. Za-
ten, diye düşünüyorsun yapacak bir şeyim yok, sabah gitsem de olur.
Bir süre öyle kıvıldamadan uzanmış kalıyorsun. Dışarıdan, diğer
evlerin açık pencereleri ya da balkonlarından gelen sesler yavaş ya-
vaş kesiliyor. Çok uzaktan fısıltıyla konuşan iki kişinin belli belirsiz
sesi kalıyor yalnız. Birden dank ediyor: evde yalnızsın. Neredeyse
üniversiteden beri –o da çok kısa bir süre– bir evde hiç tek başına
kalmadın. Kalkıp evin içinde odadan odaya dolaşıyorsun, mutfağa
gidip çayı ısıtıyor, balkona çıkıyorsun. İçeri girip çayını alıyor, sa-
londa tekli koltuğa oturuyorsun. Boş evi, evin sessizliğini dinliyor-
sun. Sessizlik, o belirsiz uğultu kulaklarını karıncalandırıyor. Ora-

dan keyif verici bir sıvı gibi bütün gövdeni yayılıyor. Bu da ne böyle? Ellerin titrediğini fark ediyorsun.

Kanepede uykuya dalıyorsun. Uyandığında bir bakıyorsun, neredeyse sabah olmuş. Günün sökmesini bekliyorsun. Kahvaltını ediyorsun. Kahvaltıdan sonra babaannenin eşyalarını hazırlıyorsun. Sabahın ilk saatlerinde sessiz, ıssız sokaklardan geçmek hoşuna gidiyor. Üzerinde büyük gibi duran, fosforlu şeritlerle kaplı iş giysisi içinde bir çöpçü uykulu uykulu sokakları süpürüyor. İlk minibüsler boş caddelere çıkıyor. Bir pastanenin açık kapısından pastacının buharı tüten poğaçaları fırından çıkardığını görüyorsun, kokusu tüm sokağı kaplıyor. İstasyon boş, yalnızca birkaç kişi var, biri –zayıf, başörtülü bir kadın– uzun uzun esniyor, bir başkası, şişman bir adam dalgın dalgın büyük, geniş burnunu karıştırıyor. Altı buçukta trene biniyor, hastaneye dönüyorsun.

Babaanne iki haftaya yakın hastanede kalıyor. İlk dört-beş gün durumu kötüydü, sürekli oksijen veriliyordu. Uyumuyordu, ama herhalde uyanık da değildi. Gece diğer refakatçilerle birlikte yanında kalıyorsun, yatağın kenarındaki kırmızı plastik bir sandalyede geceyi geçiriyorsun. Akşama doğru eve dönüyor, iki gecede bir hastaneye geri geliyorsun. Sen olmadığında ilgilen sin diye hastabakıcı kadına para veriyorsun. Hastane odası dar, yüksek tavanlı, nedense duvarları yeşile boyalı, ikinci katta, dört kişilik bir oda. Hastaların hepsi yaşlı kadınlar, gözler kapalı değilse, çoğunlukla damlayan serum şişesine, pencere ya da tavanın bir köşesine takılmış, bekler gibi yatıyorlar. Biri hiç kendinde değil, diğer ikisi daha iyi görünüyor. Gündüz doktorların, hemşirelerin, ziyaretçilerin, diğer hastaların geliş gidişleriyle bir kalabalık, hareketlilik içinde geçiyor, ama gece olunca iş değişiyor, el ayak çekilmiş, kapıları kapatılmış, uzun, ince, boş, labirentimsi koridorları boşalmış hastane yerini hafif iniltilere, yankılanan öksürüklere bırakıyor, sessizleşiyor. Hastalar, hasta yakınları çocuklarının ya da torunlarının resimlerini birbirlerine gösterip yaşamlarını anlatarak birkaç saati daha geçiriyorlar, sonra herkes susuyor, hasta yakınlarından biri örgüsünü çıkararak örmeye başlıyor, bir süre sonra örgü şişlerinin de sesi kesiliyor, her-

kes sandalyenin üzerinde uyuklayarak, başlarını dayayabilecekleri bir şeye, yatağın ya da küçük dolabın kenarına dayayarak bir iş gibi gündüzü bekliyor. Hasta gece yarısı inliyor, fısıldıyor ya da bir şey istiyor. Hastanın yastığını düzeltiyorlar, sağa sola dönmesine yardım ediyorlar. Su veriyor, alınlarını, ellerini kolonyayla, ıslak mendille siliyorlar. Dolan sidik torbasını boşaltıyorlar. Onlara bakarak bunları yapmayı, sidik torbasını boşaltmayı ya da biten serumun düğmesini kapatmayı öğreniyorsun. "Yoksa," diyor yatak komşun, "kan geri gelir." Bu orta yaşlarında, şişman, sefil görünümlü bir kadın, yetmişlerindeki hastası ise huysuz, çok zayıf, neredeyse kemikleri kalmış, kuru bir yaşlı kadın. Onu sık sık yataktan yukarı çıplak, kemikli, zayıf kolunu kaldırıp kadına emirler yağdırırken görüyorsun, şunu yap, bunu ver, oraya git, buradan tut. Çoğu zaman sinirleniyor, zorlukla çıkan ince sesiyle bağırmaya çalışıyor, beyaz, uzun, seyrek tüylerle kaplı çenesi titriyor, öyle ki bir ara bu kadının bir akrabadasa parayla tutulmuş biri olduğunu düşünüyorsun. Ama yaşlı kadın gece, ortalığın sessizleştiği, herkesin uyuklamaya başladığı geç bir saatte bir ara gözlerini açıp refakatçisiyle öyle yumuşak, minnet dolu bir tonla konuşuyor ki bu düşünceden vazgeçiyorsun. Bu konuşmanın ancak çok yakın iki kişinin, bir anayla kızın, iki kız kardeşin, ya da çok yakın arkadaşların arasında olabileceğini düşünüyorsun. Ama emin olamıyorsun, merak etmene rağmen kadına da sormuyorsun. Sorsan kadın konuşmaya çoktan hazır. Ama kadının sefil görünüşü, yanına yaklaştığında sanki tüm hastanenin, hastaların hepsinin tüm kokularını kendinde toplamış gibi burnuna çarpan ağır, dayanılmaz kokusu seni geri püskürtüyor.

Gece bazen tüm bu yaşlı kadınları, dışarıya doğru çıkmış eklemeleri, dirsek, bilek ya da diz kapaklarının parlayan kemikleri, uzamış çeneleri ya da iri burunlarıyla, seyrelmiş, tel tel olmuş yağlı saçları, pörsümüş etleri, göbeklerinin üstüne düşmüş memeleri, ekşi kokularıyla ahlayıp inleyen iskelet parçaları, şimdiden çürümeye başlamış bir et yığını gibi görmekten kendini alamıyorsun.

Hastane dokuz-on katlı her biri ayrı bir bölüm olan uzun, beton bloklardan oluşuyor. Öğleden sonra hava almak için hastanenin bahçesindeki kafeteryaya gidip oturuyor, bir şeyler atıştırıp çay içi-

yorsun. Tek ağaçlı yer burası. Beş-altı tane kocaman ağaç –çınarlarla yabancı atkestaneleri– yaz sıcağının ortasında güzel, serin bir gölgelik oluşturuyorlar. Kafeteryanın bahçesinde oturuyor, gelip geçenlere, koşturanlara, park yeri bulmak için dönüp duran arabalara, önlükleri içindeki hastane çalışanlarına, doktorlara, çocuklu, kalabalık ailelere, koşturan çocuklara bakıyorsun. Burada can çekişenlerin yanı başında bir iş sürüyor işte, diye düşünüyorsun, burası da bir işyerinden farklı değil. Bir gün gündüz bir çocuk kayboluyor. Bir kadınlar topluluğu bağıra çağıra, ağlaya ağlaya sağa sola koşturup duruyor. Çocuk bir saat sonra bulunuyor. Bir başka gün tekerlekli sedyeye asansörden çıkan bir ceset görüyorsun. Çarşafı yüzüne kadar çekmişler, çok iri bir gövde bu, açıktaki ayakları sedyeyi çıkarken asansörün kapısına çarpınca titriyor. İki adam, herhalde akrabaları kalabalık koridorda kimsenin yüzüne bakmayarak sessizce sedyeyi itiyor.

Hasta yakınlarından birinin sen yaşlarında bir oğlu var. Bazı günler annesini ziyarete geliyor. Neşeli, tatlı dilli, herkesin hatırını soran bir tip. İki-üç günde bir gelip sadece on, on beş dakika kalıyor, ama o gelince herkesin gözleri parlıyor. Odaya gürültülü bir girişi var, yüksek sesle konuşuyor, hepsine çocuk gibi davranıp iltifatlar yağdırıyor. Biraz kıskançlıkla herifi izliyor, rahat bir insan diye düşünüyorsun, rahat, belki aptal, herhalde biraz da kurnaz. Ama başka yerde olduğu gibi burada da insanlar rahat insanları seviyor, onlarla birlikte olmak, konuşmak, vakit geçirmek istiyor. Belki burada çok daha fazla istiyorlar.

Dördüncü gün babaanne kendine geliyor, çok daha iyi görünüyor. Hatta akşam yataktan kalkıyor, tuvalete gitmek istiyor, tuvalete kadar onu götürüyorsun. Birkaç saat sonra öteki hastalarla, hasta yakınları, hasta bakıcılarla konuşmaya başlıyor. Gülüp şakalaşmalarına, birbirlerini neşelendirmelerine, doktorların arkasından onları çekiştirmelerine, hastalar ve yakınları arasında hemen doğup kurulan dayanışma duygusuna katılıyor.

"Köye getsem," diyor sana, "yazı köyde geçirsem, köyün havası tertemizdir, bah orada nası hemen eyleşirim."

Birkaç günde bir doktorlar hasta yakınlarına bilgi veriyor. "So-

rın nöromüsküler," diye açıklıyor doktor, "sinir kas kavşağında. Sınırlar zayıf, solunum kasları zayıf." Genç erkek doktorlardan biri bu, "şu anda tedaviye yanıt vermiş görünüyor," diye sürdürüyor, "tedaviye devam edeceğiz. Ama bu iyileşti anlamına gelmiyor." Sesini biraz kısıyor, yumuşatmaya çalışıyor, "bunu söyleyeyim ki yanlış umutlanmalara neden olmasın. Kalbin pompa yeteneği çok zayıf, kalp artık yeterince kanı pompalayamıyor." Yeniden uzman sesine geri dönüyor, "Akciğerlerde biliyorsun bir şey yoktu, ama şimdi bir sertleşmenin ve mikro ateleksilerin oluşmaya başladığını gördük."

"Yani?"

"Yani dokular ufak ufak çökmeye başlıyor."

O gün hastaneden geç çıkıyorsun, geceyi evde geçiriyorsun. Hastaneden ayrılmadan önce bir ara babaanne ciddi, dalgın bir sesle "Ölümüm herhal yakın geldi," diyor serum şişesinin damlalarına bakarak, iç çekiyor. Bakışlarını sana çeviriyor. Yüzü solgun. Senin de aklından bu geçiyor, zamanı doldu, diye düşünüyorsun. Aslında bu işleri yaparken aklında hep bu vardı, hatta belki tüm bu işleri yakında nasılsa sona erecek diye düşünerek yapabiliyordun, ama hep aklının gerisindeydi, açıkça düşünmemiştin. Bir şey demiyorsun. "Tamam oğlum," diyor, "hade, sen get artık."

...

İkinci haftanın ortasında sabah erkenden hastaneye gittiğinde babaannenin yanı başındaki yatağın boş olduğunu görüyorsun, "Gece çok fenalaştı," diyor babaanne, "çok bağırdı, götürdüler." Sefil görünüm- lü kadın da ortada yok. Babaannenin morali bayağı bozulmuş. Son birkaç gündür böyle zaten, somurtuyor. Benzi soluk, güçlkle konuşuyor. Pek iyi gözüküyor. Çoğunlukla yataktan çıkamaz halde. Biraz dolaşmak istediğinde birkaç adım soluksuz kalmasına neden olabiliyor. "Burası çok pis," diyor, "dohtorlar çok fena. Ötekiler – özel hastanedekileri kastediyor– ne kadar eyiydiler. Heç eyi bahmiylar," diye yakınıyor, "bişey sormaya çekiniyor insan." "Biraz daha dayan," diyorsun ama bununla ne demek istiyorsun, emin değilsin. Alt dudaklarını sarkıtıp küsmüş gibi sana bakıyor.

Öğleden sonra yatağa başka bir hasta getiriyorlar, boğazına kadar tüp sokulup makineye bağlanmış yaşlı, şişman bir kadın. Babanne bütün gün huysuzluk yapıyor, somurtup duruyor, ağzını bıçak açmıyor, susuyor, sen de bu suskunluğuna katılıyorsun, konuşmuyorsun.

Ertesi günü sabah hastaneye geldiğinde hemşire "Babaanneniz gece ortalığı karıştırdı," diyor, "gideceğim diye tutturdu, zor zapt ettik." Babannenin yanına gidiyorsun, ne olduğunu soruyorsun, önce yanıt vermiyor, yüzünü öteki tarafa çeviriyor, suratı asık öyle duruyor, sonra sinirli sinirli "Ben dağa burda bi dahha kalmam, çıhaçağım," diyor, "eve gideceğim." Bağırarak, kızgın söylüyor bunları. Bir an acaba zihnine de mi bir şey oldu diye şüpheye düşüyorsun, delirdi mi yoksa?

"Nereye gideceksin, doktorlar izin vermedikçe bir yere gidemezsin ki."

Başka şeyler de söylüyorsun, ama fayda etmiyor.

"Sen götürmezsen," diyor kararlılıkla, "ben kendim kalhar giderim."

"Peki," demek zorunda kalıyorsun, "sabahki kontrollerden sonra gidip doktorla konuşayım."

Dışarı çıkıyor, hastanenin önünde alçak duvara oturuyorsun. Belki öleceğini anladı diye düşünüyorsun, hastanede ölmek istemiyor. Hak veriyorsun, böyle bir yerde kim ölmek ister? Ama hastaneden çıkarsan bile evde ona nasıl bakacaksın? Canın sıkılıyor. Yanında oturan adam "Geçmiş olsun," diyor, "sıkıntılı görünüyorsun biraader." Adama bakıyorsun, uzun bıyıklarının uçları sararmış, orta yaşlarında kara kuru bir adam, "aynı servisteyiz," diyor, bir sigara uzatıyor. Yok diyorsun, bırakalı çok oldu. Başını sallıyor, sigarasını ağır ağır yakıyor. "Bizim de yengem, abimin karısı," diyor, "altı gündür böyle burada gece gündüz, perperişan bekliyoruz."

Öğlene doğru sorumlu doktoru –orta boylarda, ellisine yaklaşıyor olsa gerek, yüz hatları sert bir kadın– odasından çıkarken kordorda yakalıyorsun. "Demek," diyor kafasını sallayarak "yakını sensin. Gece ortalığı alt üst etmiş. Sabah konuştum, hatta kızdım kendisine. Ama hâlâ aynı şeyi söylüyor." Bir süre duruyor, düşünüyor,

sonra ağır ağır "Açık konuşmak gerekirse zaten bizim yapacak fazla bir şeyimiz yok" –konuşurken yürümeye başlıyor, bir el işaretiyle seni de yanında yürümeye davet ediyor– "biz burada nefes alış verişini kolaylaştırmaktan başka bir şey yapmıyoruz. Çıksın. Çıkabilir. Gerekli koşulları yerine getirirsen evde kalmasının bir sakıncası yok."

"Yalnız çıkmadan önce," diye ekliyor, "kendi iradenizle ayrıldığınızınza dair bir kâğıt imzalaman gerekiyor. Asistanım senle konuşur, ne yapman gerektiğini sana anlatır."

Hazırlıkları tamamlaman iki günü buluyor. Asistanın dediklerine uygun olarak medikal ürünler satan bir dükkâna gidiyorsun. Oksijen tüpleri hakkında bilgi alıyorsun, fiyatlarını soruyorsun. Ertesi günü iki adet 10 litrelik oksijen tüpünü eve getirip kuruyorlar. Teknisyen sana nasıl kullanılacağını anlatıyor. Odayı ona göre düzenliyorsun. Yatağın başucunda, yataktan biraz uzağa, kapıya yakın bir yere tüpü yerleştiriyorsunuz. Yine oradakilerin aracılığıyla iki-üç günde bir kontrole gelecek stajyer bir doktor ayarlıyorsun. Hastabakıcı ya da hemşire istemiyorsun. Bu konuda fikrini sorduğun stajyer doktor "Olur neden olmasın," diye yanıtıyor, "ama," diye soruyor ardından, "sen kendin gerçekten bakabilecek misin?" Bu senin de kendine sorduğun bir soru. Ama evde sürekli duracak yabancı bir kişinin varlığı yerine bunu denemeye haydi haydi hazırsın.

İki gün sonra sabah kendi isteğinizle ayrıldığınızı belirten kâğıdı imzalıyor, çıkış işlemlerini yapıyor, babaanneyi hazırlıyorsun. Hastane ambulans vermiyor, ama hastabakıcı bir tane ayarlıyor. Babaanneyi tekerlekli sandalyeyle aşağıya ambulansa kadar indiriyor. Bakıcıya para veriyorsun. Ambulans şoförüne de. Babaanne eve dönene kadar hiç konuşmuyor, sedyede somurtarak yatıyor. Küçük pencereden dışarıya bakıyor.

EVE DÖNÜNCE. "Oh," diyor, sakinleşiyor hemen. Yatağına yatırıyor-sun, "Ben." diye anlatıyor. "rüya gördüm oğlum, hastanede öliyem. Kimse bana sahep çihmiyir. Dohtorlar beni torbaya koyiyi, götürüp çöpe atıyir."

Bir süre sonra uyuyor. Hastanede hiç uyumamış gibi kesintisiz, derin bir uykuya gömülüyor. Dışarı çıkıyorsun, eczaneye gidip doktorun yazmış olduğu ilaçları alıyorsun, markete gidip alışveriş yapıyorsun. Eve dönünce duşa giriyor, duştan sonra deliksiz bir uykuya dalıyorsun.

Gece yarısı uyanıyorsun. Ortalık o kadar sessiz ki gece bile gürültünün eksik olmadığı mahalleden çıt çıkmaması seni şaşırtıyor. Açık pencereden serin bir rüzgâr içeriye giriyor. Seni uyandıran bu serinlik mi oldu? Sessizliği dinliyorsun, ama gerçek bir dinginliğin parçası olan bir sessizlik mi bu, yoksa yıkımdan önceki bir sessizlik mi, ayırt edemiyorsun.

Babaannenin yanına gidiyorsun. Hâlâ uyuyor. Soluması hafif, belli belirsiz. Odanın içi serinlemiş, pencereyi kapatıyorsun. Çıkar-ken bir süre kapı eşiğinde dikilip babaanneye bakıyorsun: pikenin üzerinde ellerini karnında birleştirmiş, ağzı yarı açık, gözleri sıkı sıkıya kapalı. Tek kişilik yatağın içinde bile o kadar küçük bir yer kaplıyor ki bir çocuk diye düşünmekten kendini alamıyorsun. *Bir çocuk*, ama bu bir çocuğun yüzü değil, bu da bir çocuğun yumuşak, körpe teni değil. Bu görüntüde doğanın garip yaratıklarına, yapışık ikizler ya da iki kafalı tek gövdelere benzer bir şeyler var. Sanki aşınan derinin içinde yaşlı ile çocuk birbirine yapışmış, birbirlerini tanımaz kılarak ayrılmaz biçimde iç içe geçmiş, kaynaşmış. Yoksa insan gerçekte bu mu diye düşünüyorsun, sona doğru ne olduğu ar-

tık gizlenemez biçimde, apaçık beliriyor mu: doğanın garip bir yaratığı?

Salona geçiyorsun. Bir esinti açık pencerelerden içeri girip salonun içinden yumuşakça geçiyor, senin de içinden geçiyor. Düşüncelerinin gerisinde bir yerde ya da bedeninin –ya da öyle bir yer varsa, bedenle düşüncelerin birbirine dokunduğu yerde– bir şey bir an –bu kez– havalanırcasına, bir esinti, kanatlı bir şey gibi beliriyor. Belirip yükselir gibi oluyor, sonra sönüyor.

Uykun yok. Kendine çay yapıyorsun. Sabaha kadar oturuyorsun. Ezan sesini, ezan sesiyle ulumaya başlayan köpekleri işitince balkona çıkıyorsun. Günün ağarışını izliyorsun. Doğudaki ilk beyazlığı, seyrelen laciverdi, gecenin rengini hâlâ taşıyan bulutların belirişini seyrediyorsun. Uzaktan bir motosiklet sesi, sonra ilk arabaların motor sesleri geliyor. Çatıların üstünde ağır ağır dönen, geniş kanatlarını iyice açmış iri bir martı çılglık atıyor. Birkaç karga ötüyor. Boş sokakta adım sesleri yankılanıyor. Kızıllaşan gökyüzünün ardından güneş iyice yükselmeye başlayınca cıvıldaayan kuşların sesi ortalığa dolduruyor. Yatağa dönüyor, gözlerini kapıyorsun.

On gibi uyanıyorsun. Babaanne hâlâ uyuyor. Kahvaltı hazırladıktan sonra yanına gidip sesleniyorsun. Birkaç kere seslenmen gerekiyor. Uyanıyor. Tuvalete gitmek istiyor. Tuvalete götürüyorsun, ağır ağır, inleye inleye yürüyor. Klozete oturmasına yardım ediyorsun. Ne olur olmaz diye kapıyı yarı açık bırakıp kapının dışında bekliyorsun. Öyle görünüyor ki henüz bunu, bu derece bir içli dışlılığı ikiniz de yadırgıyorsunuz.

"Kahvaltı hazır," diyorsun yatağına geri götürdükten sonra, "buraya mı getireyim?"

"Çoh kirliyim oğlum," diyor, "yapış yapış olmuşum."

Yıkanmak istiyor. Olmaz, diye karşı çıkıyorsun, doktorun söylediklerini anımsatıyorsun, diyorsun ki silelim seni. "Eyiylim ben," diye yanıtlıyor, "tek başına yıkanırım, sen beni oturt, gerisine heç karışma, ben su dökerim."

Küvette kovaya sıcak suyu dolduruyorsun. Zaten eski alışkanlığını hiç bırakmadı, yıkanırken hep kovaya su doldurur, maşrapayla su dökünür. Küvet yüksek diye küçük plastik iskemleyi banyonun

ortasına koyuyorsun. Her şeyi hazırlayınca babaanneye haber veriyorsun. Yatağın kenarına oturarak soyunmasına yardım ediyorsun. Kollarıyla sönmüş memelerini örtüyor. Çıplaklığını gördüğünde af alıyorsun. Derisinin rengi grimsi, kuru, buruş buruş. Parça parça dökülecekmiş gibi geliyor sana. Ama göğüslerinde, karnında, bacaklarında yer yer öyle bir pembeliğe rastlıyorsun ki bu ancak bir bebekte olabilir diye düşünüyorsun. Aynı zamanda bir gövdenin nasıl kolayca yok olup gidebileceğini seziyorsun. Soyarken "Rüyamda rahmetliyi, dedeni gördüm," diye anlatıyor, "kaşlarını çatmış bana bakıydi, seni bekliyim, daha niye gelmiysin diyiydi, kıziydi bana."

Banyoya götürüyorsun. Tahmin ettiğin gibi tek başına yapamıyorsun. Yardım ediyorsun. Kollarını, sırtını sabunluyorsun. Önünü kapalı tutmaya, sen de bakmamaya çalışıyorsun. Başını yıkıyor, suyla duruluyorsun. Beyaz, grimsi saçlarının iyice seyrelmiş olduğunu görüyorsun, kahverengi kafa derisi yer yer açığa çıkmış. Geri kalanını kendi yapıyor. İşin bitince seslen deyip dışarı çıkıyorsun.

"Çoh şükür," diyor her şey bittikten sonra, "rahatladım be, oh dünya varmış. Çoh şükür yarabbim," diye tekrarlıyor, "sağ olasin oğlum, kendime geldim be." Bir an sen de iyileşmiş olduğu sanısına kapılıyorsun. Salonda koltukta oturuyor. Senden tarağını istiyor, saçlarını taramaya çalışıyor.

Ama bu yanılğı ikiniz için de uzun sürmüyor. Biraz sonra bütün gücü çekiliyor, göğsüm diyor, nefesi kesiliyor, yüzünün rengi morarıyor. Yatağa taşıyorsun. Oksijen maskesini yüzüne yerleştiriyorsun. Ağzı maskenin içinde bir balık ağzı gibi açılıp kapanıyor. İçinden belliydi böyle olacağı diyorsun.

Yarım saat sonra kendine gelir gibi oluyor. "İyi misin şimdi?" Başını sallıyor, gözleri yarı açık, kaşlarını çatmış, herhalde bu durum moralini bozdu. "Biraz daha kendine gel de bir şeyler ye," diyorsun, yumuşakça konuşmaya çalışıyorsun ama sesin boğuk çıkıyor, "yemek iyi gelir, daha iyi hissedersin. Sonra ilaçlarını içersin."

Kahvaltısını yediriyorsun. Öğünlerinin daha çok sıvımsı şeylerden oluşması gerek. Peyniri eziyor, içini sütle iyice yumuşatıyor, biraz da ekmeğin içi koyup lapa haline getiriyorsun. Ama zaten birkaç lokma bir şey yiyebiliyor. "Yutamıyam ki," diyor, "boğazım acıyır."

İlaçlarını da yutkunmakta zorlandığından suda eritip veriyorsun. Çay içmek istiyor. Çay getiriyorsun. Ama çay bardağını bile tutamıyor, sen tutmak zorunda kalıyorsun. Sinirlerinin gerildiğini hissediyorsun. Hastaneden çıkarmakla, onun aklına uymakla hata mı ettim yoksa diye düşünüyorsun, bu ne kadar sürecek? Ama asıl tüm bunları yaparken kendindeki topallığı, uyumsuzluğu, gövdendeki ya da devinimlerindeki katılığı, sertliği, eğilip bükülmezliği bu kadar açık biçimde, sürekli hissetmek hoşuna gitmiyor. Bunun bitmediğini, yatalak olmuş kadına yıllarca baktığını hayal ediyorsun, işte, diyorsun, yaşamının amacı sonunda ortaya çıktı, belki beklediğin gibi değil, hatta komik, gülünesi, ama sonunda asıl yapman gerekeni, hayatının işini, tam sana göre olanı buldun.

Yoksa, diye düşünüyorsun, hiç katlanamadığım asıl kişi kendim miyim?

İlaçlarını veriyorsun. Yan dönmek istiyor. Yardım ediyorsun. Yüzünü duvara döndürüyor. Uyuyor – tabii bu hâlâ uyku denilen şeyse.

Birkaç saatlik bir uykudan sonra akşama doğru dışarı çıkıyorsun. Apartmanın kapısında sana yardım eden komşu kadınla karşılaşıyorsun. Ellerinde alışveriş poşetleri var. Yorgun görünüyor, omuzları çökmüş, yüzü de. "Merhaba," diyor gülümseyerek, canlı bir sesle. Sana sanki seni görünce sevindi gibi geliyor, uyduruyor da olabilirsin tabii. "İşten geliyorum da," diyor, elindeki poşetleri biraz yukarı kaldırarak, halini bağışlatmak ister gibi. Kadına bakıyorsun, seni etkileyen şeyi şimdi hiç anlamıyorsun, bir ev kadını bu diye düşünüyorsun, sıradan bir ev kadını. Yüzü terlemiş, yağlı gibi parlıyor. Bu sığağa rağmen başörtüsünü sıkı sıkı dolamış, üzerinde uzun, neredeyse dizlerine kadar gelen hırkamsı bir şey var. "Nazlı teyze nasıl oldu?" diye soruyor, "daha önce uğradım bir-iki sefer, ama kimse yoktu." "Hastanedeydik," diyor, kısaca anlatıyorsun. Ayrılırken "Uğrarım," diyor, "rahatsız edeceğim sizi."

Sahil kenarına iniyorsun ama aklın evde. Boğucu bir hava var. Deniz kenarında hiç esinti yok. Bir sıraya oturuyorsun. Başını elle-

rinin arasına alıyorsun. Ne yapacağını düşünüyorsun. Bir son, diyorsun, ama bu başı gövdeden ayıracak giyotin keskinliğinde bir son değil, bu ayak süren, sürünen, uzayıp giden, bir türlü bitmek bilmeyen bir son –babaannenin yaşamını mı, kendi yaşamını mı kastediyorsun, belli değil. Tuhaf biçimde yaşlı kadına ilişkin her düşünce sana geri dönüyor. Sanki bu kadın senin yaşamının ölçüsü, terazisi olmuş. Ama gerçekte ne kadını sana, ne de seni kadına bağlayan hiçbir şey yok. İkiniz arasında değil bir sevgiden, herhangi duygusal bir bağdan bile söz edilemez. Yine de şu ya da bu koşullar yüzünden değil ama bilemediğin bir zorunluluktan yan yana gelmişsiniz gibi hissediyorsun. Geceki görüntü aklına geliyor. Bu kez ne tam olarak babaannenin ne de senin olan bir gövdede birbirinizin içine girmiş, bir kaynak aletiyle yapılmış gibi birleştirilmişsiniz: yaşlı, kuru, yara kabuğu gibi dökülmek üzere olan köseleleşmiş deri, yumurta çürüğü kokan bir zar gibi sizi sarıp sarmalamış.

Çoğu zaman içinden, gizli gizli, dilin pek yüksek sesle söylemeye varmayarak bu kadın ne zaman ölecek diye defalarca kendine sormuştun. Çok defa yaşlı kadının yaşamına, ev içinde kendini oyalamalarına, televizyon karşısındaki uyuklamalarına bakıp bu yaşadığı yaşam mı diye düşünmüştün, yaşıyor olmuş olmamış ne farkı var? Ama soru hemen sana dönüyor: ya senin yaşamın, senin yaşamının farkı nerede?

Güneş tam karşıdan vuruyor. Işınları hâlâ güçlü. Ter içinde kalmışsın. Alnından akan terler gözlerine geliyor. Başın uğulduyor, kafanın içinde dönen bir şey var. Ceplerinde mendil var mı diye bakıyorsun. Bulamayınca yüzünü tişörtünün önüyle siliyorsun. O sıra önünden bir aile geçiyor. Çok kalabalık bir aile bu, sekiz, dokuz, belki daha fazla kişiden oluşuyor, içinde her yaştan insan var. Aileyi izlemeye dalıyorsun. Aslında ailedense bir çeteye daha çok benziyor. Hepsinin üstleri başları dağınık, kıyafetleri eski püskü, pis. Küçük çocuklar yarı çıplak sayılır, saçları keçe gibi, ayaklarında sürüyüp durdukları plastik terlikler. Dağınıklıkları ya da derbederliklerinde etkileyici bir şey var. İkili üçlü biçimde kümelenmişler, başıra çağıra konuşarak ağır ağır, telaşsız yürüyorlar. Ama her birinde, üç yaşındaki sarı, kıvrıkcık saçlı kız çocuğundan ellilerindeki iri yarı

hantal erkeğe kadar hepsinde, kendilerine has bir bağımsızlıkları varmış gibi bir hava var, sanki her biri istediği zaman ötekilerden ayrılıp kendi yoluna gidebilirmiş gibi. En küçük çocukta bile bu hava var. Birden yedi-sekiz yaşlarındaki bir erkek çocuğu bir şey yapıyor, gülererek öne atılıyor. Peşinden etekleri öteki kadınlar gibi yerlerde sürünen, yirmilerinde, başörtüsünü kulaklarının arkasından geçirip geride bağlamış genç bir kadın ileri çıkıyor, küfrederek çocuğu kovalamaya başlıyor. Çimenlik alanda koşturmaya başlıyorlar, kadın yerde bir dal buluyor, dalı savurarak çocuğu kovalamayı sürdürüyor. Oyun oynar gibi yapıyorlar bunları. Sesleri boğuk havada çınlıyor. Tıraşsız, ceketini omuzlarına atmış genç bir erkek uzaklaştıklarını görünce, pek de istifini bozmadan onlara doğru nara atıyor, uzaklaşan hayvanlara çobanın atabileceği gibi bağılıyor. Ötekiler birbirlerini kovalamayı sürdürür gibi yapıyorlar ama hızlarını kesmişler bile. Sese boyun eğip az sonra dönüyor, öbeğe geri katılıyorlar.

İyice uzaklaşana kadar peşlerinden onlara bakmayı sürdürüyorsun. Sonra kalkıyorsun. Yapacak bir şey yok diye düşünüyorsun eve dönerken, kadını başından atamayacağına göre yapacak bir şey yok. Hasta bakıcı fikrini yeniden düşünüyorsun. Ama fikir yine hoşuna gitmiyor. Bütün gün evin içinde dolaşan bir üçüncü kişi, profesyonel bir bakıcı, ama özellikle hiç tanımadığın, yabancı biri olması seni yadırgatıyor. Temizliğe gelen kadın geliyor aklına, ama sende telefonu yok, babaanneyle nasıl konuşuyorlardı bilmiyorsun.

Babaanneye akşam yemeği yediriyorsun. Çorbadan birkaç kaşık içiyor, çorbaya batırıp ıslattığın bir parça ekmeği yiyor ama zorlukla yutabiliyor. Kalkmak istiyor. Kaldırıyorsun. Birkaç adım atıyor, adım atmak için hırsıyla çabaladığını hissediyorsun, ama nefesi kesiliyor, ayakları titriyor, "Edemiyorum," diyor, yatağa geri yatırılıyorsun. Sabahki o güç, diye düşünüyorsun, herhalde hastaneden kurtulmanın, yeniden evine dönmüş olmanın etkisiydi. Maskeyi suratına yerleştiriyorsun.

Sıkılmasın diye televizyonu odasına taşıyorsun. Odanın dip köşesine, görebileceği biçimde televizyonu kuruyorsun. Anteni odaya kadar getiriyorsun. Açıyorsun. Görüntüler odayı dolduruyor. Sesini

çok açmıyor, "Canın sıkılırsa seyredersin," diyorsun. Kumandayı yanına bırakıyorsun.

...

Gece iniltilerini duyuyorsun, sana seslendiğini işitiyorsun. Kulağın hep odada zaten, bekliyorsun. Yanına gidiyorsun, "Çok karanlık," diyor. Halbuki sokak lambasının içeriye yansıyan ışığında oda loş, yarı karanlık içinde. Odadaki küçük ışığı getiriyorsun.

"İyi mi böyle?"

"He, eyi oğlum. Tuvalete gidem."

Soruyorsun.

"Küçüğü."

"Kalkabilecek misin?"

Çabalıyor, ama kalkamıyor, yüzü kasılıyor, acıyla inliyor. Yatağın kenarına oturtuyorsun. Bir süre öylece duruyorsun. Hastaneden çıkarırken bunları nasıl yapacağını pek düşünmemiştin. Daha doğrusu düşünmek istememiştin. Şimdi de düşünme diyorsun kendine. Gidip ilaçları alırken birlikte aldığı lazımlığı getiriyorsun. Bir yastık daha koyup olanaklı olduğunca babaanneyi dik konuma getiriyor, altına lazımlığı yerleştiriyorsun. Bakmamaya çalışıyorsun. Şöyle yap, böyle yap diyor, sinirleniyorsun. Az sonra "Herhal büyüh de var," diyor. Büyüğü mü? İçinden bir iğrenme dalgası yükseliyor.

Tuvalet işinden sonra yeniden uykuya dalıyor, bütün gece ke-sintisiz uyuyor. Senin uykunsa iyice allak bullak oldu. Salonda kol-tukta yatıyorsun. Üç-dört saat uyuyor, sabah gün ağarmadan uyanı-yorsun. Belli aralıklarla gidip kadına bakıyorsun. Gözlerini sıkı sıkıya kapatmış, dişlerini sıkmış, sanki gelecek olanı savmak isterce-sine kendini kasmış. İnatçı bir kadın, diye düşünüyorsun, hep inatçı oldu.

Sabah bir parça canlanmış görünüyor. "Kaldır beni oğlum," diyor. Hole kadar kolunda yürümeyi başarıyor. Ama geri dönecek gü-cü bulamıyor. Neredeyse taşıyarak yatağa götürüyorsun. Suratı ası-lıyor. Kahvaltıda bu kez çok daha az yiyor. Kahvaltıdan sonra ağzı-

mın içi çok kötü, sanki içinde pas var diyor, dişlerini fırçalamak istiyor. Diş fırçasını getiriyorsun, ağır ağır dişlerini fırçalıyor. Tükürmesi için bardağı tutuyorsun. Çarşaftan rahatsız oluyor. Gidip yeni bir çarşaf getiriyorsun. Babaanneyi kaldırmadan önce bir yarısını sonra diğer yarısını sererek çarşafı değiştiriyor, üstünde hiçbir kırışıklık kalmamasına dikkat ediyorsun. Yastıklarını düzeltiyor, geri yatırıyor. Pencereyi açıp odayı havalandırıyor. Dışarıdaki sesler odaya doluyor, "soğuk," diyor. "Biraz havalansın da kapatayım." Televizyonu açıyorsun.

"Allahım," diye inliyor, "büyük Allahım." Yanına –duvara değil de kapıya doğru– dönmeye çalışıyor. Döndürüyorsun. "Sağ ol oğlum," diyor, "napak işte." İç çekiyor. "Ah keşki bi de senin evlendiğini göreydim," diyor sonra, duyulur duyulmaz bir sesle, "eyi bir kız alaydın, işlerin yoluna gireydi. "

"Merak etme," diyorsun, herhalde bana minnetini göstermek istiyor diye düşünüyorsun.

"Olur, olur, hep dua ediyim, inşallah olur, amma ben görmem, göriidim keşki."

Bir şey demiyorsun. Biraz sonra yine uykuya dalıyor. Uyumadan önce "Çoh sıcak oldu oğlum," diyor, camı açıyorsun.

Öğleden sonra kestirmek için koltuğa uzanıyor. Evin içinde çit çıkmıyor, ya da sana öyle geliyor. Bazen bir oflama ya da inleme sesi duyuyorsun, sonra kesiliyor. Bu sessizliği eve geldiğinizden beri gece ya da gündüz zaman zaman işitiyorsun. Ara ara bir esinti gibi eve çöküyor.

Akşam kapı çalınıyor. İkinci kez çaldığında uzandığın yerden isteksizce kalkıyor, kapıyı açmaya gidiyorsun. Komşu kadın. Önce ne diyeceğini bilemez gibi sessiz kalıyor, sonra "Merhaba," diyor. Hafif bir makyaj yapmış, üzerinde krem rengi yuvarlak yakalı bir bluz, uzun, ayaklarına kadar inen bol, kahverengi bir etek var. Renkli başörtüsünü –yoksa türban mı? herhalde türban bu– çenesinin altından boynuna dolamış. Dünkü halinden eser yok, özenle giyinmiş,

gözlerinde belli belirsiz, yanıp sönen bir ışıltı var. Kapıda çekingen, her an gidebilecekmiş gibi kararsız duruyor. Bir şey istiyor bu kadın, diye düşünüyorsun.

İçeri buyur ediyorsun, kısa koridoru alırken gözlerin önünde giden kadının kalçalarına kayıyor. Geniş kalçaları var.

Odada ağır bir koku var, televizyon açık. Babaanne gözlerini sıkı sıkıya yummuş. "Nazlı teyze, nasılsın?" diye soruyor kadın yatağın başında. Babaanne gözlerini açıyor, önce kadını tanımamış gibi bakıyor. "Eyiyim kızım, daha eyiyim," diyor, sesi güçsüz, zor duyuluyor, "sen nassın," diye soruyor, doğrulmaya kalkıyor, inliyor, "Rahatsız olma, yat," diyor kadın. Babaannenin yüzünde renk yok, gözlerinin altında mor halkalar oluşmuş, dudakları kupkuru. Başını sallıyor kadın. Eğiliyor, uzanıp eline dokunuyor babaannenin, sonra sana tuhaf gelen başka bir şey yapıyor, yanağını okşuyor. Bu sahne seni şaşırtıyor. Babaanne gözlerini sıkı sıkıya kapatıp bir süre öyle kalıyor, sonra açıyor. Ağlayacak mı yoksa? Babaannenin ağladığını gördüğünü hiç anımsamıyorsun. "Ağrın var mı?" diye soruyor kadın. Aynı yumuşak sesi işitiyorsun şimdi. Kadına bakıyorsun, etkilanmiş görünüyor. Ama aynı zamanda güçlü bir ses bu, babaanneyi taşırken hissettiğin gücü yeniden duyuyorsun, "Çoh yoh," diyor babaanne sesi titrek çıkıyor, "ara ara göğsüm, tah burası ağrıyır." Sağ eli yavaş, ağır iki göğsünün ortasına gidiyor.

"Ne yapayım sana, bir şeye ihtiyacın var mı?"

"Sağ ol kızım, sağ ol, geldin yeter. Oğlan yapıyi, sağ olsun."

Kapıyadoğru giderken, "Doktorlarnedir?" diye soruyor, omuz silkiyorsun "bir şey demiyor, ne dedikleri belli değil, yaşlılık diyorlar, yapacak bir şey yok diyorlar."

Kapı önünde dikiliyorsunuz. "Biraz oturmaz mısınız?" diyor-sun. "Gideyim," diyor, "yemek zamanı. Bizimkiler yemek bekliyorlardır." Ama ayakta öylece dikiliyor. Bir kadın, diye düşünüyorsun, bir kadınla karşı karşıya olmayalı çok olmuş. Dar holde iki adım ötede. Kadının bir koku gibi kadınlığını duyuyorsun. Gözün memelerine kayıyor. İçinde bir arzu kabarıyor, şaşıırıyorsun. Kadın bunu görüyor, dimdik gözlerine bakıyor. Sonra odağını yitiriyor bakışlar, dalgınlaşıyor.

"Sizin de," diyorsun, "babanız hastaymış, öyle mi?" Açıklama yapma gereğini duyuyorsun, "babaanne bahsetmişti de." Kadın biraz daha kalsın diye mi konuşuyorsun yoksa?

"Evet," diyor, "felç geçirdi. Vücudunun sağ tarafı, belden yukarısı tutmuyor."

"Böyle hasta bakmak zordur," diye sürdürüyor, "bilirim. Bir ihtiyacınız olursa haber verin." Susuyor. Sonra "Telefonumu vereyim," diyor, "acil bir durum olur belki, yardıma gereksiniminiz olur."

Numarayı alıyor, kaydediyorsun, böylece adını da öğrenmiş oluyorsun, Kader. *Kader*? Nasıl bir ad bu diye düşünüyorsun, bu adı koyarken ana babasının aklında ne vardı? Nasıl bir kader vardı? İnsanlar diye düşünüyorsun, bazı isimleri koyarken daha dikkatli olmalı.

Adını telefon rehberi bölümüne yazıyorsun, kaydetsin diye bu kez onun telefonunu çaldırıyorsun. Kendi ismini söylüyorsun, "Biliyorum," diyor, "babaannen bahsediyordu."

Acaba babaanne senin hakkında neler anlatıyordu? Aslında ağzı sıkı bir kadındır. Herhalde, diye tahmin ediyorsun, nasıl bir etki bırakmak istiyorsa öyle anlatıyordu. Övünmek istiyorsa örneğin: *torunum çoh eyi, çoh şükür bana bakii, televizyonda hep görüyüm o vaşlıların halını, kimse onlara bahmıyir, perperişanlar*. Ya da dertli, tasalı görünmek istiyorsa: *eyi, eyi bir çocuk, ama ne bilem bi tuhaf, evlenmedi getti*. Ama belki bambaşka konuşuyordu.

"Beşe kadar çalışıyorum," diyor Kader, "İşyerim eve yakın, on beş dakikalık bir yol. Hemen evde oluyorum. Daha sonra boş sayılıyorum."

"Nerde çalışıyorsunuz?"

"Ev eşyaları satan bir mağazada."

"Galiba," diyorsun, "bir bakıcıya ihtiyacım var. Bakıcı değil de tam, onun gibi bir şey. Günde birkaç saat gelip babaanneyle ilgilecek bir kadın. Daha çok temizliği için. Ben pek yapamıyorum."

"Evet, bir kadın için daha kolay olabilir böyle şeyler." Gülümsüyor. "Ben bile yapardım ama hem babam var, hem de bir oğlum. Oğlum on beş yaşına yeni girdi, büyük sayılır artık, ama ona bakmak babama bakmaktan daha zor."

"Sizi düşünerek söylemedim," kadının doğrudan sana hiç hitap etmediğini fark ediyorsun, "belki tanıdığınız, bildiğiniz biri vardır diye."

"Sorayım," diyor. Kısa bir sessizlik oluyor, sonra aklına unuttuğu bir şey gelmiş gibi "Ben artık gideyim," deyip nerdeyse telaşla çıkıyor.

Gittikten sonra kadını düşünüyorsun. İçinde bir arzunun kımıldadığını duyuyorsun. Şaşıryorsun. Oysa sana göre çekici bir kadın bile değil. Daha doğrusu sana şimdiye kadar çekici gelen kadınlar gibi değil. Bir ev kadını. Senin için ev kadını demek, annenden, babaannenden ya da tüm bu mahalledeki evle, yemekle uğraşıp duran kadınlardan pek farklı olmayan bir kadın demek. Senin bakışlarının alanına girmeyen bir kadın demek. Hatta kimbilir, diyorsun, kadının değişken, tuhaf halini düşününce, belki bir parça kafayı sıyırmış bir ev kadınıdır.

Akşam babaanne hiçbir şey yiyemiyor. Uyuyor. İlaçlarını içiriyorsun. Uykusunda daha çok iniyor.

Geceye kadar salonda uyukluyorsun. Gece yarısı uyanıyor, bütün gece uyumuyorsun. Gecenin, evin sessizliğini dinliyorsun. Etraftan gelen sesler eksik değil, bir balkondan gelen fısıltılı bir konuşma, dertli bir ses fısıldıyor, bir motosiklet ya da araba gürültüyle geçiyor, bir bebeğin ağlayan sesi geliyor, bir martı çığlık atıyor, iki sarhoş bağıra çağıra geçiyor. Sen bu seslerin bozamadığı öteki sessizliği, bir esinti gibi içeri dolanı işitiyorsun. Bunun odada yatan kadına, onun güçsüz soluk alış verişlerine bağlı olduğunu, kalkıp inen göğsünün devinimiyle titreştiğini hissediyorsun. Kadının varlığı bütünüyle evi kaplamış, eve yayılmış, ama bu kez onu boğucu, baskın, soluk alınmaz değil ama yoğun, çok yoğun, yine de hafif, teni belli belirsiz yalayan, dalgalanan, uçucu bir şeymiş gibi algılıyorsun, ayaklarını bastığın zemine çökmüş bir sis kütlesi gibi bir şey – sen hareket ettikçe bu sis kütlesi kımıldıyor, zemini oynak, dalgalanıp titreşen, hissedilebilir bir şeye dönüştürüyor. Gerçekten bir zemine basıyor musun? Bir zemine basıyorsun, bir zemini belki ilk kez hissediyor gibi oluyorsun, ama bir beton ya da toprak parçası gibi katı, sert değil bu zemin, sağlamlığı katılığı ya da sertliğinden gel-

miyor, bu daha çok bir bulutun ya da suyun üzerinde ayakların içine gömülmüş olsa da durmaya benziyor.

Bu sisten zemin seni saran, içine gömüldüğün sis de değil. Belki seni saran sis biçim değiştiriyor, tıpkı şimdiki uyuşukluğun ya da dalgınlığın gibi, bunda öncekilerden farklı bir şey olduğunu hissediyorsun.

Babaanneye bakmak için odasına gidiyorsun. Yatağın içinde kasılmış. Akşam terleyince üstünü değiştirdiğinde –dolabında pamuklu kumaştan, hafif, uzun entari gibi bir şey buluyorsun– karnında irili ufaklı mor halkalar gördün. Tırnaklarının da morardığını fark ettin. Ellerinin altında ne kadar zayıf, güçsüz olduğunu hissettin. Ne kadar hafiflemiş diye düşündün, bir insanın olmayacağı kadar hafif, pamuktan bir şey, oysa görünüşü kaldırılamayacak kadar ağır olduğu izlenimini veriyor. Ciğerlerinden hırıltı gibi bir ses geliyor. masa lambasının loş ışığında bir gölge gibi kıvıldıyor. Birden sana öyle geliyor ki bu zayıf beden artık elleri, ayakları, organları olan. terleyen, işeyen, susayan bir şey değil, katılığını kaybetmeye, saydamlaşmaya başlamış. Bu babaanne değil artık, yaşlı bir kadın bile değil. Hatta belki bir beden bile değil. Ne öyleyse? Kadına bakıyor, *yatakta atan çıplak bir kalp bu* diye düşünüyorsun.

Babaanne gözlerini açıyor, sana bakıyor. Bir şey mi demek istiyor? Yanına yaklaşıyor, üzerine doğru eğiliyorsun. Gözlerini yumuyor.

Sabah odasına gittiğinde gözleri açık, dalıp gitmiş gibi bir hali var.

"İyi misin?"

"Gece ağrım çok oldu," diyor, "ama şimdi daha iyiyim."

Gözleri kanlanmış. Kalkmaya çalışıyor. Tutuyorsun. "Yoh," diyor, "yoh, heç takatim yok." Hafif bir ah sesiyle geriye yaslanıyor.

Yemeğini yediriyorsun. Bir-iki lokma yiyor. "Biraz daha ye babaanne," diyorsun. Bir lokma daha alıyor, ama yutamıyor, ağzından dışarı geri çıkarıyor, tükürüyor. Ağzını siliyorsun, su veriyorsun. Suyu çok yavaş içiyor, üç küçük yudum alıyor. Öksürüyor. "Ağzımın içi aciyir," diyor, bakıyorsun aft gibi bir şeyler çıkmış. "Doktor

gelince sorarız," diyorsun. İlaçlarını içiriyorsun. İlaçlarını içerken beyaz, seyrek saçları dikkatini çekiyor. Daha önce hep kafasında bir başörtüsü olurdu, şimdi bu açık saçlar sık sık dikkatini çekiyor. Saçları kısa, evde makasla kendi kesiyordu.

Odadan çıkacakken "Alisan, oğlum," diye sesleniyor, sesi kısık çıkıyor, "Allah'a dua ediyim hep, canımı tez alsın diye."

"Benim kimsem yohti, deden vardı bir tek," nefesi yetmiyor, susuyor bir süre, iyice yaklaşıyorsun, "beni onun yanına göm. Köye götür, mezarımı dedenin yanına yap. Senden isteğim bir budur." Ne diyeceğini bilemiyorsun.

"Panhadaki paramı çek, dedenin yanına göm. Götürecek misin?"

"Tamam babaanne, bunu düşünme şimdi."

"Götürecek misin? Ölmüşlerin hakkı için. Sözmü? Gözüm açık kalmasın, götürülecek misin?"

"Tamam, götürüleceğim."

Şüpheyle sana bakıyor, iç çekiyor, sonra gözlerini kapatıyor.

Dışarıdan, merdivenlerden gelen sesleri işitiyorsun. Kapıcı kadın olmalı, haftada bir gelip merdivenleri temizliyor. Gidip kapıyı açıyorsun. Kapının önü köpüklü suyla ıslak. Yukardan üst kattan kadın süpürgeyle suları aşağı itiyor. "Teyze, sana bir şey soracaktım," diye seslenip çağırıyor. Yanına geliyor, "Meraba oğlum, buyur." Altmışına yaklaşan yaşlıca bir kadın bu, durumu anlatınca, "vah vah" diye dövünüyor, "ben de kendime teyze nerede, neye hiç gözükmüyor diyordum." Babaannenin yanına uğruyor. Babaanne birkaç sözcükten fazla konuşmıyor. Gözlerini kapatıyor. Kapıda günde bir defa, sade sabahları bir saat gelsen de olur diye anlatıyorsun kadına, temizliği, tuvaleti, giyimine, kuşamına yardım için diyorsun, tabii parasıyla. Tuvalet meselesini bir kez daha vurguluyorsun. "Ne olacak," diye yanıtıyor kadın, "tabii yaparım, hem de sevabına yaparım." Tez, hızlı hızlı eyleyen, canlı bir kadın, konuşması da öyle. Yarın sabah gelmesi için anlaşıyorsunuz. Ama diyor, hafta sonları gelemem. Açıklama yapıyor, kocasıyla ilgili bir şeyler söylüyor. Torun lafı da geçiyor söyledikleri arasından. Tamam, olur diyorsun.

Öğleden sonra dışarı çıkıyorsun. Gölgeli ara sokaklarda dolaşıyorsun. Bir kızlar kümesinin neşeli, canlı, gülerек, boyunları, omuzları, kolları, kısa eteklerinin altında bacakları parlayarak, yalınayak yürüyorlarmışçasına yanından geçip gidişlerine bakıyorsun. Geçişleri sende bir serinlik hissi uyandırıyor. Ama dolaşmanı kısa kesiyorsun, ne olur ne olmaz, diye düşünüyorsun. Ya da belki bir yandan her şey ben dışarıdayken olup biter, diye umuyorsun.

Eve dönüyorsun. Evin içine dikkatli, dinleyen adımlarla giriyorsun. Babaannenin sesini duymuyorsun, ama atan kalbin sesini –ya da daha doğrusu sessizliğini– işitiyorsun.

Bir şeyler atıştırıyorsun. Salon doğrudan güneş almıyor, ama yine de sıcak. Koltuğa uzanıyorsun. Pervane homurtuyla çalışıyor. Aklında kadın var. Kadının kokusunu burnunda yeniden duyuyorsun.

...

Babaanneyi akşam çorba içirmek için zar zor uyandırıyor. Birkaç kaşık çorbayı ağır ağır, dinlene dinlene içiyor. Kaşığı dişlerine ya da damaklarına çarpmasın diye dikkatlice veriyorsun. Ağzının kenarından dökülenleri siliyorsun. O kadar uzun geliyor ki bu yeme işini hiç bitiremeyeceğini düşünüyorsun. Aslında sabırlıca, ağır ağır yapılan şeyleri hiç bilmiyorsun. Yemekten sonra televizyona bakıyor, sonra yeniden uyuyor.

Akşam doktor geliyor. Genç biri. Yüzü çocuksu. Kalın, siyah bıyıkları var. Ama bıyıkları bile yüzündeki çocuksu ifadeyi silmeye yetmemiş. Yanında teknisyen de var. Doktor muayeneyi yaparken o da oksijen tüpünü kontrol ediyor, yenisiyle değiştiriyor.

Doktor babaanneye ne durumda olduğunu soruyor, nabzını tutuyor, tansiyonuna bakıyor, kalbini dinliyor. Muayene kısa sürüyor. "Ağrın çok oluyor mu?" diye soruyor. Babaanne yanıt vermiyor, suratını iyice ekşitiyor. Ağzındaki aftları söylüyorsun, bakıyor. Bir kâğıt parçasına bir şeyler karalıyor, "Bir sıvı yazdım buraya," diyor, "şu pamuklu kulak temizleyicileriyle yaraların üzerine birkaç damla sürersin."

Kapıda doktora ne durumda olduğunu soruyorsun. Nabzı çok düşük, diye yanıtlıyor, kalbi de çok zayıf. Başını ağır ağır sallıyor. Bunun anlamı açık. Aslında buraya âdet yerini bulsun diye geldiğini o da sende, tavırlarına bakılırsa özellikle de babaanne, biliyor. Ücretini veriyorsun. Gitmeden önce elini uzatıyor, tokalaşıyorsunuz.

Dokuza doğru telefon çalıyor. Israrla çalıyor, ama açmıyorsun. Yarım saat sonra yine uzun uzun çalıyor. Bu kez açıyorsun. Arayan Fatma'nın gelini. Fatma'nın hastaneye kaldırıldığını söylüyor, kalbine yakın bir yerde pıhtı atmış. Babaanneyi soruyor. Yaz nezlesi olmuş, diye uyduruyorsun, uyuyor şimdi. Haberin duyulmasını istemiyorsun, şimdi bir yığın, çoğunu yıllardır görmediğin akrabaların eve doluşmasını hiç istemiyorsun. Bir yandan da içinden iyi, diyor-sun, onunla uğraşmalar artık. Telefonu kapattıktan sonra acaba, diye düşünüyorsun, yalnızca salgın türünden olanlar değil, öteki hastalıklar da bir dalga gibi halka halka yayılıyor mu yoksa? Babaanneye bakmaya gidiyorsun, uyuyor. Fatma'nın durumundan söz etmemeye karar veriyorsun. Zaten, diye düşünüyorsun, herhalde Fatma'yı düşünecek durumda değil. Telefonu fişten çekiyorsun.

SABAH KAPICI KADIN çok erken, yedi buçukta geliyor. Geç uyudun. Hâlâ uykulusun. Yaşına rağmen canlı, tez bir kadın gerçekten. çabuk çabuk hareket ediyor, sürekli bir şeyler anlatıyor. Evin içine bir hareket getiriyor. Rahatsız oluyorsun.

Babaanneninin odasının penceresini açıyor, "Biraz hava alsın, iyi gelir," diyor, "evin içi çok havasız kalmış." Evdeki bu ağır kokunun farkındasın. Ama havalandırmakla geçeceğini sanmıyorsun. Babaanneninin odası dışında zaten evin neredeyse bütün pencereleri bütün gün açık.

Yastıklarını düzeltip babaanneyi yarı dik konuma getiriyor. Yüzünü, koltukaltlarını, bedeninin üst yanını ılık suyla temizliyor. "Sen neye geldin?" diye soruyor babaanne, sesi kesik kesik, söyledikleri zor anlaşılıyor. Gözleri yarı yarıya kapalı. "Yardım etmeye geldim teyze," diye yanıtlıyor kadın, "nasıl durumun, çok mu kötüsün?" "Ah," diyor babaanne, derin bir nefes almaya çalışıyor.

"Allah büyüktür, şifayı da verir," diyor kadın, babaanne sanki ona yanıt vermiş gibi, sonra "hepimiz gideceğiz, hepimizin gideceği yer aynı," diyor. Kadının hem söylediği, hem söyleme biçimi sinirini bozuyor. Yine de söylediği gerçek, kadın için bu yer neresi bilmiyorsun, herhalde öbür dünya, ama senin için toprak. Toprağın gücü: yüzlerce böcek, eklembacaklı, solucan, kurtçuk, mantar, bakteri. Babaanne göğsüne bir sancı girmiş gibi göğsünü tutuyor, inliyor.

Kahvaltı için hazırladığın lapayı "Ben yediririm," deyip elinden alıyor. Ağır ağır yediyor, meyve suyunu yudum yudum içiriyor. Babaanneninin yediği çok az: birkaç kaşık, birkaç yudum. Kadın bir yandan çocuklarından, torunlarından bahsediyor. Anladığın kadarıyla hepsi bir evde, iç içe yaşıyor.

Babaanneye tuvaletini soruyorsun, başını sallıyor, lazımlığı getiriyorsun, kadınla birlikte babaanneyi soyuyorsunuz. Gerisini kadına bırakıyor, kapının önüne çıkıyorsun. Tüm bu işleri yaparken kadının hiç tiksinişmiş ya da gocunmuş bir hali yok. Babaannenin altına oturağı yerleştiriyor, biraz ötesinde sabırla bekliyor. Sana bakıp başını sallıyor, gülümsüyor. Babaanne inliyor. İşini bitirmesi uzun sürüyor, zorlanıyor. Yapmamayı isteyeceğın berbat bir iş bu biliyorsun, yine de kapının dışında öyle beklerken bir an önemli bir işten yüz çevirmiş olduğunu duymaktan kendini alamıyorsun.

Odaya yayılan kokuyu duyuyorsun.

Kadın her şey bittikten sonra babaannenin altını siliyor, sabunlu, ılık suyla temizliyor, giydiriyor. "Aaa," diyor, "yatağa bulaşmış." Yatağa bakıyorsun, açık kahverengi ile sarı arası iki küçük lekenin çarşafa yayılmış olduğunu görüyorsun. Çarşafı kadınla birlikte değiştiriyorsunuz. Babaanne onu kımıldattığınızda, öteye kaldırdığınızda –biraz kaldırıyor, biraz çekiyorsunuz– kasılıyor, inliyor. Onun dışında bütün bu süre boyunca kadının yaptıklarına bırakıyor kendini. Bir kukla gibi diye düşünüyorsun.

Kapıda kadına sağ ol diyorsun, "Ne yaptım," diyor, "hepimiz insanız, böyle günler için varız." Bunu böylesine kolay söylemesine şaşırıyorsun. "Bir dakika," deyip parayla geliyor. Parayı mahcupça alıyor, bakmamaya çalışarak alıp aceleyle göğsüne sokuyor, ama gülümsemesine engel olamıyor. Bu fazladan paraya sevindi, sevinecek tabii. Kadın gittikten sonra çağırdığına pişman oluyorsun.

Salonda tekli koltukta oturuyorsun. Bütün günü evde geçirdin. Akşama doğru güneşin ışınları yatışıyor, hafif, belli belirsiz bir serinlik pencerelerden içeri giriyor. Serinliği, gövdeni belirsizce yalayışını, üzerinden akıp gidişini duyuyorsun. Aynı zamanda evin içine bir esinti, bir rüzgâr, bir sis gibi dolan, dalgalanıp çekilen bu tuhaf sessizliği de duyuyorsun. Kafandan akıp geçen düşüncelere bırakıyorsun kendini. Bırakma mı? Evet, bırakma. Düşüncelerinin saldıran, basan, huzursuz eden, ağırlaştırıran akışlarının altında bir başka akışı, sessizce, içten içe akan, kırılğan bir akışı duyuyorsun. onun belli belirsiz bir çığlıtı ya mırıldayışla geçişini zayıfça da olsa işite-

biliyorsun. Yoksa düşünmek asıl bu mu? Bu kırılğan, incelikli ses mi? Boğmak için değil, ama bir araya getirmek, toplamak, onu bu-
raya bunu şuraya yerleştirmek, bir düzene koymak için bile değil,
hemen altlarından sessiz bir yeraltı akışı gibi geçtiği şeyleri yukarı-
ya taşımak, dokunduklarını serip saçmak için akan şey mi – öyle ki
göz önüne çıksınlar, mat ya da parlak, umutsuz ya da özlemle yük-
lü, bekleyişleri ya da vazgeçişleri içinde ışıldasınlar?

Ama nedir bu, varlığını duyurmak istemezcesine belli belirsiz-
ce, sessizce akan şey? Bana olan şey bunların içinde mi saklı? Öy-
leyse nasıl ele geçireceğim onları, bu sessiz akıştan onları nasıl çe-
kip çıkaracağım?

Düşüncelerin şu son günlerde daha çok kendine dönüyor. Yaşlı
kadını değil de kendini düşünmen tuhaf mı? Aslında belki dikkatin
hep kendine dönük olmuştu. Bir zamanlar birlikte yaşadığın –*bir-
likte yaşadığın?* böyle söylemek istemesen bile böyle demen gerek-
kadının suçlamalarından biriydi bu: bencillik (tabii bu en hafifiydi,
ama senin suçlamaların da eksik değildi). Sen bunun bir bencillik
olduğunu düşünmüyorsun. Belki bir kusur – ya da diye düşünüyor-
sun, yaşamımı sürdürmenin bir yolu.

Ama diyorsun, keşke –asıl kusur bu olabilir– bunlar içeriye yö-
neldiği kadar dışarıya da yönelebilmiş olsaydı. Şimdi kendine yön-
nelen düşüncelerinin içinde bir yerde, öncenin kendine yönelmiş
dikkatinde bir eksiklik, sakatlık, bir körlük olduğunu seziyorsun:
içeriye baktınsa bile sanki görmen gereken şeye hiç bakmadın.
Yoksa gerçekten bencillik miydi? Hayır, şimdi de bunun bir bencil-
lik olduğunu düşünmüyorsun.

Kapı çalıyor, düşüncelerle dalgın açıyorsun. Kadın, komşu ka-
dın, artık bir adı olan kadın, Kader, *kapında*. Senin kapında mı? Bir
an öyle hissediyorsun –bir başka rüzgâr, tedirgin, ince, kararsız esin-
ti– sanki *senin* kapına gelmiş, ziyarete geldiği *sensin*. Aklının geri-
sinden bu ziyaretin deminki düşüncelerle bir bağı, hatta onların bir
sonucu olduğu geçiyor. "Merhaba," diyor, çekingen, kararsız duru-
yor, "rahatsız etmiyorum ya." Bu kararsız, çekingen duruşunda bir
genç kızın hali var.

"Birini buldum," diyor, "eski bir hemşire. İşyerinden bir arkadaşın annesine bakmış, çok memnun kalmış. Telefonunu aldım."

"Çok sağ olun ama gerek kalmadı," diye yanıtlıyorsun, kapıcı kadını anlatıyorsun.

"Nazlı teyze nasıl?"

"Aynı."

Yana çekiliyorsun. Sana dikkatlice bakıyor, bir şey demek ister gibi duruyor, belki sadece haber vermek için uğradım diyecek, ama bir şey demiyor, içeri giriyor.

Babaanne kadının seslenmesine karşın uyanmıyor, gözlerini kırıştırıyor, boğuk bir ses çıkarıyor. Babaanne hiç iyi görünmüyor. İyice küçülmüş, etleri erimiş, avurtları çökmüş, rengi safra sarısına dönmüş, yatakta kasılmış gibi kıpırtısız, sert, gergin yatıyor.

Hole çıkarken neredeyse birbirinize değecek kadar yaklaşıyorsunuz. Parfümünün kokusuyla, hafif bir ıslaklığın, ter ya da bir nemin kokusunu duyuyorsun. (Ya da denizin tuzu ve yosun mu?) Babaannenin görüntüsü, kadını şaşırtmış, afallatmış olmalı. Ne gördüğünü tahmin etmen zor değil, gövdesinde canın çekildiği yeri cansızlık tıpkı bir can gibi dolduruyor. Yakında onu bütünüyle kaplayacak, cansızlık bir beden bulacak.

Aslında sen de şimdi kadınla birlikte açıkça farkına vardın, iki gün içinde çok değişti babaanne, düşündüğünde seni şaşırtan bir hızla çöktü. Böyle hızlı değişimlere bir tek hastalıklarda, daha doğrusu ölmek üzere olanlarda tanık oldun. Niçin tersi hiç geçerli olmaz, niçin böylesine akıl almaz bir değişim yalnızca ölümün elleleriyle gelir?

"Dünden beri böyle," diyorsun, "sürekli uyuyor."

Kapıya geçirirken, holde, küçük aralıkta her şey için teşekkür ediyorsun. Elini uzatıyorsun. O da uzatıyor. Etili, yumuşak avuçlarının içi sıcak, terlemiş, "Bir şey değil," diyor. Yanaklarının hafifçe kızardığını görüyorsun, dudağının kenarında, burun kanatlarına yakın bir yerde küçük bir kasın titrediğini fark ediyorsun. Aynı anda kendi şakaklarının da zonkladığını fark ediyorsun.

Belki de bir hayvan, içimden bir hayvan doğrulup atıldı. Tam nasıl olduğunu anımsamıyorsun bile. Titreyen küçük kası, şakaklarının zonklayışını anımsıyorsun, sonra kadınla birlikte yerde salon kapısının eşiğine yuvarlandığınızı anımsıyorsun. Kadının "Böyle değil, böyle değil," diye fısıldadığını, kendini bıraktığını, dişlerini kenetlediğini anımsıyorsun. Tıpkı bir hayvan gibi, çok hızlı, çok kısa.

Sırtüstü, yan yana yatıyorsunuz, bacağına bacağına değdiğini duyuyorsun. Çekiyor. Nefesi daha düzelmemiş, senin nefesinde. Pervanenin homurtusunu, babaannenin odasından gelen televizyonun kısık sesini işitiyorsun. Odadan bir inleme ya da iç çekme sesi yükseliyor. Kımıldıyorsun. Kadına doğru dönüyorsun. Yüzünü öteki tarafa doğru çevirmiş, şimdi saçları açıkta –merak etmiştin, açık kahverengi, gür saçları var– eteği baldırlarının üstüne çıkmış –bacakları bembeyaz, kalın– sıyrılmış gömleğinin altında sutyeni yukarıya kaymış, külotu ayak bileğine yakın bir yerde duruyor, küçük, temiz bir beyazlık.

"Babaanneye bir bakayım," diyorsun alçak sesle. Kımıldıyor ama yüzünü dönmüyor. Bu daha iyi, diyorsun içinden, şu anda kadınla konuşmak istemiyorsun.

Babaanne yüzünü duvara doğru dönmüş. Gözleri kapalı. Hafifçe hırıltılı, soluk alıp veriyor. Boynu kırık gibi duruyor. Uyuyor mu? Uyuyor görünüyor. Umarım uyuyordur, diye düşünüyorsun. Yarı açık kapının yanında öylece ayakta dikiliyor, oyalanıyorsun. Belki de uyumuyordur. Duymuş mudur bir şeyler? Ama hiç ses çıkardınız mı ki?

Az sonra dış kapının açılıp kapandığını duyuyorsun. Kadın gidiyor. Gidişi seni rahatlatıyor.

Salona geçiyorsun, geçerken herhangi bir iz, belirti kaldı mı diye bakıp araştıracı gibi kısa bir süre kapı eşiğinde duruyorsun. Birden aklına berbat düşünceler doluyor. N'aptım ben, diyorsun, kadını tanımıyorum bile. Ya başıma bela olursa, ya gerçekten kafayı sıyırmış bir ev kadınıysa. Kendini yatıştırmaya çalışıyorsun. Ama aklından başka şeyler de geçiyor –bunlar korkutucu değil– para isteyebileceğini, hatta böyle geçiniyor olabileceğini bile düşünüyorsun.

Ama bunlar az önce içine girdiğin gövdeden sana geçmiş olan

şeyler değil. O gövdenin içine girmiş senin gövdenin içinden yükselen şeyler de değil. Bunlar kafanın içinden yükseliyor, kafandan çıkıyor.

Salonun ortasında dikiliyorsun, pencere kenarına gidiyorsun. Pencere ancak bir arabanın geçebileceği kadar dar, küçük bir sokağa bakıyor. Karşısı boş bir arsaydı eskiden, şimdi üç metre ötede büyük bir apartman var. Aslında aradaki boşluk bir sokağa değil, karanlık, dar bir geçide benziyor daha çok. Ya da sadece –hiçbir şey olmayan, ne sokak, ne bahçe, ne geçit, ne çıkmaz– bir boşluk. Köşelerden fışkırmış tozlu yabancı otlar, kırık kiremit parçaları, şişe ya da teneke kutuları, boş sigara paketleri, bez ya da kâğıt parçaları, çöple kaplı. Belli zamanlarda bir çöpçü gelip bunları süpürüyor. Geceleri bazen sarhoşlara ya da çiftlere mekân oluyor. Alnını pencereye bastırıyorsun – yumuşakça değil, sertçe. Camın alnının baskısıyla gerildiğini duyuyorsun. Akşamın yatışmış ışığı karşı duvarda gölgeler oluşturuyor. Niçin böyleyim, diye soruyorsun, neyi göremedim? Yapmadığım, beceremediğim şey ne? Böyle birine nasıl dönüştüm? Bir kötürümlük, ama kötürümlük dediğinin gerçekte ne olduğunu dahi bilmiyorsun. Bir yıkım duygusu doluyor içine. İçinde bir şeyin bozulmuş olduğunu duyuyorsun. *Bozulmuş?* Nasıl bozulmuş? Bir arabanın, motorun ya da bir aletin bozulması gibi mi? Yoksa bir etin bozulması gibi mi? Bozulan yer neresi?

Bunu nasıl onaracağını bilmiyorsun. Onarılabilir mi? Yoksa bu noktayı geçtin mi? Sana öyleymiş gibi geliyor: içinde bir şey onarılmayacak biçimde bozuldu.

Bir üzüntü yükseliyor içinden. Bu üzüntü kendine yönelik, kendin için –artık geri gelmemecesine yitip gitmiş bir şeye duyar gibi– büyük bir üzüntü duyuyorsun. İçinde bir şey titriyor. Kalbinin derinliklerinde biliyorsun, iyi bir âşık, iyi bir sevgili, ya da buna ne ad verilirse, iyi bir eş olabilirdin.

Babaannenin yanına gidiyorsun. Sandalyede yanı başında uzun süre kımıldamadan oturuyorsun. Hırıltılı soluk alışverişlerini, ara sıra boğazından yükselen boğuk sesleri dinliyorsun. Yüzüne bakı-

yorsun. Suratı sert, cansız, ağzı aşağıya doğru sarkmış, gözleri tam kapanmamış, hafifçe aralık. Sanki yatağın ucunda bir yere bakıyormuş gibi. Yüzünün iyice derinleşmiş görünen kırışıklıklarını inceliyorsun. Sol eli örtünün dışında, yatağın kenarına bırakılmış bir şey gibi duruyor. Çatlaklarla yarılmış çürük renginde, ince deri, morumsu damarlar şişmiş.

Yaşam gizlenmiş, diyorsun, yaşam benden gizlenmiş. Ama hayır, aslında içinden bir çoğul kullanımıyla yükseliyor, *bizden* gizlenmiş. Biz mi? *Biz* de ne? Niçin biz diye yükseliyor, bilmiyorsun. Başkalarını nereden bileceksin? Babaanneyle ilgili zaten bir şey bildiğin yok, bilmek gibi bir arzun da hiç olmadı, ama işte ne olduğuna dair hiçbir fikrin olmadığı bir biz, bir çoğulluk dilinin ucuna doğru geliyor: yaşam bizden gizlenmiş diyorsun (ama kime diyorsun?) çatlakların, kırışıklıkların, kıvrımların içine gizlenmiş.

Göz kapakların ağırlaşıyor, açık tutamıyorsun, için geçiyor. Kendine geldiğinde oda kararmış, televizyonun değişen, atlayan görüntüleri karşı duvarda parlayıp sönerek yansıyor. Ter içinde kaldığını fark ediyorsun. Babaanneye sesleniyorsun. Kımıldıyor, gözlerini açıyor. Feri gitmiş gözlerini bir süre sana dikiyor. Bir an sana bakmadığını, senin yerinde duran başka bir şeye baktığını düşünüyorsun. Ne gördüğünü merak ediyorsun. "Gözlerimi," diyor boğuk, titreyen sesiyle, dudakları kupkuru, "heç açık tutamıyım, sanki biri üzerine elini bastırılmış, zorla kapatıy."

Küçük ışığı açıyorsun, televizyonun sesini yükseltiyorsun. Bir reklama ait sesler içeri doluyor. "Biraz bir şeyler ye," diyorsun, "bugün hiçbir şey yemedin." Çorbayı biraz ısıtıp getiriyorsun, sadece bir kaşık içebiliyor –içirirken boynunu tutmak zorunda kalıyorsun– ikinci kaşığı istemiyor.

Gecenin ortasında o gün altında hissettiğin yumuşaklık içinde yeniden uyanıyor. Bir kadın gövdesinin yumuşaklığı, asla anlayamadığın, gizine eremediğin tuhaf yumuşaklık. Uzun süre olmuş, unuttuğunu düşünüyordun. Ama unutmamışsın, yeniden uyanıyor işte.

Ona dokundun. İçine girdin. Senden bir şey, başka bir şey değilse bile, en azından somut bir şey, tohumların, ona geçti. Onları bir

süre daha içinde taşıyacak (Kaç gün? Üç mü, dört mü? Peki ya tohumlar tutarsa? Bunu düşünmek istemiyorsun, bu düşünceyi seni hiç ilgilendirmeyen bir şey gibi kafandan uzaklaştırıyorsun). Ondan bir şeyin de sana geçmiş olması gerek. Belki sadece bir izlenim, bu yumuşaklık, kendi haline bıraksan silinip gidecek bir şey, tıpkı öteki kadınların gövdelerinin silinip gitmesi gibi. Siliniyorlar mı gerçekten? Öyle olmalı. Eğer her içine girdiğimiz, bizim içimize giren, etkilendiğimiz, dokunduğumuz şey, bu sayısız, akıl almaz kalabalık, hatta sadece yaşayanların değil, çoktan ölüp gitmişlerin bedenleri de, içimizde bir yerlerde sinsice, sıkı sıkıya gizlenmiyorsa öyle olmalı.

Ama belki silinmiyorlardır, her yeni dokunuş hepsini birden geri getiriyor, çağırıyor, ayaklandırıyor.

Kadına duyduğun arzu büyüyor, dayanamayacağın kadar büyüyor, telefon etmemek için kendini zor tutuyorsun. Birkaç kez cep telefonunu eline alıyor, numarasına bakıyor, evirip çeviriyor, yeniden sehpanın üstüne, kendinden uzağa bırakıyorsun. Arasaydın şöyle demek isterdin: Gel, hemen şimdi içine girmem gerek. Ama bu herhalde söylenmez, böyle bir durumda hiç söylenmez.

Ertesi sabah kapıcı kadın tam yedi buçukta, sen koltukta yarı uyuklarken yine geliyor. "Günaydın," diyor, hızlı, kararlı adımlarla eve giriyor. Neredeyse kendi evinde gibi rahat, hatta bir ara tüm evi dolaşüyor, "Kendi eviniz mi?" diye soruyor. İçeri girer girmez "Teyze nasıl?" deyip babaannenin yanına uğruyor, seslenip onu uyandırıyor. Babaanne gözlerini açık tutmakta zorlanıyor. Kadın babaanneyi hafifçe doğrultuyor, doğrulurken yüzü kasılıyor babaannenin, inliyor. "Nasılsın?" diye soruyor, "dahaeyice misin?" Ahlamaya benzer yüksek birkaç ses çıkıyor boğazından, derin bir soluk almaya çalışıyor. Bir şey soruyor ama anlamıyorsun. Sözcükler zayıf soluğun içinde dağılıyor. Yoksa tersine, soluktan ayrılıp tek başlarına ortaya çıkma gücünü mü bulamıyorlar? Babaanneye doğru eğiliyorsun, ne istediğini soruyorsun. Yineliyor, camı aç dediğini çıkarıyorsun, gidip açıyorsun.

Sen tuvaletteyken kapıcı kadın, Halime teyze –ama adıyla pek

seslenmemeye çalışıyorsun– mutfakta babaanne için bir şeyler hazırlıyor. Götürüp zorlukla birkaç lokma yedirebiliyor, çayını yavaş yavaş içiriyor. Babaanne yemekten sonra biraz canlanmış görünüyor, kadına sen ne yapıyorsun diye kesik kesik soruyor, televizyonu açmasını istiyor, kadın da anlatıyor, kendi çocuklarından, torunlarından bahsediyor. Kocasını yıllardır prostattan çekiyormuş, ondan bahsediyor.

"Bizimki de işsiz kaldı," diye sana dönüyor, "dericide gece duruyordu, bekçilik yapıyordu. Bizimki şans işte, adam iflas etti, dükkânı kapadı. Az bi para veriyordu ama iyiydi gene. Canı sıkılmıyordu hem. Şimdi evde kös kös oturuyor. Git dolaş diyorum, dışarı çık. kahveye git, bir yerde otur, yok, hiç yerinden kıvıldamak istemiyor herif."

Bir kez daha kadını çağırdığına pişman oluyorsun, ama artık gelme demek için geç.

Tuvaletini yaptırmak için altını soyuyor. Bir şeye şaşırılmış gibi duruyor, babaanneye bakıyor, sonra kapıda dikilen sana, yanına kadar gelip fısıltıyla "Yatak ıslak," diyor, "gece herhalde altına kaçırmış zavallı." Bunu hiç düşünemedin. Gidip yatağa bakıyorsun, sonra da babaanneye. Babaanne hafif hafif soluyarak gözlerini sana diyor, sonra bakışlarını çeviriyor.

Kadın babaanneyi temizliyor, verdiği yeni geceliği giydiriyor. "Yatak da ıslanmış," diyor, "silme lazım, sonra arkasını çevirmek lazım." Babaanneyi kucaklayıp senin odana, yatağa taşıyorsun. Ağırılığı bir çocuğunki kadar. Kucağına boyun eğmiş gibi kendini bırakıyor. İndirip kaldırırken inliyor sadece. Kadınlıkla birlikte yatağı ters çeviriyorsunuz. Aklına bez geliyor. Kadına bahsediyorsun, öyle mi yapsak acaba diye soruyorsun. Fikir aslında çokbilmiş bir hali olan, aşağı yukarı sen yaşlardaki eczacı kalfasına ait. Gittiğin seferlerin birinde söylüyor: "Yataktan kalkamıyorsa en iyisi bez bağlamak." Tabii öneri hiç hoşuna gitmiyor. Ama her olasılığa karşı orta boy çocuk bezlerinden bir paket alıyorsun. Aslında bunu yapmak hiç istemiyorsun. Kötü bir şey gibi düşünüyorsun bunu. Sadece bütün gün yatan birini rahatsız edeceğinden değil, bu sana bir aşağılanma gibi geliyor. Ama niçin öyle olsun? Kapıcı kadın bu fikirden

hiç rahatsız olmuş görünmüyor, "Mecbursak ne yapalım," diyor, "insan bu, başına her hal gelir." İnsanın başına her hal gelir mi? Gelmesi mi gerekir? Ölürlen altında bir bezle ölmesi mi gerekir? Ama niçin bu sana aşağılama gibi geliyor? "Neyse, şimdilik dursun," diyorsun kadına, "mecbur kalırsak sonra, yaparız."

Babaanneyi tekrar yatağa yatırılıyorsunuz, "Rahat mısınız?" diye soruyorsun, "Eyi," diyor –fısıltıyla, dağılan sözcüklerle– "rahatım oğlum."

Gitmeden önce "Teyze, başka bir şey istiyor musun?" diye soruyor kapıcı kadın.

"Gediysin?"

"He, işe gidiyorum, Selmanların apartmanına gideceğim, bugün sıra onlarda."

"Salman mı? He," diyor babaanne, birden ağır ağır konuşmaya başlıyor, "benim rahmetli çoh kavga etmiştir onla, hep bağıriydi adama, utan, utan diye, kiraya çoh zam istiyidi."

Kadın gülüyor, "Bu Selman o değil teyze, bu eyi bir adam, eli açık adam." Ayrılmadan önce elini avuçlarına alıyor babaannenin, "Senin için dua ediyorum teyze," diyor, "Allah çok çekirtmesin diye dua ediyorum." Gözleri yarı kapalı, başını sallıyor babaanne.

Kapıcı kadın gittikten sonra kahvaltını yapıyorsun. Hava bugün de sıcak, insanın üzerine yapışan bir sıcaklık var. Hangi günde olduğunu bilmiyorsun. Zamanının belirleyicisi içerdeki kadın olmuş. Balkona çıkılıyorsun. Sokak güneşin ışıklarına boğulmuş, göz kamaştıracak kadar parlak. Karşıda yaşlıca bir kadın kapı önünde, gölgede, bir ayağını altına almış oturuyor. Az ilerisinde başları şapkalı birkaç küçük çocuk kaldırımında oynuyor. Ortalıkta bir sessizlik var, sanki bu aşırı ışık sesleri de emiyor. Birkaç araba gürültüyle gelip geçiyor. Bir kadın sert devinimlerle süpürgeyi savurarak balkon yıkıyor. Uzaktan, aşağı mahallelerin birinden megafondan bir satıcının sesi yükseliyor, *hanımların dikkatine* diye sesleniyor metalik, kulak tırmalayan ses, *overlok makinesi ayağınıza kadar geldi, halı, kilim, yolluk, paspas kenarlarına overlok çekilir, beş dakikada yapılır, geri verilir.*

İçeri geçiyorsun. Işıkla kamaşan kızarmış gözlerin kapanıyor. Birkaç saat kestiriyorsun. Uyandığında hâlâ kafanda karışık görüntülerin izleri var. Bu izlerden biri de ona, Kader'e ait. Arıyorsun.

Akşam beklediğin saatte değil, birkaç saat sonra geliyor. Beklemek seni öfkeliendiriyor. Sabırsızlanıyorsun. Yemek saati. Dışarıdan sokaktaki çocuklarına seslenen annelerin sesi, hazırlanan sofraların, tabakların, çatal ve kaşıkların sesleri geliyor.

Kadın sonunda kapıyı tıklattığında, açar açmaz neredesin diye sormamak için kendini zor tutuyorsun. Açıklama yapıyor, ancak şimdi çıkabildiğini söylüyor. Fısıltıyla konuşuyorsunuz, çok sessiz olmaya çalışıyorsunuz. "Çok kalamam," diyor.

Kadını yatak odasına götürüyorsun. Babaannenin kapısının önünden sessizce geçiyorsunuz. Daha önce babaanneye uyuyup uyumadığından emin olmak için birkaç kez bakmıştın. Televizyonun sesini biraz daha açmış, kapısını örtmüştün, ama sonra ne olur olmaz diye düşünüp hafifçe aralık bıraktın.

Yatak odasının kapısını kapatıyorsun. Karşılıklı dikiliyorsunuz. İlk kim, nasıl hareket edecek? Bekliyor, senin harekete geçmeni bekliyor. Kadına bakıyorsun. Baş eğik. Yüzünü kaldırıyor, o da sana bakıyor. Senden biraz daha kısa, ama çok değil. Geniş bir yüzü var, iri gözleri, ince dudakları var, dudaklarını şimdi sıkı sıkıya kapatmış. Hafif bir makyaj yapmış, gözlerini belirginleştirmiş diye çevresine kalem çekmiş. Göz kenarlarındaki derinleşmeye başlamış çizgileri fark ediyorsun.

Yaklaşıyorsun, başörtüsünü açıyorsun. Saçlarını arkada toplamış, tokayı çözüyorsun. Gür, kahverengi saçları omuzlarına dökülüyor. Diplerinde yer yer çıkmış beyazlıklar var.

"Nazlı teyze?"

"Merak etme," diye yanıtlıyorsun, "hiçbir şeyi duyacak, anlayacak durumda değil. Sabahları biraz kendine geliyor, sonra bütün gün uyuyor."

Gidip yatağın örtüsünü kaldırıyorsun, küfe benzer bir koku burnuna geliyor. Yıllardır kullanılmıyor bu yatak, sadece geçen aylarda

değişiklik olsun diye birkaç kez uyudun burada. Ananın dulluk yatağı bu. Kadın yıllarca bu geniş yatakta tek başına, erkeksiz uyudu. Şimdi başka bir dul, ama bir erkekle birlikte olmak için buraya yatacak.

Yatağı açıyor, dolaptan bir pike çıkarıp üzerine seriyorsun. Sen yatağı yaparken pencere önünde bekliyor, seni izliyor. Yanına gidiyor, sarılıyorsun. Titrediğini fark ediyorsun. Soymak için bluzuna davranıyorsun. "Dur," diyor fısıltıyla, "ben yapsam daha iyi olur." Yavaş, ama kararlı soyunuyor. Kadında tuhaf bir kararlılıkla tuhaf bir çekingenlik içi içe.

Soyunur soyunmaz yatağa giriyor. Örtüyü üzerine çekiyor. Çıplak omuzlarını görüyorsun. Omuzlarının yuvarlaklığı hoşuna gidiyor. Soyunuyorsun. Soyunurken en az kadın kadar çekingensin.

Dikkatli, yavaş olmaya çalışıyorsun. Okşamaların da öyle. Ama kadını düşündüğün için değil. Belki bunca süre uzak kaldığını şeyi, hatta niye uzak kalmış olduğunu anlamaya çalışıyorsun. Memeleri seni şaşırtıyor, avuçlarını zorlukla dolduracak kadar küçük memeleri var. Oysa gövdesi iri. Hoşuna gidiyor. Okşarken, gençliğini, diye aklından geçiriyorsun, memelerinde saklamış.

Kadın zevk alıyor mu? Bunu düşündüğün yok. Altında tutuk olduğunu seziyorsun, hatta sessiz, kapalı. Sense tuhaf bir durum içindesin, bunun için azgınlıktan başka bir sözcük aklına gelmiyor, ama yine de bu azgınlıkta soğuk bir şeyler var.

"İçime boşalma," diye fısıldıyor. "Hayır," diye yanıt veriyorsun sen de fısıltıyla, güvence vermek istercesine, "boşalmam."

Aşk sözcükleri, bunlar da aynı fısıltıyla söylendiğine göre aşk sözcükleri yerine geçmez mi?

Kendini bu soğuk azgınlığa bırakıyorsun. Kadının içinde uzun süre kendiliğinden kalıyorsun. Kadın tek, uzun bir inleme sesi çıkarırken gözbebekleri yukarıya doğru kayıyor. Yarı aralık gözlerde, bir an, sadece göz aklarını görüyorsun.

Kadının üzerinde kımıltısız duruyorsun. Uzun bir süre geçiyor. Bir ara kadın hafifçe kımıldıyor, ama aldırımıyorsun. Sonunda "Gitmem gerek," diyor, silkinircesine kımıldıyor. Başını göğsünün üze-

rinden kaldırıyorsun. Sana kalsa bütün geceyi böyle geçirebilirdin. Kendine gelmeye çalışıyorsun.

Hava kararmış. Pencereyi kapatan beyaz güneşlikler günün çekilen son ışıklarını güçsüzce, solukça tutuyor. Yarı karanlıkta kadın giysilerini arıyor. "Işığı açsana Kader," diyorsun alçak sesle, aslında adıyla seslenmek için söylüyorsun bu cümleyi. "Yok," diyor. Çıplak ışıkta gövdesini sergilemek istemiyor. Biçimlerin keskinliğinin eridiği loşlukta, gölgelerle parlaklıklara dönüşmüş kadını izliyorsun. Eğilirken memeleri boşlukta sallanıyor, iki küçük, portakal renginde ışıltı. Geniş kalçaları yarı karanlıkta parlıyor. Tombul denebilir gövdesi için, ama biçimini yitirmemiş, diriliğini de. Kalça çizgilerinin aşağıya doğru yay gibi dökülüğü hoşuna gidiyor, güzel diyorsun içinden, güzel, görünmez bir kuyruk tam kuyruk sokumunun oradan loşluğun içinde kıvrılarak yükseliyor. İnsanın kuyruğunu kaybetmiş olmasına hayıflanıyorsun. İçinde yeniden bir arzu uyanıyor. Arzunun şiddeti seni şaşırtıyor.

Kalkıp kadına sarılıyorsun, yatağın kenarına yatırılıyorsun. Şaşıyor, büyümüş gözlerle sana bakıyor. Bunu hiç beklemiyordu. "Bir kez daha içine girmem gerek," diyorsun, sesin kısık, hırıltılı çıkıyor. Kader'in yüzü karışıyor. Ellerini teslim olmuş gibi gevşekçe yumruk halinde omuzlarının hizasında. yatağın üzerine iki yana bırakıyor. Avuç içleri sana dönük, hafifçe bükülü parmaklarda insanın içine işleyen bir incinebilirlik var. "Arkanı dön," diyorsun, boyun eğiyor, arkasını döndürmene izin veriyor.

Seslerin farkına varıyorsun. Serinlemiş yaz akşamı havasında, dışarıdan, uzaktan, denizin üstünde kayan çakıl taşları gibi kayarcasına gelip odayı dolduran tek tük seslenişler: son çocuk çığlıkları, bir-iki hayvan ötüşü –bir martı, bir karga– ısıklık sesi çıkaran bir arabatekerleği. Bir de yukarıdan gelen çocuk sesiyle babaannenin odasından gelen televizyonun hafif sesi var.

Kader ışığı açıyor. Giyinmiş. Durup sana bakıyor. Bir şey söylemek ister gibi bakıyor. Ciddi bir havası var. Şimdiye kadar dikkatli, adımlarını atarken her adımda zemini denetleyen biri gibi temkinliydi.

"Hemen gidiyor musun?" diye soruyorsun.

"Babam huysuzlanmaya başlamıştır."

"Seni ne zaman görebilirim?"

"Yarın cumartesi," diyor "çalışmıyorum."

"Yarın gel o zaman. Ne zaman gelirsin?"

"Öğleden sonra gelebilirim."

Saçlarını topluyor, kendine çekidüzen veriyor. Yanakları hâlâ al al. Başörtüsünü bağlıyor.

"Bu güzel saçları niçin böyle saklıyorsun?"

İlk kez gülümsüyor.

"Saçlarımı güzel mi buluyorsun?"

"Evet."

Ardından birkaç soru daha bekliyorsun, yanıtlamaya hazırsın, ama yeniden ciddileşiyor. "Gidiyorum," diyor.

Bir dakika bekle, diyorsun, kalkıp üstünü giyiniyorsun. Genelde evin içinde şortla geziyorsun, ama kadın gelecek diye giyindin. Giyinirken kendini gizleme gereği duymuyorsun, aksine açıkça görsün istiyorsun. Kotunu ayağına geçiriyor, tişörtünü giyiyorsun. Sana bakan bakışlarını üzerinde hissediyorsun.

Çıkarken söyleyip söylemekte kararsız kaldığı cümleyi fısıltıyla söylüyor: "Kocam dört yıl önce öldü," diyor, "o öldüğünden beri hiç kimseyle olmadım."

Aklından geçen sorulardan biri buydu. Ama şu biçimde, birinin altına hemen böyle yatar mısın? Sezdi mi bunu? Belki sezmiştir. Yine de bunu ne amaçla söylediğini pek çıkaramıyorsun. Yanlış şeyler düşünme mi demek istiyor? Seni durumun önemini farkına var diye uyarmak mı istiyor? Ya da bana karşı nazik ol mu demek istiyor?

Söylediğine inanıyorsun. İnanmaman için bir neden yok. Aslında ilk günden altındaki gövdenin aynı şeyi söylediğini hissetmiştin. Ama insan elbette yanılabilir. Aklına başka sorular da geliyor: niçin o zaman şimdi, niçin ben? Aslında belki asıl sormak istediğin: benden ne bekliyorsun? Ama soruların sırası değil, diye düşünüyorsun, şimdi sorularla bunu bozmak istemezsin, zaten, diye geçiriyorsun aklından, bütün bu olup bitenlerde bir tuhafılık var. Daha önce hiç arzulamayacağını düşündüğün bir kadını şimdi arzuluyorsun. Arzu-

nun gerçekte nereden kaynaklandığını hiç bilmiyorsun. Ama şurası açık, kadın bu halde olmasaydı –babaanneyi kastediyorsun– bu kadın da hiç görmediğin, görsen bile hiç fark etmeden şöyle bir baktığının, sende olasılıkla en ufak bir arzu bile uyandırmayacak komşu kadın olarak kalacaktı.

Kader gittikten sonra –ayrılmadan önce beceriksizce birbirinize sarılıyorsunuz– ışıkları kapatıyor, yeniden çırılçıplak soyunup yatağa yatıyorsun. Doygun hissediyorsun. Daha doğrusu ne kadar doygun hissedebilirsen o kadar doygun hissediyorsun. Kadının gövdesini hâlâ kendi gövdende hissediyorsun, tenin üzerindeki izi ya da hayaleti kımıldıyor, sanki ara ara bir buğu gibi yükselip yenden eski yerine yerleşiyor.

Merak ediyorsun, o da doygun mu hissediyor? Hissetmiş olduğu şeyden hoşnut mu? Şimdi evde yarı felçli babasının, oğlunun –herhalde Çekmece'nin tüm öteki gençleri gibi yarı serseri, yarı aptal oğlunun– karşısında hâlâ onu taşıyor, gizli gizli sevinç mi duyuyor? Memeleri canlanmış, kalçaları sıkışmış, her adım atışında onları hissediyor mu? Ötekiler bir değişiklik olduğunu sezmişler midir? Sezmişlerse kesinlikle huzurları kaçmış, sinir olmuşlardır.

Bilmiyorsun elbette, belki hiç de düşündüğün gibi hissetmiyor. Yoksa böyle düşüncelerle kendine pay mı çıkarmak istiyorsun?

Karanlıkta, dışarıdan, sokak lambasının yansıyan ışığından gelen loşlukta öylece uzanıyorsun. Gözlerini kapatıyorsun. Yukarıda koşturan çocuğun patırtısına başka bir yerlerden gelen uğultular karışıyor. Ne ince duvarlar, sesleri bu kadar geçiriyorsa bu duvarların anlamı ne öyleyse? Ama kulaklarında, içlerinde, dışarıdan gelmeyen başka bir uğultu, belirsiz bir çınlama sesi var. Bir azgınlık yenden omurga kemiğinin boyunca içinden kayıp geçiyor. Kadının gövdesini tıka basa doldurmak, yapmak istediğin bu.

Ama doygunluğunun altında onu bir şey rahatsız ediyor, kemiriyor. Doymamışlık değil. Bu etli, dolgun gövde hoşuna gitti. Kadında canlı olan bir şey var. Tutukluğuna, kapalılığına, bedeni sarımsı bir toz gibi kaplayan solmuşluğuna rağmen yaşayan bir şeyler var. Aslında bu gövde çok hoşuna gitti. Eğer sürerse –böyle, bu bi-

çimde sürsün istersin, ama sürebilir mi?– hazzının giderek artacağı-
nı bile düşünüyorsun. Yine de arzunda tüm azgınlığına karşın soğuk
bir yan var. Ters, eksik bir şey var. Hatta hissettiğin azgınlığın bu
terslikten kaynaklandığından şüpheleniyorsun.

Yoksa ölü bir arzu mu bu? Arzu ölü olup hâlâ arzulayabilir mi?
Neşem kaybolmuş, diyorsun, sönmüş – ama ne zaman söndü? Da-
marda akan kanın duyurduğu o canlı olmanın, yaşıyor olmanın se-
vinci ne zaman kayboldu?

Sanki dokunduğun, dokunmak istediğin şey parmak uçlarına
değerdeğmez yok oluyor, bir su damlası –berrak, ışıldayan– sen do-
kunduğun an buharlaşıyor. Yoksa canlılık dediğin bu mu, yalnızca
bir duyum mu, daha dokunur dokunmaz parmak uçlarında çoktan
soğuduğunu duyduğun silinen iz mi?

Tavandan bir su damlası düşüp damlamış gibi alnının tam orta-
sında bir ıslaklık hissediyorsun. Tuhaf bir duygu, belki bir düşünce
–yakalayamadığın bir düşünce– bedeninin içinden güçlüce geçip gi-
diyor. Alnındaki hayali su damlası buharlaşıyor.

Örtüyü iyice üzerine çekiyorsun. Kımtısız duruyorsun. Şimdi
biçim değiştirmek isterdin, bu kabuğun pul gibi, yara kabuğu gibi
dökülüp yok olmasını isterdin. Ama altından çıkacak olanın daha
iyi bir şey olacağından emin misin?

Gece babaannenin başucunda sandalyede oturuyorsun. Saat üç
ya da dört olmalı. Etraf sessiz, çıt çıkmıyor. Gecenin serinlemiş ha-
vası açık pencereden içeriye hafif bir rüzgârla ara ara doluyor. Ba-
baanneye bakıyorsun. Örtü göğüslerine kadar çekili. Elleri açık hal-
de örtünün üzerinde, göğüslerinin biraz aşağısında. Zayıf, sadece
kemik kalmış gibi görünen parmaklarının uçları birbirine değiyor.
İnliyor, inlemeleri alçalıp yükseliyor. Bir ninni gibi, ama uyutma-
yan, uyutsa bile huzursuzca uyutan bir ninni olurdu bu. Masa lam-
basının gölgelediği yüzü sert. Giderek sertleşiyor, katılaşıyormuş
gibi geliyor sana. Niçin böyle burada, başucunda oturuyorsun, bunu
niçin yapıyorsun? Ele geçiremediğin, yakalayamadığın şeyi, par-
mak uçlarından kaçanı bu şimdi eriyen gövdenin mi sana söyleme-
sini umuyorsun?

Ona bakıyorsun, dikkatlice izliyorsun. Ama bir süre sonra zihnin uyuşuyor, göz kapakların ağırlaşıyor, inlemelerin rahatsız edici nakaratı içinde başın öne düşüyor, kafanda bir uğultuyla uyukluyorsun.

İnemelerin kesilen sesiyle kendine geliyor, gözlerini açıyorsun. Babaannenin gırtlığından kalın, boğuk bir ses yükseliyor, ardından ağzı yarı açık kalıyor, soluğu durmuş gibi kasılıyor. Sertçe dürtüyorsun. Soluk almıyor. Sonra gövdesinden tutup sarsıyorsun. Birden gözlerini açıyor, gırtlığından çıkan boğuk bir sesle yeniden soluk alıyor. Sonra hemen gözlerini kapatıyor, az sonra alçalıp yükselen inleme yeniden başlıyor.

KADINI BEKLIYORSUN. İleri geri gidiyor, gidip babaanneye bakıyor, dönüp yeniden yerine, salondaki tekli koltuğa oturuyorsun. Sabırsızsın, ama öte yandan tuhaf bir dinginlik de egemen sana. Bu dinginlikte sanki her sesin, kıpırtının, gün ışığının kımıltısızlığı içinde titreyişinin, pencereden giren sıcağın dalgalanmalarının, babaannenin inip kalan göğsünün, ona eşlik eden belli belirsiz hırıltının farkındasın. Dalgınlığının içinde sanki açık, kendiliğinden doğan bir dikkat var.

Kadın kapıyı çok hafif tıklatıyor, yumuşak adımlarının, giysilerinin hışırtısının sesini zaten duydun, açıyorsun. "Merhaba," diyor neredeyse fısıltıyla, duruyor, "Merhaba, hoş geldin," diye sen de fısıltıyla yanıtlıyorsun. İçeri girmesi için acele ediyorsun, yan daireden ya da merdivenlerden çıkabilecek birilerinin görmesini istemiyorsun. İçeriye, yatak odasını işaret ediyorsun. Önden gidiyorsun, seni takip ediyor. Babaannenin kapalı kapısının önünden geçerken adımlarınızdı kendiliğinden daha dikkatli, sessiz atıyorsunuz. İçerden televizyonun pek yüksek olmayan sesi geliyor.

Kadın çekingen, dikkatli, ürkek görünüyor ama bu ürkeklik içindeki güvene de şaşıyorsun. Neredeyse hiç tanımadığı birinin kucağına kendini bırakırken neye güveniyor? Üstelik senin için bile tuhaf olan böyle bir duruma, ölüm döşeğindeki bir kadının hemen yanı başında, hemen yan odada –doğrusu bir sonraki odada– bu işi yapmaya hiç itiraz etmemesi tuhaf değil mi? Belki. ama aslında başından beri olan biten hiçbir şey sana tuhaf gelmiyor. Tuhaf olan bir şey varsa, asıl bu.

İçeri girerken hemen çok yakınından geçmek zorunda kalıyor, geçerken başını kaldırmıyor, kokusunu duyuyorsun, hafif bir par-

füm (bir yaz meyvesi mi, çiçek açmış iğde ağacının kokusu mu?) ve bedeninin kokusu (tuz, yosun?). Hoşuna gidiyor, bu kokuyu hep duymak isterim, diye düşünüyorsun. Belki beni baştan çıkaran kokusudur. Kapıyı kapatıyorsun. Öğle sonrasının her yeri aynı güçle saran baskın ışığı beyaz güneşliklerin içinden odayı dolduruyor. Oda sıcak. Ama pencereyi açmıyorsun.

Sırtınız birbirine çevrik yavaş yavaş soyunuyorsunuz. Dönüyorsunuz, yatağın kenarında çıplak ayakta birbirinize bakıyorsunuz. Âdem ile Havva. Bilgi meyvesini yemeleriyle utanç duymaları arasında zamana vurulamayacak bir sürede çok başka bir şeyi görmüş olmalılar. Senin şimdi bu karşında tedirgin, ürkekçe duran beyaz çıplaklıkta sezdiğin şeyi. Çok değil, birkaç ay önceye kadar bilgisayar ekranından çıplak kadın bedenlerine bakıyordun. Şimdi onların çıplak olmadığını, gördüğünün neden çıplaklık olmadığını anlayabiliyorsun. Ama onlarda da bu gördüğünden bir parça, bu gizlenilemeyen parçadan vardı. Çıplaklığın açık ettiği, belki uzun süre bakılamayacak, seyredilemeyecek olan şey, incir yaprağının utançtan değil ama bu yüzden kapamak zorunda kaldığı şey. Ne? Bilmiyorsun. Kesinlikle bu kadın, bu şimdi karşında duran, bedeninin yuvarlaklığı (omuzların, memelerin, karnının, kalçalarının yuvarlaklığı) hoşuna giden bu kadın elbette, ama aynı zamanda bu kadın değil, daha çok bir genellik, herhangi bir kadına ya da belki herhangi bir varlığa özgü bir genellik. Şimdi yapmak üzere olduğunuz şeyin genelliği gibi bir genellik. Yanına gidiyor, sarılıyorsun.

Kendini sana bırakıyor, sana uyuyor, yapıp ettiklerine hiç karşı çıkmıyor. Ne istersen yapabileceğin duygusuna kapılıyorsun, olabilecek her şeyi sanki en baştan kabul etmiş. Kadının bu hali mi, yoksa zaten sende var olan bir şey mi bu aşırılığa, azgınlık dediğin şeye neden oluyor, emin değilsin. Bir kez daha bu azgınlığa kendini bırakıyorsun. Kadının içine arayan, bulmak isteyen bir şey, kararlı bir şey gibi dalıyorsun. Kadın gözleri yarı kapalı, seni itmek ister gibi ellerini göğsüne bastırıyor. Sonra bir an sana dikkatlice bakıyor, yüzü acı çekiyormuş gibi karışmış, ardından gözlerini kapatıp başını geriye atıyor, bedeninin üstünü geriyor.

Son âna doğru sana sıkı sıkı sarılıyor, seni üzerine çekiyor, ken-

dine iyice, sıkıca yapııştırıyor. Boğuk bir ses boğazından yükseliyor. Bu sana bir zevk inlemesindense bir hayvanın çoğunu yutkunmak zorunda kaldığı çığılı gibi geliyor

Uykudan uyanır gibi gözlerini açıyorsun. Belki uyudun. Ne kadar süre? Birkaç saniye, birkaç dakika ya da bir saat? Kadın yanında kımıltısız. İçeriye dolan seslerin, ışığın, zamanın yeniden farkına varıyorsun. Sêsler, gündüzün bu sesleri, güneşlikler sanki onları süzüyormuş gibi kırılarak, yumuşayarak, birbirine karışmış bir uğultu yumağı gibi doluyor içeri. Kımıldyorsun.

"Uyudun mu?" diyor kadın.

Hep alçak sesle, fısıltıya dönüşecek kadar alçak sesle konuşuyorsunuz. Babaanneye duyurmamak için elbette, ama aynı zamanda evdeki sesleri eriten, sadece sesleri değil, eşyaların sivriliklerini törpüleyen, hatlarını belirsizleştirip katılıklarını çözen sessizlik yüzünden de.

"Uyudum galiba, sen?"

"Hayır."

"Ne yapıyordun peki?"

"Hiçbir şey."

"Çok terlemiştir," diyor sonra.

Doğrulup yere düşmüş pikeyi alıyor, kadının ağır ağır üstünü siliyorsun. Şakaklarını, boynunu, göğüslerini, koltukaltlarını. Gözlerinin içine dikkatle, ne yapmak istediğini anlamak ister gibi bakıyor. Karnından aşağıya inerken "Tamam," diyor, örtüyü alıp üzerine çekiyor.

Kalkıp camı açıyor, geri geliyorsun. Güneşlik hafifçe oynuyor. Ama rüzgâr sayılmaz bu.

"Geliyorum."

Tişörtünü beline sarıyor, salona gidip ayaklı pervaneyi alıp geliyorsun. Düşük hıza ayarlıyorsun. Pervane bir cızırdama sesiyle, yavaş yavaş sağa sola dönüp hava üflemeye başlıyor. Yeniden yatağa yanına uzanıyorsun. Yan yana yatıyor, bir süre sessiz kalıyorsunuz. Pervanenin estirdiği rüzgâr üzerinizden kayıp geçiyor, alet turunu tamamladıktan sonra yeniden geri geliyor. Oda serinliyor. Par-

maklarınla kadının koltukaltıyla göğsünün birleştiği yerdeki iki küçük dolgun katla oynuyorsun. Bu birbiri üzerine katlanmış iki küçük şişkin çizgide büyüleyici bir yan var.

"Herhalde tenine hiç güneş ışığı değmedi, ne kadar da beyaz." Gerçekten gün ışığı hiç değmemiş gibi bembeyaz, bu beyazlıkta bir ten gördüğünü hiç anımsamıyorsun, "seni biraz güneşlendirmek lazımdır."

"Hoşuna gitmedi mi yoksa?"

"Hayır, hoşuma gitti. Hem de pamuk gibi, yumuşacık."

"Ben hoşuna gidiyor muyum peki?" diye soruyor alçak bir sesle, sorunun yanıtından korkuyormuş gibi.

"Evet," diyorsun, "çok hoşuma gidiyorsun."

Sana bakıyor, yanakları hâlâ kızarıklık. Ciddileşiyor. "Sormamam gerekirdi," diyor "böyle şeyler söylemek zorunda değilsin."

"Yo, hayır, sor. İstemediğim şeyi söylemem. Hoşuma gidiyorsun, hem de çok."

"Peki," diyor, "neyim hoşuna gidiyor?"

"Her yerin hoşuma gidiyor, bu iki büyüleyici kıvrım hoşuma gidiyor, memelerin, kalçaların, teninin yumuşaklığı hoşuma gidiyor."

Gözlerini kapatıyor. Başını hafifçe geriye çekiyor, derin bir nefes alır gibi burun delikleri açılıp kapanıyor. Gözlerini açıyor, rengi ela, yeni fark ediyorsun, ışıkla birlikte açılıp koyulaşiyor.

"Bunları duymak ne güzel," diyor, "kulaklarımdan içime doğru akıyorlar."

"Bu küçük dar alın hoşuma gidiyor, iri gözlerin hoşuma gidiyor, bu yuvarlak omuzlara, bu güzel, müthiş kalçalara bayılıyorum."

İçinden geldiği için mi söylüyorsun, yoksa kadını baştan çıkarmak için mi, ya da dediği gibi bunları duymaya ihtiyacı olduğunu düşündüğünden mi, bilmiyorsun. Ama bu kadar rahatça bunları sıralaman seni de şaşırtıyor. Aynı azgınlığı sözlerle de yapabileceğini hissediyorsun.

"Peki," diye soruyor, "güzel buluyor musun beni?"

"Evet."

"Ama artık genç sayılmam."

"Yo, hâlâ gençsin. Memelerinse çok daha genç."

Ellerini memelerinde dolaştırıyorsun. Eğilip öpüyorsun.

Susuyorsunuz.

"Gitmem lazım."

Ama kımıldamıyor.

"Biraz daha kal."

"Sana bir şey diyeceğim," diyor biraz sonra o ciddi, yumuşak ses tonuyla, "dün giderken söylediğimi yanlış anlamamı istemem. Böyle söyleyerek senden bir şey bekliyor değilim. Neden bunu söyledim sana bilmiyorum, yalnızca söylemek istedim. Bir de hakkımda yanlış şeyler düşünmeni istemedim galiba."

"Düşünmedim," diyorsun.

"Kocan nasıl öldü?" diye soruyorsun.

"Trafik kazasında."

"Nasıl oldu?"

"Bir arkadaşının arabasındaydı. Arabayı arkadaşı kullanıyordu. Gidip arabayı gördüm sonradan, teneke kutusu gibi bükülmüş, iç içe geçmişti." Kısa bir süre susuyor, sonra devam ediyor. "Arkadaşı hemen öldü. Ekrem, arkadaşının ismi buydu. Onu en fazla iki-üç kez görmüşümdür, yüzünü anımsamıyorum bile, ama ismini hiç unutmayacağım, ismi hayatımda yer etti. Kocamsa sekiz gün boyunca komada kaldı, direndi. Ama bilinci hiç açılmadı. Konuşamadık. Birbirimize bir şeyler diyebilseydik, son bir kez konuşabilseydik bu kadar üzülmez, kötü hissetmezdim galiba."

"Sever miydin kocanı?"

Dönüp sana kuşkuyla bakıyor, soruyu niçin sorduğunu anlamak ister gibi bakıyor. Yeniden önüne dönüyor "Evet," diyor, "severdim. İyi biriydi. Bana karşı hep iyiydi."

"Ne zaman evlendin?"

"Çok gençken. On dokuz yaşındaydım. Daha iki yıl dolmadan hamile kaldım. Düşünüyorum da aslında hâlâ çocuktum, hiçbir şey bilmiyordum, aslında sevgi nedir onu da pek bilmiyordum."

Susuyor. Sonra "Ya sen?" diye soruyor. İrkiliyorsun, bir an peki sen, sen sevgi nedir biliyor musun, diye soruyormuş gibi geliyor.

"Ben?"

"Sen niye hiç evlenmedin?"

"Evlenmediğimi nereden biliyorsun?"

"Babaannen bahsetmişti. Bazen kapı önünde oturuyor oluyordu. Ayaküstü konuşuyorduk. Eve çağırışımdır birkaç kez. Ama galiba bir kere geldi. Ben de size bir akşam oturmaya gelmiştim. Ama çok oluyor. Babaannen iyi bir kadın."

İyi bir kadın? İyi mi gerçekten? Bilmiyorsun. İyi, kötü, hiç böyle düşünmedin.

"Evet, hiç evlenmedim. Bir kere çok yaklaştım, isteyen ben değildim, ama ne fark eder diye düşündüm, ama olmadı, işi yokuşa sürüp durdum."

"Neden?"

"Bilmiyorum, kendimi evli düşünemiyordum herhalde. Aslında ne yapmak istediğimi hiç bilemedim. Üniversiteyi yarım bıraktım. Babam hastalanınca okulu bıraktım, buraya geldim – Eskişehir'deydi okul. Sonra çalışma başladı. Nisana kadar bir işim vardı. Nisanda işten çıkarıldım. Bir depoda çalışıyordum, depo işçiliği en berbat işlerden biridir. Kimbilir belki bile bile en kötü işlere talip olmuşumdur. Ya da daha iyisini bulmaya hiç çalışmadım. Bilemiyorum. Galiba herkes için hayal kırıklığı oldum, bunlara kendim de dahilim."

İnsanın hayatı pekâlâ birkaç cümleye sığabiliyor demek. Peki ama doğru cümleler mi bunlar? Bu cümlelerde doğru bir yan var, ama doğru olmayan bir yan da var. Doğru ya da yanlış, en azından kadın için yararlı bir uyarı, anlasın kimle birlikte olduğunu.

"Böyle söyleme," diyor, parmaklarıyla uzanıp dudaklarına dokunuyor.

"Haklısın," diyorsun, "insan böyle konuşmamalı. Sen anlat. Ben kendimden daha fazla bahsedersen saçmalarım diye korkuyorum."

Peki, diyor, sorularına yanıt veriyor. Çok alçak sesle, ağır ağır konuşuyor. Balkan göçmeniler. İkinci dünya savaşından sonra babasının babası Makedonya'dan Kırklareli'ne göçmüş. Kırklareli'nde doğmuş, konuşmasında ara sıra beliren hafif bir şiveyi zaten fark ettin, İstanbul'a sekiz yaşındayken gelmişler. Liseyi bitirdikten birkaç yıl sonra evlenmiş. Kocasını tekstil işçisiymiş, sonradan kendisine küçük bir baskı atölyesi açmayı başarmış. "Ama," diyor, "işlerini hiçbir zaman yoluna koyamadı. Öldüğünde neredeyse hiç paramız

yoktu. Evi ben geçindirmek zorunda kaldım. Şimdiye kadar birkaç iş değiştirmek zorunda kaldım. Ama şimdiki işim iyi, hem de rahat. Annem ben evlendikten üç yıl sonra öldü. Babamsa annem öldükten birkaç yıl sonra hastalandı, felç geçirdi, zamanla daha iyi oldu, ama hâlâ sağ tarafı pek tutmuyor. O zamandan beri yanımda. Bazen beni çok uğraştırıyor, yine de yanımda olmasından memnunum. Bir ablam var. İzmir'de yaşıyor. Ama onun başı zaten çok kalabalık, kocası, üç çocuğu, kayınvalidesi, kocasının akrabaları, gelip gidenleri.

"Oğluma ise nasıl davranacağımı hiç bilmiyorum. İyice uzaklaştı benden. Okumayacak, kötü arkadaşlar edinecek, kötü bir yola sapacak diye bazen yüreğim ağzıma geliyor."

Susuyor. Rahatsız olmuş gibi kıvıldıyor. Seninle ilgisiz bir hikâyeyi dinler gibi dinliyorsun, kimbilir belki yalnızca sesini dinliyorsun, bu fısıltıyla konuşan sesin odada yayılışını, titreyişini, dalgalanmalarını, alçalıp yükselişlerini, ara verişlerini. Konuşurken de biraz tutuk, sanki düşündüklerini söylemeden önce iyice tartıyor, ölçüyor, sadece çok az bir parçasını söylüyor. Kendini ele vermek istemeyen, gizleyen bir yanı olduğunu düşünüyorsun. Belki de kendini koruma isteğinden. Neye karşı? Dünyaya karşı, bana karşı.

Anlattıklarıyla burası, bu yatak odası arasında bir bağlantı kuramıyorsun. Peki, bu kadının benimle işi ne, diye düşünüyorsun. Benden beklediği ne? Ben gövdesinden memnunum. O ne istiyor?

"Peki ya sizinkiler?" diye soruyor. Kısa kesmeye çalışarak yanıtlıyorsun. Babaannenin inlemesi yükselip odaya kadar geliyor. Telaşla doğruluyorsunuz. "Bir şey mi oldu yoksa?" diye soruyor Kader.

Kalkıyor, giyiniyor, babaannenin odasına gidiyorsun. Gözleri açık, yüzü acıyla kasılmış. "Ah," diyor zor duyulur bir sesle, "göğsümün üstünde ağırlık var." Terlemiş, yüzünü siliyorsun. Dudakları mor, kuru. Damakları birbirine yapışmış gibi ağzını şapırdatıyor. Su getiriyorsun. Ağır ağır, birkaç yudum içiyor. Gözlerini açık tutmakta zorlanıyor. "Biri mi geldi?" diye soruyor, gözleri yeniden kapanmadan önce, "yok, kimse yok" diye yanıtlıyorsun. Yana dönmek için kıvıldıyor. Yapamıyor. Yana, duvara doğru döndürüyorsun.

Odaya döndüğünde Kader'i giyinmiş buluyorsun. Ayakta seni bekliyor. Başörtüsünü kafasına sıkı sıkı dolamış. Yeniden ev kadını

haline bürünmüş, kaygılı anne, hasta babasına bakan kız evladı. Kadını ikinci bir deri gibi saran bu kılık pek hoşuna gitmiyor. Bu kılığı, bu anneyi, bu hasta babanın kızı görüntüsünü soyma, soyup yok etme arzusu yükseliyor içinden: kadının içini öyle bir doldur ki artık hiçbir şey yapamayacak duruma gelsin, ne annelik, ne de evlatlık. Kadında seni kıskırtan bir şeyler var, yalnızca bu kılığa ait olmayan bir şeyler, kendi derisinin de sanki bir örtü gibi sakladığı bir şeyler var.

Sana dikkatlice bakıyor. Aklından geçenlerin peki iyi şeyler olmadığını anladı mı? Zaten uzun süredir duygularını gizleyebilecek durumda değilsin. Duyguların sinir uçlarında toplanmış.

"Bir şey yok, iyi," diye fısıldıyorsun.

Başını sallıyor, üstüne yeniden çeki düzen veriyor. büyükçe, kahverengi renkli deriden çantasını alıyor. Holü geçerken babaanneninin odasına şöyle bir bakıyor, yarı aralık kapıdan babaanneninin sırtı görünüyor. Gri, tel tel olmuş, seyrek saçları, şişkin, küçük ense-si, hafifçe kalkıp inen zayıf omuzları, görünüyor.

Kapıda, "Akşam için yiyecek bir şeyler yapıp getireyim mi size?" diyor.

"Gerek yok," diyorsun, "hallediyorum."

Gözlerini yüzüne dikip bir şey demeni bekler gibi bakıyor sana.

"Ne zaman gelirsin?"

"Bilemiyorum. Arar, söylerim."

"Fırsat bulur bulmaz gel. Geciktirmeden gel."

Bu telaşına şaşırıyor olmalı. Ama *vaktimin sınırlı olduğunu hissediyorum* demiyorsun, *zaman dolmadan önce senden mümkün olduğunca çok zevk almak istiyorum* diyemiyorsun.

...

Cep telefonun çalıyor. Kader "Uyumak üzereyim," diyor, fısıltıyla konuşuyor, "iyi geceler demek için aradım."

"Çok iyi yaptın," diye yanıtlıyorsun, "ben de seni düşünüyordum."

"Sahi mi?"

"Evet."

Susuyorsunuz.

"Kapatıyorum," diyor, "iyi geceler."

Yanıtlıyorsun: "Sana da iyi geceler."

...

Gece babaannenin yanı başında oturuyorsun. Hafta sonu olduğundan kapıcı kadın, Halime teyze bugün gelmedi. Sabah da akşam da yemeğini sen yedirdin. Tuvaletini yaptırdın, yüzünü, boynunu, göğüsleriyle koltukaltlarını sildin, dişlerini fırçaladın, ilaçlarını verdin. Bunları yaparken uyur gibi oldu, seslenip uyandırdın. Akşam yemeği içinse uyandırdın güç oldu. İki lokma bir şey yedi. Yediği ikinci lokmayı zaten yutamadı, dışarıya tükürdü. Boynunu artık hiç dik tutamıyor, gözlerini de açık tutamıyor.

Babaanneye bakıyor, seksen yıl, diye düşünüyorsun. geçip giden seksen yıl, ve işte zamanın meyvesi. Bir meyve mi? Ama burada olgunlaşan bir şey olduğunu düşünmüyorsun, zamanın kabuğu çürümüş, içi boş meyvesi bu. Olgunlaştırdığı bir şey varsa bu boşluğu olgunlaştırmış olmalı. Öyleyse neden şimdi doğrulup sana bir şey demesini bekliyor gibi burada oturuyorsun.

Bu kadın nasıl yaşadı, hayatı nasıldı, bilmiyorsun. Neler gördü, neler öğrendi bilmiyorsun. Kendisinin böyle şeyler düşünüp düşünmediğini de bilmiyorsun. Gerçekten bir şeyler öğrendi mi? Şimdi yaşamını gözden geçiriyor mu? Ne düşünüyor? İnsan son anlarında gerçekten yaşamını düşünür mü?

Bu kadın hakkında aslında hiçbir zaman iyi şeyler düşünmedin. Sana göre belki de tüm hayatını anlamsızca yaşadı, bu ağızdan anlamlı bir cümle bir kez bile dökülmedi. Kadının her gün kendine bulup çıkardığı bitmek bilmez uğraşları gördükçe bu ne dayanılmaz bir saçmalık diye düşündün. Evin, bu bildiği birkaç sokağın sınırladığı alanın dışına çıktığında tam anlamıyla sudan çıkmış balığa dönerdi. Ama içerde bir canavardı, evin en kuytu köşesi bile ondan gizlenemezdi. Yaşamak için inat etti, ayak diredi, hep ısrar etti. Bir açıdan hâlâ ediyor, hâlâ direniyor.

Ölmek işi zor olduğundan mı? Yalnızca ölümden korktuğumuz için mi yaşamakta bu ısrarı gösteriyoruz?

Bundan daha fazla bir şey olmalı diye düşünüyorsun. Şimdi sonun yaklaştığı bu anda bu fazla şeyin kendini göstermesini isterdin. Doğrulup dile gelen bu fazla şey olsun isterdin.

Ama böyle bir şey olmuyor – elbette. Daha önce de olmadı, ne babanın ölümünde, ne de annenin. Düşündüğün şey aynıydı: bir hiç gibi ölüp gitmek. Sefil bir yaşam, sonunda bu sefilliği taçlandırın ölüm. Şüphesiz boş, paslı bir konserve kutusundan bozma bir taç olurdu bu. Karşındaki eriyip giden bir bedenden daha fazla bir şey değil.

Değil mi? Emin olamıyorsun. Anlayamadığın, tedirgin edici bir duygunun sana geçtiği açık. Çıplak bir kalp belki bu, ama bu çıplaklığı içinde bile açığa vurmadığı, gizlediği bir şey var. Belki bu onun son inatçılığıdır: Gizlediği bir şey varsa bile onu vermeyecek, kendisine saklamayı sürdürecektir, kendisiyle birlikte toprağın altına götürecektir, çürüyen bedenle birlikte çözünüp gidecek.

Kafan uğulduyor, başın öne düşüyor, ateşin yükselmiş gibi gözlerin kapanıyor. Sandalyenin üstünde uyukluyorsun. Başın öne, yana doğru devriliyor, ara sıra kaldırıyor, ama yeniden devriliyor. Sandalyeden kalkamıyorsun da, kıyıdayamıyorsun bile. Dudağının kenarında salyalar birikiyor.

Babaanneyi görüyorsun. Yatağın kenarına oturmuş, bacakları iki yana açık, ayakları yere yetişmiyor, sadece parmak uçları yere değiyor. Ayaklarına kadar uzayan, kaba kumaştan, gri renkte gecelik ya da uzun entari gibi bir şey var üzerinde, ayaklarının altı ıslak, küçük bir su birikintisi orada birikmiş, masa lambasının loş ışığında parıldıyor. Babaanne sana bakıyor, gürültülü biçimde inliyor. Yine mi, diye içinden geçiriyorsun, şimdi yeniden seni temizlemek, silmek zorunda kalacağım. Başını öteki yana pencereye doğru çeviriyor. O yöne bakınca pencere kenarında ayakta duran kadının farkına varıyorsun. Kader bu. Ne zaman geldi buraya diye düşünüyorsun. Ama birden tuhaf bir şey oluyor. Aslında Kader ayakta değil, yatağın kenarında. Yatağın kenarında oturan asıl kişi o. Bacakları iki yana açık, geceliğini baldırlarına kadar sıyrılmış, istekle sana ba-

kıyor. Babaanne nereye gitti peki diye kendi kendine soruyorsun.

Uyanıyorsun. Salyalarını elinle siliyorsun. Boynun ağrımış. Sırtın da. Kalkıyorsun. Tuvalete gidiyor, işiyor, elini yüzünü yıkıyorsun. Yeniden babaannenin odasına dönüyorsun. Bir koku var burunda. Bu rüyandan mı kaldı, yoksa gerçekten duydun mu emin olmak için yatağın kenarına gidiyor, bakıyorsun. Geceliğini altı ıslak, yatak da. Babaanneyi uyandırmaya çalışıyorsun. Gözlerini açıyor, ama sonra yine kapatıyor. Kucaklayıp kendi yatağına taşıyorsun. Gözleri yarı açık, inliyor. Soyuyor, temiz bir gecelik giydiriyorsun. Yatağı siliyor, ters çeviriyorsun. Öteki tarafında bir iz olup olmadığına bakıyorsun. yok. temiz görünüyor. Bu yatağı kendi yatağıyla değiştirmeyi düşünüyorsun. ama zor olacak diye vazgeçiyorsun. Babaanneyi yeniden yatağına taşıyorsun. Bezlerden birini alıyor, altına bağılıyorsun. Ne fark eder, diyorsun, ha bezli, ha bezsiz. Daha da kötü olabilirdi, hastanenin soğuk odasında bütün deliklerine bir sürü boru girmiş de olabilirdi. Bezi bağlamak düşündüğünden daha fazla uğraştırıyor seni. Bunları yaparken düşündüğünün aksine hiç iğrenmiyorsun.

Birkaç saatlik huzursuz bir uykuya dalıyorsun. Uyandığında gün sökülmeğe üzere, alacakaranlık var. Dışarı çıkıyorsun. Boş sokaklardan geçiyorsun. Çok erken bir saat. Herkes uykuda. Fırıncının önünden geçerken çalışan işçilerin ve makinelerin sesini duyuyorsun. Birkaç erkenci adam görüyorsun. Bir çöpçü üzerinde *Küçükçekmece Belediyesi* yazan sarı şeritli parlak, kırmızı yeleğiyle geçiyor.

Sahile iniyorsun. Çimenlik alandan geçiyorsun. Alan piknikçilerden arta kalan çöplerle dolu, plastik poşetler, kutular, kâğıt parçaları, irili ufaklı parlak yiyecek ambalajları, patlamış renkli balonların parçaları, sigara izmaritleri, ezilmiş boş bira kutuları, renk renk cam parçaları. Bir çalı dibinde kullanılmış bir prezervatife bile rastlıyorsun. Amma tuhaf, diye düşünüyorsun. geceleri burada hiç bilmediğim şeyler mi olup bitiyor, birileri çalı diplerine çöküp o işi mi yapıyor?

Birkaç sokak köpeği seni görünce yanına kadar geliyor, bir süre

çevrende dolaşıyorlar, aniden durup kulaklarını dikerek uzakta bir yere bakıyorlar, sonra koşarak uzaklaşıyorlar.

Gün ağarmak üzere. Hava serin, lacivert deniz hafif hafif kımıldıyor. Biraz uzakta suya yakın bir yükseklikte birkaç martı ağır ağır uçuyor. Ağaçların, çalıkların üzerinden tek tük kuş sesleri yükseliyor.

Gölün üstünde gerilere doğru gittikçe koyulaşan mor bir sis var. Karşıda yamaçların üstünde koyu, kapkara bir morluğa dönüşüyor, dibe çökelmiş bir sıvı ya da bir pıhtı gibi kalın bir şerit halinde uzanıyor. Gün söküldükçe şeridin kurumuş yara kabuğu gibi yayılan kopkoyu morluğunun hemen üstünde bu kez başka bir şerit buğular içinde, turuncu renkte parlıyor, hemen üstünde ise daha parlak, koyu bir sarılık göğün seyrelmiş laciverdinin içinde yok olana kadar ışıdayarak yayılıyor.

Bu sınırları belirsizce üst üste binmiş şeritlerin parlaklığı gözlerini yaşartıyor. Bir an akşam mı çöküyor, yoksa uykusuz gecenin sonunda gerçekten şafak mı söküyor karıştırıyorsun. Gün mü başlıyor, yoksa bu gelen gece mi?

Bir sıraya oturuyorsun. Ayaklarının altı yığınla çekirdek kabuğu dolu, beton zemini neredeyse tümüyle kaplamış. Basınca çıtırdıyorlar. Şeritler yavaş yavaş seyreliyor, tüm bu manzarayı çevreleyen çizginin üstü koyu, geçirimsiz, grimsi sarı, yoğun bir buğuyla kaplanıyor. Gözlerini oraya diktikçe sanki anımsamak üzere olduğun ama bir türlü anımsayamadığın bir şeyi duyar gibi oluyorsun. Ama aynı zamanda sana anımsamaya çalıştığın bu şeyi hiç yaşamadığını, bu yüzden zaten anımsanacak bir şey olmadığını da söylüyor. Tuhaf, diye düşünüyorsun, orada, ufuktaki yoğun sisin içindekiler, belki sisin yoğunluğundan başka bir şey olmayanlar sanki senin geleceğin, henüz yaşamadığın şeyler, başına gelmemiş olaylar, henüz hissetmediğin duygular, düşlemediğin düşler, düşünmediğin düşünceler, ama aynı zamanda sanki belleğinin hiç erişemeyeceğin diplerine gömülmüş şeyler bunlar, bu sis aynı zamanda senin belleğinin bilmediğin, ulaşılmaz bölgeleri. Hiç yaşamamış olduğu şeyleri insan nasıl unutulmuş, sadece unutulmuş değil yok olup gitmiş, en ufak izi bile kalmamış anılar gibi duyar?

Serin, güzel bir rüzgâr tüm bedenini yalayıp ürperterek geçiyor.

Sabahın taze havasını içine çekiyorsun. Bir karabatak kümesinin denizin üstünden geçişini izliyorsun, buğulu havada iki yana sallanırçasına, hızları içinde yine de ağır ağır uçup geçiyorlar. Kalabalık bir karga sürüsü başının üzerinden geçip bulutsuz boş göğü gürültüyle alıyor. Uzayıp giden sahile, beton kaplı ince yola bakıyorsun, sessiz, bomboş, insansız. Uzakta köpekler koşturuyor, birbirleriyle oynuyor.

Kader'i düşünüyorsun. Şimdi sıcak yatağında uykuda olmalı, diye düşünüyorsun, örtüyü üzerinden atmıştır, açık pencereden sabahın serinliği giriyor, benim bedenimi yalayan rüzgâr onun da bedenini yalayıp geçiyor. Belki tam bu anda uykusunda gövdesi beni düşlüyor. Kendini bu hayale bırakıyorsun. Gizlice Kader'in evine giriyorsun. Öteki odaların, babanın, çocuğun odasının önünden geçiyorsun. İç karartıcı bir ev bu, yine de sizin evden daha fazla iç karartıcı değil. Kader iki kişilik, geniş, dulluk yatağında. Nasıl uyuyor, hangi konumda? Yan dönmüş, bir ayağını karnına doğru çekmiş, örtü iki ayağı arasında sıkışmış. Çıplak yatamayacağına göre herhalde üstünde geceliği var. Geceliği kalçalarına kadar toplanmış, geniş, dolgun, güzel kıcı sana doğru dönmüş, senin için hazır. Uykusunda seni bekliyor. Arkasından sarılıyorsun, hafifçe inliyor, adını söylüyor. Kolaycacık içine giriyorsun.

Ne saçmalık, diyorsun, hayal gücü ne saçmalık.

Güneş yükseliyor, sabahın yumuşaklığı pırıltılı ışık ilmekleriyle örülü bir örtü gibi denizin üstüne seriliyor.

Dönerken Kader'in babasını pencerede görüyorsun. Açık pencerenin arkasına oturmuş sokağı seyrediyor. Avurtları çökmüş bir yüz, beyaz sakalları birkaç haftalık, kafasını kazıtmış, parlıyor. Geçerken dikkatli dikkatli sana bakıyor, sen de ona. Sinir bozucu bir görüntü, diye düşünüyorsun, pencereden bakıp öylece oturan, zamanın geçmesini beklemekten başka yapacak hiçbir şeyi olmayan bu yaşlılar ne kadar da bıkkınlık verecek kadar birbirine benziyor.

KADER'İN öğleden sonra geleceğini ummuştun, ama saatler geçiyor. Şu ana kadar aramadı da. Aramayı düşünüyorsun. birkaç kez telefonu eline alıyorsun, ama ne olur ne olmaz diye vazgeçiyorsun, kadını zor durumda bırakmak istemiyorsun.

Bekledikçe öfkeleniyorsun, bütün bu boş pazar günü boyunca yarım saatlik bir fırsat bile bulamıyor mu? Kadınca bir şey mi yapıyor, bekletmek mi istiyor? Ama aslında verilmiş bir söz, kararlaştırılmış bir saat yok. Öğleden sonra geleceğini nereden çıkardın?

Evi temizliyor, ortalığa çeki düzen veriyorsun. Bir süredir hiçbir şeye dokunduğun yoktu. Krom evyede yığılmış bulaşıkları makineye koyuyorsun. Mutfak tezgâhını siliyorsun. Çamaşırları makineye dolduruyor, en kısa programa ayarlıyor, çalıştırıyorsun. Bu sesten hep nefret ettin. Banyo kapısını sıkı sıkı kapatıyorsun. Buzdolabına bakıyor, alışveriş listesi hazırlıyorsun. Yemek yapıyorsun, internetten bir tarif alıp babaanne için yağsız, tuzsuz bir çorba pişiriyorsun. Sonra soğuk suyun altına giriyorsun. İyi geliyor soğuk su, bedenini canlandırıyor.

Herhalde gelmeyecek, diye düşünüyorsun, ayrıca onun acelesi yok, benim acelem var. Elbette anlıyorsun, duyguların yalnızca bedende değil, zamanda ve mekânda da yayılması gerek. Ortaya çıkmaları, biçimlerini bulmaları için bir genişliğe, bir boşluğa gereksinimleri var. Ama benim zamanım yok, diye düşünüyorsun, benim için ne bir genişlik ne de boşluk var.

Niçin yok, niçin olmasın? Dünya –bu dünya, seninki değil– hâlâ geniş bir yer değil mi? Üzerinde hâlâ herkes için bir yer yok mu? Belki gerçekten basit bir mesele bu, diye düşünüyorsun, bir yer sorunu, hatta yerini bulmak sorunu. Sen yerini bulamadın, bütün so-

run belki bu. Ağabeyin Rusya'da bu yeri bulduğunu düşünüyor. Baban binlerce başkasıyla buraya geldi, onu burada bulacağını düşündü. Belki de buldu. Aslında bir kez bile yakındığını işitmedin.

Ama sana burada bir yere sahip olmadığını hissettiren ne? Daha önemli soru ise şu: Bir yer bulmana engel olan ne? Aslına bakılırsa bu ya da şu diyemezsin, gerçekte açıkça hiçbir engel yok.

Telefonun çalıyor, bakıyorsun, nihayet: o, Kader. Nasıl olduğunu soruyor. Nasıl mıyım? "Gelmedin," diye yanıtlıyorsun. "Ama," diyor "söylemiştim ya" –sesinin tonuna şaşırıyor– "bugün işim olacak diye," hızlı hızlı yaptığı şeyleri anlatmaya başlıyor, bütün işlerim hafta sonuna kalıyor diye açıklama yapıyor. Telefonda daha rahat, hızlı konuşuyor. Yüz yüze olduğunuzdaki yavaşlık, sözcükleri ağızdan zorlukla çıkıyormuş gibi kılan tutukluluk yok. Yani bugün gelemeyecek misin, diye soruyorsun. Susuyor bir süre, eğer çok istiyorsan, diye yanıtlıyor. Evet, diyorsun, istiyorum. Akşam yemeğinden sonra uğramaya çalışacağım, diyor.

Arzunun gücü diye düşünüyorsun, son cümleleri söylerken sesi titredi. Ama benim de titredi. Sanki bu arzu ne bana ne de ona ait, ikimizi etkisi altına alan üçüncü bir güç bu. Belki biz mart kedileri gibi ulumuyoruz, yine de kendi tarzımızda, sesimizdeki bu ince titremelerle uluyoruz.

Söylediği saatte geliyor. Kapıdaki duruşu hâlâ tedirgin, karar-sız, gülümsüyor. Üzerinde uzun bir etek var, ilk gün gördüğün fıstık yeşili bluzunu giymiş yine. Şimdiye kadar hep etekli gördün onu. Bu uzun, bol, hafif kumaştan, renkli etekler hoşuna gidiyor. İki eliyle tuttuğu üst üste iki küçük kap var elinde.

"Bir şeyler getirdim," diyor. Kapıları mutfağa koyuyor, "Bu tarhana çorbası, bu da kayısı hoşafı." Babaanneyi soruyor, geçerken kapısından bakıyor. Babaannenin yarı kapalı gözkapakları oynuyor, beyaz kaşları titriyor, inlemeleri alçalıp yükseliyor.

Yatak odasının kapısını kapatıyorsun. Hava kararmak üzere. Oda loş. Yatağın kenarında ayakta dikiliyorsunuz. İlk hareketi şimdiye kadar hiç o yapmadı, şimdi de öylece duruyor, sana bakıyor, bekliyor.

"Öğleden sonra seni bekledim," diyorsun. Yanına yaklaşıyorsun, sarılıyorsun. "Özledin mi beni?" diye soruyor. "Evet," diyorsun, "gelmediğin için öfkelen dim, ama seni görünce öfkem geçti."

Kadını soyuyorsun. Karşılıklı ayakta çıplık dururken sana iyice sokulup "Bana," diye fısıldıyor. "istediğin her şeyi yapabilirsin."

Tuhaf bir teslimiyet, diye düşünüyorsun, tuhaf bir başkaldırı.

Şimdi hiç aceleci değilsin, yavaşsın. Seslerin tümü çekiliyor, zamanın ilerleyişi de. Bütün dikkatin yaptığın şeyde toplanmış, hiçbir şeyi kaçırmak istemiyorsun, alabileceğin her şeyi almak istiyorsun, hiçbir kavsı, kabartıyı, kıvrımı, oylumu, dalgalanmayı ya da devinimi kaçırmak istemiyorsun. Bu biçimiyle bir gövdeyi tüketmek sana olanaksız geliyor.

Elinin altından bir titreyiş, bir dalga geçip yukarılara doğru kayıyor. Tuhaf, diye düşünüyorsun, bu haz, bu elimin altındaki duyum, duyuma dönüşen gövdeye bu düşkünlük, şaşırıyorsun, kendine şaşırıyorsun, ete düşkünlük bu, diyorsun, kadın etine, bu dolgunluğa, bu yumuşaklığa. İçinde bir yerde Kazanova benzeri birinin ya da bir şeyin kendini duyurduğunu hissediyorsun, bunu şimdiye kadar hiç bu kadar açık hissetmemiştin.

Gövdelerinizin giderek birbirine uyduğunu hissediyorsun. Boşlukları, aralıkları, açık kalan yerleri doldurmak, birbirlerinin içine iyice yerleşmek için biçimlerini değiştiriyorlar, esniyorlar. Tanımak: biçim değiştirmek? Kadının içine, derinlerine dalıyorsun – almak için dalıyorsun.

Ama almak istediğin neyse onu aldığı söyleyemezsin. Bu gövde bir yandan sanki senden uzaklaşıyor, hatta yok oluyor. Ayağın kayıverdi, ya da yer altından kaydın da açılan uçuruma doğru, kadından uzağa, sürükleniyor, düşüyorsun.

Sadece onu alamıyor değilsin, dahası da var, şu his: Bunu hiçbir zaman alamayacaksın, bunu hiçbir zaman elde edemeyeceksin, bu senden her zaman kaçacak, parmakların arasından hep kayıp gidecek.

Ama kadın alıyor, bunu omuriliğinde hissediyorsun. Birden sana iyice sıkı sıkı sarılıyor, gövdeni çekip kendine iyice yapıştırıyor,

bacaklarını kalçalarına doluyor. Sana kenetleniyor. Bu seni şaşırtıyor. İlk kez sen değil, o bir şey yapıyor. Başını geriye atıyor. Kendini kaybederken hafif bir çığlık atıyor. Yarı kapalı gözlerinde göz bebeklerinin yukarıya doğru devrildiğini görüyorsun.

Boşluğun içinde yiterken bu gerçekten haz mı, diye düşünüyorsun, acı değil mi bu?

Bilincin yavaş yavaş geri geliyor. Kadının üstündesin. Yana kayıyorsun. Üst kattan gelen çocuk bağırıışlarını, ileri geri koşma seslerini işitiyorsun. Birkaç sinek tavanda vızıldayıp dolaşüyor. Pervane tekdüze sesiyle homurduyor. Kader sessiz. Derin derin soluk alıp veriyor. Bu karanlıktı, diye düşünüyorsun, içinde yittiğin bu şeye verilecek başka bir ad bilmiyorsun.

Sana dönüyor, sarılıyor, başını göğsüne koyuyor, "Ne düşünüyorsun?" diye soruyor biraz sonra. Düşüncelerin nasılsa ölü kocaya geçmiş, şimdi ölü kocayı düşünüyorsun, sevilen kocayı, yası tutulmuş kocayı. Acaba kocasıyla da böyle mi sevişiyordu? Unuttuğu şeyi yeniden anımsamaya mı başlıyor? Yoksa bu yepyeni bir şey mi onun için? İçinden ölü kocaya karşı bir kıskançlık duygusu geçip gidiyor. Ölüler acaba gerçekte ne zaman mezara girerler?

Başka şeyler de düşünüyorsun. Bir dolu şey, daha doğrusu çoktan geride kaldı, içinden uyandığın yanın bir dolu şey düşünüyordu. Şimdi kadının sorusuyla ancak çok küçük bir parçasını yakalıyorsun.

"Bilmem," diyorsun, "bir sürü şey."

"Bir tanesini söyle."

"Bir tanesi? Galiba hepsini şimdiden unuttum bile."

"Bir şeyler söyle bana," diyor o içine işleyen sesiyle. Sesinde bir telaş seziyorsun. Güzel bir şeyler söylememi mi bekliyor? Karanlığın dokunuşunu o da mı hissetti yoksa? Ne söyleyebilirsin?

"Bazen," diyorsun, "geceleri salondaki şu tekli koltukta oturuyor, sessizliği dinliyorum. Sessizlik içinde her şeyi duyduğumu düşünüyorum. Senin uykudaki soluk alış verişini bile duyduğumu düşünüyorum. Duyuyor muyum sence?"

Burada dursan iyi olurdu, ama devam ediyorsun.

"Sonra tuhaf bir şey oluyor. Bedenime bir uyuşturucu azar azar, yavaş yavaş, ayaklarımdan başlayarak yayılıyormuş gibi başıma kadar yükselen bir ürperti, keyif veren bir akıntıyı hissediyorum. Esrar ya da sarhoşluk gibi bir şey. Kahkahayla gülmek için kendimi zor tutuyorum."

Ne demek istediğini anlamak için sana bakıyor. Bakışları dikkatli, ne demek istediğini anlamaya çalışıyor. Ama gözlerinde dolaşan ışıltıyı da fark ediyorsun. Tatmin olmuş, memnun. Öyle mi?

Kadının bakışları seni kendine getiriyor. Ne demek istedin, bunu niye anlattın? Böyle sayıklar gibi konuşmamalısın. Ama içinden aslında böyle konuşmak geliyor. Konuşmak yerine sayıklamak mı? Hayır, sayıklamak değil, sen konuşmak istiyorsun. Ama nasıl konuşacağını bilmiyorsun. Ne zaman konuşsan hep aynı şeyi hissediyorsun: Söylemek istediğin şeyleri söyleyemiyorsun, söylediğin şeyleri ise doğru dürüst hissetmiyorsun. Belki de, diye düşünüyorsun, bu dili hiç öğrenemedim.

"Beni korkutmak mı istiyorsun?"

"Hayır, elbette hayır. Galiba sayıklıyordum."

Kader yana çekiliyor, başını yastığa koyuyor. Gözlerini kapatıyor, iç çeker gibi nefes alıp veriyor, sonra gözlerini açıyor. Bu sözleri nasıl anlaması gerektiğini mi düşünüyor? Hava kararmış, dışarıdan sokak lambasının beyaz, çığ ışığı beyaz perdeyi aydınlatıyor. İçinde bir huzursuzluk büyüyor. Kadında da büyüdüğünü görüyorsun. Senden mi ona geçiyor, ondan mı sana?

"Işığı açayım mı?"

"Yok, böyle iyi."

Kadına bakıyorsun. Sessizce duruyor, gözleri yarı yarıya kapalı. Kim bu kadın, diye geçiyor aklından, burada, yanımda ne işi var? Kafasının içinden geçenler ne? Yine aynı şeyi hissediyorsun, gizlediği bir şey varmış gibi geliyor sana, sakladığı bir şey var. Ama ne saklayabilir?

"Niçin bazen bana tuhaf tuhaf bakıyorsun?" diyor, hafifçe sana doğru dönüyor.

"Nasıl?"

"Anlamadığım biçimde, soğuk bir biçimde."

"Affedersin," diyorsun, "isteyerek yaptığım bir şey değil. Bu tuhaf durumdan dolayı galiba." Elinle evi gösteriyorsun.

Şimdiye kadar olan şeyin, bir sessizlik ya da yavaşlık içinde olan şeyin bozulmak üzere olduğunu hissediyorsun.

Örtüyü sarınıp yatakta yarı doğruluyor. Aklından gideceği geçiyor, durdurmaya hazır olduğunu fark ediyorsun. Uzanıp ışığı açıyor. Gözlerin kamaşıyor.

"Sana bir şey söylemem gerek," diyor, sırtını yeniden yarı yas-tığa, yarı duvara yaslayarak, yarı dik durumda, "daha önce söylemek istiyordum aslında." Cümleleri bulmak ister gibi duruyor, sonra kararlı ama yumuşak bir sesle "Şunu bilmeni istiyorum," diye devam ediyor, "senden bir şey beklemiyorum. Senden beklediğim hiçbir şey yok. Bana karşı herhangi bir sorumluluk duymanı da istemiyorum."

Söylediği seni şaşırtıyor. Böyle bir karşılık beklemiyordun.

"Nasıl?"

"Beni yanlış anlama lütfen. Olanları düşünüyordum. Aslında *ilk* (sözcüğü arıyor) *günümüzden* beri düşünüyorum. Senden bir şey beklemiyorum derken..." Susuyor, ellerini yardıma çağırıyor. Hava-ya, gövdesinden biraz uzağa kaldırıyor, hafifçe yumruk yapıyor. Örtünün altından bir memesi açığa çıkıyor. Loş ışıkta parlıyor. Örtüyü çabucak yeniden üzerine, omuzlarının hizasına çekiyor. "Her şeyin biraz tuhaf geliştiğinin farkındayım. Ama bu olanları düşününce," diye sürdürüyor, "çoktandır yapmak istediğim bir şeyi yaptığımı anlıyorum. Önceden ne olduğunu, nasıl yapacağımı bilmiyordum. Sonra karşıma sen çıktın. Bu nasıl oldu bilmiyorum, ama iyi ki oldu. Şimdi anlıyorum ki aslında ben istediğim için oldu. Bu ilişkiyi ben istedim."

Ne diyeceğini görmek için sana dönüyor.

"Ne demek istiyorsun?" diyorsun –sesin alaycı çıkıyor– "bir erkekle birlikte olmaya karar vermiştim, sen karşıma çıktın, seninle oldum mu demek istiyorsun?"

Kaşları hafifçe çatılıyor. Ama bir sertlik değil, daha çok bir katlanma ifadesi veriyor bu ona.

"Niçin kötü biçimde anlamak istiyorsun? Bu yaptığım benim

için hiç basit bir şey değildi. Hâlâ değil. Söylemek istediğim başka." "Çok uzun süredir uykuda gibi yaşıyordum," diye sürdürüyor. "üzerime ölü toprağı serpilmiş gibi yaşıyordum. Kendim için bir şey yapmam gerekiyordu. Aslında bunu her zaman biliyordum. Bu kararı çok önceden verdiğimi biliyordum. Ama bunu daha yeni fark ediyorum, daha doğrusu bu kararın içimde yavaş yavaş olgunlaşmış olduğunu daha yeni anlıyorum. Her şeyin bir zamanı varmış, ortaya çıkması için gereken bir zamanı varmış. Eğer kendime ait olan, benim olan bir şeyi bulamazsam yaşayamayacağımı uzun süreden beri hissettiğimi şimdi biliyorum. Beni anlıyor musun, kendimin olan, sadece kendime ait olacak bir şeye ihtiyacım var. Bana ait olan bir hayata da ihtiyacım var."

Bu kez gerçekten şaşıırıyorsun, böyle bir konuşmayı hiç mi hiç beklemiyordun. "Çok iyi anlatamadım," diyor, "ben de çok iyi anlıyor değilim. Ama bunları söylemem gerekiyordu, senin duymam gerekiyordu. İçimden çıkması, kendimin de duyması gerekiyordu."

Derin bir nefes alıyor.

Kafandan bir sürü şey geçiyor, çoğu birbirine uymayan, ters şeyler. Gerçekten ne demek istediğini, yani gerçekten senden ne beklediğini anlamaya çalışıyorsun. Ama kadının sözlerini küçümsemiyorsun. Tersine bu sözler seni etkiliyor. Zira bir yandan söylediği şeyleri çok iyi anlıyorsun. Bir yaşam istiyor, kendine ait bir yaşam istiyor. Ama bunu gerçekten bu iki daire arasında gidip gelerek mi bulabileceğine inanıyor? Benim ona bir gelecek sunacağımı mı düşünüyor? Yoksa bundan sonra böyle birileriyle takılıp durmayı mı düşünüyor? Kadının öyle yapabileceğine hiç inanmıyorsun, ya da inanmak istemiyorsun, ama bir yandan da neden olmasın, diye düşünüyorsun, neden buna benimle birlikte başlamasın?

Öte yandan *senden hiçbir şey beklemiyorum* demesi senin üzerinde tam tersi bir etki yapıyor, sanki senden eskisinden çok daha fazla, çok daha farklı biçimde bir şey bekliyor. Senden artık şu ya da bu sorumluluğı değil, bütün bir sorumluluğı istiyor. Kadının bu kendine en egemen, bağımsız görüldüğü, öyle konuştuğu anda kadar senin elindeymiş, kaderini sanki sen belirleyecekmişsin gibi hissediyorsun. Ne tuhaf! Onu sana rasgele bir akıntı getirdi. Şimdi

sanki bıraksan yeniden rasgele akıntılar içinde sürüklenip gidecek.

"Niye ben o zaman? Ben bundan memnunum tabii. ama senin için ben pek iyi bir seçim sayılmam bana sorarsan."

"Sen olmasaydın," diyor, küçümseyici tonunu sessizce kabulleniyor, "herhalde bu söylediklerimin hiçbirinin farkına varamayacaktım. Bunların senden bağımsız olduğunu düşünerek öyle konuşmuş değilim. Demek istediğim senle birlikte bir şeyin farkına vardım. Bu ikisini ayırmak benim için mümkün değil."

Ne kadar da doğru, diye düşünüyorsun içinden, artık buna itiraz edemezsin.

Bir süre sessiz kalıyorsun. Kader de konuşmuyor. Sonra, "Peki," diyorsun, "böyle konuştuğuma bakma, seni çok iyi anlıyorum. En azından bir yanım."

"Gerçekten mi?"

"Evet."

"Bu son zamanlarda asıl anladığım ne oldu biliyor musun?"

"Ne?"

"Zamana güvenmek gerektiği."

"Zamana mı?"

"Evet. Çok kötü hissettiğim zamanlar oldu. Ama şimdi dönüp bakıyorum da en kötü diye düşündüğüm şeyin bile o kadar kötü olmadığını görüyorum."

Mırıldanarak yineliyorsun, "Zamana güvenmek, öyle mi?"

"Evet, öyle, zamana güvenmemiz gerek."

Giyiniyor. Seyretmenden memnun giyiniyor. Kadına bakıyorsun. İlk gördüğün zaman cildi kurumuş, avurtları çökmüş gibiydi. Şimdi ise canlanmış, yüzü ışıldıyor, teni pırıltılar içinde. Yanakları hâlâ hafifçe kızarık. Onu böyle tatmin olmuş görmek hoşuna gidiyor. Bu biçimde, bu gizlilikte, ölümün bu yakınlığında, ölmekte olanın bu yanibaşılığında sadece dünyadan, bu gündelik akıştan değil, sanki ölümden de kaçırılmış bir şey var. Peki ya içindeki bu tatmini bozma arzusu nereden geliyor?

Eğilip yanağına bir öpücük konduruyor. "Çok geç kaldım," diyor. Gülümsüyor, "Bizimkiler ne olduğunu anlamıyorlar, ama ara sı-

ra bana tuhaf tuhaf bakıyorlar. Odasının kapısından burnunun ucunu çıkarmayan oğlum bile bir şeyler fark etti."

"Ya öğrenirlerse, ya komşulardan biri seni görürse? Dedikodu yaparlarsa? Korkmuyor musun?"

"Komşulardan çekindiğim yok. Dedikodular da umurumda değil. Babam biraz huysuzdur ama benim mutluluğumu ister. Bazen bana niçin evlenmiyorsun demeye getirir, tabii açık açık değil, ima ederek. Ama oğlumun tepkisini tahmin edemiyorum. Sert gibi durmaya çalışıyor ama aslında çok hassas bir çocuktur."

Kafanda bir üçüncü sayfa haberi canlanıyor. İkinizin küçük, vesikalık resimleri büyük resmin sağında, alt alta. Büyük resimde ise oğlan var. Gözlerine bant çekilmiş, elleri kelepçeli, çevresinde bir kalabalık, iki iri polis arasında iyice küçülmüş. *On beş yaşındaki genç zanlı adliyeden çıkarken "pişman değilim" diye konuştu, "namusumu temizledim."* Komik bir son mu olurdu bu?

"İsmi ne?"

"Onur."

Onur? Kafanda tuhaf biçimde tınılıyor bu sözcük, bu ismi kocasının koyduğunu düşünüyorsun, babanın istediği, oğul için biçtiği şey, ney, bir yük, yüklerden biri? Neyse ki söylene söylene anlamı silinip gidiyor isimlerin.

Yatağın kenarına oturuyor. "Yarın kız kardeşimle çocukları gelecek," diyor, "hafta sonu bir düğün var. Kuzenlerimizden biri evleniyor. Düğüne kadar bende kalacaklar. O yüzden bu bir hafta görüşemeyebiliriz."

"Düğün mü?" Sözcüğü anlamak ister gibi tekrarlıyorsun.

"Düğünleri sevmiyorsundur herhalde. Öyle mi?"

"Bilmem, galiba. En son bir düğüne gittiğimde on yaşlarında falandım herhalde. Sen seviyor musun?"

"Yani, evet, severim."

"Oynayacak mısın peki?"

Duruyor, gözlerinin içine bakıyor, sonra gülümseyerek diyor ki, "Bu düğünde oynayacağım."

Babaannenin odasının önünden geçerken istemsizce yavaşlıyor, bir an duruyor. Ölen kadını unuttuğuna utanmış gibi sana bakıyor. "Gel," diyorsun fısıldayarak. Kapıda sarılıyorsunuz.

Apartmanın merdivenlerini koşar adımlarla iniyor.

Babaannenin başucunda oturuyorsun. Maskenin altındaki bu gergin, buruş buruş, rengi gitmiş surata, ara sıra titreyen bedene bakıyorsun. Ne kadar tuhaf, diye düşünüyorsun, birbirimizi sevmeniz için bir neden yoktu belki, ama bunca yıldır bir arada olmanıza rağmen –iki insan, iki benzer– herhangi bir yakınlık duygusunun hiç oluşmamış olması yine de tuhaf değil mi? Bu yalnızca senden kaynaklanmadı. Şimdi düşününce anlıyorsun, buradaki kadından da kaynaklandı. Kadın inliyor. Ama buradaki kadın, diye düşünüyorsun, herhalde artık o kadın değil. Değil mi?

Bu gece burada böyle oturabilecek gibi değilsin. Kalkıyorsun, evin içinde dolanıyorsun. Vakit gece yarısını çoktan geçmiş. İki olmalı, belki çok daha geç. Ortalık sessiz. Açık pencerelerden içeri serin bir rüzgâr giriyor. Sessizliği dinliyorsun. Sessizliği oluşturan iplikçikleri duyuyorsun. Bu iplikçiler de bir tür ses olmalı. Hatta onları duymak, hissetmek, aynı zamanda görmek olmalı. Bir tanesinin Kader'e kadar uzandığını hayal ediyorsun. Yatakta uykusunda gözlerini açıp kapadığını, hafifçe döndüğünü düşünüyorsun. Geceliği içinde çıplak omuzlarını görüyor, gövdesinin sıcaklığını duyuyorsun.

Şimdi bir an, sana bu duymayı ya da görmeyi tüm yeryüzü boyunca sürdürmek olanaklı geliyor.

Kadının sözlerini düşünüyorsun. Bu sözler sana dokundu. Bunu yok sayamazsın. Hatta kadına karşı bir hayranlık duymana neden oldu, bunu da kabul etmen gerek. Şimdi böyle –biraz huzursuz, ama aynı zamanda düşünceli– hissetmende bu sözlerin payı yok mu? Ama bu sözlerdeki anlamı (ya da çağırımı mı?) birbirine örülmüş bir ipler yumağı gibi algılıyorsun. Kadın kendi hayatını istediğini söylerken bu sözlerde, ipin içinden geçen başka renkte bir ip gi-

bi –daha soluk renkte, daha ince bir ip, ipçiklerden biri– bu hayatın tam şimdi senin eline bırakılmış olduğunun bir yankısını işitiyorsun. Sanki onun yaşamına karar verecek olan sensin. Ama başka bir şeyi daha işitiyorsun: söz konusu olan sanki asıl senin yaşamın, bu sözlerde asıl, sana söylenen bir şey var. Eline bırakılmış olan sanki asıl senin kaderin, elinden geri gelmemecesine kaçmak üzere olan asıl o.

Kadınla bir geleceği gözünün önüne getirmeye çalışıyorsun. Ama bu şimdiki biçimden başka bir biçimi düşünemiyorsun bile. Hayal gücün seni öteki uca fırlatıyor. Kader'e kaçalım, çekip gidelim buradan dediğini düşünüyorsun. Birlikte kaçıyorsunuz, dünyanın başka bir yerine, başka bir iklime, tüm bildik şeylerden uzağa – kaçıyorsunuz.

Komik bir hayal, öyle mi? Evet, komik. Ama neden? Uçları hayal etmek artık niye komik oluyor? Dünyanın bir ucu olmadığını öğrendiğimiz için mi? *Uzağa, tüm bildik şeylerden uzağa* diye bir şey artık olmadığından mı?

Yorgunsun, ama uykun yok, ya da uyuyabileceğini düşünmüyorsun. Balkona çıkıyorsun. Hava serin, açık. Sokak lambalarının sarı ışığı altında sokak boş, sessiz. Lambadan lambaya uzanan gevşek elektrik kabloları rüzgârda hafif hafif sallanıyor. Bir yarasa tam gözünün önünden kanat çırpın belirsiz bir gölge biçiminde hızla geçiyor.

Gökyüzüne bakıyorsun. Ay arkada bir yerlerde. Parlak ışınları çatı kiremitlerinde, baca kenarlarında, çanak antenlerinde yansıyor. Dolunay mı? Etraf yarı sıvılaşmış, duvarlar, çatılar, asfalt cadde sanki gümüş renkli bir sıvının üstünde hafif hafif yükselip alçalıyor. Toprağın denizin bir devamıymış gibi olduğu, ayaklarının altında sıvılaşmış hissettiğin anlar olmuştu.

İçeri salona geçiyor, koltuğa oturuyorsun. Düşünüyorsun: ama neyin nerede başlayıp nerede bittiğini kim kesin olarak söyleyebilir? Neyin bir son, neyin bir başlangıç olduğunu insan nasıl kesin olarak bilir? Uzun süredir yaşadığın bu şeyin, bu sünüp giden sunun, bu bitmişliğin içinde belki başka bir şey çoktan başlamıştır, belki henüz bilmediğin bir karar sende de yavaş yavaş olgunlaş-

maktadır. Başlamadığından nasıl emin olabilirsin ki? Henüz bilmeden bile bir yol neden çoktan açılmaya başlamış olmasın?

Bir açıdan yalnızca bir değil, binlerce başlangıcın olabileceğini bile düşünebiliyorsun. Binlerce başlangıç, binlerce son belki her an başlayıp bitiyor, iç içe giriyordur. Milyonlarca parçacık –titreşimler, titreşim parçacıkları– her an bir araya geliyor, bir evren oluşturmak için şevkle toplanıyor, ama aynı zamanda her an çözülüyor, birbirinden uzaklaşıyor, evrenler oluşmadan yok olup gidiyor.

Görünür hale gelecek bir başlangıç bunlar arasından çıkıp nasıl büyür, bir karar, bir kaçınılmazlık haline nasıl bürünür? Yeni bir evren, yeni bir dünya nasıl başlar?

Ama neyin nerede bitip nerede başladığını bilemiyorsak, hiçbir şey bilmiyor sayılırız. Bir şeyler öğreniyorsak eğer, neyi bilip neyi bilmediğimizi bildiğimiz bir an olmalı.

Hiçbir şey bilmiyorum, diyorsun, hiçbir şeyden emin değilim, en ufak bir şeyden bile. Şimdiye kadar en azından kendim hakkında birkaç şey öğrenmiş olmam gerekmez miydi? Ama tuhaf, kendim hakkında bile en küçük bir şey bilmediğimi hissediyorum.

Ama belki benim sorunum başlama sorunu değil, benim sorunum daha çok sonlarla ilgilidir. Bir şey açığa çıkmadan boğuldu, benim sorunum bu.

Ortaya çıkmak, dile gelmek, belirlemek isteyen bir şeyin varlığını içinde hep hissettin. Bedeninde kan gibi dolaşan, çepere baskı yapan bir şeyi hep hissettin. Ama aynı zamanda onu daha başlayamadan boğulmuş, ortaya çıkamadan yok olmuş, yaşama fırsatı hiç bulamamış bir şey gibi de hissettin.

Gözlerini kapatıyor, içini dinlemeye çalışıyorsun. Ama orada hissettiğin tek şey derin mi derin bir güçsüzlük oluyor. Bu güçsüzlük içinde ışık bir şey gerçekten var mı?

SABAHA DOĞRU babaannenin yüksek sesli inlemeleriyle uyanıyorsun. Yanına gidiyorsun. Sesleniyorsun. Yanıt vermiyor. Bakıyorsun, gözlerini açamıyor, ama tam olarak kapalı da değil. Suratının derisi buruşturulmuş bir kâğıt gibi. Maskeyi takmaya çalışıyorsun, reddediyor. Eliyle vurup itiyor. Gösterdiği güç seni şaşırtıyor.

Hava henüz aydınlanmamış ama gün yavaş yavaş sökülüyor. Pencerede, beyaz güneşliklerde aydınlık genişliyor, martı sesleriyle tek tük karga sesleri içeriye geliyor. Babaannenin başucunda ne yapacağını bilmeden bekliyorsun. Canı çekilmiş, diye düşünüyorsun, ama nereye çekilmiş?

Babaannenin inlemeleri artarak sürüyor. Bazen içerden bir yerden gelen bir saldırıya uğruyormuş gibi kaskatı kesiliyor. Ağzını kenetliyor. Gözlerini yumuyor. Geçince yeniden inlemeye başlıyor. Birkaç saat sonra inlemesi bağırırmaya dönüşüyor.

Doktora telefon etmeyi düşünüyorsun. Ama henüz çok erken. Ambulans mı çağırırsan? Üzerine doğru eğiliyorsun, "Babaanne," diye sesleniyorsun, "babaanne. Ambulans çağırayım mı? Seni hastaneye götüreyim mi?" Seni şaşırtarak gözlerini açıyor, sana bakıyor. Sana mı bakıyor? Bakışları sana yönelmiş ama sana mı bakıyor emin olamıyorsun. Başını iki yana sallıyor, bu hayır mı demek? "Hayır mı diyorsun?" Gözlerini kapatıyor. Göz kapakları yarı kapalı halde kalıyor. Belki bir yanıt değil, sadece bir titremeydi bu.

Oksijen maskesini yeniden takmaya çalışıyorsun. Maskeyi takıyorsun, ama bir süre sonra eliyle maskeyi yeniden itiyor.

İçeri geçiyorsun. İnlemeleri ara ara kesiliyor, ama sonra daha güçlü biçimde yeniden başlıyor. Sesler dayanılmaz.

Sabah yedide kapıcı kadın, Halime teyze zili çalıyor. Onu unut-

muştun. Seni görür görmez ters bir şeyler olduğunu anlıyor, sonra inlemeleri duyuyor. Bir başka insanı görmek seni bir parça rahatlatıyor.

"Çok mu fena?" diye soruyor.

"Galiba can çekişiyor."

Yanına gidiyorsunuz. Babaanneye sesleniyor, konuşuyor, elini alnında tutuyor bir süre. Babaannenin yüzü kara bir renge dönmüş, çenesi aşağıya doğru düşmüş, ağzı yarı açık. Halime sana dönüp "Su vereyim mi?" diye soruyor, olur anlamında belli belirsiz kafa sallıyorsun, ama daha önce senin verdiği suyu içmedi, ya da içemedi, Halime'nin uzattığını da içmiyor. Halime yapacak bir şey olmadığını anlıyor. Biraz geriye çekiliyor, senin az ötede ellerini önünde birleştirerek dikilip bekliyor. Bir süre hiç konuşmadan gözlerinizi yatakta yatana değil, ama az yukarısına duvarda bir yere dikerek öylece konuşmadan dikiliyorsunuz. Tek duyduğun kesik kesik nefes alış verişler. İnemeler şimdi tekdüze biçimde, alçak bir perdeden sürüyor. Bir an dalıp gidiyorsun, bu sesler kulağına çok uzaktan geliyormuş gibi oluyor, ötelere, kayaların gerisinde ya da derin vadinin aşağılarında bir yerlerde akan su sesi gibi. Uyukladın mı yoksa? Halime'nin mırıldağa mırıldağa bir şeyler söylemesiyle kendine geliyorsun. Dua okuyor.

"Ben gideyim," diyor duadan sonra ince sesiyle devinimleri gibi hızlı hızlı, "işe başlamam lazım." Gitmeden babaannenin elini tutuyor, dua okur gibi yine mırıldanıyor. "sen büyüksün Yarabbim," diyor sonunda.

"Allah sana da sabır versin," diyor kapıda, "herkese senin gibi hayırlı evlatlar versin."

Ne aptalca, diyorsun içinden, nasıl da saçmalıyor. Bir dilenci gibi. Başını iki yana sallaya sallaya, vah vah diye diye uzaklaşıyor.

İçeriye geçiyor, doktora telefon ediyorsun. Babaannenin inlemeleri bazen neredeyse bir bağırtağa dönüşüyor. Doktor söylediklerini dinliyor, bana kalırsa diyor, bu saatten sonra hastaneye götürmenin artık pek bir anlamı yok. Peki ne zaman gelirsiniz, diye soruyorsun. Akşama gelebileceğini söylüyor. Israr ediyorsun. Öğlene doğru gelmeye çalışacağını söylüyor.

Babaanne bir ara öyle bir bağıyor ki kanın donuyor. Böylesine güçsüz bir gövdeden bu ses nasıl çıktı böyle? Yanına gidiyor, ne yapacağını bilmez halde sakinleştirmeye çalışıyorsun. Islak bir havluyla yüzünü siliyorsun. Suda erittiğin ağrı kesiciyi içirmeye çalışıyorsun, ama beceremiyorsun. Bedeni kasılıyor, dişlerini kenetliyor. Çırpınıyor, kollarından bastırıyorsun. Az sonra gevşiyor. Derin derin soluk alıp vermeye çalışıyor.

Kapının zili çalıyor. Karşıda oturan yaşlıca kadın. Korkmuş bir hali var. Babaannenin bağırmasını mı duydu, yoksa Halime mi söyledi? Karşı dairede kocasıyla birlikte oturuyor. Kocasını belinden sakat. Ara sıra ağrıları nüksediyor. Aslında yazları köylerine dönüyorlar, bütün yazı orada geçiriyorlar. Ama bu yaz kocasının bel ağrıları yüzünden gidememişler. Sessiz bir çift. Birkaç haftada bir, hafta sonları oğulları, torunları geldiğinde evden sesler yükseliyor, konuşma sesleri, çocuk sesleri duyuyorsun.

Söylüyorsun. İçeri giriyor, bir süre babaannenin başucunda sessizce dikiliyor. Daha doğrusu dikiliyorsunuz. Şaşkın gözlerle babaanneye bakıyor, sonra da sana.

Az sonra başka komşular geliyor. Hatta çevredeki evlerden gelenler oluyor, herhalde meraktan. Bir ara dış kapının ardına kadar açık olduğunu görüyorsun. Babaannenin kapısının önü, koridor, hatta dış kapının önünde bir kalabalık var. Çoğu kadın –ev kadınları– birkaç çocuk, bir-iki de erkek. Kadınlar ikili üçlü öbekler halinde duruyorlar. Kimi kollarını önünde kavuşturmuş sessizce, kimi fısıltıyla konuşarak bekliyor. Çocuklar da sessizler, küçük bir tanesi annesinin eteğiyle yüzünün neredeyse tümüyle kapamış, yalnızca bir tek göz açıktaki. Yanına gelip teselli, sabır sözleri söylüyorlar. Bazılarının babaanneye yönelmiş tedirgin, şaşkın ya da korku dolu bakışları aynı biçimde sana yönelttiklerini de görüyorsun, ortalıkta bulaşıcı bir şey varmış, sanki sana da bulaşmış gibi. Tülbendinin ucuyla ağzını kapatan bir kadın gözüne ilişiyor. Acaba bu yüzden mi ağzını kapatıyor diye aklından geçiyor. kendisine de bulaşmasın diye? Ama bir bez parçası insanı koruyabilir mi?

Sonra birden Kader'i fark ediyorsun. Omzuna hafifçe dokunuyor. "Burada mıydın sen?" diyorsun.

"Şimdi geldim, iyi misin?"

"İyiyim."

Arkasında yaşlı bir adam var, yüzünün bir yanı çarpık, ifadesiz, bastonuna dayalı duruyor. "Geçmiş olsun," diyor hastalıklı, zayıf, zor duyulur bir sesle. "Babam," diyor Kader, anladığını belirtmek için başını sallıyorsun. Demek babası bile buraya kadar çıkmış. "Bir şeye ihtiyacın var mı?" diye soruyor Kader. "Yok," diyorsun, "doktor birazdan gelir." Sesini alçaltarak "Sen git," diyorsun sonra.

"Hadi baba," diyor babasına, "gidelim." Baba, babaannenin başucunda, bastonuna yaslanmış, dikkatli dikkatli babaanneye bakıyor. Gözleri dikkati çekecek kadar koyu mavi renkte. Hastalıklı yüzünde tuhaf, keskin, inatçı biçimde parıldıyorlar. Hırıltılı nefesi babaannenin inlemelerine karışıyor.

"Hadi, baba."

Baba gitmek istemiyor, bir süre daha öyle duruyor, sonra başını iki yana sallaya sallaya dönüyor, Kader'in koluna giriyor. Yürürken kendini iyice küçültmek ister gibi öne doğru eğiliyor.

Bir şey söylüyor. Kader'e mi, kendi kendine mi, ortalığa mı, belli değil. Yanından geçtiği başörtüsünü sıkı sıkı yüzüne dolaşmış şişmanca kadın şaşkın şaşkın bu suratu asık, çarpık yaşlı adama bakıyor. Önce ne dediğini anlamıyorsun, çarpık ağızından sözcükler yarım yarım, tükürük parçaları gibi çıkıyor, ama birkaç saniye sonra söylediği şey apaçık kulağında beliriyor. "Öldü demeyin, kurtuldu deyin."

Babaannenin inlemeleri alçalıp yükselerek sürüyor.

Doktor dediği vakitte öğlen geliyor. Kalabalığın içinden geçiyor, "Bu ne kalabalık," diyor, şaşırıyor, "akrabalar mı?" "Komşular," diyorsun. Bir kez daha kalabalığa bakıyor, "Tuhaf," diyor. Kalabalığa dönüyor, "Hastanın yalnız kalması lazım," diye sesini yükseltiyor, "rica ediyorum herkes burayı boşaltsın." İnsanlar yavaş yavaş kapı dışına doğru yürüyorlar. Biri, orta yaşlı bir erkek, kendiliğinden boşaltma işini bir görev olarak üzerine alıyor.

Genç doktor babaanneyi görünce zaten her şeyi anlıyor ama belki alışkanlıktan ya da orada bulunuşunun gereksizliği ortaya çık-

masın diye kısa bir muayene yapıyor, nabzına bakıyor, nefesini dinliyor, ciğerlerini, gözlerini yokluyor.

Sonra iğne yapmak için koluna doğru eğiliyor. Babaanne kolunu kımıldatıyor, bir şey demek ister gibi ağzını açıyor, ama ağzından söz çıkmıyor, sadece boğuk, hırıltılı bir soluk çıkıyor, ağzı tuhaf bir biçimde çarpılıyor, sol yanı aşağıya doğru kayıyor, öyle de kalıyor.

"Bu," diyor doktor, "acını kesecek, seni rahatlatacak."

Çıkmadan önce ücreti soruyorsun, söylüyor, parayı alırken üzgün ya da düşünceliymiş gibi başını sallıyor.

Kapının hâlâ açık olduğunu fark ediyorsun. Aşağıdan, merdivenlerden sesler geliyor. Kapıyı kapattıktan sonra birileri kalmış mı diye evin içine bakıyor, odaları dolaşıyorsun. Dolabı açıp saklanmış birini bulsam, diye düşünüyorsun, işte bu komik olurdu.

Doktorun yaptığı morfinden sonra babaannenin inlemeleri kesilmiyor, ama azalıyor, mırıltıya dönüşüyor, sanki kendi kendine ninni söylüyormuş gibi. Morfin ağrıyla azaltıyor mu gerçekten? Suratına bakıyorsun, hiç rahatlama ifadesi yok, aynı biçimde kaskatı, ağzı hâlâ çarpık, sanki yana doğru kaymış. Ağrının geçmediğini, hiç azalmadığını düşünüyorsun, hâlâ orada, bedeninde, beden artık hissetmese de orada.

Ertesi gün de böyle sürüyor. Öğlene doğru yeniden doktor geliyor. Morfin yapıyor. Sinir bozucu bir bekleme uzayıp duruyor. Zihnin uyuşmuş gibi hissediyorsun. Gördüğün her şey parça parça, bulanık.

Ama kimi parçalar bir an gözünün önüne çıkıyor, apaçık parlıyor. Parçalar bir an geçen zamanın hızıyla aynı anda, durur gibi belirliyor, sonra bulanıklığa geri düşüyor. Örtüye bakıyor, kıvrımlarının üzerinde kımıltısız duran buruş buruş elin bir devamıymış gibi uzayıp gittiğini görüyorsun.

Peki o nasıl görüyor, hissediyor şimdi? Bilinci tamamen kapalı olmalı. Ama ya bedeni, bilinç tamamen kapalı olduğunda beden nasıl hisseder?

Birkaç kez dışarı çıkıyorsun. Ama dışarıda çok kalamıyorsun,

yürüyüşünü uzatma çabalarının bir işe yaramıyor. Sanki zaman geldiğinde senin orada bulunman gerekiyor, o anı kaçırmaman gerekiyor. Hızlı hızlı, aceleyle eve dönüyorsun.

Kader'le telefonda konuşuyorsunuz. "Geleyim mi?" diyor, "Yok," diyorsun. "zaten senin yapabileceğin bir şey yok." "İyi misin peki?" "Evet." Konuşma sırasında bir arzu kasıklarından yukarılara yükseliyor.

Evde ileri geri yürüyor, oyalanıyorsun. Kesik kesik uyuyup uyanıyorsun. Birkaç kez kapı çalınıyor, komşu kadınlar, durumu soruyor, sonra gidiyorlar. Babaannenin başucunda oturuyorsun. Ara sıra sayıklıyor, bir şeyler mırıldanıyor. Ama ne dediğini anlayamıyorsun. Belki de sana bir şeyler demesini bekliyorsun. Ama ne diyebilir? Aslında diyecek bir şey yok, senin inandığın bu, olsaydı bu çok önce söylenmez miydi?

Gece yine sayıklıyor, ağzına doğru eğiliyorsun, "Ne dedin babaanne?" diye soruyorsun. *Altunlarım* sözcüğünü açıkça duyuyorsun. Ne altını, diye soruyorsun. "Altunlarımı," diyor duyulur duyulmaz biçimde, sözcükler zar zor anlaşılıyor, "altunlarımı aldı, veremedi, vermedi." Neden bahsediyor? Bahsettiği şeyi çıkaramıyorsun, kim almış? Dedenden mi bahsediyor, yoksa babandan mı? Yoksa ev alırkenki zamanı mı anımsıyor? Şaşıırıyorsun: ölürlen düşündüğü şeyler demek bunlar.

Babaannenin can çekişmesi bir gün daha sürüyor. Ölürlen bile ne kadar da inatçılık etti, diye düşünüyorsun.

Sabaha karşı önce hafif hafif, sonra daha güçlü çırpınmaya başlıyor. Bir ara öyle şiddetli çırpınıyor ki yataktan düşecek sanıyorsun. Düşmesin diye bedenın üst tarafıyla üzerine yatıyorsun. Fark ediyorsun, burnuna hiç koku gelmiyor. Aslında son birkaç gündür burnuna hiç koku gelmiyor. Tüm o dayanılmaz koku sanki uçup gitmiş, yok olmuş. Babaanneden hiçbir koku yükselmiyor. Kokusuz bir beden bu.

Üzerinde uzun süre öylece kalıyorsun, uykuya dalmış gibi. Altındaki beden yavaş yavaş gevşiyor. Sonunda tümüyle boşalıyor. Bu sanki sizin son kucaklaşmanız oluyor. Daha doğrusu hayatınızda ilk ve son defa kucaklaşmış oluyorsunuz.

Güneş iyice yükseliyor, ışınları odayı dolduruyor. Son nefes, diye düşünüyorsun, hangi nefes son nefestir? Alınmaz verilmez son nefes – ama işte son nefesini veriyor. Yoksa aldı mı demeli? Ağzı açıldı, gözleri de. Sonra ağzı yarı açık kaldı, gözleri ise büsbütün açık.

Bir süre öylece ayakta dikiliyorsun. İçeriye, salona geçiyorsun. Geri geliyorsun. Bitti mi, diye soruyorsun kendine. Öyle görünüyor. Yüzü gevşiyor, derisi mora çalıyor ama saydam görünüyor, sanki güneş ışınlarını içeriye geçiriyor. Yeniden içeriye geçiyorsun. Dönüp mutfak balkonuna çıkıyorsun. Güneş ışıklarının kavurduğu so-kağa bakıyorsun: kapı önünde oturan birkaç kadın, beş-altı çocuk, miskin miskin gölgede yatan köpek, gürültüyle geçen arabalar. Hava kavurucu. İki küçük kız çocuğunun konuşmalarını işitiyorsun. Kızları görmüyorsun, sesleri yakınlardaki bir başka balkondan ya da pencere kenarından geliyor olmalı. Seslerine bakılırsa çok küçük olmalılar. Ne dedikleri anlaşılmıyor. Büyükleri taklit ederek, büyük gibi konuşmaya çalıştıkları belli. Ama hecelerini yuttukları sözcükler havada yankılanarak sönüyor, geriye hayvan yavrularının seslerini andıran tiz sesler kalıyor.

Odaya geri dönüyorsun. Yatakta yatan bedenine üzerine eğiliyorsun. Dokunuyor, elini çekiyorsun. Sonra uzanıp gözlerini kapıyorsun. Bir rahatlama duyacağını zannediyordun, ama hiçbir şey duymuyorsun. Yapılacak şeyleri düşünüyorsun. Böyle durumlarda ne yapılır, hiçbir fikrin yok.

Telefonla 112'yi arıyorsun. Ama telefonda bir sorun var. Fişini çektiğin aklına geliyor. Takıyorsun. Yeniden arıyorsun. "İstanbul Ambulans" diye yanıt veriyor bir kadın sesi. Durumu anlatıyorsun. "Öldüyse bizim yapacak bir şeyimiz yok," diyor kadın. Cenaze Hizmetlerinin numarasını veriyor: 188. Arıyorsun. Bir başka kadın sesi çıkıyor, bu daha genç bir ses. Alçak sesle, tane tane konuşuyor. Hatta saygılı bir ses bu. Açıklamalarını dinlemeye çalışıyorsun. "Peki morga nasıl götüreceğim?" diye soruyorsun. Sonunda bir ya da iki saat içinde bir araba göndereceklerini söylüyor. Adresi veriyorsun.

Odanın kapısını kapatıyorsun. Arabayı beklemekten başka yapacak bir şey yok. Bekliyorsun.

Araba geliyor. Önlük giymiş iki görevli gövdeyi sedyeye yerleştiriyor. Ağırbaşlılıkla, yavaş hareket ediyorlar. Yine de aşağı indirirken birkaç kez sedyeyi sağa sola çarpıyorlar. Merdivenler dar. Dışarı çıkınca yeşil renkli arabanın çevresinde bir kalabalığın toplanmış olduğunu fark ediyorsun, balkonlarda, pencerelerde insanlar var.

Araba cesedi belediye morguna götürüyor. Morgda işlemler yapılıyor. Görevli nüfus kâğıdını istiyor. Bakıyor, arkasını çeviriyor. İsmi herhalde tuhaf geldiğinden, yüksek sesle "Süslü," diye okuyor, "Süslü Çeginik." *Süslü*, uzun süredir duymadığın bir ad bu, duyunca yadırgıyorsun. Nüfus kâğıdında böyle yazılı, aslında hiç kullanmadığı, sosyal sigortalar, hastane ya da banka gibi kurumlar dışında kimsenin ona böyle seslenmediği bir ad bu; asıl adının –herhalde ismi kaydeden nüfus memuru tarafından– Türkçeye uyarlanmış hali. *Nazlı* adının ise nereden çıktığını bilmiyorsun. Aklına gelen tek açıklama bir zamanlar yanında çalıştığı ailenin –patronlarının– ilkinin beğenmeyip ikincisini ona verdikleri.

İşlemler bittikten sonra sana bir ölüm kâğıdı veriliyor. Kâğıda bakıyorsun. Bir sayfalık bir kâğıt bu. Üzerinde ince bir sütun halinde, alt alta, nüfus bilgileri, ev adresi, ölüm nedeni ile tarihi, *ölümü tespit edip belgeyi düzenleyen* hekimin adı yazıyor. Ayrıca daha küçük puntolarla yazılı *Dip koçanı Sıra No. 810, ölü sahibine verilecektir, gömülmesine izin verilmiştir* gibi ifadelerle imza ve mühür var.

Eve geliyorsun. Evin boşluğu seni şaşırtıyor. Babaanneden kalan boşluk bu. Artık yok, diyorsun, evi saran sıkı örgü, o sessizlik, yavaşlık ağı çözüldü. Gün ışığı canlı, etraftan gelen sesler içeriye, istila eder gibi yüksek, doluyor. Sokakta oynayan çocukların bağırışları, bir yerlerden gelen kuş sesleriyle karışıyor. Bu sesler gerçekten bu kadar yüksek miydi? Kulağına aynı zamanda bir darbuka sesi geliyor. Civardaki balkonların birinde biri darbuka çalıyor. Yine de hâlâ burada, diye düşünüyorsun, henüz bütünüyle yok olmuş değil, istediği şey de burada. Koltuğa oturuyor, yapacağın şeyleri dü-

şünüyorsun. Ne yapacağına karar vermen lazım. Bir ara kapı çalınıyor. Birkaç komşu kadın kapıda beliriyor. Başsağılığına gelmişler. İçeri girmiyorlar. Kapıdan söylüyorlar.

Kader'i görmek istiyorsun. Telefon ediyorsun. Kız kardeşiyle birlikte, Bakırköy'de olduklarını söylüyor, bir saat sonra orada olurum, diyor.

Gelıyor. Gördüğüne seviniyorsun. Özlemiş olduğunu fark ediyorsun. "Nasılsın?" diye soruyor, "İyiyim," diye yanıtlıyorsun. Sarılıyorsunuz.

"Ne zaman?"

"Sabah. Öğleden sonra morga götürdük."

Elinden tutup yatak odasına doğru götürüyorsun. Başını omzuna dayıyor, gövdesini gövdenine bitiştiriyor. "Dur," diyor senin odanın önünden geçerken, "senin odana gidelim."

Girince odaya bakıyor, göz gezdiriyor, sana ait bir şeyler arıyor. Ama sıradan, özelliksiz bir oda burası, içinde sana ait olduğunu belirten hiçbir şey yok, duvarlarda ne bir fotoğraf var ne de bir resim, ne bir süs eşyası ne bir hatıra nesnesi – çıplak bir oda. Yalnızca sehpanın üzerinde tozlanmış kitap hâlâ ters dönmüş, yarı açık duruyor. Kaldırıp bakıyor, sonra yeniden yerine koyuyor.

Kadının varlığıyla odanın çıplaklığı, özelliksizliği, hatta kuruluğu açıkça ortaya çıkıyor. Kadınsız yaşamın ne olduğunu görüyorsun: çıplak yaşam, çorak yaşam, kuru bir yaşam.

Soyunuyorsunuz. Akşam güneşinin ışıkları kadının çıplak bedeninde oynuyor. Ne hoş, diye düşünüyorsun, ne kadar hoş. Kadına sarılıyorsun, tüm bedenini hissetmek, kavramak, sarmak ister gibi sarılıyorsun, "Üç gün mü oldu?" diye fısıldıyorsun kulağına, "bana üç hafta olmuş gibi geldi."

Yan yana yatıyorsunuz. "Ne yapacaksın?" diye soruyor Kader. Alınlarınız birbirine değiyor.

"Köye götüreceğim."

"Köye mi?" Şaşıyor.

"Dedemin mezarı orada. Onun yanına gömülmek istiyordu hep. Vasiyeti."

"Sen de mi gideceksin?" Sesinde bir telaş, kaygı beliriyor, "ama orası..." diye sürdürüyor, nasıl tamamlayacağını bilemiyor.

"Hiç gitmek istemiyorum aslında."

Hâlâ fısıltıyla konuşuyorsunuz.

"Niye gidiyorsun o zaman?"

Doğrulup sana bakıyor. Bakışlarında şaşkınlık var. Gitmemi istemiyor, diye düşünüyorsun.

"Bilmiyorum. Ama gitmezsem galiba sonunu getirmemiş gibi hissedeceğim. Bunca yıl birlikte yaşadık."

Bir şey demek ister gibi oluyor ama onun yerine susuyor, geriye yerine yaslanıyor. şakaklarınız yine birbirine değiyor. Gitme dese sözünü yerine getirir miydin? Ama zaten böyle bir şey demez. demek istemez.

"Ne zaman gideceksin?"

"Birkaç gün içinde. Önce köye telefon etmem lazım. Sonra bir araba ayarlamam lazım."

"Ama oraları tehlikeli değil mi?" Bu kez asıl demek istediğini söylüyor, "daha geçen gün haberlerde bir çatışmadan bahsediyordu."

"Merak etme. Onlar dağlarda oluyor."

"Ne zaman döneceksin peki?" Bunu sorarken sesinin titremesine engel olamıyor.

Doğrulup kadının üzerine doğru eğiliyorsun. Bakıyorsun. Gözlerini gözlerine dikeyiyor. Saçları yastığa dağılmış. Bir tutamı ılık boynuna dolanmış. Bu haliyle gözüne gencecik görünüyor. Bir an bütün varlığıyla sana doğru dönmüş gibi hissediyorsun, sana doğru tüm savunmasızlığıyla açılmak üzere olduğunu hissediyorsun. Bu seni korkutuyor.

"Merak etme," diye yanıtlıyorsun, sesinin yumuşak çıkmasına çalışıyorsun, "uzun sürmez, bir ya da en fazla iki hafta içinde döneirim."

Geriye yatıyorsun. Bir süre sessiz kalıyorsunuz. "Köye en son gittiğimde altı mı yedi mi ne, öyle bir yaşıyordum," diye anlatıyorsun, "pek bir şey hatırlamıyorum. Kaldığımız evin içini anımsıyorum, karşı yamaçlardaki büyük meşe ağaçlarını anımsıyorum, bir de kovalayıp durduğum yavru bir kuzuyu. Tabii köy diyorum ama artık

ortada köy möy yok, biliyorsun, boşaltılan köylerden biriydi."

"Hiç kimse yaşamıyor mu artık?"

"Hayır."

"İnsanlar nereye gitti?"

"İnsanlar buraya geldiler, bir kısmı ise oradaki ilçeye taşındı. Ama herhalde burada olanlar orada olanlardan fazladır."

Yine sessizlik. Sessizlikte Kader'in nefes alışverişini dinliyorsun. Kendi nefes alışverişinin farkına varıyorsun. "İnsan," diye konuşuyorsun sonra, "neden vasiyetleri yerine getirmek zorunda hisseder kendini? Halbuki asıl istediğim seninle böyle en azından bir ayı hiç çıkmadan yatakta geçirmek."

"Ne güzel olurdu. İçim dışım seninle dolardı."

"Dönünce yaparız, ne dersin?"

"Bizimkileri unutuyorsun galiba."

"Doğru, unutuyorum... O zaman kaçarız. Başka bir yere gideriz."

"Alay etme."

Bir alay tonu var, ama gerçekten alay edip etmediğini bilmiyorsun.

"Ya etmiyorsam?"

Gözlerini gözlerine dikeyor.

"Niçin kaçmamız gereksin ki?" diyor.

Dışarıda bir martı çığılığı yankılanıp sönüyor. Bir araç gürültüyle, evi titreterek geçiyor. Bir kamyon ya da su tankeri.

"Kız kardeşin ne zaman gidecek?"

"Yarın. Sen aradığında alışveriş yapıyorduk."

"Buraya gelirken ne dedin?"

"Bir şey demedim. Ama zaten beni görür görmez anladı bir şeyler. Bakıp bakıp ne kadar güzelleşmişsin diyor, cildim pırıl pırıl parıldıyormuş."

"Doğru söylemiş, evet, öyle."

"Gerçekten mi?"

"Evet."

Sana iyice sokuluyor. Akşam güneşinin ışınları pencerenin önüne halının üstüne düşüyor. Bir kadın sokaktaki çocuğuna sesleniyor,

ama çocuk itiraz ediyor, eve dönmek istemiyor.

"Babaanne için iyi bir kadın demiştin. Öylesine mi söylemiştin yoksa gerçekten öyle mi düşünüyordun?"

"Yo hayır, öylesine söylemedim tabii ki. İyi bir kadındı. Çok tanımadım gerçi, ama iyi, hoş birine benziyordu. Ayrıca güzel bir yüzü vardı. Gençliğinde herhalde güzeldi."

Bu kez daha çok şaşırıyorsun. Babaanne güzel ha! Peki o zaman bu yüz niye bir kere bile bana güzel görünmedi?

"Öldüğü gece," diyorsun, "altınlarım diye sayıkladı biliyor musun? Paraya her zaman düşkündü. Ama işin komik yanı paraları bilmezdi. Ne kadar para çok, ne kadar para az hiçbir fikri yoktu. Bir tek küçük paraları tanırıdı, onları da tek tek, beş tanesi yan yana gelse ne kadar ettiğini yine bilmezdi."

"Zavallı," diyor Kader.

Zavallı mıydı gerçekten?

"Ben pek zavallı olduğumu düşünmedim. Kadında tuhaf bir inat vardı, inat mı, hırs mı, ne desem, sanki bütün varlığını ele geçirmiş bir şey. Aklımdan beni bile mezara sokmayı düşündüğünü geçirirdim bazen. Evet, geçerdi bu aklımdan. Bazen öyle bakışlarını yakaladığım olurdu."

Birdenbire babaanneye karşı duyduğün tüm o sinir bozucu duyguların kaybolduğunu fark ediyorsun, hatta şimdi onlar sana aptalca geliyor. Yaşarken babaanneye karşı ne hissettin gerçekten? Herhalde yaşlı bir kadın için herhangi biri ne hissederse onu, otobüste yer veren biri niye bunu yapıyorsa o, daha fazlasının olduğunu sanmıyorsun.

"Ama haklısın," diye cümleli tamamlıyorsun, "belki de zavallıydı."

Susuyorsunuz.

"Tuhaf," diyorsun sonra,

"Ne?" diyor Kader.

"Bir şey hissetmenin, bir yakınlık, sevgi benzeri bir şey hissetmenin daha kolay olacağını düşünürüz, değil mi? Çünkü insanız, bizim için bu doğal bir şey."

"Evet, öyle."

"Bana artık tersi doğruymuş gibi geliyor: Hiçbir şey hissetmek, bir şey hissetmekten çok daha doğal artık."

"Bu doğru değil," diyor Kader, sana dönüyor, "gerçekten öyle düşünmüyorsun değil mi?" Yanıt yerine çarpıkça gülümsüyorsun. Kader'in bakışları sana şöyle diyor: Bunun doğru olmadığını biliyorsun, kalbinde biliyorsun.

CENAZEYİ nasıl götüreceksin? Önce uçağı düşünüyorsun, uçaklar cenaze götürüyor mu acaba? Ama en yakın havaalanı bile uzak bir mesafede, oradan yine bir araba bulman gerekecek. Otobüsle nasıl yapacaksın? Ya da bir araba kiralayıp kendi başına mı götürsen? Ama bagaja mı tıkacaksın? Deden öldüğünde baban herhalde öyle yapmıştı. Anımsıyorsun, bir arkadaşının arabası vardı, birlikte götürmüşlerdi, arabanın yolda kaldığını anlattığını hayal meyal anımsıyorsun. Bu düşünceden de vazgeçiyorsun, bir ölüyle beraber o kadar yolu alma düşüncesi hiç hoş değil.

İnternete bakmak aklına geliyor. *Cenaze nakli* diye yazıyorsun. Karşına birkaç şirket çıkıyor. Bir tanesinin sitesine tıklıyorsun. Şaşıyorsun. İşlerin bu alanda bile bu kadar özelleşmiş olmasını hiç beklemiyordun. Sitenin tasarımı baştan savma değil, hatta göz alıcı, tıklıyorsun, soğutuculu, özel arabaların resimleri açılıyor, öyle gözüküyor ki neredeyse her şeyi senin adına yapıyorlar. Telefonla adreslerini not ediyorsun.

Daha sonra köyü arıyorsun. Hâlâ ağız alışkanlığından köy diyorsun, doğrusu elbette ilçe, kaza ya da onlar ne diyorsa. Halanın kocasıyla konuşuyorsun. Önce kim olduğunu çıkaramıyor. "Benim," diyorsun, "yeğeniniz, İbrahim'in oğlu." Anlıyor. Şaşıyor, seviniyor, "Hayırdır oğlum," diyor gülererek, "sen hiç arar mıydın böyle?" Anlatıyorsun. "Öyle mi," diyor, "vah, vah, Allah rahmet eylesin." Nasıl olduğunu soruyor, ardından birkaç soru daha, daha çok durum öyle gerektirdiği için, kısa yanıtlar veriyorsun, daha fazla soru sormuyor, bu hoşuna gidiyor, abartmıyor. "Yarın araba ayarlayacağım," diyorsun. "herhalde öbürsü gün yola çıkarım, yola çıkmadan önce yine ararım."

"Peki evladım," diyor, "bekliyoruz."

Ardından ağabeyini arayıp aramamayı düşünüyorsun. Ne diyeceksin? Nasıl konuşacaksın? Konuşmak istemiyorsun, ama haber vermek lazım diye düşünüyorsun.

Arıyorsun. Durumu çok kısa anlatıyorsun. "Öyle mi?" diyor, bir şeyler daha söylemek gerektiğini düşünüyor, aranıyor, "Allah rahmet eylesin," diye zoraki ekliyor. Tepkisi beklediğin gibi oluyor. Aslında babaanneye karşı senden farklı duygular beslemiyor. Niçin ikimiz de böyle soğuk insanlar olduk. diye düşünüyorsun, bizi böyle soğuk yapan ne oldu?

Ama belki o artık soğuk değildir. Bir karısı var, çocukları var. Çocuklarından söz ederken sesinin çok yumuşak. seni kuşkuyla düşürecek kadar sevecen çıktığını fark etmiştin (işte unuttuğun bir sözcük daha: sevecenlik). Belki seninle konuşunca yeniden böyle oluyordur.

Götüreceğini söyleyince şaşırıyor, "O öyle dedi diye niye götürüyorsun ki? Hem sen niye gidiyorsun?"

"İşte," diye kestiriyorsun, "öyle gerekiyor."

Israrını anlamıyor, ama o da daha fazla ısrar etmiyor. Bir şey gerekip gerekmediğini soruyor.

"Yok," diyorsun, "gerekmiyor." Hoşça kal dedikten sonra telefonu kapatıyorsun.

O gece erkenden yatıyorsun. Neredeyse deliksiz bir uyku çekiyorsun.

Ertesi günü erkenden kalıyorsun. Kendine şaşırıyorsun. nasıl böyle bütün gece uyudun! Dinlenmişsin. Zinde hissediyorsun. Kahvaltı hazırlıyorsun. Kahvaltı masasında, tezgâh mermerinde, çiçek desenli duvar fayanslarında oynaşan gün ışığına bakıyorsun. Güzel bir gün, diye düşünüyorsun, mutfak penceresinden gelen sabah esintisini hissediyorsun, hava da çok sıcak değil. Kahvaltıdan sonra telefon çalıyor. Arayan uzak bir akraba. İsmi sende bir-iki yüzü çağrıştırıyor, ama hangisi olduğunu tam çıkaramıyorsun. Başın sağ olsun, diyor. Demek haber duyulmuş, ne de çabuk. Daha sonra evden çıkana kadar telefon çalıp duruyor. Fatma'nın kocası Hasan da arı-

yor. "Ne zaman oldu," diye soruyor, "niye hiç haber vermedin?" "İnsan aramaz mı yahu," diye çıkışıyor. "Çok hızlı oldu Hasan abi," diye uyduruyorsun, "haber vermeye fırsat olmadı, hem sizin durumunuz zaten," diye bir şeyler geveliyor, lafı değiştirmek için Fatma'yı soruyorsun. "İyi, daha iyi," diye yanıtlıyor, "hastaneden çıkardık, Fatma ablan gelecek durumda değil tabii, ama ben gelirim." Uğrayacağını söylüyor.

Öğleye doğru evden çıkıyorsun. Önce bankaya uğramayı düşünüyorsun. Banka Bakırköy'de. Eski işyerine yakın bir yerde. Bakırköy kalabalık, ama neyse ki banka değil. İçerde sayılı insan var, koltuklarda oturmuş sıralarını bekliyorlar. Numaranı alıyor, bir koltuğa oturup bekliyorsun. Klima çalışıyor, içersi serin, hatta üşüyorsun. Birkaç dakikada bir yumuşak, kısa, tek bir uyarı sesiyle yukarda asılı göstergedeki kırmızı renkli numara değişiyor. Aşağı yukarı on dakika sonra sıran geliyor. Bankonun arkasında genç bir erkek çalışan var. Sinekkaydı tıraşlı. üzerinde ütülü, tertemiz bej bir gömlek var. Gülümsüyor. Para çekeceğini söyleyip cüzdanı uzatıyorsun. Ne kadar, diye soruyor. Ne kadar var, diye karşılık veriyorsun. Hesaplıyor: "Faiziyle birlikte on iki bin beş yüz kırk YTL." Şaşırıyorsun, bu kadar parasının olduğunun farkında değildin.

Masrafları düşünüyorsun. Senin paran neredeyse bitti. "Beş bin çekeyim," diyorsun. İşlemleri yapıyor. Birkaç kâğıdı imzalaman için uzatıyor. Sen kâğıtları imzalarken o paraları sayıyor. Sonra bir kez de sayma makinesinden geçiriyor, ardından sana uzatıyor.

Daha sonra vadesiz hesabının olduğu kendi bankana uğruyorsun. Paranın küçük bir kısmını alıyor, geri kalanını zarfa koyup ATM'den yatırılıyorsun.

Şimdi cenaze nakli meselesini halletmen gerek. Ama önce yemek yemen lazım. Karnın acıkmış. Aslında daha çok susamışsın. İstasyon girişindeki altından trenin geçtiği pastaneye giriyorsun. İstasyona bakan arka masalardan birine oturuyorsun. Çalışırken bir kez bile gelip buraya oturmادين. Şimdi ise çabucak bir şeyler atıştırmak için oturdun. Ama hiç görmediğin bir açıdan, böyle tepeden istasyona bakmak hoşuna gidiyor. hafif bir yay çizip ışıldayarak uza-

yan gergin raylara, raylar arasındaki sıcaktan kavrulmuş kahverengi taşlara, peronun diğer çıkışını eski kitap satıcılarının tezgâhlarının dizli olduğu köprüye bağlayan dar, dik, demir merdivene, iki yandaki canlı, gür, parlak yeşillige, ağaçlarla bitkilerin titreşen tozlu yapraklarına bakıyorsun. İstasyon kırpışan ışıkla gölgenin, kuş seslerinin, bir acelesizliğin içinde sessizce uzanıyor. İnsanların hiç acelesi yok gibi, bir aylıklık içinde treni bekliyorlar.

Garson ne istediğini soruyor. Kaşarlı tostla büyük bir ayran söylüyorsun. Yemeğini yerken tren dükkânı titreterek alttan geçip istasyona giriyor. Büyük bir kalabalık trenden boşalıyor, bineceklerin oluşturduğu kalabalıksa kapılara atılıyor. Bir an trenin tam kapılarının önünde insanların iç içe girdiği, hiç çözülemezmiş gibi görünen büyük bir keşmekeş oluyor. Ama nasılsa keşmekeş çözülüyor, inenlerle binenler birbirlerinin içinden sıyrılıyor, ayrılıyorlar. İstasyon az sonra eski تنها haline yeniden bürünüyor.

Elindeki adrese göre cenaze nakliyle uğraşan dükkân Fatih'te. Cep telefonundan arıyor, tam adresi alıyorsun, bir-iki saat içinde orada olurum diyorsun.

Ağır davranıyorsun. Aslında uzun bir mesafe değil, yine de varman iki saati buluyor. Dükkân Balat civarında. Büfenin birine sokağı soruyorsun, tarif ediyor. Dar, hafifçe eğimli bir sokakta dükkânı buluyorsun. İçeri giriyorsun. Dükkân küçük, nedense sana daha çok bir terzi dükkânını anımsatıyor. Belki şimdi konuştuğun adımın tipi yüzünden, burnuna düşen ince çerçevesiz gözlüğü, gözlüğünün üstünden bakışı, beyazlaşmaya başlamış ince bıyıkları yüzünden. Duvarlar diklemesine, ince, uzun, vernikli tahtalarla döşenmiş. Bir duvar tümüyle irili ufaklı, çerçevesiz fotoğraflarla kaplı. Yukarda küçük bir asma kat var. Web sitelerini, klimalı arabaları falan burayla bağdaştırmak olanaklı değil, basbayağı köhne bir yer burası. Karşındaki ellisini aşmış adam, ağır hareket ediyor, ağır ağır konuşuyor, konuşması boyunca can sıkacak kadar sık Allah diyor. "Cenazeyi yıkıyor, hazırlıyor, tabuta koyuyor, isterseniz imam veriyoruz," diye anlatıyor, "arabalarımız klimalı ve tam donanımlı, tabutlarımız ise Dünya Sağlık Örgütü ve I.A.T.A. kurallarına uygun." "I.A.T.A. nedir," diye soruyorsun. "Yani," diyor, "Uluslararası Hava Taşımacılığı

ğl Birliği, İngilizcesinin kısaltılmışı, ama tabii o yurtdışı nakliyatları için, dediğim gibi yurtdışı da çalışıyoruz."

"Peki," diyorsun sabırsızca, "ne zaman götürebilirsiniz?"

"Ne zaman isterseniz. Ne zaman düşünüyorsunuz?"

"Yarın."

Yeri yeniden soruyor. Söylüyorsun.

"*Bindağ*," diye tekrarlıyor, "Erzincan'a mı yakındı?"

Duvarda asılı haritadan yana bakıyor.

"Tunceli ile Bingl arasında."

"Tamam, çıkardım."

nndeki defteri karıştırıyor. "brs günü olabilir mi?" diye gözlüklerini altından bakarak soruyor, "bir cenazemiz daha var, Konya'ya gidecek, önce onları alıp sonra sizin cenazeyi alırız. Zaten işlemleri tamamlamak anca sürer. "

Arabaların birden fazla kişi alışı seni şaşıtıyor. "Birden fazla" – ne kullanacağını bilemiyorsun, istemeye istemeye cenaze diye ekliyorsun– "cenaze alıyorlar öyle mi?"

"Arabalarımız  kişilik," diye övünerek söylüyor, "bu arabayı daha yeni aldık. Son modellerden, son derece modern bir araba."

Bu khnelikten hoşnut, diye aklından geçiyor, ama araçların modernliğinden övünüyor.

Olur, diyorsun. Sonuçta artık o sadece taşınacak bir yük, üstelik bozulmadan hemen toprağa gömülmesi gerek. Ölüler ller diyarında, yaşayanlar da yaşayanların diyarında kalmalı.

Diğer ayrıntıları konuşuyorsunuz, ölüm belgesinin bir fotokopisini istiyor. Adresi alıyor, bir miktar peşinat istiyor. Kalanını cenazenizi alınca dersiniz, diyor. Araba cumartesi günü saat dokuz civarı morgun önünde olacak.

Dkkndan ıkıyor, Haliç kenarına iniyorsun. Kıyı boyunca, yürüyüş alanından Eminönü'ne doğru yürüyorsun. Güneş parlak ama hava o kadar sıcak değil. Denizden serin bir esinti geliyor. Çimenlik alanlarda, ağaçların altında piknik yapan aileler var, sıralarda ise tek tük insanlar –sevgililer, işi gücü olmayan geç erkekle, birkaç yaşlı ya da çocuklu anneler– güzel havanın altında gevşemiş oturuyorlar. Denizin yüzeyi bir gl gibi durgun. Karşı kıyıya yakın

bir yerde gümüş parıltılar yanıp sönüyor. Kıyının bir yerinde bir küme birikmiş, balık tutuyor.

Tarihleri düşünüyorsun. Babaanneyi ilk hastaneye götürdüğünden bu yana bir buçuk aydan daha fazla olmuş olmalı, Kader'le ise herhalde iki hafta. Yine de bu sürenin ne kadar olduğunu söylemekte zorlanıyorsun. İki yıl da olabilir, iki saat de. Bir açıdan yavaş, çok yavaş, ama bir başka açıdan çok çabuk geçmiş. Bir yandan çok şey, gerçekten çok, ama diğer yandan ne kadar az şey, neredeyse hiçbir şey.

Gerisin geri kıyı boyunca yürürken aslında evi de satsam, diye düşünüyorsun, yeni bir yaşama başlamak için yeterli bir para olur elimde. Mırıldanıyorsun: yeni bir yaşam. Bir parıltı gözlerini kamaştırıyor. Kıyıya bağlanmış küçük balıkçı teknelerinin birinden yansıyan gün ışığından geliyor bu parıltı, küçük taka suyun üstünde hafif hafif oynadıkça boyası atmaya başlamış tahta gövdesinden de ışıklar çevreye yansıyor. *Yeni bir yaşam*. Kader'i düşünüyorsun, işte ayağına kadar gelmiş bir fırsat bu, diyorsun kendi kendine, belki son fırsat, son bir şans, bunu tepme, harcama, heba etme, bunu yap, bu kadını al, bu kadınla başla.

Eve döndüğünde kapıda Hasan'a rastlıyorsun. Zili birkaç kez çaldığını, tam şimdi dönüp gitmek üzere olduğunu söylüyor. Niye hiç aramıyorsun diye yine yarı çıkışır, yarı sitemkâr konuşuyor, insan aramaz mı diyor, ablanı bir kez bile sormadın. İşte, diyorsun, yine bir şeyler kem küm ediyorsun, ne dediğin belli olmuyor. Başını ağır ağır sallıyor. Yukarı çıkıyorsunuz. Az sonra kapı zili çalıyor, akrabalarından bir karı koca kapıda beliriyor Daha sonra ev giderek kalabalıklaşıyor. Yıllardır görmediğin tüm bu insanlar geliyor, evi dolduruyor. Bir ara çocuklar hariç on dört kişi sayıyorsun. Koltuklarda, koltuk aralarına, boşluklara konulmuş sandalyelerde oturuyorlar. Bazılarının nasıl da yaşlanmış olduğunu görünce şaşırıp kalıyorsun. Zaman geçiyor demek, yüzleri, bedenleri aşındırarak, eğip bükerek, biçimlerini bozarak geçiyor.

Üç çocuk –iki oğlanla bir kız, altı-yedi yaşlarında olmalılar– ortalıkta koşturup duruyorlar. Bir ara uzun süre arka odaların birinde ortadan kayboluyorlar. Ne yaptıklarını merak ediyorsun.

Köy kıyafeti içinde, beyaz yazmalı, şalvarlı iki yaşlı kadın var, anne tarafından akrabalar bunlar, yerlerinden kalkıp yere, halının üstünde oturuyorlar, bir ayaklarını altına almışlar, hafif hafif yerlerinde sallanıyorlar. Herhalde yaz için buradalar diye düşünüyorsun, seni görünce sıkı sıkı sarıldılar, sevindiler. Birkaç kadın daha kalkıp yere oturuyor. Neyse ki kimse ağlayıp dövünmüyor, seslerini alçak tutmaya çalışarak birbirleriyle konuşuyorlar. Zaten ağlayıp dövünmek için bir neden yok, ölen ömrünü tamamlamış yaşlı bir kişi.

Az sonra Kader geliyor. Merhaba, hoş geldiniz diyor, yakınlarıdaki birkaç kadınla tokalaşiyor. Mutfağa gidiyor, çay yapan kadınlara yardım ediyor. Ev sahibi gibi davranıyor. Meyve kesiyor, küçük meyve tabaklarıyla bunları insanlara dağıtıyor. (Herhalde gelenlerin getirdiği meyveler bunlar, dolap boştu çünkü.) Kadınlar Kader'i süzüyor, eğilip birbirleriyle konuşuyorlar, erkekler kaş altından bakıyorlar, kadının kim olduğunu merak ediyorlar, daha sonra yanlarına oturduğu birkaç kadın Kader'e doğru eğilip fısıltıyla sorular soruyor.

Niçin geliyorlar, diye düşünüyorsun, doğru dürüst bir ilişkileri bile olmadığı, babaannenin bile yıllardır görmediği bu insanlar niçin geliyorlar? Bilmiyorsun. Bir araya gelmek için bir bahane mi bu? Ölümler için dirilerin bir araya mı gelmesi gerekiyor? Yoksa ölümler mi dirileri bir araya topluyor?

Konuşmalar artıyor, bir uğultu yükselip alçalıyor. Bu uğultuyu iyi biliyorsun. Bu dilin uğultusu bu. Senin çok az bildiğin, artık neredeyse tamamen unuttuğun bir dilin sersemletici, baygınlaştıran uğultusu.

Geceye kadar kimse gitmiyor. Bu sersemletici uğultu içinde, koltuğa iyice gömülmüş, bir an şöyle hissediyorsun. Sanki *seni çok seven, senin de çok sevdiğin babaannen* ölmüş, işte seni teselli etmek için çevrene toplanmış *dostlarının, yakınlarının* arasındasın. Sevdiğin kadın, *karın* sana destek olmak için yanında, misafirlerini ağırlıyor, çay getiriyor, birisiyle konuşuyor, ara sıra gizlice burada-

yım, senin için buradayım demek için sana bakıyor. Baş sağlığı dileklerini kederlice kabul ediyorsun, ama mutlusun, insanların arasındasın, bu insanlara, dostlara –*kara gün dostları*– sahip olduğun için şanslı hissediyorsun kendini.

Böyle hissetmen gülünç. Gerçeğin böyle olmadığı çok acık, ama gülünecek bir oyun da değil. Şimdi burada bir oyun oynamıyorsun. Gerçekten tersi mi olsun isterdin, kendini ayrı tutmak için onca çabaladıktan sonra bu insanlara katılmak mı isterdin? Bir zamanlar bir yol hayal etmişsen eğer (ne oldu o eski düşlere, aşk hayallerine, mutlu birleşme düşlerine ne oldu?) senin yolun bir yere çıkmadı.

Ne tuhaf, sanki şimdi bile. bu halinle seni aralarına almaya hazır görünüyorlar.

Kader giderken kapıda kısa bir an elini tutuyorsun, elinin sıcaklığını hissediyorsun. Kasıklarından bir akım yükseliyor. Bugün, diye fısıldıyorsun, sen olmasaydın bu insanlar arasında bu kadar kalabilir miydim bilemiyorum, teşekkür ederim. Gülümsüyor, ilk kez içinden gelerek teşekkür ettiğini anlıyor. öyle sanıyorsun, hoşnut gülümsüyor, "Yarın işten erken çıkmaya çalışacağım," diyor, "tamam mı?"

"Tamam," diyorsun.

Sonunda kalan birkaç kişi de gidiyor. Böyle ağırdan aldıklarına göre eskisi gibi yatıya kalmayı mı düşünüyorlardı yoksa? Ama öyle olsa bile onları ağırlamaya hiç niyetin yok. Kalmaları demek senin hiç uyuyamaman, bütün gece onların soluklarını, dahası belki horultularını işitmen, basbayağı çok rahatsız bir gece geçirmen demek. En son çıkanlar biri ellisinde diğeri kırklarında iki erkek. Belki sırf sohbeti kesemedikleri için bu kadar kaldılar. Biraz şaşkın bir halde, kapıdayeniden başsağlığı diliyorlar, elini sıkıp gidiyorlar, giderken genç olanı "Saat da ne kadar geç olmuş yahu," diyor.

Gece yatarken şimdiden kendini yola hazırlamaya başladığını duyuyorsun. Yolculuğun çoktan başladı. Karnındaki o bildiğin ağrı hafiften başlamış. Yorgun hissetmene rağmen uyumakta zorlanıyorsun. Yatakta ışıklar kapalı, sırtüstü öylece duruyorsun. Bir süre sonra uykuya dalıyorsun. Ama uykun derin değil, bütün geceyi böyle

derin olmayan bir uykuyla geçiriyorsun. Kafanda sürekli bir şeyler dönüyor, görüntüler, izlenimler, düşünceler... Bir ara uyanıyorsun, kendini sağ elin göğsünün üstünde, sol elin yüzünde, işaret parmağın yanağına dayalı buluyorsun, düşüncelere dalarken bazen yaptığın gibi. Bir an uykunda akıp giden düşüncelerinin birkaç parçasını yakalar gibi oluyorsun, hatta yakalamışsın, o anda berrak biçimde aklındalar, ama birkaç saniye içinde, tamamen uyandığında unutmuş olduğunu görüyorsun. Kalkıp tuvalete gidiyorsun, yatağa döndüğünde o düşünceleri anımsamaya çalışıyorsun, ama yok, hiçbiri yok. Uykumuzda gerçekleri kavrayıp uyanır uyanmaz unutuyor muyuz yoksa? Ama gün ışığından, uyanık bilinçten bir yarasa gibi kaçan, gölgesinin şöyle bir yanıp söndüğü gerçek, ne biçim bir gerçek olabilir ki? Kader'in bu geceki halini düşünüyorsun, niçin böyle bir şey yaptı? Sahil boyunca yürürkenki düşünceler aklına geliyor, güzel olurdu, diyorsun, güzel olurdu, kaçmak, birlikte çekip gitmek, tanıdık, bildik her şey silinip gidene kadar durmamak, yol almak, gitmek.

Ama şimdi asıl düşünmen gereken yarınki yolculuk. Kendine bu yolculuğu niye yaptığını soruyorsun. Gerçekten niye gidiyorsun? Ağabeyinin dediği gibi aslında cenazeyi yollaman yeterli, gerisini onlar halledecektir. Hiç istemediğin bir yolculuğu niçin yaparsın ki? Açık bir yanıtın yok. Bir sürü yanıt bulabilirsin. Herhalde en makul yanıt Kader'e söylediğin: bu işi başkasının sırtına yüklemek doğru gelmediğinden, bunca yıl birlikte yaşadığınız göre, öyle ya da böyle sonunda da yer almak gerektiğini düşündüğünden. Oysa açıkça söylemediğin, gizli bir beklentin daha var: Toprağa verilen cesetle birlikte senin yaşamının şimdiye kadar olan bölümü de tamamlanmış olsun. Ama beklentinin saçmalığı bunu açık açık dile getirmeni, hatta düşünmeni engelliyor. Senin yaşamınla babaannenin yaşamı arasında doğru dürüst bir ilişki yoktu, ölüsüyle ise hiç yok.

SABAH ERKENDEN kapı vuruluyor: Kader. "Bugün hasta olduğumu söyledim, izin aldım," diyor, "bizimkiler de beni işte sanıyor. Bugünü senle geçirmek istiyorum." Ağırbaşlı davranmaya çalışıyor ama sabahın neşesi, canlılığı üzerinde, kıpır kıpır, ışıltı ışıltı. "Ne hoş bir sürpriz," diyorsun. "ne güzel yaptın." Hayalini kuruyormuşsun da birdenbire oluvermiş gibi: Sabahın bu erken saatinde bir kadın uykunun kokusunu, sabahın ılıkliğini taşıyan gövdesiyle kollarına atılmak için kapına kadar geliyor.

Odana gidiyor, yeniden göz gezdiriyor. Yatağın kenarına oturuyor, kitabı gösteriyor, "Bıraksam," diyor, "oğlum da böyle toz biriktirecek." Gülümsüyor.

Bugün bol paçalı, kahverengi kumaş bir pantolon giymiş, ilk defa pantolon giydiğini görüyorsun. Pantolonun üzerinde uzun, baldırlarına kadar inen ince, hafif kumaştan bir tunik var. Başörtüsünü açıyor, saçlarını salıyor. Kulağındaki iri, halka biçimindeki gümüş küpeleri fark ediyorsun, boynunda da gümüş bir kolye var. Başörtüsüne hâlâ alışamadın, alışacağını da sanmıyorsun. Zaten genel olarak giyimi, bu kapalılık, senin alışık olduğun türden değil, ama ne önemi var diye düşünüyorsun, yine de sokakta yan yana yürürken nasıl olacağını merak ediyorsun. Aslında ikinizi bu evin dışında hayal edemiyorsun. Bu olan şey sanki evin dışına, kapının hemen öte yanına çıktığında dağılıp gidecek.

"Oğlun nasıl?" diye soruyorsun, "iyi" diye yanıtıyor. Kısa bir süre sürdürüp sürdürmemekte kararsız kalmış gibi susuyor, "bu aralar çok hırçınlaştı," diye sürdürüyor sonra, "şimdiye kadar hep sessiz bir çocuktuk, ama şimdi öyle sinirli, hırçın oldu ki anlayamıyo-

rum. Nedense bu son birkaç haftadır paraya takmış, paradan bahsedip duruyor. Para her şey değildir, diyorum, küçümser gibi gülüyor, senin dünyadan haberin yok diye cevap veriyor. Geçen gün yine böyle konuştu, tartıştık, dayanamayıp peki sana kim bakıyor sanıyorsun, dedim. Kötü kötü bakıp odasına gitti, ertesi güne kadar çıkmadı."

"Bir şeyler mi sezdi yoksa?"

"Benim de aklıma geldi, ama sanmam."

Kadının ilk kez öteki yaşamını, senin bilmediğin yaşamını düşünüyorsun. Çocuk hüyükten, geçim derdiyle uğraşan yalnız bir kadın o. İlk kez boğuştuğu sorunların ağırlığını açıkça fark ediyorsun.

"Merak etme," diyorsun. "herhalde ergenlikten öyle davranıyordur. Senin gibi annesi olan bir çocuğun kötü birine dönüşeceğine hiç inanmam."

Gözlerinin içine bakıyor, gerçekten öyle düşünüp düşünmediğini anlamak ister gibi bakıyor. Öyle düşünüyorsun, içinden geleni söyledin. Bakışlarında bir minnettarlık beliriyor.

Soyunuyorsunuz. Tek kişilik yatakta birbirinize sarılarak yatıyorsunuz. Bu saatte, kollarımda, ne güzel oldu bu, diye kulağına fısıldıyorsun.

Fısıldadığının bir ürperti halinde kadının bütün bedeninde dolaştığını sen kendi bedeninde hissediyorsun. Sıkı sıkı sana sarılıyor, bütün gövdesini gövdenin içine yerleştirmek ister gibi sarılıyor, adını söylüyor, "Alisan," diye fısıldıyor.

Kadına duyduğun bu doymak bilmez arzunun, bu iştahın nedenini hâlâ anlayamıyorsun. İyi bir yerden mi geliyor –kalp?– yoksa kötü bir yerden mi – kötü yer? bağırsak, beyin, safra kesesi?– emin değilsin. İçinde iyi duygular mı daha çok, yoksa iyilikten uzak –hayvanca? şeytanca?– duygular mı? Bilmiyorsun, iyiliğe yakın duygular olmasını umuyorsun, ya da öyle duygulara dönüşmesini. Ama geride, aşağılarda, bir uçurum gibi yükselen soğukluğu hissediyorsun.

Ama kadına alıştın, bu yumuşaklıktan, bu ılık, süt rengi gövdeden yoksun kalmak istemezsin.

Bütün günü evde geçiriyorsunuz. Kahvaltı yaptıktan sonra yenden yatağa dönüyorsunuz.

"Küçükken," diyorsun bir ara, "ev hep dünkü gibi kalabalık olurdu. Bu insanlar, akrabalar gelirdi, bir kabile gibi, hep birden gürültüyle konuşurdu, ben de odaya girer, onlar gidene kadar saklanırdım. Ama kapı nedir bilmezlerdi, kimbilir belki kapalı kapılardan özellikle hoşlanmazlardı, kapıyı açıp içeri bakarlardı."

Gülüyor.

"Neden gülüyorsun?"

"Hiç, anlatışın. Gerçekten bu kadar rahatsız olur muydun?"

"Evet, olurdu."

"Peki neden? Neden bu kadar rahatsız olurdu?"

Soru seni şaşırtıyor: gerçekten neden?"

Öğleden sonra yataktan çıkıyorsunuz. Kader evine telefon ediyor, babasıyla konuşuyor. Kısa bir konuşma oluyor, nasıl olduğunu, bir şey isteyip istemediğini, oğlunun okuldan gelip gelmediğini soruyor. Herhalde böyle işten onları birkaç kez arıyor olmalı diye düşünüyorsun.

Evde olan şeylerle idare ediyor, mutfak masasında bir şeyler yiyorsunuz, peynir, biber, domates, hafif şeyler. Dışarısı parlak, ama hafif bir rüzgâr var, mutfak penceresinden içeriye çocuk çılgınlıkları, gelip geçen arabaların gürültüsüyle birlikte giriyor. Yemekten sonra salona geçiyorsunuz. Kader "Çay ister misin, koyayım mı?" diye soruyor, "boş ver çayı, kahve içelim," diye yanıtlıyorsun.

Evin içinde dolaşan, nefes alan, hareket eden bu kadın varlığına bakıyorsun. Yaşlı kadının hep görmezden gelmeye çalıştığın kurumuş varlığından sonra teninde yaşam parıltılarının dolaştığı canlı kanlı, genç bir kadının evde salınması yepyeni bir şey senin için. Onu izliyorsun, getirdiği, evin içinde estirdiği bu yabancı şeye bakıyorsun. Üzerinde senin verdiğin bir şort var, bacakları baldırlarda kalınlaşıyor, bu kalın, etli baldırlar seni heyecanlandırıyor.

Bir ara telefonla cenaze işlerini arıyorsun. Kader'e sabah çok erken geleceklermiş, diye anlatıyorsun, "Morga gelecekler, ben de oraya gideceğim. Sabah için bir bilet almam lazım. Telefonla ayırtır, sabah oradan doğrudan gara giderim."

"Şimdi ayırt istersen."

Aslında aramak istemiyorsun, bugüne başka bir şey karıştırmak

istemiyorsun, Kader öyle deyince "Peki," diyorsun, "aradan çıksın o zaman."

Arıyor, biletini ayırtıyorsun. Telefonu kapatıp "Tamam," diyorsun, "on bire aldım."

Kader'le göz göze geliyorsunuz. Sessizlikte tuhaf bir bakışma oluyor bu, sanki gri bir boşluğa dönüşmüş odada bedensiz bir çift göz, göz göze gelmiş gibi. İçindeki dinmeyen huzursuzluğu yeniden hissediyorsun. Huzursuzluğunun kaynağı gerçekten ne, diye kendi kendine soruyorsun.

Akşam oluyor. "Ne çabuk," diyor Kader iç çeker gibi. "Evet," diyorsun, "ne çabuk geçti." Odada yatakta öylece yan yana uzanmış duruyorsunuz. Ama gün ışığı dışarıda hâlâ güçlü. Çok uzaktan bir siren sesi –ambulans mı?– gelip geçiyor.

İçinden bir konuşma arzusu yükseliyor. Gitmeden önce bir şeyler söylemek, bir şeyler anlatmak istiyorsun. Doğruluyorsun. "Sana bir şeyler söylemek istiyorum Kader," diyorsun. Kader de doğruluyor. Yatağın ucunda yan yana oturuyorsunuz, dizleriniz birbirine değiyor. Ama ne söyleyeceksin? Nasıl söyleyeceksin? Aklına dolanlar karmakarışık. Kader gözlerini dikkatli dikkatli sana diyor.

Sessizlik uzuyor. Bir an dalıyorsun, kulaklarına çok uzaktan, sanki dalgalar kıyıya vuruyormuş gibi bir ses doluyor. Bir şey diyor bu ses, ama ne?

Peki sen ne diyeceksin? *Kendimden umudum yok Kader*, bunu mu? Ama bu söylenir mi? Dahası bu doğru mu? Bunu söylemenin ardındaki niyetin ne olduğunu gerçekten biliyor musun? Açık olmak istiyorsun, ama bu açık olmak mı? Bir sürü biçimde yorumlanabilir bu sözler. Seni görmek istemiyorum, diye bile yorumlanabilir.

Bana ne oldu bilmiyorun, başıma gelen şeyi bilmiyorum. Yoksa başıma hiç gelmeyen mi demeliyim? Bir şey olmuş olmalı diyorum, görünmez bir kasırga geldi, gelip her şeyi süpürerek geçti, beni de dünyamın dışına attı.

"Ne söyleyeceksin?" diyor Kader, sesindeki telaşı gizleyemiyor. Gözlerini gözlerine diyor.

Çok uzaklaştım, açıklara, geri dönülmez açıklara sürüklendim. Öyle mi? Ama, diye düşünüyorum aynı zamanda, senin karşıma çık-

man benim için de basit bir olay değil. Kendimi sınanıyor gibi hissediyorum. Bir şeylerin burada yaptıklarına bağlı olduğunu hissediyorum. Kendimi zorluyorum, ama ne yaparsam yapayım bir geleceği hayal edemiyorum.

"İçimden sana bir şeyler demek geliyor." diyorsun, "bir şeyler söylemek istiyorum sana. Ama ne söyleyeceğimi bilemiyorum."

"İçinden geldiği gibi söyle."

Yüzüne bakıyorsun. Bakışlarına hemen yanıt veriyor, dikleşiyor. Boynunun ne kadar uzun olduğunu fark ediyorsun. *Bu yıkım duygusundan kurtulabilecek miyim?*

"Senin karşıma çıkman ne garip."

"Garip mi?"

"Beklenmedik demem daha doğru olur. Hiç beklemiyordum."

"Ben de." Gülümsüyor. "Pişman mısın yoksa?"

"Hayır, tabii ki hayır. Pişman olacak biri varsa bu sen olabilirsin."

"Ben mi? Yanılıyorsun. Hiçbir zaman pişman olmayacağım. Ne şimdi, ne de sonra."

Bu kadının kendine güveni seni şaşırtıyor, daha doğrusu bu güvenle bu boyun eğmişlik nasıl yan yana geliyor böyle, seni asıl bu şaşırtıyor.

"Bazen benim bilmediğim bir şeyi biliyormuşsun hissine kapılıyorum. Yoksa o yüzden mi bu kadar emin konuşabiliyorsun?"

Yüzüne gizemli bir hava vererek gülümsüyor, omuzlarını yukarıya kaldırıyor, "Belki de biliyorumdur," diyor.

İlk kez bu kadar rahat davrandığını görüyorsun, hafif, oyuncu, hatta işveli.

Ciddileşiyor, "Peki, ne söyleyecektin?" diye soruyor.

"Seninle karşılaşmak benim için de basit bir şey değildi Kader, bunu bilmeni isterim," diyorsun, "bir de belki merak ediyorsundur diye söyleyeyim, ilk gün yaptığıma benzer bir şeyi daha önce hiç yapmadım. Benim de senin gibi, nasıl diyeyim, adeta başıma geldi."

"İyi ki geldi," diye fısıldıyor.

"Şimdiye kadar," diyorsun, "düşünüyorum da hep sakınarak, geride durarak yaşadım. Delicesine davrandığım zamanlar oldu gerçi,

bir şey olsun diye kendimi tehlikenin içine atmak istediğim zamanlar oldu. Ama galiba bu ikisi zaten birbirini tamamlayan şeylerdi.

"Çekingen olduğum için değil. İleri çıkmak, atılmak için bir nedenim yoktu, öyle olduğumu düşünüyordum. Üniversiteye başlar-ken çok heyecanlıydım. Evden uzaklaşıyordum, nihayet kendi ya-şamım başlıyor diye düşünüyordum. Ama daha ilk yılın sonunda üniversite dahil her şeyden soğumaya başladım. Gördüğüm her şeyi küçümsüyordum.

"Neyse, geçmişten ya da hayal kırıklıklarımın bahsetmek için bunları söylemiyorum, demek istediğim hiçbir şeyi yeterince de-ğerli bulmadım, hiçbir şeye gönülden katılmadım. hiçbir şey istemi-yormuşum, benim için ha o, ha bu fark etmezmiş gibi davrandım. Yaşamım böyle geçti. Hâlâ da öyle, ama artık bir şey falan bekledi-ğim için değil, sadece buna alıştığım için, alışkanlıktan."

Susuyorsun. "Asıl demek istediğim," diye devam ediyorsun—ama asıl demek istediğin gerçekten ne?— "demek istediğim," diye yineli-yorsun, dilini toparlıyorsun, "çok uzun süredir hissettiğim tek şey güçsüzlük."

Kader sessizce dinliyor, sen sustuktan sonra bir süre daha sessiz kalmayı sürdürüyor. Önüne bakıyor, sözlerinin üzerindeki etkisini anlamak ister gibi gözleri yere doğru eğik, geniş göz kapakları be-lirgin, düşünüyor.

Peki bir dünya hâlâ var mı? Dışına atılmış olsambile bir dünya hâlâ var mı? Dünyanın kendisi silinip gitmedi mi? Ama sen var ol-duğuna göre Kader, bir dünya da var. Senin olduğunu kabul etmek, bir dünyanın olduğunu da kabul etmek demek.

Kader sana doğru dönüyor, gözlerini yüzüne diyor, ela gözle-rinde küçük yeşil pırıltılar görüyorsun. "Alisan," diyor kararlı bir sesle, "güçsüz olduğuna inanmıyorum. Benim sende hissettiğim, beni sana çeken güçsüzlük değildi.

"Sen böyle konuşunca acaba diye düşünüyorum beni uzaklaştır-mak için mi böyle konuşuyor? Beni bırakmaya mı çalışıyor? Böy-leyse açıkça söyleyebilirsin, sana kızmam, gücenmem, seni suçla-mam. Sana ne diyebilirim? Senden bir şey beklemediğimi söylemiş-tim. Bu doğru. Ama başka bir şey daha söylemek istiyorum, sen git-

meden önce söylemek istiyorum. Bunu da bil: Seninle birlikte olmak istiyorum. Nasıl olacak bu bilmiyorum, şu anda bunu düşündüğüm yok, ama bildiğim seninle birlikte olmak istediğim."

Elini uzatıp yüzünü okşuyorsun. Ah, diye fısıldıyor. sana soku-luyor, "Senin iyi hissetmeni istiyorum." diyor, "bunu nasıl yapabili-rim? Seni nasıl iyi hissettirebilirim? Sana nasıl yardım edebilirim?"

Kadın içindeki şefkati –başka bir ad veremiyorsun buna– ilk kez bu kadar açık biçimde gösteriyor. Onun içine işlediğini hissediyorsun. Kadının gizi yoksa bu mu, diye düşünüyorsun, onda gizli kapaklı olan dediğim aslında bu mu, bu olağanüstü şefkat duygusu mu? Her şeyin içine incitmeden nüfuz eden bu geniş duyarlılığı düşünüyorsun, belki diyorsun, bir de sadece hayvanlarda vardır.

Vedalaşıyorsunuz. Buruk bir vedalaşma oluyor. Tuhaf, ikinizin üzerine de bir yabancılik çöküyor. Sarılmanız da öyle, sanki birbirinize değmekten çekiniyormuşsunuz gibi sarılıyorsunuz. Ama sarılırken için için boynunu kokluyorsun, kadının kokusunu güç almak ister gibi içine çekiyorsun. "Dikkatli ol," diyor Kader. Karşında, yüzü hemen yüzünün önünde, gözlerini sana dikmiş, bir sözcüğü bekli-yormuş gibi. "Merak etme," diyorsun, "olurum."

...

Son hazırlıklarını yapıyorsun. Tatilde kullandığın genişçe, omza da geçirilebilen, askılı, spor görünümlü çantayı yatağın altından, baba-annenin bir zamanlar –bir zamanlar? sanki şimdiden çok eskide kal-mış gibi, dahası sanki zamanı eski kılan bir şey olmuş gibi– koymuş olduğu yerden alıyorsun. On mu, on beş mi, yıllardır orada bekle-yen bir çanta için son aylar ne kadar da yoğun geçiyor. Birkaç parça eşyayı içine yerleştiriyorsun. En fazla bir hafta kalırım, diye düşün-üyorsun, ama ne olur ne olmaz, belki bir aksilik olur diye fazladan eşya koyuyorsun. Serin olacağını düşünerek bir kazakla, ince ku-maştan, sonbaharlık montu içine eklemeyi ihmal etmiyorsun.

Cenaze arabası sabah erkenden morgun orada olacak. Erken kalkıyorsun. Önce hastane morguna, oradan otagara gideceksin. Çantamı alıyorsun. Unuttuğın bir şey var mı diye son bir kontrol yapıyorsun. Eve göz gezdiriyorsun. Pencereleri kapıyor, fişleri çekiyor, sigortaları indiriyorsun. Ayakkabılarını giyip dışarı çıkıyorsun. Kapıyı kilitliyor, dışarıdaki doğalgaz ile su vanasını kapıyorsun.

Hava bulutlu, ara sıra güneş bulutların arasına giriyor, bulutların arasından çıktığında ortalığı yine güçlü bir parlaklığa boğuyor. Morg hastane binalarının uzağında tek katlı büyük bir bina. Birkaç basamaklık merdiven çıkıldıktan sonra binaya giriliyor. Merdivenler gölgelik, aşağıda, iki yanda duvar boyunca uzanan çalılıklarda serçeler ötüşüyor. Merdivenlere oturuyor, ağustos bitiyor diye düşünüyorsun, yazın son günleri bunlar.

Cenaze arabası geliyor, *Yeşil Cenaze İşleri* diye aracın iki yanında kocaman yazılarla yazıyor. Geniş, beyaz bir araç. Yanlarına doğru yürüyorsun. Girişin hemen yanındaki araçlara ayrılmış kısma park edip, araçtan iniyorlar. İki kişiler. El sıkışıyorsunuz.

Şoför sen yaşlarında orta boylu, göbekli ama sağlam yapılı, yanındakiyse, hareketlerinden, duruşundan yardımcısı olduğu anlaşılan, çok daha genç biri. İkisi de ağırbaşlı davranıyor, gerekmedikçe konuşmuyor. Sen kendini daha çok eşya taşımaya gelmiş gibi davranan kişiler bulmaya hazırlamıştın, ama öyle değiller.

Morgdan ölüyü alıyor, sedyenin üzerinde çıkarıyorlar. Minibüsün arka kapıları açılınca dışarıya soğuk bir hava vuruyor. İçerde sedyeye benzer, duvara monte edilmiş, üç tane çelik parlaklığında metal sıra var. İkisi üst üste bir duvarda, diğer tek kalansa, ikisinin arasına gelecek biçimde karşı duvarda. Babaanneyi (ama artık babaanne olmadığına göre babaannenin ya da bir zamanlar babaanne olan kişinin ölüsünü) karşı duvardaki tekli ranzaya yerleştiriyorlar.

"İki cenazemiz daha var," diye açıklama yapıyor şoför, yerleştirme işlemi bittikten, kapıları kapattıktan sonra, "birini Konya'ya, diğerini Malatya'ya götüreceğiz. Sizinkini Konya'dan dönüşte getireceğim. Yani, bu demek ki, bir aksilik olmazsa, molaları da katarsak yarın akşama orada olurum. Ben yaklaşırken zaten sizi ararım." Cep telefonlarınızı karşılıklı alıp veriyorsunuz.

Onlar gittikten sonra hastane bahçesinin büfesinde kahvaltı yapıyor, çay içiyor, bir süre dinleniyorsun. Hastane yavaş yavaş kalabalıklaşıyor, telaş, koşturma, iş başlıyor. İnsanların hepsi gözüne iki büklüm görünüyor.

Sabah trafiğinde gara varışın bir saati buluyor, neyse ki Aksaray'dan sonra metroyu kullandın, yoksa yol çok daha uzardı.

Otobüs garı kalabalık, telaş, karmaşa ve uğultu içinde. Gidip билетini alıyorsun. Büyüklüğüne, yüksek tavanına karşın havasız, kötü kokan salonu geçip dışarıya, peronların olduğu yere çıkıyorsun. Aracının yanaşacağı perona yürüyor, beklemeye başlıyorsun. Etraf kalabalık. Kasketli, tespihli, elleri arkada köylü kılıklı erkekler, köy kıyafetli, beyaz tülbentlerini ağızlarına dolamış kadınlar var. Salonu dışarıdan ayıran büyük, renkli camların önüne kutular, çuvallar, bohçalar yığılmış. Çevrelerinde ikili, üçlü insanlar kümelenmiş. Satıcılar, hamallar dolaşiyor, kalkan bir otobüsün yerini hemen bir sonraki otobüs alıyor. Yanık tenli, güneşten ya da rüzgârdan kırıılmış sert yüzler görüyorsun. Bu yanık tenler sana gideceğin yeri önceden bildiriyor, dağlar, düzlükler, kent olmayan bir yer.

Bir yerde bağırış çağırış sesleri geliyor. *En büyük asker bizim asker* sesleri yükseliyor. Askere gitme vakti olsa gerek, birilerini bağıra çağıra yolcu ediyorlar. Birden az ilerindeki gürültülü kalabalığın içinden bir gövdenin havaya doğru yükseldiğini görüyorsun: gövde yükseliyor, tepede ağır ağır yana doğru dönüyor, kolları güçsüzce tutunmak için bir yer arıyor, iki yana genişçe açılıyor, en yüksek noktada bu biçimde sanki bir an donuyor, ardından gülen, bağırarak, kahkahalar atan kalabalığın içine hızla düşüp kayboluyor.

Vakit yaklaştıkça gerginliğin iyice artıyor. Aklına çok anlamsız bir iş yaptığın düşüncesi geliyor, bu kadar yolu alıp –bilet gişesindekinin söylediğine göre on yedi saat, *on yedi saat!*– pek anımsamadığın, aslında hiç bilmediğin bir yere niçin gidiyorsun? Anlamsız ya da değil, ama artık yola çıktın bile. Kamındaki ağrı artmaya başlıyor.

Sonunda on bir otobüsü, senin otobüsün, yirmi dakikalık bir gecikmeyle geliyor. Bir kazadan söz edildiğini duyuyorsun, İstanbul girişinde kaza olmuş, o yüzden trafik kilitlemiş.

Çantayı veriyor, geçip yerine oturuyorsun. Ortalarda, cam ke-

narında bir yer. Diğerleri de yavaş yavaş yerini alıyor. Otobüs doluyor. Tam arkana çocuklu bir aile biniyor. Kadının kucağında bir bebek var. Bebek, yedi-sekiz yaşında bir oğlan çocuğu, anne baba hep birlikte iki kişilik koltukta yolculuk edecekler, öyle görünüyor. Bebek yol boyunca ağlamaz diye umut ediyorsun. Neyse ki otobüs geniş, koltuk araları dar değil. Yanına gençten, irice biri gelip oturuyor, "Merhaba," diyor, merhaba deyip selamına karşılık veriyorsun. Birbirinizi süzüyorsunuz, sonra önünüze dönüyorsunuz.

Yola çıkmanız on ikiyi buluyor. Muavin *aşağıda yolcu kalmamasın*, diye bağıyor, içeri girip yolcuları kontrol ediyor. Otobüs geri geri çıkıyor, perondaki, pencerenin dışındaki insanlar otobüsün içindekilere el sallıyor. El sallayan birlerini görmek nedense hoşuna gidiyor. Yola koyuluyorsunuz.

Yanında oturan esmer, geniş yüzlü yolcuyla yol boyu tek tük, birkaç kelime konuşuyorsunuz. Anlaşılan o da senin gibi pek konuşkan değil. Bu iyi, diye düşünüyorsun. Zaten yolun çoğunda uyuyor.

Kentin içinden geçiyorsunuz. Boğaz köprüsünü, köprünün altında masmavi parıltılarla göz alan denizi geride bırakıyorsunuz. Otobüsün önünde tavana asılı küçük televizyon çalışıyor. Bir Türk filmi oynuyor. Bakışlarını dışarıdan içeri çevirdiğinde gözün filme takılıyor. Bir süre sonra otobüs tek düze bir ritme kavuşuyor, pencerenin dışındaki görüntüler geriye doğru akıp gidiyor.

Kuzey Marmara'nın yemyeşil, gür ormanlık tepelerinden, mısırların, buğdayların olgunlaştığı tarlaların kenarından, çimento ya da kimya fabrikalarının önünden geçiyorsunuz. Anayol kıyısında yarısı bitmiş ama içine şimdiden yerleşilmiş inşaat halindeki evlerin, tepelere doğru inşa edilmiş villaların, otlayan kuzu, inek ya da atların, benzinliklerin, lokantaların. teneke tabelalar üzerinde kırmızı boyayla *et mangal kuzu* yazılarının, köylerle kasabaların önünden geçiyorsunuz.

Bu geniş, canlı renkli düzlükler, gölgeli yeşil tepeler yavaş yavaş yerini İç Anadolu'nun boz rengine, boz düzlüklere, alçak tepelere bırakıyor. Birbirine benzer yığınla küçük kentle kasabadan geçiyorsunuz: geniş meydan, tek bir uzun cadde, yol boyu dükkânlar,

küçük mağazalar, yolun gerisinde, iki yanda üst üste yükselen apartmanlar. Biri akşam altıda, diğeri gece on birde olmak üzere iki mola veriyorsunuz. Gece bir çorba içiyorsun. Bebek gece boyunca birkaç kez ağlıyor, ama annesi –zayıf, ipince bir kadın– fısıldayarak bir ninni söylüyor, ninni işe yarıyor, bebek ninniye duyduğu her seferinde ağlaması kesiliyor. Büyük çocuğu koridora yatırıyorlar. Altına bir battaniye, üstüne de bir örtü serili çocuk gece boyu koridorda mışıl mışıl uyuyor. Yolculuk giderek yorucu hale geliyor. ne uzun bir yol bu diye düşünüyorsun, ne çekilmez bir yol. Geceyi horlamlar, öksürmeler, bebek ağlayışları eşliğinde yarı uykulu, yarı uyanık geçiriyorsun. Üç gibi başın yana doğru kırılıyor.

İki saate yakın, düşen kafanı ara ara düzelterek uyuyorsun. Uyanıldığında boynun feci ağrıyor, salyaların akmış. Aynı zamanda tuvaletin var. Otobüste tuvalet yok, molaı beklemen gerekiyor. Saat beşi geçiyor. Yanında oturan adamın başı öne düşmüş, boğazından hafif hafif horultular yükseliyor. Geniş pencerenin dışında gün yumuşakça sökülüyor. Hâlâ yarı karanlık içindeki tepelerin üzerinde altları pembe bir ışıkla parlayan küçük, beyaz bulut parçaları duruyor.

Yarım saat sonra mola veriyorsunuz. Tuvalete gidiyorsun. Mola yerinde, geniş, tek katlı, ön cephesi tümüyle cam kaplı binanın önünde yürüyor, bacaklarını çalıştırıyorsun. Güneş doğuyor. Bir süre güneşin doğuşunu, havanın ağır ağır aydınlanmasını seyrediyorsun. Sonra küçük salondaki bir büfeden kahvaltılık bir şeyler alıyor, kahvaltını yapıyorsun.

Otobüs yeniden hareket ediyor, şoför bir müzik koyuyor, manzaranın yeniden, bir kez daha değişmiş olduğunu fark ediyorsun. Dağlar giderek yükseliyor, çıplaklaşıyor. Boz renklerine cansız, grimsi bir şey katılıyor. "Neredeyiz?" diye soruyorsun yanındakine, "Malatya'ya geliyoruz," diye yanıtlıyor.

Yukarda iri, tek parça halinde toplanan grimsi, krem rengi bulutlar görüyorsun. Bulutların gölgeleri çıplak dağlara düşüyor.

Yollar daralıyor, giderek bozuluyor. Otobüs bazen neredeyse bir uçurumun kenarından –camdan baktığında bazen yolu değil, yalnızca altında uzanan derin boşluğu gördüğüne göre üstünden de diyebilirsin– geçiyor.

Yapım halindeki bir yola girdiğinizde çocuk ağlamaya başlıyor. Bu kez ninni işe yaramıyor, annesi çocuğu sürekli sallamak zorunda kalıyor. Yol boyunca tek katlı, iki katlı, boyası atmış evler sıralanıyor: bir su tulumbasının yanında biri oturmuş, köylü kadınlar bir meyve ağacının altında toplanmış –derme çatma, gecekondumsu evlerden sonra birden bir parça, capcanlı yeşillik– iki kardeş yol kenarından davarları geçiriyor, tarlayla uğraşan yaşlı bir kadın –herhalde yaşlı, giysileri, duruşu içinde aslında yaşı hiç belli değil– eğilmiş tarlayla uğraşiyor.

Bomboş, düz, grimsi boz alanlar dar yolun iki yanında uzanıyor.

Altından cılız bir nehrin aktığı bir köprüünün girişinde durduruluyorsunuz. İlk kez sabaha karşı, moladan önce, Sivas'ın girişinde, yol kenarında durdurulmuşunuz. Jandarmalar otobüse girip kimlikleri toplamış, az sonra geri getirmişti.

Bu kez uzun sürüyor, kolundaki şeritlerden başçavuş olduğunu çıkardığın bir asker şoförle konuşuyor, erkekler aşağı insin diye emir veriyor. Muavin otobüsün içine doğru tekrarlıyor. Erkekler aşağıya iniyor, birkaçı homurdanıyor. Ama aslında herkes alışkın görünüyor. Doğrusu daha önce savaş bölgesi olduğu belli olan bir yerde hiç durdurulmamış olsan bile sen de alışkın görünüyorsun. Erkekler otobüsün kenarı boyunca dizliyor.

Karakol, küçük, tek katlı bir yapı, yolun tam kenarında. Karakolun önünde kum çuvallarından küçük bir siper oluşturulmuş. Önünde bir panzer var. İki asker yapının önünde, üç askerde karşıda, yol kenarında. Bir asker kimliklerinizi topluyor. Diğeri otobüsü kontrol ediyor, bir başkası bagaj bölümünü.

Nehir cılız olmasına rağmen kenarında köprüünün ayaklarından başlayarak küçük bir orman görünümü uzanıyor, ince kavaklar, dalları yere kadar inen salkımsöğütler, adam boyunda ince, uzun otlar rüzgârda hafif hafif hışırdıyorlar.

Bindağ'a kadar iki çevirme noktasından daha geçiyorsunuz. Bütün bunlarda bir yandan âdet yerini bulsun diye yapılmış gibi bir hava, bir tekdüzelik var.

Elazığ'da koltuk arkadaşın iniyor. On beş dakika mola veriyor, ardından yeniden yola koyuluyorsunuz. Bir süre nehir kenarı bo-

yunca ilerliyorsunuz. Tunceli sapağında bir küme yolcu daha iniyor. Yola devam ediyorsunuz.

Çıplak, yüksek dağlara, bomboş uzayan çıplak düzlüklere, yanından geçtiğiniz bulanık, çamurlu nehirlerle bakıyorsun.

Bindağ'ın girişinde neden buraya Bindağ dediklerini anlıyorsun. Çevresi irili ufaklı, yüksek dağlarla çevrili. gerçekten binlerceymiş gibi kentin kurulduğu düz ovanın üstüne doğru eğilmişler. Dağların bazılarının zirvesinde kar var.

Karın ağırlık artıyor. Uzun sürmez herhalde, diye düşünüyorsun, birkaç gün içinde bu iş biter. Birkaç gün dayanabilirim. İçten içe ise şunu diyorsun: Kadının ölüsü bir işe yarasın. bu gerçekten bir son olsun. Yaşamımın şimdiye kadar olan bölümünden bana kalan boş, kuru bir kabuktu. Bu kabuk dağılsın. bir yaranın kabuğu gibi dökülüp gitsin, içinde olan neyse ortaya çıksın.

Bindağ'da iniyor, Düzova'ya gidecek minibüsü bekliyorsun. Yarım ya da bir saat sonra diyorlar. Saate bakıyorsun, dokuza geliyor. Yolculuk yirmi saatten fazla sürmüş. Bu kadar yola nasıl dayandığına şaşıyorsun. Sersem gibisin. Biraz yürümenin iyi geleceğini düşünüyorsun. Otogarın dışına çıkıyor –zaten alçak duvarlarla çevrili, beş-altı otobüslük küçük bir alan– caddenin sonuna kadar gidip geri geliyorsun. Üç-dört katlı apartmanlar, sıralı dükkânlar, kahvenin önünde oturup gelip geçene bakan, çoğu yaşlı erkekler. Dağları çıkarırsak, diye düşünüyorsun, aslında Küçükçekmece'den ya da İstanbul'un bir başka kenar semtinden çok farklı görünmüyor. Otogara geri dönüyorsun. Otogarla etrafı satıcı çocuklarla dolu. İçerde bir-iki çocuk ellerinde kum arabalarıyla eşya taşımak için dolaşıyorlar.

Minibüsü soruyorsun, şimdiden bir saat oldu. Dolunca kalkar diyor ötedeki çay ocağında, hasır taburelerin üzerinde oturanlardan kara bıyıklı, iri göbekli biri. Ne zaman dolacağına ilişkin sorunu "Belli olmaz," diye yanıtlıyor, "bir saat de sürebilir, iki saat de." Garın hemen dışında gördüğün taksilerin yanına gidiyorsun. Biri hızlı adımlarla geliyor, şalvarlı, ama üzerinde mor renkli, göze batacak

kadar parlak bir gömlek var. "Nereye?" diye soruyor. Söylüyorsun, tutarı soruyorsun. Anlaşıyorsunuz.

Bir yanı dağ, bir yanı uçurum olan bozuk, dar bir yolda bir buçuk saatlik bir yolculuk yapıyorsunuz. Bir ara bir askeri konvoy geçiyor, kenara geçip geçmelerini bekliyorsunuz. Sürücü dudaklarını kaplayan bıyıkları altından kendi dilinde söyleniyor. Yol boyu konuşuyor. Yolun solunda, aşağıda geniş bir nehir köpürerek, güçlüce akıyor, bazen yolun bayağı yakınına kadar geliyor. Sonunda dümdüz, yeşil bir düzlüğe çıkıyorsunuz. Tabelayı görüyorsun: *Düzova, Nüfus: 3724, Rakım: 1050*. Yolun iki yanında tarlalar, tek tük bahçeli, tek katlı köy evleri beliriyor. Girişte yeşillikler içinde bir kontrol noktasında taksici kendiliğinden duruyor. İnip kulübemsi taş binaya giriyorsunuz. Masanın arkasındaki astsubay geliş nedenini, ne kadar kalacağını soruyor. elinde tuttuğu kimliğine bakıyor, yanındaki askere yaz diyor, o da nüfus bilgilerini, ziyaret nedenini, giriş tarihini, kaç gün kalmayı planladığını bir otel kâtibi gibi deftere kaydediyor. Aslında askerin önünde bir bilgisayar var, ama nedense ona değil, deftere kaydediyor.

Astsubay kimliğini elinde sallayarak "İstanbul'da mezar mı kalmadı?" diye soruyor.

"Doğrusu kalmadı," diye yanıtlıyorsun. Dalga geçip geçmediğini anlamak ister gibi sana bakıyor.

"Anamı mezar bulamadığımızdan," diye devam ediyorsun, "babamın mezarına gömmüştük. Mezarlar bile artık iki katlı, belki üç katlıları bile vardır."

Ne ayaksın der gibi baştan aşağı seni süzüyor. "İyi yere getirmişsin o zaman," diyor sonra hafifçe sırtarak, "burada her yer mezarlık sayılır."

Kimliğini geri veriyor.

Sonunda Düzova'ya varmış oluyorsun.

II

KÜÇÜK, TEK KANATLI pencereden gelen gün ışığı içeriyi dolduruyor. Dışarıda parlak bir gün var. Serçeler çıldırmış gibi ötüyor. Önce uzaktan geliyor, bir sesler çokluğu biçiminde, yaklaştıkça değişerek, kılıktan kılığa bürünerek, en sonunda pencerenin hemen dışındaki bu cıvıl cıvıl ötüşlere dönüşerek. Ne diyorlar, *başlayan gün yepyeni bir gün, başlayan gün yepyeni bir gün*, öyle mi? Belki ışıkla başlamak gerekirdi. sana şimdi bir an sessiz evde. arka odada, yataкта, çocukluğunun öğleden sonralarının düşsel ışığını anımsatan ışıkla, hafif, uçucu, saydam gün ışığıyla.

Aşağıdan gelen ayak seslerini, seslenmeleri işitiyorsun. Bilincin açılıyor, nerede olduğunu çıkarıyorsun: Halanın evindesin. Yatığın yere rağmen –üstünde yün yatak olan tek kişilik demir somyaraht bir uyku çekmişsin. Çok mu geç oldu? Ellerin, yüzün, tüm bedeninin şişmiş.

Giyinip aşağıya iniyorsun. Evin demir kapısı açık. Enişten dışarıdaki sıraya oturmuş, gazete okuyor. Tuvalete gidiyorsun, ardından bahçeye çıkıyorsun. "Günaydın paşam," diyor seni görünce Enişte, "gel gel, gel otur." Söylediğini yapıyorsun, yanına gidip oturuyorsun. Dünden beri nedense sana paşam diye sesleniyor. bu tuhafına gidiyor. Halan mutfaktan çıkıyor. Ağır ağır, iki yana sallanarak yaklaşıyor. Masaya varmadan önce bir an duruyor, sana bakıyor, seni süzüyor. gülümseyerek kafasını sallıyor, soruyor: "Yerin eyi miydi? Rahat uyudun?" "Sağ ol Hala," diye yanıtlıyorsun. "çok rahat uyudum."

Halanı yıllardır, babanın cenazesinden beri görmedin. Zaten gördüğün zamanların sayısı sınırlı, çok az. Dün akşam uzun süre tül-bendinin ucuyla gözyaşlarını silerek sessiz sessiz ağladı. Avuç içle-

riyle yüzünü okşadı. Neden ağladığını sordun. Kendi dilinde *yok, yok, dedi. kötü bir şeyden değil* anlamına gelen bir şeyler mırıldandı. Ona babanı anımsatıyor olmalısın, hem üzüntüden hem sevinçten ağlıyor olmalı.

Fecira Hala altmışlarının başında, kısa boylu, şişman, sessiz bir kadın. Dalgın bir görünüşü var. Enişte –Memed Enişte– ise ondan beş-altı yaş daha büyük, birkaç santim daha uzun, karısının aksine zayıf, saçları, bıyıkları kırışmış, çökmüş görünüyor, ama görünüşünün aksine neşeli. Üstünde bir takım elbise var. Kravat bile takmış.

Bahçe küçük, içinde birkaç meyve ağacı var. Kapının hemen önünde duvara bitişik bir çardak, çardağın altındaysa elle çatıldığı belli tahta bir sırayla tahta bir masa var. Bir köşede küçük bir kümes duruyor. Birkaç tavukla horoz etrafta dolaşüyor. Halan geniş bir tepside kahvaltılıklarla çıkageliyor, tereyağıyla karıştırılmış çökelek, bal, siyah zeytin, tandır ekmeği, büyük cam bardakta çay, masanın üzerine diziyor.

"Siz?" diye soruyorsun.

"Çok oldu," diyor Memed Enişte, "biz alışmışız, gün sökünce uyanırız." İnce, titrek bir sesi var, "Sen doya doya ye paşam."

Yemeğe başlıyorsun, halan yanına geliyor, çardağın ucuna ilişiyor, yemek yerken seni izliyor, çayın bitince zahmet etme demeye kalmadan çayını doldurup getiriyor. Daha fazla yiyemiyorsun. "Biraz daha ye," diye ısrar ediyorlar, "o yüzden böyle zayıfsın." "Yok, doydu." Halan sofrayı kaldırmaya yardım etmene izin vermiyor.

Masanın üstünde sineklerle karıncalar dolaşıyor. Bir serçe masanın uzaktaki ucuna konuyor. boynunu dikleştirip hızlı hızlı etrafa bakıyor, bir kırıntıyı gagalayıp uçuyor.

Memed Enişte cenazenin ne zaman geleceğini soruyor, "Öğlen burada olması lazım," diye yanıtlıyorsun.

"İyi," diyor. "iyi. Akşama götürür, gömeriz o zaman. Ben buradaki işleri hallettim. Bir-iki gün içinde mezarını da yaparız."

Dün de bugün de pek konuşacak bir şeyiniz olmadığından araya çoğu zaman uzun sessizlikler giriyor. Sana bakıp gülümsüyorlar, sessizliklerin arasında "Ee?" diye soruyorlar, kafalarını ağır ağır sallıyorlar. Bir yandan seni fazla rahatsız etmemeye çalışıyorlar. Ger-

çek bir misafir gibi hissediyorsun: Burada olduğun sürece her şey senin için, evin asıl sahibi sensin. Dün akşamın çoğunu televizyon izleyerek geçirdiniz. Akşam yemeği vaktinde halanın kızıyla kocası geldi, altı yaşında olduğunu öğrendiğin küçük kızlarıyla beraber. Birlikte yemek yediniz, televizyon izlediniz, on olmadan gittiler. Halanla Memed Enişte erkenden yatınca, sen de erkenden yatağa girdin. Uykunun gelmesi seni şaşırttı, hemen uyudun. Bir ara gece uyandın, ortalıkta çit yoktu, hayvan sesi bile, yalnızca bir ıslığa ya da üflemeye benzer belli belirsiz bir ses vardı, belki rüzgâr, sonra yeniden uykuya daldın.

"Ne yapalım, çihalım mı?" diye soruyor Memed Enişte.

"Nereye?"

"Kahveye gidelim, bir milleti gör, millet seni görsün."

Milleti görmek? Buraya gelirken tüm bu insanlarla ne yapacağını, nasıl konuşacağını hiç düşünmemiştin. Kafanda kurduğun biçimiyle buraya kadar geliyor, babaanneyi gömüyor, sonra geri dönüyordun. Geri kalan her şey belirsizdi, gölgelerden oluşuyordu. Ama bunlar gölge değil, gerçek insanlar. Aklını kurcalamaya başlıyor, tüm bu kalabalıkla ne yapacaksın, zamanını nasıl geçireceksin? Bunları hiç düşünmemiştin.

Çıkmadan Memed Enişte'yle Hala konuşuyorlar. Cenaze için bir yemek vermek gerekiyor, onu tartışıyorlar, âdete göre üçüncü günü cenaze sahibinin yemek dağıtması gerekiyormuş. Sen biraz geciktin, ama buna rağmen demek yine de yapmak gerekiyor. Bu durumda burada olacak, nasıl yapacaklarını kararlaştırıyorlar.

Çıkarken Fecira Hala bahçe kapısına kadar geliyor, sizi uğurluyor. "Xatır bı tu," diyor Memed Enişte, selam verir gibi elini hafifçe kaldırıyor, "Xêrweşiyi so, bi," diye yanıtıyor Hala, sana karşılık olsun diye de "He, görüşürüz oğlum," diyor, siz yola çıkarken kapının dışına kadar geliyor. Dar, patikamsı yoldan inerken arkada bir süre daha dikilen, gerinizden bakan varlığını hissediyorsun.

Mahalle, aralarında üç-beş metre boşluklar bulunan tek ya da iki katlı bahçeli evlerle çok hafif bir eğim üzerinde kurulmuş. Düzo-va böyle dağınık beş-altı mahalleden oluşuyor. Etraf ağaçlık, bahçelerin derme çatma çitlerinden meyve ağaçları dışarıya doğru sarkı-

yor –toprakta ezilmiş incirler, dutlar var, elmalar olgunlaşmış, sarı, kırmızı, iri parlıyorlar– çevredeyse bahçeler, küçük bostanlar, yeni ekilmiş buğday tarlaları uzanıyor. İlçeye kadar ana yolun yanı boyunca uzanan nehir yerleşim yerinin kenarından geçiyor, sonra kıvrılıp uzaklaşarak ovanın ortasından yoluna devam ediyor. Nehir kenarları gür bir yeşillikle kaplı.

Ama geri kalan her yer çorak, hele ovanın bitimine doğru her yer bütünüyle çoraklaşıyor, ovayı saran alçak, kıraç tepeler, onların arkasından art arda yükselen, zirveleri karlarla kaplı dağlar da çıplak. Tepelerin yalnızca bir kısmında yer yer ağaçlık bölgeler var.

Ötede bir tepenin eteğinde çevresi duvarlar, dikenli tellerle çevrili geniş bir yapı var. Bir yol bir-iki yerde hafifçe kıvrılarak oraya doğru gidiyor.

"Şurası askeriye herhalde, öyle mi?" diye soruyorsun.

Memed Enişte gösterdiğin yere bakıyor, sonra yeniden önüne dönüyor, "He, karakol," diye yanıtlıyor.

On dakikalık bir yürüyüşten sonra ana caddeye iniyorsunuz. Yan yana dükkânlar sıralanmış, market, kasap, tekeli bayii, berber, giysi satan bir dükkân, bir internet kafe... Geçen birkaç kişiyle selamlaşıyorsunuz. Birkaç çocuk bir dükkânın önünde toplanmış, tartışıyor gibi gürültüyle konuşuyor. Üç genç kız, herhalde on beş-on altı yaşlarında, kot pantolonları, parlak etekleri, kısa kollu, dar bluzlarıyla kol kola geçiyorlar. Geçerken seni süzüyorlar, sen de onları. Gözlerini kırpmadan dikkatle sana bakıyorlar, gözlerinin içleri parlıyor. Tam yanından geçerken kıkırdayarak gülüyorlar. Memed Enişte'nin hoşuna gidiyor bu, "Ne gülüyorsunuz zilliler," diye sesleniyor arkalarından.

Yolun öteki ucuna doğru yürüyorsunuz. Zaten çok kısa, en fazla elli metrelik bir cadde, kahveye geliyorsunuz. Kahvenin önündeki eski model arabaların içinden plakası yurtdışından geldiği anlaşılan pahalı bir araba, bir cip göze çarpıyor. Memed Enişte cipe bakarak "Oo bizim Şükrü de buradaymış," diyor. Etrafta bir polis arabasıyla bir-iki taksi dışında başka araç yok. Yolun az ilerisinde bir panzer duruyor.

Kahvenin yarı açık tahta kapısından geçip bahçesine giriyorsu-

nuz. Merhaba deyip bir masaya doğru yaklaşıyorsunuz. Masada üç kişi var. Üçü de kırılmış saçlarıyla benzer yaşlarda, elli ile altmış arasında "Merhaba, hoş gelmişsiniz." diyorlar. Oturuyorsunuz. Oturmadan önce hepsiyle el sıkışıyorsunuz. Soruyorlar: "Bu arkadaş kimdir, kimlerdendir?"

Bir tanesi, iyi giyimiyle zaten farklı görünen. iri yarı, sinekkaydı tıraşlı olanı, cipin sahibi, Almanya'dan gelmiş. Bütün sandalyeyi, hatta masayı kaplıyor, ama bu sadece iri oluşundan değil, havasından, gürültülü konuşmasından da kaynaklanıyor. Elli altı yaşındaymış, emekli olmuş, buraya dönüp yerleşmeye karar vermiş. Şimdi burada kendisine bir ev yaptırmış. Elbette uzaktan bir akraba. Babanı çok iyi tanıdığını söylüyor, nasıl iyi, değerli bir insan olduğundan bahsediyor, çocuk olduğun zamandan söz ediyor, "Sen o zaman şu kadar bir şeydin," diyor. Diğer ikisi kasketlerini geriye atmış, çubuklu sigaraları, şimdiden buruşmuş, çökük yanaklarıyla alçak sesle, mırılıyorlarmış gibi konuşuyor. Aslında şimdiye kadar, bu Almanya'dan gelenin konuşması dışında, gürültü diyebileceğin bir şeyi burada hiç işitmedin. Her şey bir sessizlikle yavaşlık içinde olup bitiyor.

Masadakiler doğal olarak kendi dillerinde konuşuyorlar, ama sana bakıp pek anlamadığın akıllarına gelince Türkçeye dönüyorlar, tabii birazdan yeniden kendi dillerine. Diğer masalarda ikili üçlü kümeler var, kimi kâğıt oynuyor, kimi domino. Ara ara birileri geliyor. Her gelenle tokalaşıyor, karşılıklı hal hatır soruyorsunuz. Genellikle dinliyorsun, biri soru sorduğunda yanıt veriyorsun. Bir ara kan başına hücum etmiş gibi hissediyorsun, şakakların zonkluyor, gözlerin kapanıyor. Gördüğün şeyler olağan yakınlıkları içindeler ama aynı zamanda içbükey bir yüzeye düşen görüntüler gibi senden uzaklaşıyor. Sanki havada insanların ya da nesnelere arasını daha açan, boşluklarını genişleten, uzaklıklarını arttıran bir şey varmış gibi. Herhalde, diyorsun, hava çarptı.

Sorulara yanıt vermeye, konuşmalara katılmaya, gülümsemeye çalışırken için için rahatsız oluyorsun. Bunlar aslında gelmelerini, gelip kapını çalmalarını istemediğin insanlar, hatta kapını çalmalarından korktuğun insanlar. Korkmak mı? Evet, tıpkı yakalanmaktan

korkan birisi gibi korkmak. Canını asıl sıkansa onların kapılarının sana sonuna kadar açık olduğunu görmem.

Kendi kendine buraya kendi isteğimle gelmedim ki, diyorsun, ama bunun doğru olmadığını biliyorsun. Buraya gelmeyi sen istedin, ya da en azından senin bir parçan ya da sendeki bir şey istedi.

Kahvede iki saatten fazla oturuyorsunuz, sonra "Çıkalım," diyor Memed Enişte, "çıkalım, etrafı gör, sonra benim damadın dükkânına uğrayalım."

Çıkıyorsunuz. Hafif bir rüzgâr esiyor. Rüzgâr iyi geliyor, şakaklarının zonklaması geçiyor, ama ateşin varmış gibi hissediyorsun. Birkaç kişiyle yeniden selamlaşıyorsunuz. bir dükkânın önünde oturan biri sesleniyor, bir şeyler diyor. Burada yapılacakların bu kadar olduğunu çıkarman zor değil: kahvede oturmak, çene çalmak, bu yolda ileri geri yürümek, birine uğramak...

Cadde üzerinden tam teçhizatlı, çelik zırhları, başlarında kaskları, ellerinde yarı otomatik silahlarıyla birkaç polis geçiyor. Geçerken ikinizi de baştan aşağıya süzüyorlar. Bakışları donuk, dik, düşmanca. Bir tanesi ağzını iyice aça aça sakız çiğniyor. Memed Enişte'ye dönüyorsun, başı eğik, yere bakıyor, başka şeyler düşünüyor-muş gibi bir hali var.

Damadın dükkânı arka caddedeki bir hırdavat dükkânı. Sizi ayağa kalkarak karşılıyor. Bir taburenin üstünde oturan biri daha var, bir müşteri. İki kişiyle de tokalaşıyorsun. Karşılıklı hal hatır soruyorsunuz. Damat –Zeynel– çok uzun boylu, iri yarı, kocaman bir kafası olan kırk yaşlarında bir adam. Beş-altı metrekarelik dükkânı neredeyse kaplıyor. Hareketli, neşeli bir tip, yüksek sesle konuşuyor, espriler yapıyor.

Dün akşam geldiklerinde İstanbul günlerinden söz etmişti, bir sürü iş yapmış, inşaatlarda çalışmış, kahvecilik yapmış, pazarda kot satmış. Aslında lise mezunu, memur olmak istemiş, sınavlara birkaç kez girmiş ama kazanamamış. Buraya dönünce bu dükkânı açmış. Aynı zamanda boyacılık, sıvacılık gibi işler yapıyor.

"Ee, nasıl buldun burayı?" diye soruyor, sana biraz turist muamelesi yapıyor.

"Güzel," diyorsun.

Meşhur olan bir mesire yerinden söz ediyor. "Suyu," diyor. "yaz kış buz gibidir." Müşteri araya giriyor: "Elini sokamazsın, öyle soğuk. Karpuzu koy, iki dakikada çatlar, rakıyı koy, anında buz olur."

Halanla kocasının yedi çocukları olmuş, dört erkek üç kız. En büyüğü, ilk doğan bir hastalıktan on beşine gelmeden ölmüş. Büyütülmüş, sarı çerçeve içinde bir baş fotoğrafıyla köyde derenin kenarında çekilmiş soluk bir polaroid fotoğrafı senin yattığın odanın, yatağın karşısındaki sarı duvarında asılı. Diğer kardeşler birkaç kente dağılmış, bunların içinde Almanya ile Avusturya'nın kentleri de var. Burada tek kalan ortanca kızlarından Fidan (aslında sen kolayına geldiği için öyle diyorsun, onlarsa *Fidane* ya da *Fide* diyorlar). Zeynel onun kocası, aynı zamanda uzaktan bir akrabası, bilmem neyin nesi. Zeynel ile Fidan'ın iki çocuğu var. Dün gördüğün küçük kız çocuğu, Çiçek'le, gelmeyen on altısında bir erkek çocuğu, Ziya.

Müşteri gidiyor. Zeynel yeni çay söylüyor. "Burada," diye anlatıyor, "aslında yapacak pek bir iş yoktur. Öyle köylük işleri zaten kalmadı, ne davar var, ne tarla. Biraz bostanlıkla buğday tarlası vardır. O da yalnız kişinin kendisine yetecek kadardır. Zaten fazlası göze batar. Her şey bellidir burada, yiyecek miktarları da. İş olmayınca ne yaparsın, oturur çene yaparsın. Millet de öyle yapar, oturur, bütün gün çene çalar, böyle aşağı yukarı dolaşır durur."

Zeynel'de buraya karşı bir küçümseme hissediyorsun. Ya da senin karşında öyle konuşuyor, tam olarak buraya, bu köylük yere, taşraya ait olmadığını belirtmek istiyor.

"İnsan insan içindir," diyor Memed Enişte, "bir çift laf edeceksin, konuşacaksın ki muhabbet, dostluk tazelensin." Ama belki küçümseme olarak sezdiğin Memed Enişte'yle Zeynel arasında bir çekişmedir. "Eskiden çok güzeldi buralar," diye sürdürüyor Memed Enişte, "eskisi gibi değil tabii, ama hâlâ güzeldir. Şimdi herkes şehirde yaşamak istiyor. Ama sen söyle paşam, sen şehirden geliyorsun, şehirde buranın havası, suyu, güzelliği var mı, bulunur mu?"

Yanıt yerine gülümseyip kafanı sallıyorsun. Az sonra genç bir erkek çocuğu dükkâna giriyor, zayıf, ince, sert yüz hatlarına sahip, kaşları çatık, esmer, hatta kara bir çocuk. Zeynel'in oğlu, Ziya, tokalaşıyorsunuz. Bir-iki soru soruyorsun, kısa kısa yanıt veriyor. Lise

ikiye geçtiğini söylüyor, "Dersler iyi," diye kestiriyor. Biraz geride bir köşeye geçiyor, ayakta dikiliyor, size bakıyor. Dik bakışlarını yüzünde hissediyorsun.

Bir ara cenazeyi getiren şoförü arıyorsun. Tunceli'yi geçtiğini söylüyor. "Herhalde," diyor, "bir-iki saat içinde orada olurum." Başka şeyler de söylüyor, konuşkan bir adam, ama cızırtılar içinde ne dediğini anlamıyorsun. Cep telefonları pek iyi çalışmıyor.

Cenaze arabası üçte geliyor. Kahvenin önüne park ediyor. Adamı karşılıyorsunuz. Şoför, Memed Enişte, sen bir lokantaya giriyorsunuz. Dört-beş masalı küçük, sineklerin uçuşup durduğu bir yer. Şoföre yemek ısmarlıyorsun. Önce çorba istiyor –ışkembe– sonra bir et yemeği –haşlama– yanına pilav. içecek içinse büyük bir bardakta ayran. Sen bir mercimek çorbası söylüyorsun. Aslında aç değilsin, zaten bağırsaklarının durumu iyi değil, ama adamı yalnız bırakmamak gerekir diye düşünüyorsun. Memed Enişte ise bir şey yemiyor, kendine yalnızca soğuk bir ayran söylüyor. Şoför iştahlı, ağzını iyice doldura doldura yiyor, "Et belli çok taze." diyor, "nefis."

Yemekten sonra çaylarınızı içerken aldığı yolu anlatıyor: "Yol iyi geçti, çok şükür kazasız belasız geldik." Memed Enişte'nin sorusu üzerine, "Ben Gümüşhaneliyim," diye sürdürüyor, "buraları pek bilmem. Malatya'yı bilirim, Kars'ı bilirim. Askerliğimi Kars'ta yaptım."

Şoför yorgun görünüyor. Buraya varması sanki haftalar sürmüş, sakalları uzamış, yüzü yanmış, dudakları çatlamış, üstünde başında, halinde bir perişanlık var.

Havadan sudan konuşuyorsunuz. Şoför bir ara "Türkü, Kürdü, Lazı, Gürcüsü, Çerkezi, Abazası, ne biliyim, Alevisi Sünnisi hepsi kardeş değil mi?" diyor, "hepimiz kardeş değil miyiz?"

Belki söylediklerini başka bir yerde söyleseydi farklı olurdu ama burada söyledikleri kendisine bile inandırıcı gelmiyor. Cümlenin sonuna gelmeden sesi zaten zayıflıyor, sonra susuyor.

Çaylarınızı içerken nasıl yapacağınızı tartışıyorsunuz. Şoför yolun bozukluğundan bahsedip köye kadar gitmek istemiyor, arabanın elektronik aksamını ileri sürüyor. Israr etmiyorsun.

Memed Enişte, "Bu gece misafirimiz ol," diye teklif ediyor, "yor-

gunsundur." Ama öteki kabul etmiyor, "Hemen yola çıkarsam," diye yanıtıyor, "karanlık basmadan epey bir yol almış olurum." Sanki bir an önce buradan çekip gitmek isteyen bir hali var.

Ücretin geri kalanını veriyorsun. Minibüsün arka kapısını açarken, biz yıkamasını yaptık, kefene sardık diye açıklıyor. Ama zaten anlaşmanız öyleydi. Bir şey demiyor, söylediklerine kafa sallıyorsun.

Bu işler için ayrılmış, geniş tek bir salondan oluşmuş tek katlı bir yapıdaki küçük törenden sonra babaanneyi beş kapılı bir taksinin arkasına yerleştiriyorsunuz. Zaten küçücük bir beden, kazmayla küreklere de yanına koyuyorsunuz. Minibüsten indirirken baktın. Kefeni aralıyorsun, donuk, ifadesiz, rengi gitmiş ölü yüze bakıyorsun. Gözleri tam kapanmamış. Dudakları somurttuğu zaman yaptığı gibi aşağıya doğru kıvrık. Çenesi bağlı. Ne zaman bağladılar? Gerisin geri hemen kapatıyorsun. İnsan değil artık bu, diye düşünüyorsun, bir şey bile değil. Ölüleri niçin hemen gömmek gerektiğini anlıyorsun.

Sen, Memed Enişte, Zeynel, Zeynel'in oğlu Ziya hep birlikte yola çıkıyorsunuz. Kırk dakikalık bozuk bir yolu alıyorsunuz. Yolun çoğu kısmı iki dağ arasından geçiyor. Bazı yerlerde iyice dikleşerek dümdüz bir duvara dönüşen parlak yarların, çizgi çizgi, gri yamaçların, derin koyakların, irili ufaklı çıplak vadilerin yanı sıra devam ediyor.

O kadar çok sarsılıyorsunuz ki cesedi düşünüyorsun, sanki en çok o rahatsız olacakmış, rahatsız olmasından korkuyormuşsun gibi.

Nihayet bir yamaç boyunca yayılmış olan köye geliyorsunuz. daha doğrusu köyden ne kalmışsa oraya, bir harabeye: çökmüş, yıkılmış evler, içinde otların diz boyu büyüdüğü, yarı toprağın içine gömülmüş kerpiç, taş, tuğla, kalas yığınları. Hepiniz sessizce, hiç konuşmadan bu harabeye, yıkım manzarasına bakıyorsunuz. Memed Enişte sesli sesli iç çekene kadar kimse kımıldamıyor.

Mezarlığa doğru yürüyorsunuz. Mezarlık diz boyu otlarla kaplı. Taşlar otların altına kaybolmuş. Siz gelince cırcır böceklerinin

sesi kesiliyor. Sonra kesik kesik yeniden başlıyor. Dedenin mezarını buluyorsunuz. Babanın yaptırdığı mermerin ortasından ince bir çatlak geçiyor. Taş hafifçe yana yatmış. Yanındaki yer boş. Kazmaya başlıyorsunuz. Önce damat kazıyor. Sonra sen alıyorsun, en sonunda genç çocuk. Siz kazarken Memed Enişte mezarlıktaki otları kesiyor, mezarlığı temizlemeye çalışıyor. Bir taraftan, otlar mezarları hep kapamış, diye söylenip duruyor, amcasının mezarı içeri göçmüş, şunun taşı kırılmış, bir ötekindeki işaret taşı silinmiş gitmiş.

Kazarken tuhaf, diye düşünüyorsun, bir evin temelini atmak ya da ağaç dikmek için yapılan eylemin aynı zamanda ölenler için de yapılması böyle? Ama bu düşünce buraya pek uygun düşmüyor. Burada evler, ya da evlerden kalmış olanlar yavaş yavaş toprakla kapanıyor, toprağın içine gömülüyor.

Kazma işini bitiriyorsunuz. Yeterince derin, geniş. Babaanneyi içine koyuyorsunuz. Ardından toprağı hızlı hızlı kapatıyorsunuz. Toprağın üstünü düzeliyorsunuz. Memed Enişte getirdiği suyu toprağa döküyor, dua okur gibi bir şeyler mırıldanıyor. Mezarın başında bir süre öylece dikiliyorsunuz. Bu kadar, diye düşünüyorsun, ben payıma düşeni yaptım, nihayet bitti.

Bir rüzgâr esiyor, otlar hışırdıyor. Daha yeni taşlar eskilerinin arasında parlıyor, güneş ışığını yansıtıyor.

Bitti mi? Öyle ya da böyle, babaanne öldüğüne göre şimdi bir açıdan senin için yeni bir dönem başladı sayılır. Yakın akrabalarından kendini bağılı hissedebileceğin kimse kalmadı (ağabeyin var elbette, ama o farklı). Babanla annen çoktan öldü. Çoğu zaman iyi ki öyle oldu diyorsun, erkenden öldüler de ne hale geldiğimi görmediler. Zaten biz hiçbir şey halledemiyoruz, yalnızca zaman –ötekini ortadan kaidirarak– bizim yerimize halledivermiş gibi oluyor.

İstanbul'a döndüğünde bütünüyle yalnız olacaksın. Bir kadın seni bekliyor olacak (bekliyor mu? Evet, bekliyor). İstersen evi bile satar, başka bir yerde bu kadınla yeni bir hayata başlarsın.

Ama bitmiş bir şey yok. Neyse o, elinden kaçıp gidiyor, ele gelmezliğine rağmen ağır, güçlü, kaba bir el gibi seni su altında tutuyor.

Babaannenin yüzü daha birkaç saat önce bakmış olmana rağmen gözünün önünden çoktan uzaklaşmış, silinmiş. Belki daha o

ölüm yatağında silindi. Şu anda aklında hiçbir şey yok. Yalnızca yüzünün kırıxıklıklarını anımsıyorsun. Daha doğrusu yüzüne ait olması gerektiğini düşündüğün kırıxıklıkları anımsıyorsun. Bir de küçüklen, kendi üstüne kat kat kapanan bir şey gibi ufalanıp solan bir bedeni anımsıyorsun.

Ağustos böceklerinin sesi kesiliyor. Bir süre serin bir rüzgârın titreştirdiği sessizlik egemen oluyor. Birkaç iri kuş yukarda, boş, açık mavi gökte dolanıyor. Kulağının yakınlarında birkaç sinek vızıldıyor. Bir kuş kesik kesik ötüyor. Otların içinden beyaz bir gövdenin kıvrılarak geçtiğini görüyorsun: bir yılan.

Hava açık, bulutsuz, güneş parlak. Ama rüzgâr insanı üsütüyor. Aşağı köye doğru yürüyorsunuz. Ağustos böceklerinin otların dalgalanışı gibi hareket eden cırlayışı yeniden başlıyor. Şoför aşağıda arabanın içinde sizi bekliyor. Bir süre daha köyün içinde dolanıyorsunuz. Pencereli bir duvar yarı yıkıntı halde yükseliyor, bir evin içinden bir ağaç büyümüş. Her yerden yabancı otlar, bitkiler fıskırmış.

"Bizim ev buydu," diyor Memed Enişte, taşlarla kaplı bir tümsek yığınının gösteriyor, öteyi işaret ediyor "ha bak, şurası da sizin babangillerin eviydi." Bir başka tümsek yığını.

Zeynel, *ziyaret* dedikleri yerden bahsediyor, oraya doğru gidiyorsunuz. Ermiş bir kişinin türbesi. Orası da harabe halinde, yalnız tek bir duvar ayakta kalmış. Duvarın önünde yanmış, erimiş mumlar var. Memed Enişte'yle Zeynel ceplerinden bir mum çıkarıp yakıyorlar. Dua ediyor, sonra duvarı öpüyorlar. Onlar ibadet ederken Ziya'yla siz ikiniz geride duruyorsunuz. Bir ara göz göze geliyorsunuz. Ziya dudaklarını kıvrımış, yüzünde alaycı bir gülümseme var.

Eve vardığınızda saat yediye geliyor. Halanla halanın kızı –Fidan– yemek hazırlamışlar. Ev yavaş yavaş doluyor. Gelenler başsağlığı diliyor. Ama çok kalmıyorlar. Getirdikleri kutu şekeri, paket çayı ya da küçük bir torba bulguru bırakıyorlar. Bazıları para bırakıyor, çok az bir para elbette. Âdet bu. Her şey bir sessizlik içinde oluyor, konuşmalar da öyle, sessiz, çekingen bir uğultu gece boyu dönüp duruyor. Ama bu sessizliğin, bu çekingenliğin ölüyle ilgisi yok. Özellikle gece çökünce insanlar iyice bir sessizleşiyor.

Fecira Hala'yla Fidan gelenlere yemek ikram ediyorlar, birkaç kadınla birlikte neredeyse bütün gece çalışıyorlar, mutfakla oda arasında mekik dokuyorlar. Hala çiçekli bir şalvar giymiş –daha yeni görüldüğüne göre belli ki bu gibi özel günler için– kenarları oyali beyaz tülbentten beyaz saçları görünüyor. Sülalenin anımsadığın öteki kadınları gibi yumuşak, sessiz, ağırbaşlı bir kadın. Kızı Fidan ise daha uzun boylu, güçlü, iri, sağlam bir kadın. Bir yazmayla gece için başını hafifçe örtmüş, geriye kaykılmış yazmadan görünen gür saçlarının önleri beyazlamaya başlamış. O da tüm bu güçlü, biraz sert görünüşüne karşın yumuşak bir kadın. Çok güzel, siyah gözleri var. Hemen fark ediliyor. Genç bir kızken, sen henüz küçükken, sizde olduğu bir zaman vardı. O zamanki güzelliği aklında kalmış, şimdi görünce o zamandan bir sahneyi net biçimde anımsıyorsun, aklında kalmış olması seni şaşırtıyor. Sen böyle onu süzerken bakışlarını yakalıyor, sana gülümsüyor. Bir zamanların kendi güzelliğini kimbilir belki tam şimdi sende seziyor, ya da bu güzellik senin aracılığınla ona geri dönüyor, bir an yeniden yanaklarına gençliğin altın kızarıklığı konuyor, parıldıyor.

Aslında kadınların çoğu yumuşak huyluydu, şefkatliydi, yakınlardı, yakınsalar bile sessizce yakınırlardı. Gerçekten hepsi böyle miydi. yoksa senin aklında kalanlar mı bunlardı? Babaanne öyle değildi. (Neden değildi?) Erkekler genel olarak kadınların tersine sert, kibirli, dediğim dedik, sinirliydi. Bir yargıda bulduklarında onu değiştirmek artık asla olanaklı olmazdı.

Şimdi karşında oturan erkeklere bakıyorsun. Altmış yaşlarında iki erkekle daha genç, kırklarında bir erkek. Biri otuzlarında, diğerininse bıyıkları yeni yeni terlemeye başlamış iki erkek daha var. Hepsisi –artık ne köy ne de köylük işler kalmasa da– gerçek bir köylü gibi sağlam yapılı, koltukta ya da sandalyede oturuşlarında imrenilesi, fazladan bir ağırlık, oturaklılık var.

Belki ben de kibirlilik, bencillik yönünden bu erkeklere benzedim, diye düşünüyorsun, onlar gibi her şeye karşı küçümseyici bir tavır takındım, değer vermez gibi yaptım, daha doğrusu onlara benzememeyi beceremedim.

Ona kadar böyle sürüyor. Konuşmalar sessizlik içinde oradan

oraya atlayarak sürüyor. "Ne gençler öldü." diyor yaşlı bir kadın, kalın baş sarmasının çerçevelediği yüzü küçücük, kırış kırış, "ne gençler gitti, bizim bu kadar yaşamamız günah." İner gibi iç çekiyor. gövdesini ileri geri sallıyor. Biri, yaşlı bir erkek "Öyle deme," diyor. "öyle deme, Allah büyüktür, Allah'ın işine biz akıl sır erdiremeyiz." Ama bu sözler bir inilti gibi uzayan sessizliği daha da uzatıyor.

Bir ara tülbentini derin, belirgin çizgilerin kapladığı yüzüne sıkı sıkıya dolamış bir kadın yanına kadar geliyor, "Başın sağ olsun," diyor, "yeni habarım oldu, yoksa mutlah cenazeye gelirdim." Karşında ayakta duruyor, gülümsüyor. ellerini karnının üstünde birleştirmiş. Sen de ayağa kalkıyorsun. Uzun boylu bir kadın, öne doğru hafifçe kambur duruyor. Sana bir duygudaşlıkla, bir kardeş, bir abla gibi yaklaşıyor. Gülümsüyor. "Suse." diye anlatıyor –*Suse?* Bunu duymak bir an sana tuhaf geliyor, asıl adı bu, ya da adının asıl söylenişi– "bizim analığımızdı, benle abemin, bize o bahtı, bizi böyüttü. Biz onun hakkını heç ödeyemeyiz, ne bu dünyada ne öteki dünyada." Gözleri yaşarıyor. "Çoh istedim gelip görmek, bir elini öpmek, ama olmadı, demek nasip değilmiş."

Kadınla karşılaşmak seni şaşırtıyor. Bütünüyle unuttuğun bir şey, babaannenin eski kocası, İstanbul'a gelmeden önceki kocası, onu bırakıp giden kocası. Şimdi lafının bir-iki kez geçtiğini hayal meyal anımsıyorsun, ama adamın çocuklarından birinin –aslında belki herhangi birinin– gelip babaanneyi anması, onun için gözyaşı dökmesi karşısında afallıyorsun. Kadının kocası da geliyor, başsağlığı diliyor. Yakınında bir yere oturuyorlar. İkisi de ellilerinde olmalı. Bunca yıl sonra, artık kendisi bile yaşlanmaya başlamış birinin babaanneye karşı hâlâ böyle minnet duyması, unutmaması ne tuhaf. İçinde bir kardeşe duyulabilecek bir duygunun kadına karşı uyanması seni daha da şaşırtıyor. Sanki hiç bilmediğin ablan yıllar sonra karşına çıktı. Çok kalmıyorlar, ama gidene kadar kadınla ara sıra bakışıyor, birbirinizi süzüyorsunuz. Sana her baktığında gülümsüyor ya da dertli dertli başını sallıyor. Kısa kısa konuşuyorsunuz, babasını –eski kocayı– soruyorsun, "Rahmetli olalı çoh oldu," diye yanıt veriyor, "Allah mezarında rahatlık versin ama yaşarken ne bize ne başkasına, heç kimseye hayrı dohunmadı."

Bir başkası ise babaannenin ağabeyinden söz ediyor. Babaannenin buraya yakın köylerden birinde meğer bir ağabeyi varmış, bunu hiç bilmiyordun. Soruyorsun. Sen telefon ettiğinde bir haber iletilmişler. Ama öyle görünüyor ki aldırılmamış. Yıllardır zaten küslermiş. Aklından, eğer ağabeyi de babaanne kadar inatçıysa bu hiç şaşkırtıcı değil, diye geçiyor.

Suse, diye mırıldanıyorsun, senin için Suse hep yaşlı bir kadın, babaanneydi. Buradaki yaşamı nasıldı, nasıl bir çocuktun, bunlar bir kez bile aklına gelmedi. Bir kız çocuğunu, bir genç kıızı gözünde canlandırmaya çalışıyorsun. Ama beceremiyorsun.

Gecenin sonunda hiçbir şey algılayamaz hale geliyorsun. Yalnızca kalabalıktan bir an ileriye doğru çıkan parçaları görüyorsun: yan yana duran, birbirine bitişik zayıf dizler, kucaktaki sert, iri, yarı derili eller, eskimiş, rengi kaçmış kıyafetlerin delikleri ya da yamaları, anlamını çözemediğin tuhaf bir bakış, ya da genç bir kızın uzun, zarif bedenini hafifçe, gizlice gerişi, inliyormuş gibi konuşan yaşlı bir kadının ince sesi ya da ağır ağır kalkıp kapıya yönelen bir çift gövde. Bilincin iyice uyuşuyor. Başka bir şey söyleyemediğin ya da anlayamadığından başını sallayıp duruyor, böyle yaptığın için aptal gibi hissediyorsun.

Bir kez daha bir zamanlar böyle bir kalabalık içinde nasıl büyümüş olduğuna şaşırıyorsun. Başının içi uğuldamaya başlıyor. Özellikle son haftaların o yavaşlığından, günlerin ağır ağır, sessizce akışından sonra bütün bu hareket çok fazla geliyor. Peki ama, diye düşünüyorsun, gerçekte beni bu insanlardan uzaklaştıran neydi? Çocukluğunun kalabalığını anımsıyorsun yeniden, odaya kaçışını, hoş geldiniz demek zorunda kalmanın, tek tek el öpmenin, sorulara yanıt vermenin nasıl işkence olduğunu. Peki ama gerçekten neden öyleydi? Neden bu kadar rahatsız oluyordun? Şimdi açık bir neden bulamıyorsun.

Sonunda gece bitiyor, ona doğru son kalan ziyaretçiler de gidiyor. Halanla Fidan ortalığı topluyor, bulaşığı yıkıyor. "Geç oldu," diyor halan Fidan'la çocuklara, "burada kalın."

Yukarıdaki odada senle genç çocuk kalıyorsunuz. Ziya'ya bir

yer yatağı seriliyor. Herkes yatıyor, siz de. Sen somyada, Ziya iki adım ötede, yerde, odanın ortasında. Ne uzun bir gündü, diye düşünüyorsun, şimdi, en azından burada yalnız olmak isterdin.

Aşağıdan bir tek halanın mırıltıları geliyor, az sonra kesiliyor. Herkes hemen uykuya dalmış gibi.

"İyi geceler," diyorsun çocuğa.

"Sana da iyi geceler," diyor. Sesi sert, boğuk çıkıyor. Sert bir çocuk, huzursuz bir çocuk.

Konuşma bitiyor, gecenin sessizliği beliriyor. Pencereden gecenin ışığı içeriye vuruyor, içinde mavi dumanların hafif hafif dalgalandığı, uçucu, düşsel süt beyazı bir ışık. Yatakta bir-iki kere dönüyorsun, ama ötekinin, çocuğun varlığı uykuya dalmana engel oluyor. Çaktırmadan çocuğa bakıyorsun, o da uyumuyor, ellerini başını altında kenetlemiş düşünüyor, loş ışıkta uzun, upuzun kirpiklerinin oynadığını görüyorsun. Ne düşündüğünü merak ediyorsun, böyle derin derin ne düşünüyor?

Sırtını duvara dönüyor, gözlerini kapıyorsun. O tuhaf sessizliği yeniden duyuyorsun. Hiç ses yok, sanki tüm sesler emilip yutulmuş.

ASLINDA buradaki işin bitti. Ama seni bırakmıyorlar, biraz daha kal diye ısrar ediyorlar, işine geliyor, hemen dönmek için bir nedenin yok, kalıyorsun.

İki gün sonra Memed Enişte'yle birlikte mezar taşı yaptırmak için il merkezine gidiyorsunuz. Mermerci dükkânları kentin biraz dışında, büyük, geniş mezarlığın karşısında. Bu kadar küçük bir yerin böyle büyük bir mezarlığı olması seni şaşırtıyor. Dükkânın kapısının önünde irili ufaklı taşlar dizili. Arkada, dipte biri aletle çalışıyor, bir taşın kenarlarını tıraşlıyor, mermer tozları havada bir süre dolanıyor, sonra yere, öteki tozların arasına düşüyor. Saçı başı beyaz tozlarla kaplı kalın, gür bıyıklı mermer ustası taşı üç gün içinde hazır edeceğini söylüyor.

Üç gün sonra yine Memed Enişte'yle birlikte bu kez Almanya'dan gelenin, Şükrü'nün cipiyle yeniden kente gidiyorsunuz. Onun da yaptırdığı ev için uğraması gereken yerler var. Yol boyu cipinin özelliklerinden, başka bir sürü şeyden söz ediyor. Konuşmayı seviyor. Elbette giriş çıkışlarda durduruluyor, kimlik sorgusu için bekletiliyorsunuz.

"Bak bu dil ölüyor," diye sürdürüyor kontrol noktasından sonra, "kimse bir şey yapmazsa beş-on sene sonra bu dili konuşan bir avuç insan bile kalmayacak. Benim çocuklarım Türkçe bile bilmiyor, nerede bizim dili bilsinler." Dikiz aynasından sana bakıyor. Memed Enişte ön koltukta, sen arkada oturuyorsun. Şükrü'nün gür bir sesi var, tane tane ama yüksek sesle konuşuyor, konuşurken sağ elini direksiyondan ayırıyor, parmak uçlarını yukarıya doğru birleştirip öne savuruyor, otuz yıldan fazladır Almanya'da yaşıyormuş, Almanca da işe karıştığından Türkçe şivesi kulağa iyice garip geliyor.

"Sen okumuş adamsın," diye devam ediyor peltek konuşur gibi, herhalde yarım bıraktığın üniversiteyi kastediyor, "bir şeyler yapabilecek insanlardan birisin, zaten bizde doğru dürüst kaç okumuş insan var. Keşke daha iyi okusaydım, iyi bir eğitim alsaydım diye şimdi esef ediyorum. Lakin bizim şartlarımız farklıydı, zordu. Yine de kendimi yetiştirmeyi başardım."

Sadece son yirmi yıl içinde ölen dillerin sayısından bahsediyor, bir *Deyimler Sözlüğü* yapmayı düşündüğünü söylüyor. Yöre yöre dolaşıp deyişleri toplayacakmış, "Bu son yaşlılar. dedelerle neneler gittiğinde," diyor, "bu deyimler de onlarla birlikte yok olup gidecek." Son iki yılını sözlükleri inceleyerek geçirmiş. Çıkan bir sözlükten bahsediyor. Bu dilin ilk sözlüğüymüş, "Biliyor musun. duydun mu?" diye soruyor, hazırlayan için "çok önemli bir işi yaptı, daha doğrusu başlattı," diyor.

Açık pencerelerden içeriye rüzgârla toz doluyor. Askeri bir ciple arka kasası asker dolu iki kamyona yol veriyorsunuz. Askerler başlarını öne eğmiş, birkaçı cipe bakıyor. Güneşten kararmış yüzleri yorgun, bakışları boş.

Herhalde gösterişi seviyor bu adam, diye düşünüyorsun, konuşması, tavırları hep gösterişle dolu. Almanya'da mı kazandı bunları? Ölen dil meselesi hiç ilgini çekmiyor. Ayrıca bu dilin öldüğünü bilmiyordun. Zaten kulağında hâlâ böyle büyük bir uğultuyla çınlar-ken öldüğüne inanman zor. Neden yaşatmak için çabalamak gerek diyor, onu da anlayamıyorsun. Uzun süredir bu dili neredeyse bir tek babaanneden işittin, o da duyduğunda kulaklarını tırmalayıp duran bir dildi. Peki konuştuğun, Türkçe denilen bu dil, bu dil senin mi? Artık bundan da kuşku duyuyorsun. Bu dil ağzından ölü bir dil gibi çıkıyor. Ölü bir dil? Senin için anlamı: konuşur konuşmaz ölü bir dile dönüşen dil, sözcüklerin hiçbir şeyi canlandırmadığı bir dünya; kuru bir dünya, kuru bir dil. Kimbilir ölen bir dil belki bütünüyle ölmüyordur, başka bir yerde, başka bir dili konuşanın ağzında bir hayalet, rahatsız edici bir cızırtı gibi yaşamayı sürdürüyordur.

Kente gelince Şükrü'yle birkaç saat sonra buluşmak üzere sözleşiyorsunuz. O kendi işlerini halletmek için sizden ayrılıyor, karşıya geçip bir sokağa sapıyor. Memed Enişte'yle sen de cadde boyunca

devam ediyorsunuz. Kent merkezinde, bütün küçüklüğüne, cansızlığına rağmen az çok sana kenti anımsatan bir telaş var, arabalar, minibüsler, askeri taşıtlar, oraya buraya giden değişik kıyafette insanlar, birbirine karışan değişik sesler. İlçeye gelen ırmak burada en geniş haline ulaşıyor, üzerinde demir bir köprü var. Kente girerken bu köprüden geçiliyor. Irmak kıyısında insanlar var, piknik yapıyorlar. Burada esinti çok az, hava sıcak. Çocuklar beyaz donları vücutlarına yapışmış bulanık suya titreyerek girip çıkıyorlar. Su buz gibi olmalı.

Etrafta bir sürü küçük çocuk var, yalınayak dolanıyorlar, üstleri başları kir pas içinde. Bir küme sokak ortasında oynuyor. Bir araba geçiyor, kuş sürüsü gibi dağılıyorlar, ardından hemen toplanıyorlar.

Büyükçe bir kent pazarının, tentelerin gölgesi altındaki kalabalığın, parlayan taze sebzeyle meyvelerin, kuru yemişlerin, baharat kokularının, bir köşede huzursuzca ya da ürkekçe bekleyen satılığa çıkmış hayvanların, İran ya da Suriye'den gelen ayakkabıdan kota türlü türlü kaçak malların, işlemeli kumaşların, ipeklerin, satenlerin, kadifelerin, porselen ya da kristal takımlarının, incik boncuğun, daha başka bir sürü irili ufaklı şeylerden oluşmuş bir hayhuyun, keşmekeşin arasından geçiyorsunuz.

Dükkân kapısından girdiğinizde usta ağır ağır size dönüyor, "Hoş geldiniz," deyip taşın hazır olduğunu söylüyor. "Bir çayımı için," diyor, çay içerken kısa bir sohbele girişiyorsunuz. Usta, "Çoh şükür işlerimiz eyi," diye karşılık veriyor Memed Enişte'nin sorusuna, "çoh şükür diyorum amma elbet şükretmek gerek ondan, yohsa gönlümüz keşke bu kadar eyi olmasaydı diyor."

Çay faslı bitiyor, ücret faslı başlıyor. Çok kısa bir fasıl: parayı veriyorsun. Peki nasıl taşınacak? Usta kapıdan dışarıya doğru birine sesleniyor, on üç-on dört yaşlarında kafasını sifıra vurdurmuş bir erkek çocuğu, inşaatlarda kullanılan bir el arabasıyla çıkageliyor. Taşı yüklüyorsunuz, çocuk arabayı kaldırımın üstünde tangırdatarak insanların içinden sürüyor. Görüntüye bakıyorsun. Kafası sifıra vurulu kara gözlü, ciddi bakışlı bir çocuk el arabasında bir mezar taşını canla başla, terleyerek taşıyor. Ama belki mezar taşı havada, yerden biraz yukarda süzülürcesine gidiyor demeli, peşinde siz. Üstünde adıyla soyadı, hemen altında *Ruhuna Fatiha* yazıyor. Şehrin için-

den geçen tuhaf iřaret, diye dūřunuyorsun, yerinde olmayan, dik durması gerekirken, eęik eęik dolařan iřaret. Burada, kalabalıęın arasında, diye dūřunuyorsun, bu tuhaf iřaretin peřinde neden sūrūkleniyorum?

...

Dönerken bir gösteriye tank oluyorsunuz. Ortalık birden karışıyor, savaş alanına dönüyor. Yüzlerini atkılar, mendiller, puşilerle gizlemiş bir küme toplanıyor, ama belli, çoęu değişik yaşlardaki çocuklar bunlar. Yolun ortasına barikat yapıyorlar, zırhlı araçları tařa tutmaya başlıyorlar. Bir süre sonra polis karşı saldırıya geçiyor. Gaz bombaları atıyorlar, bütün cadde yoğun, beyaz bir sisle kaplanıyor, bombalar hepinizi etkiliyor. Çocuklar ara sokaklara dalıp dağılıyorlar. Dumanların içinden iki-üç polisin bir çocuğu yaka paça tekmeleyerek polis otobüsüne doğru sūrūklediklerini görüyorsun.

Bu durum dönüşünüzü geciktiriyor. İl merkezinin çıkışında, karakolun önünde yok yere üç saat bekletiliyorsunuz. Herkesin sınırleri geriliyor.

Ertesi günü öğleye doğru köye gitmek üzere taksi tutuyorsunuz. Zeynel yine sizinle. Bu kez ayrıca yanınızda köyün en ihtiyarlarından biri var, Kekil Amca. Köyü görmek istiyor. Kekil Amca anne tarafından akraban. Birkaç gün önce ziyaretine gitmiştin. Yaşı için "Doksanı gemişimdir," diyor, ama tam yaşını kendisi dahil kimse bilmiyor. Hâlâ din, uzun boylu, çok zayıf bir adam. Kalın beyaz kaşlarının altındaki gözlerinin ferisi bütünüyle kaçmış, gözbebeklerinin üstünde, onlardan biraz daha küçük yuvarlaklıkta kirli beyaz, saydam birer leke oluşmuş. Bastonuna dayanarak ağır ağır yürüyor. O kadar zayıf ki bir ip gibi incecik.

Kasabanın iki ya da üç taksisinden birini tutuyorsunuz. Malzemeleri arkaya yerleştiriyorsunuz. Kekil Amca öne oturuyor. Arabaya yerleşmesi bayağı zaman alıyor.

Kimi yerde iyice silinen, çoğu kısmı toprak olan yolu sallana

sallana alıyorsunuz. Köye varıyorsunuz. İşe hemen girişiyorsunuz. Mezarı yapmanız iki saati buluyor. Zeynel harcı karıyor, mermeri birlikte taşıyor, taşı dikiyorsunuz. Aynı zamanda mezarın üstüne beton döküyorsunuz. "Ayılar için," diye açıklıyor Zeynel, aç kalan ayılar gelip mezarları eşeliyor, yeni gömülü cesetleri mezarlarından çıkarıyormuş.

Ayıların olduğunu duyunca şaşırıyorsun. Bu çoraklığın ortasında ayılar hâlâ yaşıyor demek. Ama mezarları eşeleyecek kadar düşüklerine göre durumları çok kötü olmalı. Belki, diye düşünüyorsun, bunlar son kalan ayılardır. Son ayıyı hayal ediyorsun: açıklıktan bir deri bir kemik kalmış dağlarda dolaşıp duruyor, bir tepenin yamacında ciğerlerindeki son nefesle boşluğa doğru güçsüzce uluyor.

Kekil Amca yakında bir taşın üstüne oturuyor. Tabakasını çıkarıp ağır ağır sigara sarıyor, rüzgâra karşı içiyor. Ardından bastonuna dayanıp bütün bu süre boyunca kımıltısız duruyor. Rüzgâr tel tel olmuş, incelmış beyaz saçlarını hafif hafif oynatıyor. Düşüncelere mi dalmış, yoksa uyukluyor mu? Belli değil. Yoksa toprağın altındakilerin mırıltılarını mı dinliyor? Ama insan, diye düşünüyorsun, ölmüşlerle ne paylaşır? Sessizliği mi? Artık bir insan olmadığına, dinleyecek kulak çoktan çürüyüp yok olduğunda işitilecek sesleri mi?

Hava her zamankinden daha serin. Duru gökte altları parlak bir mor renkle kaplı iri bulutlar kımıltısız asılı duruyor. Dingin gölgeleleri dağların yamaçlarına düşmüş.

Dinlenmek için siz de oturuyorsunuz, birbirinize yakın biçimde, kiminiz küçük bir taşın üstüne, kiminiz toprak bir tümseğe. Herkes bir an kendi düşüncelerine gömülmüş gibi kımıltısız, hiç konuşmadan duruyor.

Güneş eskiden köy olan düzlükte mat bir yüzeyde yansıyormuş gibi parlıyor. Yıkıntılara, tepelere doğru iyice kıraçlaşan toprağa, orada burada kalmış tek tük ağaç kümelerine, çıplak tepelere, tepelerin üstünden heybetli kütleleriyle yükselen dağlara bakıyorsun. Babaanne bu çoraklığa, bu kuruluğa neden gömülmek istemiş olabilir, diye düşünüyorsun, burada hiçbir şey yok. Her şey çıplak, kuru, katı, sert. Bakışların bir bulanıklık, titreşen, dalgalanan, hatları belirsizleşmiş bir şeyler arıyor. Ama sanki apaçık, bomboş bir yü-

zeyde engelsiz uzayıp gidiyor. İstanbul'daki seni saran sis bulanıklığından böyle kesin bir çıplaklığa geçmek gözlerini yakıyor.

Gözlerinin önünde bir sahne beliriyor. Bir küme insan bir mezarın başında, herhalde bu mezarın başında toplaşmış, bekliyorlar. Çok farklı yerlerden, çok uzun yolları kat edip buraya dünyanın sonu olabilecek bu yere gelmişler. Kendileri de dünyadaki son kalan insanlar olmalı. Sakalları uzamış ihtiyar erkekler, siyah şallara sarılmış yaşlı kadınlar paçavralar içinde, iki büküm, çömelmiş ya da bastonlarına, asalarına dayanmış duruyorlar. Daha çok bir sakatlar ya da dilenciler topluluğunu andırıyorlar. Her şey bütün bütüne bitmeden, kendileri de yok olup gitmeden önce ölümlere son ziyareti yerine getiriyor, hiçbir şeyin boşuna olmadığını kendilerine belirtecek bir işareti, belirtiyi, anlamı görmek için mezar başında bekliyorlar. Buradan, bu mezarlıktan, bu ölümlerden mi? Neden olmasın, diye düşünüyorsun, burası dünyanın sonundaki son yer niye olmasın, bu son insanlar da şimdi burada çöldeki bir serap gibi kendini bir an bizde görünür kılıyor neden olmasın?

Boğazın kurumuş, kulaklarının yandığını hissediyorsun. Ateşin var gibi hissediyorsun. Hasta mı oluyorum diye düşünüyorsun, ama bu hastalığa ait bir ateş değil.

Zamanın acımasız dalgası aşındırarak, parçalayarak, silerek buraya kadar geldi. Burada bu kuru yerde, duru bir gün ışığının donukluğunda ne olduğunu hiç anlamamış bu kazazedelerin, az sonra yok olup gidecek bu sakatlarla dilenci topluluğunun gözü önünde bir süreliğine dondu. Bekleşenlerden birinin aklından kaygıyla şunun geçtiğini hayal ediyorsun, son ölenimizin mezarını kim yapacak, üzerine kim toprak serpecek?

İş bittikten sonra köy yıkıntılarının içinde dolaşıyorsunuz. Kekil Amca ziyaretin bulunduğu yere gidiyor. Bir mum yakıyor, dua okuyor, öne eğilip duvarı öpüyor, hareketleri çok ağır, sonra yine ağır ağır eğilip secde ediyor. Eğilirken düşmesin diye yardım ediyorlar. Bir süre öyle kalıyor. Ardından bastonuna dayanarak yine ağır ağır, zorlukla, diğerlerinin yardımıyla kalkıyor. Bir an parçalara ayrılacak, rüzgâra kapılacak ya da bedeni bol bir giysi gibi üzerinden kayıp gidecek diye korkuyorsun.

Dönüş yolunda Memed Enişte köylere dönüşlerden bahsediyor. "Son birkaç senedir dönüşler yavaş yavaş başladı," diyor, "izin çıktı ama tabii millet halen korkuyor, ne olur ne olmaz, daha heç bir şey belli değil diye korkuyor. Son iki senedir köye gidip sade yazın kalkanlar var, Munzırgiller var mesela, çadır kuruyorlar, yaz boyu hayvanları otlatıyorlar. Hayvan dediğim öyle sürü gelmesin aklına, bir inek, iki koyun, bir-iki keçi. Hükümet cevizcilik için karşılıksız kredi vermeye başladı. Bazısı eski tarlasına ceviz dikiyor."

"Ama," diye sürdürüyor, "buraya kim gelip ne yapacak? Kim uğraşacak? Gençlerin yapması lazım. Bizim Munzır'la karısı artık öyle yaşlanmış ki ineğin peşinden zor bela, titreye titreye koşuyor, yetismeye çalışıyorlar. Ama gençler yok, şehirdeler, ya da —elleriyle dağları işaret ediyor, irili ufaklı kıraç dağların arasından, geride çok büyük bir dağ yükseliyor, zirvesi karla kaplı, ıslıl ıslıl, parıldıyor— dağdalar, biz gelsek bile anca yazlıkçı oluruz. Köy zamanı geçti, köy möy kalmadı daha."

"Bütün bunların hepsi bitse bile," diyor bir esten sonra, elini biraz yukarı kaldırıp akıp giden, geriye düşen manzarayı, bir dalga gibi alçalıp yükselen dağları belirsizce göstererek, "buraya kim, niye dönecek?"

Başını eğip düşüncelere dalıyor. "Öyle öyle." diye iç çekiyor, sanki biri bir şeyler demiş gibi, "zaman değişti, biz ölünce artık bizden bir şey kalmayacak."

Kekil Amca'ya bakıyorsun. Herhalde konuşmaları duymuyor, zaten kulakları ağır işitiyor. İnce boynu üstünde başı hafif hafif sallanıyor. Ağzı yarı açık, yola dalmış, sessiz sesiz yolu izliyor.

Pencerenin dışında bir duvar gibi yükselen gri, sarp yamaçlar, yamaçların alt kısımlarında yer yer küçük topluluklar oluşturan meşe ya da ardıç ağaçları, yol kıyısı boyunca bir süre ilerleyen bir dere, yanı başınızda ansızın açılan bir boşluk geriye doğru kayıyor. Boşluğun tabanında kırık bir ayna gibi dağılmış durgun, kımıltısız, duru, küçük göl parçaları var. Bakışının boşlukta şeylerin içinden geçip gidiyormuş gibi engelsizce ilerleyişinin ağırlığını duyuyorsun. Bu sisle ağırlaşan, sisi delemeyen bakış değil, cilalı, düz bir yüzeyde ilerleyip geri dönmeyen, engin boşlukla engellenen bir bakış.

Son ayı, son yer, son insanlar, diyorsun, ama aklına niçin hep sona dair imgeler geliyor? Burada gerçekten sona ermiş olan şey ne'?

Sonraki günleri aylak aylak geçiriyorsun. Sabahları dokuz gibi kalkıyorsun. Kahvaltıyı bahçedeki masada hazır buluyorsun. Yerken halan başında dikilmiyor artık, mutfakta bir şeylerle uğraşıyor. Eniştense ya çıkmış, ya da çıkmak üzere oluyor. İnce düşünceliler, anladılar, mümkün olduğunca sana karışmıyorlar, seni rahat, hatta yalnız bırakmaya özen gösteriyorlar.

Zaten halanın pek çevresindekilerle ilgisi yok. Sürekli dalgın; kendinde değilmiş, hep bir şeyleri anımsamaya çalışıyormuş gibi bir hali var. Ağrıyan bacakları üzerinde iki yana sallana sallana evden bahçeye, bahçeden eve gidip geliyor. Diğer kadınlar gibi ev işiyle uğraşıp duruyor, ekmek yapıyor, bir şeyleri temizliyor, düzenliyor, ev işleri bittiğinde bu kez bahçedeki sebzelerle uğraşıyor, oturduğundaysa yün örmeye koyuluyor. Az konuşuyor, zaten çoğu zaman sessiz, konuştuğundaysa fısıltıya yakın bir sesle konuşuyor.

Bir gün benzer yaşlarda bir başka kadınla bahçede sedirde yan yana oturmuş konuşurken görüyorsun onları. Başları neredeyse birbirine degecek kadar yakın oturmuşlar. Fısıltıyla konuşuyor, başlarını hafif hafif oynatıp birbirlerini onaylıyorlar. Elleri kucaklarında, avuçları hafifçe dışarıya doğru açık. Ara sıra tülbentlerini düzeltmek ya da ağızlarının kenarında birikmiş tükürüğü parmaklarıyla silmek için yüzlerine doğru götürüyorlar. Yakınlarında olmana rağmen sözcükleri işitemiyorsun. Ama zaten öyle görünüyor ki sanki konuşmuyorlar, bu konuşma sözcüklerden daha çok karşılıklı yakınmalardan, iç çekmelerden, sızlanmalardan, inlemelerden, ahlardan oluşuyor.

Her gün kahvaltıdan sonra aşağıya, ana caddeye iniyorsun. Bir aşağı bir yukarı dolaşıyorsun. Hemen arkada bir cadde daha var. Kamu binaları burada, kaymakamlık, hastane, okul; tek geniş, iri binalar zaten bunlar. Gelip geçenle selamlaşıyorsun.

Kahveye uğruyorsun. Pür dikkat domino oynayan yaşlıları izliyorsun. Bir tanesi sana oyunu öğretiyor, oyunun inceliklerinden bahsediyor. Etrafta dönüp durmaktan başka fazla yapacak bir şey yok.

İlk birkaç gün Ziya seni gezdiriyor. Ama bir arada pek konuşacak şey bulamayınca bu eşlik etme işi uzun sürmüyor. Gençlerin gittiği kahveye götürüyor seni. Nehir kıyısında uzun ardıç ağaçları içinde bir açık hava kahvesi burası, içinde bodur bir fıskiyesi olan küçük, mavi fayanslı, çirkin bir havuzu bile var. Genç erkekler burada toplanıyor. Sayıları çok değil, en büyüğü en fazla yirmi yaşında falandır. İstanbul'dan gelenlerin çoğu gidince pek kimse kalmamış, öyle diyor Ziya. Öğleden sonralarının bir-iki saatini orada geçirmeye başlıyorsun. Oyun oynuyorlar, konuşuyor, tartışıyorlar. Birra içiyor, bazen saz çalıyorlar. Orada bile fazla gürültü çıkarmamaya özen gösteriyorlarmış gibi bir sessizlik var.

Birkaç evden akşam yemeği daveti geliyor. Memed Enişte, halan, sen gidiyorsunuz. Bir evde masada, diğer evlerde ise yerde, kocaman bir sinide yiyorsunuz. Hakkında, pek konuşkan değil gibi laflar ediliyor, kulağına kadar geliyor. İnsanlar böyle küçük yerlerde bu biçimdeki sıfatlar ya da yaftalarla niçin anılıyor, anlıyorsun: hayatı oldukça kolaylaştırıyor. Artık kimse senden konuşmanı beklemiyor, ne de seninle uzun uzun muhabbet etmeye çalışıyor.

Ama bir süre sonra küçümseyen bakışları, burun kıvrımları hissediyorsun. Arkandan konuşmalar duyduğun oluyor, bazen yolda sen geçerken kulağına çalınıyor. Zaten duyurmamak gibi bir çaba göstermiyorlar.

On gün, belki daha fazlası çoktan geride kalıyor, ama dönmek için bir acelen yok, aylaklığını sürdürüyorsun.

Başına bazen kan hücum ediyor ya da ateş. Başına ateş hücum ediyor, o bildiğin sarhoşluk benzeri duygu başını karıncalandırarak seni sarıyor. Tam göğsünün ortasından başlıyor, parmak uçlarına, karnına, ense köküne yayılıyor. Ama tam olarak sarhoşluk sayılmaz bu, coşku vermiyor, seni harekete geçirmiyor, aksine sessizlik içinde kımiltısız kalmana neden oluyor. Sen kımiltısız dururken sanki sıvıdan gümüş renkli bir yılan kıvrılarak içinde dolaşılıyor. Başını dik tutmakta zorlanıyorsun.

Yürüyüşe çıkıyorsun. Ama bunca genişliğe rağmen alan çok sınırlı. Köy yolundan bir süre yürüyor, sonra geri geliyorsun. Bunun için bile fazla uzaklaşma diye uyarıyorlar seni. Tarlaların, bostanla-

rın arasından yürüyorsun. Zaten çok küçük bir alan ekili, onlarda bile bir cılızlık görüntüsü var, yeşeren yeşilliklerin, cılız ağaçların rengi cansız, kuru, sanki toprak bütün bu yeşillikler bağrından nasıl çıkartılırdı, nasıl büyütülürdü, unutmuş: bomboş, çorak, çıplak.

Dağlara doğru yürümek isterdin, ama yakındaki tepeleri kastedip şöyle bir konusunu açtığına bile sıkı sıkı hayır diyorlar. Dağlar yürüyüş alanı kesinlikle değil, zaten biliyordun, doğrulamış oldun.

Dolanıyor, burada ne işim var diye soruyorsun, ama dönmek için içinde bir istek, daha doğrusu bir güç bulamıyorsun.

Gençlerin kahvesinin az ilersinde, nehre daha yakın bir yerde ardeş ağaçları yerini bir söğüt topluluğuna bırakıyor. Bazen orada oturuyor, yaprakların hışırtısını dinliyorsun. Burada insanı uyanık tutan bir serinlik, toprağın nemli kokusu var. Nehir usulca akıyor. Yaprakların arasından düşen gün ışığı dingin lekeler oluşturuyor. Küçük kuşlar ara ara ötüyor, arılar vızıldaarak geçiyor, iki yusuçuk böceği birbirlerini kovalayarak suyun üstünde dolanıyor. Elini nemli toprağa gömüyorsun, toprağın hemen altındaki böceklerin kımıltılarını duyduğunu düşünüyorsun. Yeşil bir kertenkele orada bir süreliğine unutmuş olduğun eline gelip dokunuyor.

Öyle bir hisse kapılıyorsun ki sanki böyle oturmayı sürdürebilsen, sabır gösterip yeterince otursan, oturup yalnızca bu sesleri dinlesen, bu sesleri dinlemek bir şeyi değiştirecek. Ama neyi? Bunun ne olduğunu bilmiyorsun, sadece sesleri dinlemen gerektiğini söyleyen bir his bu. Ama öyle olsa bile zaten sen o kadar sabırlı biri değilsin. Bir süre sonra yeniden yerinde duramaz hale geliyor, kalkıyorsun.

Kader'le telefonda konuşuyorsunuz. Kısa, düz konuşmalar oluyor bunlar. Hat bozuk olduğundan sesleriniz sık sık kesiliyor. Bu buradayken yaptığınız ikinci konuşma. Sanki aranızda dile getirmediğiniz bir anlaşma doğuyor, bu yolculuğun özel anlamı da bu oluyor: uzakta geçirilen bu sürede ne olacağına bakmak; düşünmek, değerlendirmek, ne yapacağınıza karar vermek. Ama bunları nasıl yapacağını hiç bilemiyorsun. "Alisan," diye sesleniyor Kader, telefonu kapatmadan önce bozuk hattın gıcırtiları içinde ismini bir kez daha yineliyor.

Ağabeyinle de konuşuyorsun. O arıyor. Kısaca durumu anlatıyorsun, her şeyin yolunda olduğunu söylüyorsun, "Meraklanacak bir şey yok, ortalık kötü değil, burada biraz daha kalacağım." Kapatmadan önce "Dönünce beni ara o zaman," diyor. Aranızdaki aynı soğukluğu, o donuk tutukluluğu yeniden duyuyorsun.

Akşam olup boş gökte kırlangıç sürülerinin dans edercesine dönüşleri başlayınca sokaklar da boşalmaya başlıyor. İnsanlar çöken karanlıktan korkuyormuş gibi hava kararır kararmaz evlerine çekiliyor. Resmi olarak sokağa çıkma yasağı yok. Ama sanki varmış gibi herkes erkenden evine giriyor. Belki olağanüstü hal zamanlarından kalma bir alışkanlık. Eve çekiliyor, televizyonun karşısında, sinide akşam yemeği yiyorsunuz. İlk iki gün et yemeği vardı, misafirlere sunulan yemektir bu. Ama sonra olağan yemeklere geri dönülüyor: kuru fasulye, bulgur pilavı, patates püresi, burada yetişen otlardan yapılmış sebze yemekleri ya da hamur işleri. Zaten az yiyorlar, yerken Memed Enişte'nin takma dişleri tıkırdıyor, ağzından şapırtılar yükseliyor. Masrafını karşılamak için bir kez eve alışveriş yaparak dönüyorsun. Ama sana öyle bir kızıyorlar ki bir daha böyle bir şeye kalkışmıyorsun. Yemekten sonra çay içiyorsunuz. Halanla Memed Enişte bir süre sonra televizyonun karşısında uyukluyor, uyanan ötekini dürtüyor, kalkıp yatağa gidiyorlar. Sen de bahçeye çıkıyor, yıldızlarla dolu parlak gece göğüne bakıyorsun.

Gece serin. Ortalıkta çit yok. Uzaklardan bir uğultu belli belirsiz geliyor. Neyin uğultusu? Çıkaramıyorsun, sana çok gerilerden, ötelere geliyor gibi geliyor. Güzel bir hava bu, açık, keskin, berrak. Hafif bir rüzgâr ovanın üzerinden geçerek geliyor – serin, kesintisiz bir dip akıntısı gibi geçiyor.

Niye burada böyle oyalanıp duruyorsun? Niyesi belli değil, ama burada, bu sınırlılıkta, yalıtılmışlıkta, bu çoraklıkta kendine uyan bir şeyler buluyorsun. Bu kuruluk senin kendi dünyanın kuruluşuyla çakışıyor, ona bir neden verir gibi oluyor.

Keskin, duru havayı içine çekiyorsun. Başının üstünde yıldızlarla dolu, göz kamaştırıcı bir gece göğü var. Samanyolu ışıldayan damlalar içinde uzanıyor. Kader'i düşünüyorsun, onun süt beyazı tennini etinde duyuyorsun, içinden akan bir başka ışıltı. Bir arzu kasık-

larından yükseliyor. Ama böyle uzakta her şey daha açık ortaya çıkıyor. Farkındaydın zaten, sizi birleştiren şey çok az, o odada, ölmekte olan kadının yanı başında olan neyse o – ayıran ise çok şey.

Bir süre daha bahçede oturuyor, sonra yatmaya gidiyorsun.

Ama uykun yok. İki saat boyunca yatakta sağa sola dönüp duruyorsun. Açık pencereden içeriye bülbül sesleri doluyor. Aşağıdaki küçük bostanın kenarındaki ağaçlıktan geliyor olmalı. Ama başka bir topluluk daha var, sesleri daha uzak bir yerden geliyor. Derenin oradan mı? Birbirlerini yankılıyorlar, birinin bıraktığı yerden öteki alıp yükseltiyor, diğerleri ona katılıyor, kısa bir süre bir ses cümbüşüne dönüyor, sonra aniden kesiliyor. Orada burada duyulan tek, ince, keskin bir sese bırakıyor yerini. Sessizliğin içinde birkaç nota çıkıyor.

Bülbüle niçin acı çekmeyi yakıştırdıklarını anlıyorsun, gerçekten kederli bir müzik bu.

Ya senin içindeki? Kederli bir müzik ona da uygun düşer miydi? Gençken –ya da genç hissettiğin zamanlarda– sevmediğin sözcüklerden biriydi bu *keder* sözcüğü, insanın üstüne yapışan bir ıslaklığı çağırıyordu sana, ama o zamanlar bir geleceğin, gelecek yaşamının önünde uzandığını sanıyordun, tükenmez olduğunu sandığın bir gücün damarlarında dolandığını sanıyordun. Öyleyse o zamanlar içindeki umut dolu bir müzik miydi? Şimdi itiraf etmesi zor gelse bile evet öyleydi. Öyle miydi? Öyleydi, o zamanlar hiç kuşkun yoktu, içinde işittiğin umut dolu bir müzikti, geleceğin umut dolu seslenişinin müziği idi. Bu gelecek sanki sen hiç çaba göstermesen bile, senin yazgınmış gibi sana gelecekti.

Kederli müzik: Yıllar içinde gelişen, içinden çıkan müzik bu olsaydı bunu da kabul eder, razı olurdu, gençliğindeki onca küçümsemeden sonra buraya varmada gülünçlük olsa bile.

Ama kendi içinde bir müzik olduğunu sanmıyorsun, sende hiçbir müzik gelişmedi, duyduğunu düşündüğün şey ise –eğer bir an için bile içinde gerçekten olmuşsa– silinip gitti.

İçimde bir şeylerin yandığını düşünüyordum, ama bu yanan şeyin ateş değil de soğuk bir şey olduğunu bilmiyordum. Ateşin için-

deki soğuk ateş, beni ısıtmak için değil, yakıp bitirmek için bile değil ama dondurmak için var olan ateş; yanı başında soğuktan buz kesileyim, kaskatı olayım diye var olduğunu bilmiyordum.

Gece boyunca başka sesler de çınlayıp sönüyor, kimini bir baykuşa yakıştırıyorsun, kimini bir ağaçkakana, başka bir tanesi için bu mutlaka bir tavuskuşu olmalı diyorsun. Uzun, tiz, acı çeker gibi gırtlaktanyükselen bir sesi var. Elbette burada tavuskuşu yok.

Birkaç gündür dönmek için güç toplamaya çalışıyorsun. Şimdi kımıldamazsan burada böyle kalakalacaksın. Burası ayrıca pekâlâ çölün soğuk bir ikizi, soğuk bir çöl, buzdan bir çöl olabilir. Aklında hayvanların buzdan ikizleri canlanıyor: sesi billur parçaları gibi çınlayıp soğuk havada tuz gibi dağılan buz mavisi bülbül, buzdan bir kertenkele, kaçıp bir delikte kaybolan çivit renkli tavşan, billur pençesiyle donmuş toprağı eşleyen kutupların ayısı, ama beyaz değil, kirli gri, soluk bir rengi var. Bu bodur otlar, cansız, güdük maki toplulukları cılız buz dikitlerine dönüşmüş.

Pencere önünden hızla kanat çırpıp geçen gölgeler görüyorsun, yarasalar mı? Serin bir rüzgâr içeriye doluyor. O kadar serin ki derini pütür pütür yapıyor.

O soğuk gölgeyi de görüyorsun. Ne olduğunu söyleyemiyorsun, ama bu benim. diye düşünüyorsun, benden daha gerçek olan gölgem, buzdan gölgem, ama nasıl olur da tüm yaşamımı benden önce yaşayıp benden önce bitirir? Daha ben konuşmadan konuşup cümleyi bitirir, ben sustuğumda zaten çoktan susmuş olur? Ama aslında kendim için hissettiğimi, bildiğim, tanık olduğum tüm yaşamlar için de hissetmedim mi? Gözünün önüne soğuk bir ateş dalgası geliyor, yalazları buz parçaları, billur parçaları gibi parlıyor, bir buz fırtınası gibi yayılıyor, ormanları, tarlaları, evleri, dağları yakarak, dondurup, kaskatı kesip kül ederek ilerliyor. Bu köpüren, soğuk külleri etrafa savurarak dalga dalga yayılan buzdan ateşte insanı yutmadan önce büyüleyip donduran bir şeyler var. Gözlerin kapanıyor, oda iyice soğuyor, ama kalkıp pencereyi kapatacak halin yok, üstüne beyaz bir kılıf geçirilmiş battaniyeyi kafana kadar çekiyor, bu soğuktan dalganın içinde yavaş yavaş uykuya dalıyorsun.

BİRKAÇ GÜNDÜR havada yaklaşan sonbaharı, soğuğu, kasveti bildiren bir değişim, belli belirsiz bir karanlık var. Ama sana öyle geliyor da olabilir. Çünkü güneş hâlâ ıslıl ıslıl, güçlüce parlıyor. Göğün rengi ise hiç değişmedi, masmavi, parlak, göz alıcı.

Oyalandımanı sürdürüyorsun. Bir-iki defa tepelere vuruyorsun. Ama daha üçüncüsünde bir asker topluluğuyla karşılaşıyorsun. Üç asker seni ortalarına alıyor, bölüğün başı, bir teğmen, öfkeyle ne dolaşıyorsun, kimin nesisin diye soruyor. Yanıtlarını dinliyor, seni baştan aşağıya süzüyor, hakkında karar vermeye çalışıyor. Seni salmadan önce "Canına mı susadın, kaşınıyor musun," diyor, "az daha gebertiyorduk seni." Konuşurken bütün kaşığı gözü oynuyor.

Yeniden ilçenin sınırları içinde dolanmaya dönüyorsun. Ara ara uğradığın birkaç ev var. Bunlardan biri Kekil Amcaların evi. Burada gördüğün en yoksul evlerden birinde karısıyla birlikte yaşıyor. Karısı ondan biraz daha genç. "Yenge" diye sesleniyorsun ona. Yenge de halan gibi ağır hareket eden, çoğunlukla sessiz, bazen neredeyse fısıltıyla konuşan bir kadın. Ama bu ağırlığı yaşlılığından gelmiyor. Aksine dinç, sağlıklı, güçlü bir görünümü var, yuvarlak yüzü ise seni şaşırtacak derecede bir tazellikle parlıyor. Kekil Amca hikâyeye anlatmayı seviyor. Onun için Hazreti Ali'yle oğullarından başlayıp Pir Sultan'a, Pir Sultan'dan bu günlere isyanlar, katliamlar, sürgünlerle örülü acı dolu tek bir hikâyeye var. Sesi acıyla titreyerek bu hikâyeden parça parça anlatıyor. Kekil Amca konuşurken karısı evin içinde ağır ağır hareket ediyor, mutfağa, daha doğrusu bir piknik tüpünün, su dolu beyaz bir bidonun, üstünde kap kacağın dizli olduğu üç-dört rafın bulunduğu mutfak olarak kullanılan köşeye gidiyor ya da hep açık olduğunu gördüğün kapıdan dışarı çıkıyor, ka-

pı önünde bir şeylerle uğraşiyor, az sonra yine geliyor. Tuvalet dışarda, küçük bahçede. Çamaşır işlerini de yine bahçede hallediyor, eski usulle, bir leğende yıkayarak ya da kazanda kaynatarak. Sana gizlice şikâyetle bulunuyor, "Komşuya getmeme bile izin vermiyor," diye anlatıyor, "bir beş daha bir yerlere getsem hemen birini peşimden mutlah yolluyor. Beni biraz rahat bırak diyorum ama yoh nerde, bırakmıyor."

Yer minderinde Kekil Amca'nın yanına oturuyorsun. Yerde beton zeminin bir kısmını örten renkleri solmuş büyükçe bir kilim var. Yenge etrafıta yavaşlıkla devinirken, Kekil Amca feri gitmiş gözlerini karşıda bir yere dikerek, ara ara bir sigara sarıp tütürerek ya da tespihini çekerek kendi kendine konuşur gibi bir şeyler anlatmaya başlıyor. Aslında dinleyici bulunduğu için memnun. Zira bu eski hikâyeler ya da mesellerle ilgilenen pek kimse kalmamış artık. Bazen gittiğinde birkaç çocuğu da orada buluyorsun. Ama onlar bile sıkılıyor. Yengenin pişirdiği hamurları iştahla midelerine indirdiklerine göre gelme nedenleri bu olsa gerek diye düşünüyorsun. Kekil Amca ise yoldan iyice çıktıklarını düşündüğü gençleri özellikle sevmiyor. Birkaç kez yengenin sıkıldığını sanarak onu uyardığına tanık oluyorsun. "Yok yok, sıkılmıyorum, dinliyorum," diyorsun.

Ama aslında dinlediğin yok. Hikâyelere hiçbir zaman düşkün olmadın. Zaten anlattıklarının büyük bir kısmını anlamıyorsun. Türkçesi zayıf, senin çok az anladığını unutup çoğu zaman kendi dilinde konuşuyor, bazen sesi öylesine düşüyor ki işitmiyorsun bile. "Ahlı bazen gedip geliyor," diyor yenge. Ünlemleri, alçalıp yükselen sesi, iç çekmeleri, sesin titreyişini, kesilen nefesi, esleri, yutkunuşlarını dinliyorsun. Yoksa, diye düşünüyorsun, benim için buradaki asıl hikâyeye bu mu? Bu ihtiyar adamın alçalıp yükselen sesi, mırıltısı, anlaşılmayan sözcükleri, boğazından çıkan bu hırıltılar, bu şapırtılar, bu kesilen nefes mi? Yaşlı kadınların ağızlarından bir inleme gibi çıkan belirsiz sözcükler, iç çekmeler, sızlanmalar, ahlar mı?

Belki de, diye düşünüyorsun, bütün hayatım boyunca hiçbir konuşma işitmedim, işittiğim bunun gibi sesler, ahlar vahlar, kulak tırmalayan mırıltılar, hırıltılar falan oldu. Ama şimdi başka bir olasılığın daha olduğunu fark ediyorum: Bunlar dildi, ama ben bu dili an-

lamak istemedim, böyle bir dili işitmek istemedim.

Ama bu seslerin nesi, nasıl dinlenir, diye soruyorsun kendine, gerçekten bir şeyi dile getiriyorlar mı? Dile getirdikleri sözcüklerde değilse nerede?

İçerde ağır bir koku var. Ağır kokular, sürekli bir içiçelik, kalabalık, neredeyse alışıyorsun bunlara, bu havada insanı uyuşturan, derisini kalınlaştıran bir şey var. Uyku bastırıyor, odanın ortasında güröl güröl bir soba yanıyormuş gibi bütün bedeninin mayıştığını hissediyorsun, başın öne düşüyor, gözünü açık tutmakta zorlanıyorsun. Direnmesen olduğun yerde uyuklayacaksın. Kekil Amca'nın sesi bazen çok yakınına kadar geliyor, sanki iyice sana doğru eğilmiş kulağına fısıldıyor, ama az sonra uzaklaşıyor, kapının dışına çıkıyor, çok uzaktan, nehrin öte yanından, yamaçlardan başka seslere karışarak gelen bir çağılıya ya da uğuldamaya dönüşüyor. Bazen tam bir sessizlik oluyor. Başını zorlayarak kaldırıyor Kekil Amca'ya bakıyorsun. Sana doğru dönüyor, ama sana mı yoksa başının az yukarısına mı bakıyor, anlayamıyorsun. Gözlerinin ışığı sönmüş, diye düşünüyorsun, küçük gri bir yuvarlak gözbebeklerine yerleşmiş. İç çekiyor, "ya" diyerek sürdürüyor. Ama belki sessizlik hiç olmadı. Belki konuşmasıyla susmasını karıştırmaya başlayan sensin. Ne tuhaf, diyorsun gözlerini zorlukla açık tutarken, şu heyecanla, ateşlice konuşan, kendinden emin gençlerdense bu ihtiyardan yükselen titrek sese, iyi bir şey beklentisini çoktan bırakıp daha kötü bir şey olmasın diye dua eden yaşlılara kendimi daha yakın hissediyorum.

Babaanneyi düşünüyorsun: Burada yaşasaydı onun için daha mı iyi olurdu? En azından bir eve kapanmazdı, kendi yaşıtlarının arasında olurdu, tıpkı buradakiler gibi başını ötekine iyice yakınlaştırarak birileriye konuşurdu. Belki buradan hiç ayrılmamalıydı. Ama kendi isteğiyle mi ayrılmıştı? Peki, dönmeyi niçin hiç istemedi? Çok uzun zaman mı geçmişti? Artık yer değiştirmek, geri dönmek anlamını yitirmiş miydi? Yoksa buraya dönmek için bir nedeni mi yoktu? Dönmek istediği yer sadece toprak, bir mezar, ölü kocasının yanbaşı mıydı?

Yanıtları bilmiyorsun. Daha doğrusu neyin daha iyi, neyin daha kötü olduğunu bilmiyorsun. Belki Kekil Amca'nın dediği gibi tek

bir hikâye vardır. insanları oradan buraya, buradan oraya sürükleyip duran aynı hikâyenin yüzyıllar boyunca süren çeşitlemeleridir bunlar. Evi, evin içindeki babaanne ile seni gözünün önüne getirmeye çalışıyorsun. Ama canlandırmakta o kadar zorlanıyorsun ki sanki her şey çoktan silinip gitmiş. Olayların sırası da anlamını yitiriyor. Neyin ne zaman olduğunu, önce mi yoksa sonra mı olduğunu, yoksa her şeyin aynı anda mı olduğunu artık ayırt edemediğini hissediyorsun. Kendine niçin yıllarca onunla aynı evde kaldığını soruyorsun. İstesen babaanneyi de kötü duruma düşürmeyecek bir yol bulabilirdin. Aslında çekine çekine sözü evliliğe getirdiği zamanlarda kendince sana yaşamını kurmanı söylüyordu, "Ben yaşlıyam benle ne yapacan," diyordu.

Şimdi geriye dönüp bakınca belki babaanneyle gayet iyi bir çift oluşturduğumuzu kabul etmem gerek, diye düşünüyorsun, ikimiz de köşemize çekilmiştik, ikimiz de herhangi bir değişiklikten korkarak sıkı sıkı kapanmıştık, ikimiz de zamanın geçmesini beklemekten başka hiçbir şey yapmıyorduk.

Genç bir ses seni daldığın düşüncelerden kopartıyor, açık kapıdan "Merhaba," diyerek Ziya giriyor. Peşinden iki küçük çocuk. Elinde içi dolu iki büyük plastik poşet var, Fidan bir şeyler yollamış. Poşetleri çabuk devinimlerle yengenin söylediği yere bırakıyor, sonra yine çabuk çabuk, fazla göze batmak istemiyormuş gibi gelip hemen mindere çöküyor. Çocuklar da ona öykünüyorlar. Onun gibi hızlı hızlı yürüyüp yanına oturuyorlar. O kadar yanına sokuluyorlar ki Ziya onları omzuyla öteye itmek zorunda kalıyor. Bunlar iki erkek çocuğu –biri dokuz-on yaşlarında, diğeri ondan üç-dört yaş küçük– çok ciddi bir halleri var, küçük birer yetiškine benziyorlar. Bir süre bakışlarını uzun uzun sana dikiyorlar. Küçüğün sol elinin bütün parmakları ağzında.

"Bunlar da peşime takıldı," diyor Ziya. "Olsun olsun," diye karşılık veriyor yenge, "eyi ettin, iyi yaptın." Çocukların kafalarına hafifçe birkaç kez dokunuyor. Geldiklerine sevinmiş. "Aç mısınız?" diye soruyor, mutfak olan köşeye gidip çocuklar için bir şeyler hazırlamaya başlıyor, tepsiye diziyor. Kekil Amca çocukların büyüğünden su istiyor, çocuk kalkıp su getiriyor, bardağı alırken "Ha

böyle," diyor çocuğa, kafasını ağır ağır sallıyor, "aferin, aferin." Çocuğun başı hafifçe eğik, yan gözle size bakıp olduğu yerde bir süre dikiliyor, sonra yerine oturuyor. Her iki çocuğun da yanakları kan kırmızısı, üstleri başları darmadağın, çamurda yuvarlanmış gibi kirliler, saçları karmakarışık.

Yemek gelince –üstüne kızdırılmış yağ ile ayran dökülerek yenen, buradaki herkesin sık sık yaptığı bir hamur yemeği, önceden kalma olduğundan soğumuş, üstündeki yağ ile yoğurt katılmış, ayrıca çökelek peyniri, tandır ekmeği– üçü de aç kurtlar gibi tepsinin başına toplanıp ağızlarını doldura doldura yiyorlar. Yenge bir süre tepelerinde dikiliyor, gözleri memnunnluktan parlayarak çocukların yemek yiyişini seyrediyor, sonra bir iç çekip işine geri dönüyor. Kekil Amca'nın gri bakışları da yemek yiyen çocukların üzerinde uzun uzun duruyor, bakışlarından bir an karanlık bir şeyler geçmiş gibi geliyor sana. Belki senin de bir imrenmeyle fark ettiğin şeyi gördü: tazeliği, taptaze gücü, kendinden taşan canlılığı.

Ziya'ya bakıyorsun, Ziya'nın aklından geçenleri merak ediyorsun. Bir şeyler sormak istiyorsun, ama *dersler nasıl, okul ne zaman açılıyor*'dan daha fazla bir şey bulamıyorsun. Aynı zamanda seni böyle ilgilendirmesine şaşırıyorsun. Çok uzun süredir zaten kimseyle ilişkin yoktu, bu yaştaki birisiyle hiç yoktu. Çocuklarla da.

Yemeklerini yedikten sonra karınları insin diye bir süre bekliyorlar, ardından önce Ziya, sonra çocuklar fırlar gibi çıkıyorlar. Sanki buradan geçiyorlarmış da acıktıklarından yemek yemek için içeri girmişler gibi.

Az sonra sen de kalkıyorsun. Uyuşmuş, ağırlaşmış kafan önünde halanların evine doğru yürüyorsun. Akşam yumuşakça iniyor, güneş dağların arkasında kaybolmuş. Hava sanki her şey daha bir açık, daha bir berrak olsun diye iyice incelip saydamlaşmış. Işık duru, kımıltısız. Başını kaldırıp şimdi sana havaya doğru hafifçe yükselmiş gibi gelen bu yere bakıyorsun, gecekondumsu evlere, düz damlara, bazı damlarda güneş panellerinden yansıyan leylak rengi ışığa, üç-beş kat yükselen sıvasız binalara, tepeleri esintiyle titreşen ağaçlara, yerleşim yerlerinden on-yirmi metre sonra bıçak gibi kesilmiş yeşillığe, grimsi bir düzlüğe dönüşerek uzayan ovaya. Dağ-

lar, tepeler kül rengimsi bir mavilik içinde, kendilerini saran hava gibi bir incelikle, yarı saydamlılıkla, tüy hafifliğinde yükseliyorlar.

Birkaç insanla karşılaşıyorsun. Selamlarına dalgınca karşılık veriyorsun. Kadınlar kapı önünde toplanmış konuşuyor, bir sürü küçük çocuk sokakta koşturup duruyor. Bir tanesi bir eli pipisinde yolun ortasında çıplak dikilmiş öylece duruyor. Yol kenarlarında, ağaç diplerinde köpekler hâlâ uyukluyor. Karşıdan çarpılmış bedeniyle, öne doğru iyice eğik sığır vuruşu koca kafası eski püskü bir takım elbisenin üzerinden döküldüğü gençten bir adam geliyor. Tuhaf bir hali var, deli mi, bir sakatlığı mı var, belli değil. Geçerken kafasını kaldırıyor, bir tanıdığı görmüş gibi ağzını iyice açarak gülümsüyor. Yanına gelince eline sarılıyor, eğiliyor, öpmek istiyor. Sendeleterek geri adım atıyorsun. Doğruluyor, hâlâ gülümsüyor. Elini ileriye doğru uzatıyor. Para istediğini düşünüyorsun, çıkarıp para veriyorsun. Gülerek uzaklaşıyor.

Deli birden bütün sinirini geriyor. Daha doğrusu sinirlerinin zaten alttan alta ne kadar gerilmiş olduğunu sana fark ettiriyor. Küçük bir bostanın kenarına gelince soluklanmak, kendini yatıştırmak için duruyorsun. Bostanın kenarında cılız, kurumak üzere gibi duran, hastalıklı yapraklarıyla tozlu yola doğru hafifçe eğilmiş bir ağacın gölgesine sığınmıyorsun. Toprakta değişik türde yeşillikler büyüyor. Bir küme serçe az ilerde toprağın yumuşak bir bölümünde kendi gövdelerine uygun bir çukur açmış, bedenlerini toprağa sürterek temizliyor.

Kalmayı biraz daha sürdürürsem, diye düşünüyorsun, dönecek gücü bir daha hiç bulamayacağım. Buraya geldim, diye kendine anımsatıyorsun, buraya nasıl geldiğini, gerçekten gelip gelmediğini, yoksa hep burada mı olduğunu bilmez hale gelmekten korkuyorsun. Sana her durum doğruymuş gibi geliyor: buraya geldin, buraya hiç gelmedin, buradan hiç ayrılmadın.

Aynı zamanda nereye döneceğini düşünüyorsun, gerçekten döneceğin bir yer var mı? Buradaki şu birkaç haftalık eğreti bulunuşunun sana açıkça gösterdiği şey: gerçekte dönecek hiçbir yerin yok.

Kader'in sesini duymaya çalışıyorsun, sana seslendiğini, bu sesin kuş uçuşu bir hafiflikle yolları aşip buraya kadar geldiğini, yanı

başında olduğunu hayal etmeye çalışıyorsun. Bu sesi ilk işittiğinde seni bir yerlere taşıdığını hissetmiştin, şimdiyse geri dönmen için ona gereksinimin var.

Ama burada böyle oyalanmayı sürdürürsen dönmek için bu son nedenini de yitireceksin. Kader'in seni çağırdığını hayal ettiğin se-
siyse buradaki fısıltılara karışacak, bu çoraklığın üzerinde bir çalı-
tomarı gibi yuvarlanan uğultular içinde silinip yitecek.

Tepelerin üstünde bir duman gibi dağılmış pembe renkli bulut-
lar var. Kırlangıçların azalmaya başlamış seslerine orada burada öt-
meye başlayan cırcır böceklerinin kesik kesik sesleri karışıyor. Ak-
şamın serinliği bastırıyor. Birden bu havaya doğru yükselmiş topra-
ğın içinden bir başka toprak beliriyor. Gözüntün önüne uçsuz bucak-
sız gri bir boşluk seriliyor. Bakışını dikebilecek bir nesne, bir direk,
bir ağaç, bir tepe arıyorsun, ama hiçbir şey yok. yalnızca giderek ge-
nişleyen bu uçsuz bucaksız düzlük, bir tuz ya da kum çölü olabile-
cek yönsüz grilik, bu buz tutmuş düzlük var.

Halanlara vardığında bahçede Fidan'ı görüyorsun. Çıkmak üzere,
"Yarın akşam yemeğine bize geliyorsunuz," diyor gülümseyerek,
"size yemek yapacağım." Bu yemeğin daha çok senin için olduğunu
anıyorsun.

Akşam televizyonun karşısında oturup hızlı hızlı yemeklerinizi
yiyorsunuz. Yemekten sonra bir dizi başlıyor. Bir süre sonra ikisi de
uyuklamaya başlıyor. Onlar gibi erkenden yatağa gidiyorsun.

Gece boyu birkaç kez uyanıyorsun. Seni uyandıran sessizlik ol-
malı, kulağa işleyen boş, kör bir sessizlik bu. Bu katı sessizlikte kas-
katı uzanıyor, yeniden uyumayı bekliyorsun. Sabaha karşı bu kez
havayı döven bir sesle uyanıyorsun. Ses güçlenerek yaklaşıyor, bü-
yük bir gürültüye dönüşüyor. Tek kanatlı pencereye gidip bakıyor-
sun. Aydınlanmaya başlayan gece göğünde iki büyük askeri heli-
kopter karakola doğru gidiyor. O kadar alçaktan uçuyorlar ki başı-
nın üstünden geçerken içerdekileri görebiliyorsun. Az sonra yeni-
den sessizlik egemen oluyor. Sabah ayazında, pencerede, bir süre

daha açılan, yavaş yavaş seyreden gecenin lacivert göğünü izliyorsun. Sonra sert yatağa geri dönüyorsun.

Ertesi akşam Memed Enişte'yle birlikte yola koyuluyor, on beş dakikalık yolu alıp Fidanlara varıyorsunuz. Halan yardım etmek için daha önce gitti. Evleri ana caddeye yakın bir yerde, genelde iki-üç katlı yapılardan oluşmuş bir mahallede. Yan duvarları sıvasız, üç katlı bir binanın önüne geliyor. bahçe kapısından içeri giriyorsunuz. Giriş katın kapısını çalılıyorsunuz. Kapıyı Zeynel açıyor, uzun boylu, iri gövdesiyle neredeyse tüm kapıyı kaplıyor, "Hoş geldiniz," diyor, yana çekilip yolu açıyor.

Salona geçiyorsunuz. Sofra kurulmuş, geniş masaya beyaz bir sofraya örtüsü serilmiş, tabaklar yerleştirilmiş. Fidanların evi burada gördüğün evlere göre daha iyi döşeli. Belli ki hiçbir eksiği kalmasın istemiş, masa takımı, koltuk takımı, sehpa, içi kristal bardaklarla dolu vitrin, her şey tamam. Duvarda büyükçe bir saat var, gürültüyle tıklıyor.

"Hadi buyrun," diyor Fidan, yemek masasında yerlerinizi alıyorsunuz. Küçük tabaklarda birkaç meze var, ezme, közlenmiş, üstüne yoğurt dökülmüş patlıcan, cacık, büyük bir kâsede yeşil salata. Ana yemek tavuk ile bulgur pilavı. Her şey çok lezzetli, iştah açıcı görünüyor. Sofrada on kişiden fazlasınız. Fecira Hala, Memed Enişte, sen, Zeynel ile Fidan, onların çocukları Ziya ile Çiçek, Zeynel'in babası, yine Zeynel'in kendisinden birkaç yaş büyük ablası ile aynı yaşlardaki kocası, bir de onların Ziya'dan birkaç yaş küçük kızları. Yemek hep bir ağızdan konuşmalar, gülüşmeler, seslenmelerle geçiyor. Zeynel bir şişe rakı almış. Çoğu içmiyor. Sen de içmemeyi tercih ederdin, ama ayıp olmasın diye peki diyorsun. Önündeki dolu kadehten bir yudum almak bile seni sarhoş etmeye yetiyor. Yemek boyu önündeki kadehi ancak bitirebiliyorsun. İçinde ara sıra yükselen bir heyecan var.

Aslında bu heyecan gün boyu vardı. Ama yemekte bir ara öyle bir heyecanlanıyorsun ki gözlerin yaşarıyor. İçinden bir minnet duy-

gusu yükseliyor. Ama bu bir dilencinin ya da evsizin hissedebileceği türde bir minnet duygusu: Sana evlerinin kapısını açtılar, bu sofrada iyi kötü olduğuna bakmaksızın bir yer verdiler, üstelik –öyle hissediyorsun– hiç hakkın yokken verdiler.

Zeynel bir şeyler fark etmiş gibi, "Ne o." diyor, "iki yudumda sarhoş mu oldun yoksa?" Belli ki bu yemekten, bu kalabalıktan hoşnut. Kalabalığı seviyorlar, diye düşünüyorsun, kalabalık içinde iyi hissediyorlar.

Ama heyecanın hiç hoşuna gitmiyor. Bildiğin bir şey. Bu heyecanlarda bir sakatlık olduğunu düşünüyorsun. Üstelik yararsızlar. Yine de kendine engel olamıyorsun. Aynı zamanda aklının gerisinden bir yerden bu heyecanları, duyguları, içinde olan biteni izleme konusunda çok yanlış bir yol izlediğin geçiyor: sanki orada asıl dinlemen, kulak vermen gerekeni hiç dinlemedin.

Sofradan kalkarken "Yemekler çok güzeldi," diyorsun Fidan'a, "hepsi çok güzeldi. Eline sağlık." "Evet, çok güzeldi, ellerine sağlık," diyen birkaç ses daha yükseliyor. "Aman canım, ne ki," diye yanıtıyor Fidan, ama övgülerden hoşnut, dolu dolu gülümsüyor, gözleri daha bir parlıyor. Elllerinde tabaklar hızlı adımlarla mutfağa gidiyor, Zeynel'in ablası ile onun kızı da katılıyor, birlikte sofrayı kaldırıyorlar. Fecira Hala gövdesini iki yana doğru adeta savuran yavaş yürüyüşü, ağır devinimleriyle onlara yardım ediyor, masadakileri mutfağa taşıyor. "Ben de size yardım edeyim," deyip masaya doğru hamle yapıyorsun, Fidan gülüyor, "Ne yardımı, yardım edecekmişsin öyle mi? Git otur, rahatına bak, misafir değil misin?" Birkaç kişi daha önerine gülüyor. Zeynel atılıyor, "Gel gel bıra, gel otur. Kötü kötü âdetler çıkarma başımıza, burası İstanbul değil."

Aslında yerinde duramaz gibi hissediyorsun, bir şey yapmak istiyorsun.

Fidan mutfakla salon arasında gidip geliyor, hızlı, tez, canlı. Gelip giderken ara ara bir şeyler söylüyor, konuşmaya katılıyor. Ona bakarken gerçekten güzel, diye düşünüyorsun, tombul, bayağı güçlü görünen bedenine, iki çocuk doğurmasına, kırkına varmış olmasına rağmen hâlâ güzel. Makyaj yapmıyor. Yanakları sağlıktan ya da canlılıktan kırmızı. Bir an Kader'in dolgun, beyaz mı beyaz,

yumuşak gövdesi içinde uyanıyor. Kasıklarından bir akım geçiyor, baldırlarından aşağıya, dizlerine kadar iniyor. Kader'i ilk gördüğün zamanı anımsıyorsun, teninde, bakışlarında donuk bir şey vardı, ama sonra ışıldadılar, parıldamaya başladılar.

Televizyonda bir türkü yarışması programı var, diğerleriyle birlikte televizyona bakmaya çalışıyorsun.

Küçük kız yerde, halının üstünde, dedesinin ayaklarının dibinde. Annesi gibi iri, kopkoyu, siyah renkte güzel gözleri var. Yanına oturttuğu iki tane kız bebeği var. Birinin bir kolu yok.

Reklamlarda "Kısayım şunu biraz," diyor Zeynel, "televizyonun zararları, televizyon çikalı beri kimse artık bir çift laf etmez oldu." Bu basmakalıp lafı gerçekten mi söylüyor, yoksa alay mı ediyor, belli olmuyor.

Fidan çayları getiriyor. Memed Enişte, eskiye dair komik bir olay, iki köylünün inatlaşmasına dair bir hikâye anlatmaya koyuluyor, aslında hikâyede gülünecek bir şey yok, ya da senin için yok, ama herkes gülüyor.

"Eskiden olsaydı," diye anlatıyor Memed Enişte, "şimdi bu ayda hâlâ yayladaydık." Karısına dönüyor, "Öyle değil mi hanım?" diye onayını istiyor. Fecira Hala yeni oturmuş, küçük kızı kucağına çağırıyor, "Yene eskilerden başlama," diye ters yanıtıyor.

"Başlama diyorsun ama nasıl başlamayayım? Nasıl güzel olduğunu bu gençler görmediler, bilmiyorlar. Bilseler onların da benim gibi içleri yanardı. Bizim Fide belki hatırlar –Zeynel'in ablasıyla kocasına dönüyor– siz de hatırlarsınız. Ama damat bilmez, o şehirde büyüdü sayılır. Nasıl oldu, nasıl bu hale geldi, hâlâ şaşıyorum, aklım almıyor. O tabiyat, o doğa, ne güzeldi, ne harkuladeydi. O dağların, çiçeklerin kokusu hâlâ burnumda tüter. Öyle değil mi xınami?"

Dünürüne, Zeynel'in babasına söylüyor bunu. Zeynel'in babası gözleri yarı yarıya kapalı kafasını aşağı yukarı uzun süre oynatıp "Öyle, öyle," diye onaylıyor.

"Dina Hurdi'den başlar," diye devam ediyor Memed Enişte, "iki yaylayı dolaşır, hareket ede ede dört ayın sonunda köye gelirdik. O yayla günleri ne güzeldi. Akşamları yatmadan önce dışarda, çadırların önünde gür bir ateşin önünde toplanır, konuşurduk. Çadırlar ke-

çi kılındandı, köyde bu kadınlar onları örerdi, çok rahattılar, sağlamdılar. Ateşin başında bizden büyükler geçmiş zamanları anlatırdı, eskinin hikâyelerini anlatırdı. Herkes bir şeyler anlatırdı. İnsan kafasını kaldırıp yıldızlara bakınca acaba diye kendine sorardı burada gök daha mı yakın yoksa? Elini uzatsan sanki bir yıldızın kuyruğunu yakalayacaksın, öyle yakın."

Sözünü ettiği zaman en fazla otuz yıl öncesi falan olmalı, ama sana sanki yüzyıl önceden söz ediyormuş gibi geliyor. Küçük kıza bakıyorsun, gözleri iyice açılmış, dedesinin titrek, ince sesine dalıp gitmiş, şu anda en iyi dinleyici o. Memed Enişte Çiçek'le Ziya'ya dönüyor, "Sizin anneniz, Fide yaylada doğdu," diye sürdürüyor, "bu nineniz onu tarlanın ortasında, güpegündüz doğardı, yaa."

Memed Enişte sürdürüyor: "Darbeden sonra yaylaları yasahladılar. Önceden söylüyorlardı ama dinleyen yohtu. Bizim gençler yine dağlardaydı. O zaman da bize siz besliyorsunuz bunları diyorlardı. Darbeden sonra çok acımasız oldular. Bizim çadırları bastılar, yıhtılar. Ee, emir demiri keser. Yayla öyle bitti."

"Hadi, hadi baba," diyor Fidan, "hadi, bak yine eskilere daldım. Ama eskileri böyle çok düşünme. Ne yapalım. Daha eskiler de hep kendi zamanlarının daha iyi olduğunu söylerdi."

"Öyle, öyle, doğru diyorsun kızım. Amma gelen gidene aratıyor işte. Köye dönünce," diye kesemeyip sürdürüyor, "sanki yaz gelse de yaylaya çıhsak deyip duran ben değilmişim gibi köyü görünce gözlerim yaşardı. Derdim meğer cennette yaşıyoruz. O kadar güzeldi işte. Ama o da kalmadı, oradan da çiharttılar bizi, o da gitti."

Son sözleri artık hep bir ağızdan konuşmaya başlamış kalabalığın sesleri içinde dağılıyor. Sesler birbirine karışmaya, o bildiğin, başını döndüren uğultu havayı doldurmaya başlıyor. Hiçbirini ayırt edemez hale geliyorsun. Bakıyor, bu insanlar benim neyim oluyor, diye soruyorsun, yakınlarım mı? Bizi birleştiren, ateşin başına toplananlar gibi toplayan bir şey gerçekten var mı? Soğuk bir ateşin, donduran, buz kestiren bir ateşin etrafında nasıl toplanılır?

Çocukluğumun insanları, diye düşünüyorsun, onları başka başka zamanlarda, başka başka durumlarda da görmüş olmana rağmen hep çocukluğuna aitlermiş gibi hissediyorsun. Bir arada onlarcası bir

odayı doldururlardı, koltuklara sandalyelere dağılmış konuşur, gülerlerdi. Ama şu anki durumun çok büyük bir farkı var. Bunu açıkça görebiliyorsun: Artık o yankılanan, çın çın gülüşler yok, bu gülüşler soluk, tedirgin, parlaklıklarını yitirmiş. Bu kalabalığın da çocukluktan aklında kalan o canlı, parlak, güçlü kalabalıkla bir ilgisi pek yok. Küçülmüşler, diye düşünüyorsun, zayıflamış, ufalmış, iki büküm olmuşlar. Belki beni dağıtan aynı şey onları da başka bir biçimde dağıttı.

İçinden onlara bir şeyler söyleme arzusu yükseliyor. Bu söyleme arzusu, bu ciğerlerden, göğüsten yükselip boğazdan yukarıya doğru taşan, dilin ucuna gelip tökezleyen şey – onlara ne demek istiyorsun? Sizler iyi insanlarsınız, demek istiyorsun belki, bense değilim. Ben yolunu şaşırmış biriyim. Ama niçin böyle bir konuşma arzusu duyuyorum diye kendine soruyorsun, acı verici, iç paralayıcı bir biçimde içimden niçin yükseliyor? Söyleyeceklerinin önemli olduğunu hissediyorsun. Daha doğrusu önemli ya da değil söyleyeceklerinin söylenmesi gereken şeyler olduğunu hissediyorsun.

Çocukluktan çıkmaya başlayınca, diyorsun, bir arka odaya kapandım. Kaçmak için kapandım, neyden, bir sürü şeyden, herhalde sizden de. Öyle görünüyor ki bir daha çıkamadım.

Yüksek sesle mi söyledin bunları, duydular mı? Bakıyorsun, herkes aynı biçimde konuşmayı sürdürüyor. Ama ne söylemen gerekiyor? Bu duyguları sözcüklere çevirecek şey eksik, yok. Belki bu yüzden içinden geçenleri de yakalamakta başarısız oluyorsun, elinden kaçıp gidiyorlar.

Kalkıyor, kimseye fark ettirmemeye çalışarak bahçeye çıkıyorsun. Kendini, nefesini kesen şeyi denetlemek için havaya gereksinimin var. Bahçede karanlık bir köşeye yürüyorsun. Dışarda güzel bir gece, serin bir rüzgâr var. Dağların üstünde iri, kıpırtısız bulut kümeleri beyaz hayaletler gibi parlıyor.

Yolunu şaşırmış, diye mırıldanıyorsun, *yolunu şaşırmış*? Ama böyle söylemek yetersiz kalıyor. Sadece sen yolunu kaybetmiş değilsin, yolun kendisi de kaybolmuş. Dahası sadece yol değil, eğer bir zamanlar olmuşsa, yolun olduğuna dair ne varsa –herhangi bir işaret, bir iz, bir belirti– onlar da kaybolmuş. Kimbilir belki tuhaf

bir labirenttir bu, dolambaçlı, karmaşık yollardan değil de yolların dümdüz yokluğundan oluşmaktadır.

Bir zamanlar, diye düşünüyorsun, gelecek bir şeyi, bir mucize gibi gelecek olanı bekliyordum. Kendime zamanım gelecek diyordum ama ben böyle derken farkında bile olmadan zaman gelip geçti. Sonunda güçsüz bir gölgeye, yarı yarıya bir hayalete döndüm.

O zamanlar, diyorsun, bu insanlardan farklı olmak, onlara benzememek istiyordum. Dünyaya meydan okuyacak kadar kendime güveniyordum. Ama öyle görünüyor ki böyle kapanarak, içime dönerek benden öncekilerden, anamdan babamdan, başka yere göçüp kendi mahallelerine kapananlardan pek farklı bir şey yapmadım.

Ne aptallık, diyorsun, ne aptallık. Kader'i düşünüyorsun. Belki o gün, buraya gelmeden Kader'e söylemem gereken bunlardı ya da söylemen gerekenlere böyle başlaman gerekiyordu. Her şeyi aynı kefeye koydum, demeliydin, sadece kendi yaşamıma değil tüm yaşamlara gözümü kapadım, başkalarının yaşamlarına da aynı kayıtsızlığı gösterdim.

Ama asıl korkunç olanı, demeliydin ona, bir zamanlar sevmeye hazırdım ya da öyle olduğumu sanıyordum. Ama tam tersi bir şeye, bir cimriye, pintiye, artık nasıl vereceğini bilmez olmuş birine dönüştüm.

Yine de, diye düşünüyorsun, bütün bunları söylemek ne işe yarardı? Belki asıl kabul etmen gereken, eğer hâlâ tüm bunları sona erdirecek bir şeyi, bir son beklentisini içinde taşıyorsan, bu sonun çok önce olup bittiği. Çok önce olup bitti, belki duruma en uygun sonla çoktan olup bitti. Sönüp gitmek, diyorsun, sönüp gitmek; bu ölmek değil, kendini öldürmek değil, sefilce bile olsa öldürülmek değil, bir hayatın yarı yolda tıpkı bir balon gibi sönüp gitmesi demek. Yapman gereken bu sona, bu sönüp gitmeye kendini bütünüyle bırakmak.

Üzerine bir güçsüzlük çöküyor, bütün gücün boşalıyor. Tam şimdi adım atmak, devinmek sana olanaksızmış gibi geliyor. Bunların öylesine doğal, kendiliğinden yapılabilir şeyler olduğuna nasıl inandığımıza şaşıyorsun.

Birden arkanda birinin ya da bir şeyin varlığını hissediyorsun. Bir tepkeyle dönmeye davranıyorsun. Ama daha dönmeye fırsat bu-

lamadan bir kol boğazına dolanıyor, aynı anda dizlerinin arkasına bir tekme yiyorsun. Üzerine abanan güç seni yere seriyor. Sessiz ama kararlı, sert bir ses "Yat yere," diyor, "sakın kımıldama". Bir diz yüzüne bastırıyor, "Ellerini arkaya," diyor, ellerini kelepçeliyor. Başın yere yanlamasına yapışırken otomatik silahları, yüzlerinde kar maskeleri, çelik yelekleriyle bir sürü adamın evi sardığını, kapıyı kırmaya hazırlandıklarını görüyorsun. Yanından geçenlerden birkaçı seni tekmeliyor, biri yüzüne basıp geçiyor.

EVİN AZ ÖTESİNE park etmiş, hapishane ya da para nakil aracına benzeyen aracın arka kasasına apar topar bindiriliyorsun. Seni arabaya ittiren, koyu renkli kar maskesinin ardından "Otur ulan şuraya," diye emrediyor, "kıpırdadığını duymayacağım." Kenardaki sıra biçimindeki demir çıkıntıya oturuyorsun. Kapıyı kapatıyor, içeri si zifiri karanlığa bürünüyor. Göğsün körük gibi kalkıp iniyor. Bütün bunlar o kadar hızlı oluyor ki ne olup bittiğini anlamadın bile. Aklından bir sürü şey geçiyor: Kim bunlar? Nereden çıktılar? Burada ne işleri var? Dışarıyı dinliyorsun. Hiç ses yok. Az sonra kulağına belli belirsizce sesler gelmeye başlıyor, çığlık parçaları, kadınların ağlayışları, bağırışlar. Kesiliyor. Aklına duyduğun hikâyeler, baskınlarda öldürülenler, kaçırılıp götürülenler geliyor.

Ama belki Zeynelere gelmemişlerdir, diye düşünüyorsun, hemen Zeynelere geldiklerini nereden çıkardım, belki öteki dairelerden birilerine gelmişlerdir.

Az sonra kapı açılıyor. Elinde olmadan ayağa kalkıyorsun, "Otur lan!" diye bağırıyor bir tanesi. Zeynel, Ziya, Zeynel'in eniştesi içeriye itiliyor. Onların da elleri kelepçeli. Birbirinize bakıyorsunuz. Ziya başını öne eğiyor. Yüzü kıpkırmızı. Kapı yeniden kapanıyor. Bir süre kimse konuşmuyor ya da konuşamıyor. Gürültülü soluk alış verişlerini işitiyorsun. Araba kalkmadan önce önde, sürücü tarafında küçük bir mazgal deliği açılıyor, içeriye bir parça ışık doluyor, hemen sonra kapanıyor.

"Ne oldu?" diye soruyorsun Zeynel'e, şimdi bir karaltı halinde, kımıldıyor, "Bilmiyorum," diyor boğuk bir sesle. "Sen iyi misin?" diye soruyor, "neredeydin?" "Bahçede," diye yanıtlıyorsun. "Bunlar niye geldiler?" diye kendi kendine mırıldanıyor, oğluna dönü-

yor, "İyi misin oğlum?" diye soruyor, sesi hâlâ boğuk ama yumuşakça, sakince konuşmaya çalışıyor. "Evet baba," diye yanıtıyor Ziya, sesi titriyor. Aslında herkesin sesi titriyor. "Bıra," diyor Zeynel'in eniştesi, "bu başımıza gelen nedir?"

"Ne bilem bıra." diye yanıtıyor Zeynel, birkaç kez derin derin nefes alıyor, kendini toparlamaya çalışıyor. "soğukkanlılığımızı kaybetmememiz lazım," diyor sonra, "bir yanlışlık vardır, ortaya çıkacaktır. Ne diyorlarsa yapalım, zıtlarına gitmeyelim, tamam mı? Bu badireyi atlatacağız." Cesaret vermek istiyor, size, kendine, ama belki özellikle oğluna. Oğluna doğru "Tamam mı oğlum?" diye yineliyor, "bu badireyi atlatacağız." Ziya'nın önce sesi çıkmıyor, boğazını temizliyor, sonra "Tamam baba," diye yanıtıyor. Sözcükler karanlıkta birinden diğerine akıyor.

Yolculuk bir yarım saat ya da daha fazla sürüyor. Araba bir yerde duracak kadar yavaşlıyor. Herkes yerinde kıpırdanıyor. Ağır ağır ilerliyor, bir şeyin, bir rampanın üstünden geçer gibi sığıyor. Seslenmeler duyuyorsun. Az sonra tamamen duruyor.

Kapı açılıyor, "Kalkın!" diye emrediyor bir ses. Akşam ışığı kül renginde içeriye doluyor. Kalkıyorsunuz, ayakta duruyor, birbirinizin yüzüne bakıyorsunuz. Kapının iki yanında iki kişi var. Yüzlerindeki maske duruyor. "Hadi," diye bağıyor sağdaki, "inin."

Üç katlı bir binanın önündesiniz. Okul binasına benziyor. Nesnelere biçimlerini çözen yumuşak akşam ışığı yerini hızla karanlığa bırakıyor. Binanın önündeki sarı ışıklar yanmış. "Yürüyün, kafanızı kaldırmayın," diye bağıyor biri. İçeri giriyorsunuz, "Durmayın, merdivenlere doğru hızlı hızlı ilerleyin." Bir yandan arkadan sizi itiyorlar, silahlarla dürtüyorlar, küfür ediyorlar, "Hızlı, hızlı, hızlı dedik lan." İki kat aşağıya indiriliyorsunuz.

Olanı biteni hiçbiriniz tam algılayamıyorsunuz, söylenenleri kendiliğinden yerine getiriyorsunuz. İki kanatlı demir bir kapıdan içeri giriyor, karşınıza çıkan geniş açıklıkta, tavandaki karpuz biçimli lambaların beyaz ışığı altında uzun, dar bir masanın başında durduruluyorsunuz. İki kişi ellerinizi çözüyor, duvara yaslanmanızı söyleyip üstünüzü arıyor, ceplerinizi boşaltmanızı, ayakkabılarınızı, kemerlerinizi, saat ya da yüzük gibi takıları çıkarmanızı söylüyor.

Masanın arkasındaki biri deftere kimliklerinize bakarak adlarınızı soyadlarınızı yazıyor. Şahsi eşyalar deyip şahsi eşyaları kaydediyor, bir kalem, bir not defteri, altın bir yüzük, bir saat, gümüş bir kolye, sigara tabakası, tespih. "Bu çakı ne lan?" diye soruyor, üstünden küçük bir çakı çıkan Ziya'ya. "Bir çakı." diye yanıtıyor Ziya. "Ne diye taşıyorsun lan bunu, ha?" Bir çakı diye yazıyor. Yüzü tıraşsız, gözlerinin altı şiş. Kül tablasında bir sigara yanıyor.

Getirilen bir torbayı da masaya boşaltıyor, içinde birkaç okul defteriyle kâğıtlar, zarflar var. Bir başkası da bir bilgisayar kasası getiriyor, bir sürü CD'yi masaya yığıyor, Ziya'nın bilgisayarını.

Her iki yanda, sağınızda ve solunuzda, ince, dar, çıplak bir koridor uzanıyor. Duvarlar sarıya boyalı, koridor boyunca tavanda dizili çıplak sarı ampullerin ışığı altında soğuk, yağlı parlıyorlar. İçersi havasız, ağır kokuyor.

"Arkanızı dönün, duvara yaslanın," diyor masadaki, tüm bu işlemler bittikten sonra. Yanında ne zaman geldiğini görmediğin koyu renk takım elbiseli biri dikiliyor. Kısa boylu, küt gövdeli, buğday tenli biri. Elinde bir telsiz var. Telsizi masaya bırakıyor.

Yeniden üstleriniz aranıyor. Ardından bir sessizlik, bir hareket-sizlik oluyor. Başını çevirmek üzereyken bir cop darbesi yanağına geliyor. Üç ya da dört kişi gelişigüzel tüm güçleriyle üst üste size vurmaya başlıyor. Bir yandan bir sürü küfrü boca ediyorlar. Bu küfür, tekme, cop sağanağı altında dertop oluyorsunuz. Ama Zeynel'in ayakta olduğunu görüyorsun. Uzun kollarını iki yana açmış oğlunun önünde dev cüssesiyle duruyor, bir yandan "Ne yapıyorsunuz?" diye bağırıyor, sesi boğuk, titrek, yalvarır gibi çıkıyor. "Bizim bir suçumuz yoktur. Durun, vurmayın, yazıktır, günahtır." Sizi bırakıp hepsi onun üzerine abanıyor. Sözleri onları sanki delirtti, bütün güçleriyle vuruyorlar. Ağzından burnundan kan geldiğini görüyorsun, öldürecekler onu, diye düşünüyorsun, öldürecekler. Oğlu "Yapmayın, durun," diye haykırmaya başlıyor. Eniştesi Zeynel'e doğru gidiyor, kendini Zeynel'in üstüne atıyor, sende peşinden onu izliyorsun. Gelişigüzel inen, kafanıza, sırtınıza, bacaklarınıza yağın cop darbeleri altında yere kapaklanıyorsunuz.

Ama darbeler ilginç bir biçimde acıtmıyor, ya da sana öyle geli-

yor. Sonra başladığı gibi birden kesiliyor. Masadaki ayağa kalkmanızı buyuruyor. Sesi o kadar düz ki sanki az öncekilerin hiçbir yaşanmadı, sanki her şey çok olağan, alışılmış, sıradan. Bu hoşgeldin dayağı olmalı, diye düşünüyorsun, herhalde her günkü bir şey, nereye geldiğimizi bize açıkça anlatmak için yapılan bir şey. Doğrusu bunu çok iyi anlattılar. Kalkmaya çalışıyorsunuz.

Sivil giyimli yaklaşıyor, "Ee," diyor yumuşakça, gülererek, Zeynel'e doğru sesleniyor, "şimdi nasılsın? Bir şeyler hatırlamaya başladın mı?" Zeynel'in kaşının hemen üstünden, bir de ağzıyla burundan kan akıyor, koluyla yüzünü siliyor. Adam hepinize dönüyor, yüzlerinize tek tek bakarak, her bir kelimenin üstüne basıp "Beraber çok uzun, çok tatlı, hiç acele etmeden, ağır ağır sohbetler edeceğiz. Zamanımız bol, burada zamandan daha bol bir şey yok," diyor. Bir süre sözlerinin etkisi yayılsın diye bekliyor, ardından seninle Ziya'yı işaret ediyor, "Şu ikisini hücreye götürün," diyor, "bunları da misafirhaneye." Biri kolundan tutup çekiyor. Kalanlara kısa bir an bakma fırsatı buluyorsun. Zeynel'in eniştesinin yüzü kıpkırmızı, ağlamaklı, Zeynel'se oğluna bakıyor, "Dayan oğlum," diyor, ya da o biçimde dudaklarını kımıldatıyor, ağzından çıkanlar yarı fısıltı, yarı sözcükler halinde oğluna ulaşıyor. Gözlerine karanlık bir şeyler inmiş. Bakışları senin aklından geçenleri de açıklıyor: Burada sizi hiç iyi şeyler beklemiyor.

Koridor boyunca ilerliyorsunuz. Ziya'yı önden bir adam kolundan çekerek götürüyor. Ziya sendeliyor, ayakları titriyor. Sen de sendeliyorsun. İki yanda demir kapılar var. Şimdi sizi tutanlar kar maskeliler değil, ötekiler. Bunların yüzü açık, daha önce görmedin, herhalde koridorda bir yerlerde ya da bir odadaydılar, bıkkın, dağınık bir halleri var, gömleklerinin düğmeleri sonuna kadar açık, pantolonları bellerinden düşmüş, ayak sürüyerek yürüyorlar. Hiç aceleleri yok. Size vuranlara katıldılar mı bilmiyorsun. Katılmışlarsa bile şimdiki hallerinden bunu çıkarmak olanaklı değil. Kapısı yarı açık bir hücrenin önünde seninle Ziya'yı içeriye doğru itiyorlar. Ardından kapı gürültüyle kapanıyor.

Bir süre kapanan, kilidi döndürülen kapının dibinde ikiniz de öylece kalakalıyorsunuz. Nefesiniz düzensiz, hızlı hızlı soluk alıp

veriyorsunuz. Hücreye bakıyorsun. Küçük bir yer. Duvara bitişik, üzerinde yatağın olmadığı demirden, küçük somya gibi bir şey var. İçersi çok ağır kokuyor, bok, sidik, küf kokularını ayırt edebiliyorsun ama başka kokular da var. Soluk alınmaz bir yer. Bir pencere ya da havalandırma yok. Tepede tel bir kafes içinde bir ampul var, sarı, cılız bir ışık yayıyor.

Önce Ziya kımıldıyor, sallana sallana, ağır ağır yürüyüp demir somyanın üzerine oturuyor. Başını kollarının arasına alıyor. İleri geri sallanmaya başlıyor.

Aniden nefesinin kesildiğini duyuyorsun, boğulur gibi oluyorsun. Olduğun yere çöküyorsun. Ağzın bir balık ağzı gibi açılıp kapanıyor, sanki içerdeki bütün hava birden çekildi. Her şey sana gerçek dışı, inanılmaz görünüyor. Ama aynı zamanda çok sıradan da geliyor, olağan, hergünkü bir şey, sıradan mı sıradan. Bütün bu olanlarda, bu yerde, bu adamlarda her ikisi de var.

Kendini toparlamaya, soluğunu düzenlemeye çalışıyorsun. Ne olursa olsun bu geçici bir durum, diye düşünüyorsun, bizi sonsuza kadar burada tutamazlar. Bir an kokudan kusacak gibi oluyorsun. Ağzına kadar geliyor, bastırıyorsun. Ziya'nın gözü önünde kusmak istemezsin.

Nefesini az çok düzeltmeyi başarıyorsun. Hava geri geliyor. Kalkıp Ziya'nın yanına gidiyorsun, öteki uca oturuyorsun. Ziya hâlâ ileri geri, ağır ağır sallanıyor. Baş dizlerinin üstünde, kolları başının iki yanından yukarıya doğru uzatılmış. Üstünde kısa kollu bir tişört var, çıplak kollarının ne kadar ince olduğunu fark ediyorsun. Çok zayıf, sıska bir çocuk. İçinden bir sorumluluk duygusu yükseliyor. Daha bir çocuk, diye düşünüyorsun, burada olmamalıydı, hiçbirimiz burada olmamalıydık ama buradayız. Nedenini düşünüyorsun.

Boynuna doğru bir sıvının aktığını hissediyorsun. Elliyorsun, kan. Nereden geliyor? Bakıyorsun, kulağının arkasından bir yerden. Elinle bastırıyorsun. Belki çocuğu böyle çaresizce kapanmış gibi gördüğünden üzerine tuhaf bir dinginlik çöküyor.

"İyi misin Ziya," diye soruyorsun. Sesin zar zor çıkıyor. Öksürüyorsun. Yanıt vermiyor. Omzuna dokunuyorsun, "Ziya," diye sesleniyorsun yeniden, bu kez sesin daha yüksek çıkıyor, "iyi misin?"

Başını kaldırıyor. Bakışlarında öfke var. Burnu akıyor, alt dudağı titriyor. "Bir şeyin var mı? Bir yerin kanıyor mu?" Yanıt yerine "Görüyorsun değil mi?" diyor, "adilerin, ne yaptığını görüyorsun."

Başını sallıyorsun. Teskin edici bir şeyler söylemek istiyorsun. "Babanın söylediğini anımsa," diyorsun, "sakin olmamız lazım."

"Sakin olsak ne olur!" Ayağa fırlıyor, ama yüzü acıyla kasılıyor, yeniden yerine oturuyor.

"Neyin var?"

"Bir şey yok, önemli değil, şuram." Karnının yanını, kaburgalarının başladığı yeri gösteriyor. "Oturunca geçti." Sana bakıyor, soruyor, "Sen ne durumdasın?"

"Galiba fena değil, şu anda bir şey hissetmiyorum."

Aklındaki soruyu soruyorsun. "Sence niye geldiler, niye evi bastılar?"

"Ne bileyim," iki eliyle kafasını ovuşturuyor, akan sümüğünü koluna siliyor, "birileri yalan yanlış bir şeyler demiştir, ihbar etmiştir."

"İhbar mı?"

"Evet," diyor öfkeyle, "bunların bir sürü işbirlikçisi, yordakçısı, ajanı var." Yüzünü buruşturuyor, kaburgalarını tutuyor. Sonra "Sen," diye aynı öfkeyle sürdürüyor, "bilmiyorsun. Ama ben biliyorum, biz bunları tanıyoruz. Bunlar faşist, zorba, bunlar halkın düşmanı. Bunlar her şeyi yaptılar, yaktılar, astılar, kestiler, katlettiler. Bunların hiçbir nedene ihtiyacı yok."

Ona bakıyorsun. Bir şeylere karışıp karışmadığı anlamak için dikkatlice bakıyorsun. Nedense sana bir şeyler gizliyormuş gibi geliyor. O da sana gözlerini dikeyiyor.

Önüne dönüyorsun, belki de bir neden bulmak istediğin için kafandan uyduruyorsun, hem neye, ne kadar karışmış olabilir? Zaten burada yaşayıp şöyle ya da böyle karışmamış olmak olanaklı mı? Bir açıdan yalnızca burada değil, buranın dışında da, İstanbul'da ya da daha küçük, تنها bir yerde, bir deniz kenarı ya da dağ eteğinde, herhangi bir yerde herhangi bir insan bir köşeciğe saklansa, kulaklarını tıkayıp ben yokum, beni saymayın dese bile hâlâ bir şeylere karışmış sayılmaz mı?

Ziya'ya bakıyorsun. Şimdi biraz daha sakin görünüyor. Saçları önlerden uzun, iki yandan birer kâkül gibi alına düşüyor. İnce, kemikli bir yüzü, kalın kaşları var. Kara kaşlarının altında iri gözlerinin hafifçe birbirine yakın olduğunu fark ediyorsun. Belki de haklı, diye düşünüyorsun, burada yaşayan, burada büyüyen o, ben ne biliyorum ki, kulaktan kulağa aktarılan, üstelik yarım kulakla dinlediğim birkaç hikâyeden daha fazlasını değil.

Susuyorsunuz. Zaman uzuyor. Arada sert adımların sesi ya da bir öksürük sesi geliyor, onun dışında hiç ses yok. Ziya burnunu çekeyor, gürültüyle nefes alıp veriyor.

Etrafa bakıyorsun. Loş, soğuk, tabut gibi bir yer burası. Pencere yok. Hücredense zindan sözcüğü daha iyi betimleyebilir burayı belki diye düşünüyorsun, *zindan*: çürümeye bırakılan yer. Lisedeyken gittiğin Yedikule zindanları aklına geliyor.

Bir yerlerinde ağrı duymaya başlıyorsun. Başımın arkası ağrıyor, sol kolun ağrıyor, şakakların, çenen ağrıyor. Kan hâlâ azar azar boynuna doğru akıyor, ara ara siliyorsun, tutmayı sürdürüyorsun. Aklına Zeynel geliyor, eniştesi geliyor. Eniştesinin ismini aklında tutamadığın için şimdi kendine kızılıyorsun. Sivil giyimli olan misafirhane demişti, söyleme biçiminden nasıl bir yer olduğu gözünde canlanıyor. Burada çok kalmayacağınıza inanmak istiyorsun ama yoksa, diyorsun, en kötüsünü mü düşünmeliyim, en kötüsüne mi hazzırlanmalıyım? Ziya'ya bakıyorsun, yüzü gergin, kaşları çatık, ifadesi sert. Seni rahatsız eden şeyi birden anlıyorsun, o savaşın içinde doğup büyümüş bir çocuk, savaşın çocuğu.

"Annem," diyor sessizce, "beni götürmesinler diye bağırdı çağırırdı, yalvardı, kendini yerden yere attı. O görüntüsü gözümün önünden gitmiyor."

Fidan'ı düşünüyorsun, Zeynel'i düşünüyorsun, söylemek için bir şeyler aranıyorsun. "Uzun süre tutamazlar bizi," diyorsun. Sana bakıyor, başını sallıyor.

"Babam? Nasıldır acaba?"

"Bizden daha kötü değildir."

Yeniden öfkeleniyor, ayağa fırlıyor, "Kahretsin," diye bağıyor, ayağıyla yere vuruyor. Kendine gelmiş gibi birdenbire duruyor.

Sessizce yerine oturuyor, ağır ağır ileri geri sallanmaya başlıyor.

Zaman uzuyor, bu belirsizlik, böyle beklemek rahatsız edici, sinir bozucu. Sessizleşiyorsunuz. Somyanın iki ucunda oturmuş önüne bakıp öylece duruyorsunuz. Sizin nefes alış verişlerinizden başka etraftan hiç ses gelmediğini fark ediyorsun. Hiç ses olmaması olağan mı? Aklına olabilecekler geliyor, en kötülerini. Kafadaki kötü düşünceleri kovmaya çalışıyorsun.

Kapı açılıyor, içeriye iki kişi hızla giriyor. Sizi getirenler bunlar. Aynı boyda, şişman, alınları açık iki tip, Ziya'ya doğru atılıyorlar. Ziya ayağa dikiliyor, bilerek değil, ama kendiliğinden, onunla birlikte sen de ayağa fırlıyorsun. Daha doğrusu kendini ayağa fırlanmış buluyorsun. Bir tanesi seni ranzaya doğru itiyor, "Orada kal!" diye bağıyor, Ziya'yı çekiştirmeye başlamış olana katılıyor. Ziya gitmemeye çalışıyor, direniyor. Bir an kafasını döndürüyor, geriye doğru yardım ister gibi sana bakıyor. Ya da sen bu bakışı öyle yorumluyorsun. Buna rağmen öylece oturuyor, sahneye bakıyorsun. Aklından niçin böyle sert, gürültülü davranıyorlar, diye geçiyor, daha sakın olup bitemez mi her şey? Kısa, sert emirler, yarım küfürler, hırıltılar, hızlı, sesli nefesler çıkıyor, Ziya sürüklenerek götürülüyor. Götürülürken çıkan sesleri bir süre daha işitiyorsun, sonra kesiliyor.

Bir süre daha öylece kalakalıyorsun. Aniden içinden bir öfke dalgası yükseliyor, sanki olup biteni yeni yeni anlamaya başlıyorsun gibi. Burada niye öyle aptal gibi oturdum, diye kendine kızıyorsun, niye bir şey yapmadım, küçük bir çocuk gibi niye söz dinledim?

Ama az sonra öfke dalgası başladığı gibi aniden geçiyor. Bu kez bomboş hissediyorsun. Düşünceler uyuşmuş biçimde kafanda doluyor, Ziya'ya ne yapacaklar, diye düşünüyorsun, Zeynel'i, Zeynel'in eniştesini düşünüyorsun. Aklına kötü kötü sahneler geliyor, ama belki diyorsun, birkaç yumruk, tokat ya da cop darbesinden fazla bir şey olmayacaktır. İnsan bunlara dayanabilir. Bir açıdan onların burada yaşamakla böyle şeylerle senden çok daha içli dışlı, senden çok daha hazırlıklı olduklarını düşünebilirsin.

Öteki hücreleri düşünüyorsun, başka insanlar var mı? Şimdi hiç ses yok. Önlerinden götürülürken duymadığını sanıyordun ama şimdi düşününce birinin önünden geçerken inlemeye benzer sesler duyduğunu anımsar gibisin. Öteki hücrelerin dolu olup olmadığını, böyle kaç kişinin olduğunu düşünüyorsun.

Daha bir sürü düşünce aklından hızla geçip gidiyor. Ya beni ne zaman almaya gelecekler diye düşünüyorsun, bana ne yapacaklar? Nasıl davranmalıyım? Daha önemlisi nasıl davranacağım? Kalbinin gürültüyle çarpıp durduğunu fark ediyorsun, şakakların zonkluyor. Sorgu diye aklından geçiyor, ne garip, aslında hayatın boyunca gizliden gizliye birlerinin seni sorgulayacağı korkusunu hep taşıdın. Sana senle ilgili sorulan her soruda bu hayali sorgunun yankılarını işittin. Ama bu hayalindeki bir şeydi, soyuttu, var değildi, bu biçimde karşına çıkacağını hiç düşünemezdin. Sırtına bir ağrı saplanıyor.

Yeniden düşüncelerin bir neden bulmaya yöneliyor. İnsanın mantığı, buraya getirildiğinize göre bunun bir nedeni olmalı, diyor, ama aslında kendi duyduklarından bile illa bir nedenin gerekli olmadığını çıkarabiliyorsun. Bu mantığın nasıl sinsice çalıştığını görebiliyorsun: Bir neden arayışı kendinde ya da ötekilerde bir suçlu aramaya götürüyor. Ayrıca onlar da sizi bizzat buraya getirerek burada olmaları için kendilerine bir neden yaratmış oluyor.

Somyaya uzanıyorsun. Sert zemin iyi geliyor. Başka şeyler düşünmeye çalışıyorsun. Ev, diyorsun kendi kendine, ama bir evim yok. Daha önce ev dediğim de aslında bir tür hücreydi, buradan daha değişik olsa bile öyleydi, bunu hep hissettim. Aslında hiçbir zaman bir ev, kendimi evimde hissedeceğim bir evi hayal edemedim.

Kader, diyorsun, Kader, gitmek istiyorum – aslında hep istiyordum, ama nasıl gideceğimi, nereye gideceğimi bilmiyordum.

Uzun süre geçiyor, ya da sana öyle geliyor. İçersi hızla soğuyor. Gecenin soğuğu bu, ya da sen çok üşüyorsun, öyle ki dişlerin takırdamaya başlıyor. Kalkıp ileri geri yürüyorsun, dört buçuk adım, yanlara doğru üç adım. Zaman zaman içerdeki koku bütün ağırlığıyla üzerine çöküyor, nefes alamıyorsun. Bu koku köşedeki yarı yarıya dolu plastik kaptaki bulamaçtan geliyor, çiş, bok, başka kimbilir neler, oraya bilerek koyduklarını düşünüyorsun. Dışarıdan bir-

kaç adım sesi geliyor. Demir kapıya gidiyor, kulak kesiliyorsun: Geliyorlar mı? Hayır, gittiler, nereye, başka bir hücreye mi? Koridor boyunca bir sürüklenme sesi, ağzı elle kapatılan birinden çıkabilecek seslere benzer sesler duyuyorsun.

Yeniden somyaya oturuyorsun. Ziya'yı bekliyorsun. Niçin bu kadar uzun sürdüğünü anlamıyorsun. Uzanıyorsun. Üşüme nöbeti tekrar geliyor, dişlerin takırdıyor, az sonra geçiyor. Umarım hastalanmam, diye düşünüyorsun.

Ne kadarsüre geçiyor farkında değilsin. Yeniden ayak sesleri duyuluyor. Bu kez kim, diye düşünüyorsun, ben mi? Ayağa kalkıp pür dikkat sesleri takip ediyorsun. Senin olduğun yere mi geliyorlar? Evet, öyle.

Kapı açılıyor. İçeri giriyorlar. Aynı kişiler. Ziya gibi gitmemek için ayak diriyorsun, ama niçin ayak dirediğini bilmiyorsun. Seni adeta sürükleyerek götürüyorlar. Kafana, sırtına cop darbeleri iniyor. "Tamam, tamam," diyorsun, ama sesin pek çıkmıyor.

İkisi seni arasına almış, taşır gibi götürüyorlar. Bir yandan nasıl böyle kolayca taşınabildiğine şaşırıyorsun. Tavırlarında her günkü işlerini yapan insanların havası var. Hiçbir şey düşünmüyorlar, kendiliğinden yapıyorlar bunu. Bir kat aşağı iniyorsunuz. Benzer bir koridor tepedeki soluk sarı ışıkları, yağlı sarı duvarlarıyla uzanıyor. Burada da başkaları mı var? Bu bina yoksa sırf bu iş için mi, bu iş için kullanılan özel bir bina mı?

Yarı açık bir kapının önünde duruyorsunuz. Seni içeriye sokuyor, odanın ortasındaki demir sandalyeye oturtuyor, ellerini arkandan kelepçeliyor, ardından dışarı çıkıyorlar. Bunların görevi, diye düşünüyorsun, demek getirip götürmek. Ne getirip götürdüklerini umursamıyorlar, sadece bir getir götür işi yapıyorlar.

Kaldığın hücrenin iki-üç katı kadar, çıplak, duvarları leke dolu, sarıya boyalı bir odadasın. Bir hastane ya da çıplak, süssüz bir otel odasına benziyor. İçerde üç kişi var, kapının yanındakini ise uzun boyuna rağmen çok sonra fark ediyorsun, öyleyse dört kişi var. Sandalyede oturuyorsun. Beton zeminde yer yer ıslaklıklar var. Düşündüğün şey olmamasını umuyorsun.

Girişte gördüğün sivil kıyafetli, koyu renk takım elbiseli adam

şimdi karşında. Ceketini çıkarmış, siyah renkli gömleğinin kollarını tıpkı bir işe girişmeden önce insanın kollarını sıvaması gibi dirseklerine kadar kıvrımış. Aşağı yukarı kırk yaşlarında görünüyor. Sakin sakin seninle ilgili bilgileri, adını, soyadını, akrabalık ilişkilerini soruyor. "Adım Ali İhsan," diyorsun. "İstanbul'da yaşıyorum, babaannem öldü, buraya babaannemi gömmek için geldim." Kendi sesini duymak iyi geliyor. Kendine egemen olman, kendini kaybetmemen gerektiğini sana anımsatıyor.

Seni inceliyor. Sen de seni sorgulayanı inceliyorsun. Karşında ayakta duruyor, kısa boylu, toparlak, kalın. küt gövdeli, ötekilerin aksine bıyıksız, sinekkaydı tıraşlı, gözlerinin rengi gri gibi, tam gözlerinin içine bakıyor, öyle bir bakış ki *ben insanın içini okurum, gerçeği söyleyip söylemediğini şıp diye anlarım* pozunda, bilekleri kalın, kıllı, üstünde oyuncu bir hava var. bir oyunda kendine düşen rolü yerine getiriyormuş gibi, çalışmış, belki eğitilmiş, elbette eğitilmiş, bu işin dersini almış.

Diğer üç kişi odada dağılmış, biri yanında duruyor, bir diğeri arkada, onu göremiyorsun, uzun boylu olansa duvara yaslanmış, rahat bir havada, bir yandan sahneyi izliyor, elinde sigara var, ağır ağır sigarasını içiyor. Yanında duvara bitişik küçük bir masa var.

Birkaç isim sayıyor. Özellikle bir ismi üst üste birkaç kez tekrarlıyor. Soyadı bildiğin bir soyadı, belki uzak bir akraban. Ama ilk adı bilmiyorsun, hiçkimseyi çağrıştırmıyor.

"Hiçbirini tanımıyorum," diyorsun, sesinin gür çıkmasına çalışıyorsun, ama tam tersine zorlukla, zayıf, ince, çatlak çıkıyor. Birbirinizin gözlerinin içine bakıyorsunuz. Gözleri cam gibi. İyice yüzüne yaklaşıyor. "Bak yavrum," diye yarı sert, yarı öğüt verir gibi konuşuyor, "belki nerede olduğunu daha anlamadın. Kafan yavaş çalışıyor herhalde, anlatayım. Burada bizim elimizdesin. Biz sana ne istersek yaparız, kimse bize neyi, niçin yapıyorsun diye sormaz. Burada bir bok kadar bile bir şey değilsin, bir hiçsin, biz ne diyorsak osun. Anladın mı?"

Sırtından bir ürperti geçiyor. Çok iyi anladın. "Bakın," diyorsun, "bir yanlışlık yapıyorsunuz." Bunu söylerken bir yandan telaş içinde ayağa kalkmaya davranıyorsun, sanki hâlâ olağan bir du-

rumun içinde olduğunuza hem kendini hem de onları inandırmak istiyormuş gibi; karşılıklı konuştuğunuza göre birbirinizi anlayabilirsiniz demek, değil mi? Ama daha kalkmaya yeltenir yeltenmez geriden kulağının arkasında bir şey patlıyor. Yumruk mu? İki büküm sandalyeye geri düşüyorsun. Bütün kafan zonkluyor.

"Anladın mı?" diyor yeniden.

Ötekilere dönüyor, "Anladı," diyor. Sırttıklarını görüyorsun. Arkandakini hâlâ görmüş değilsin. Gövdesinin bir parçası sana zaman zaman iyice yaklaşır sonra yeniden geride kayboluyor, elini, bacağına ya da göbeğinin bir bölümünü görebiliyorsun. Her an oradan bir şey bekliyorsun.

Cesaretini toplayabilmek için şöyle düşün diyorsun kendi kendine, bu oyunda senin payına düşen bu, tıpkı onlar gibi payına düşen parçayı yerine getiriyorsun. Bu sonsuza kadar süremeyeceğine göre nasılsa bitecek. Bir hafta, iki hafta? Bu kadar dayanabilirsin.

Ama sudan çıkmış balık gibi hissediyorsun. Gördüğün hiçbir şeyi tam olarak anlayamıyorsun. Büyümüş gözlerle çevrene bakıyor, çevrendeki şeylerden ne olabileceğini çıkarmaya çalışıyorsun. İsimleri yeniden söylüyor.

"Demek bu isimlerin hiçbirini tanıımıyorsun."

"Hayır."

Arkana doğru, kafanın üstüne bakıyor. Bir işaret. Arkadan yeniden bir darbe geliyor. Sonra üst üste birkaç defa daha, arkadan ve yandan. Sandalyeden düşüyorsun. Ama sandalye devrilmiyor. Sandalye yere vidalanmış. Kaldırıyorlar.

"Sakın sabrımı taşıрма."

Bir süre konuşmuyor. Ellerini ceplerine sokup düşünür gibi bir poz takınıyor. Sonra sana doğru eğilip gözlerini gözlerine dikeyiyor, nefesini yüzünde hissediyorsun, sigara kokan ekşi bir nefes bu. Ağır ağır, "Biz her şeyi zaten biliyoruz," diye konuşmaya başlıyor, "Zeynel'in örgütle ilişkisini biliyoruz, piçi de ona yardım ediyor, kuryelik yapıyor. Evden bir sürü yasadışı doküman çıktı."

Bunları öylesine inanarak söylüyor ki az daha seni de inandıracak. Ama sözlerinin hiçbirine inanmıyorsun. Uyduruyor, diye düşünüyorsun, kafasına göre uyduruyor, hem madem her şeyi biliyorlar,

tüm bu çaba ne için o zaman? Bunu sormak isterdin.

"Bak," diyor bu kez yumuşakça, "senden sadece birkaç isim istiyorum, bana isimler ver. Ne bizi uğraştır. ne de boşuna sen yan. Birkaç isim. Biraz bilgi. O kadar. Ne babayığitim diyenleri biz bül-bül gibi konuşturduk."

Bir süre daha böyle sürüyor. Burada olmanın asıl nedenini soruyor, İstanbul'daki bağlantılarını soruyor. Bağlantılar mı? "Hiçbir bağlantım yok," diyorsun. İşaret, arkadan gelen darbe. Hikâyeni, neden buraya geldiğini birkaç kez daha en baştan anlatıyorsun, ara sıra küfürler, hakaretler eşliğinde bir tokat, bir yumruk ya da bir tekme yiyorsun, öyle ki sonunda anlattıkların sana bile inandırıcı gelmemeye başlıyor, bütün hikâyeyi anlamsız, saçma buluyorsun, gerçekten, diye düşünüyorsun, ben buraya niçin geldim, burada ne işim var?

Bir süre sonra "Pekâlâ yavrum," diyor siyah gömleklili adam, buradakilerin amiri olduğu anlaşılan, "ben yumuşak, iyi kalpli bir insanım. Senden güzellikle konuşmanı istedim. İstemedim mi? İstedim. Ama madem sen güzellikten anlamıyorsun, o zaman işler değişir." Abartılı konuşma tarzından insanlarla dolu bir yerde, örneğin kalabalık bir salonda ya da yemek masasında nasıl ahkam kestiğini kolaylıkla çıkarabiliyorsun. Geriye çekilip duruyor. Bir süreliğine bir sessizlik, devinimsizlik egemen oluyor. Kendi nefes alışverişlerin seni dövenlerin gürültülü nefes alışverişlerine karışıyor. Oda ter kokuyor, onların teri, senin terin, aynı zamanda ağzından burnundan akan salya, sümük, kan kokuyor. Kokuları ağzının burnunun içinde. Öyleyse seninkiler de onların ağzında burnunda, peki onlar bu kokudan rahatsız olmuyorlar mı, yoksa bu kokuyu duymaktan haz mı alıyorlar?

Kapının yanında dikilen uzun boylu olana "Sen devral," diyor, çıkıyor. Uzun olan bu süre boyunca korkutucu biçimde orada sessizce dikilmiş, olan biteni izlemişti. Ağır ağır, ifadesiz bir suratla sana yaklaşıyor. Tam karşında bacaklarını iki yana açarak dikiliyor. Sarı, bozuk dişlerinin tümünü göstererek sırtıyor. İnce, uzun bir yüzü var. Ağız yapısı dışarıya doğru, ince dudaklarının üstünü gür olmayan seyrek bir bıyık kaplıyor. Bütün gücüyle yüzüne doğru bir tekme atıyor. Botunun kalın tabanı suratında patlıyor. Sandalyeden yuvarlanı-

yorsun. "Kaldırın ibneyi," diyor. Kaldırıyorlar. "Ellerini çözün."

Bir tanesi kelepçelerini çıkarıyor. Burnundan kan akıp duruyor. Ayrıca ağzına dolan bir kan var. Kolların iki yanda, ayakta iki büküm duruyorsun. "Soyun," diyor. Boş boş bakıyorsun. Bir tokat atıyor. "Soyun dedik lan!"

Ağır ağır soyunuyorsun. Gömleğini, pantolonunu, en sonunda donunu çıkarıyorsun. Karşılarında çırılçıplak duruyorsun. Ellerinde apışararı kapatıyorsun, bir tanesi "Hazırolda lan, hazırolda," diyor. Coplarla oranı buranı dürtüklüyorlar. sen kımıldadığında "Kıpraşma," deyip sertçe bir tane indiriyor, küfredip dalga geçiyorlar. Biri taşaklarına vururken. "Ne bu lan, bezelye tanesi mi?" diyor, diğeri jopun ucuyla kış deliğini ittiriyor. "Kesin ibne bu be, götverenin teki." Seyrek bıyıklı "Başlayalım," diyor. Aniden yoğun bir kaçma arzusu duyuyorsun. İleriye atılıyorsun. Seni tutuyorlar, yere yatırıyorlar, yerde tekmeliyorlar. Ayakkabılarıyla suratına, göğsüne, erkeklik organına basıyorlar. Çırpınmayı kesiyorsun. Boğazı kavranmış bir hayvan gibi duruyorsun. Daha doğrusu donuyorsun. Ötekiler de üzerinde, öylece, birinin ayağı suratında, diğेरinininki apışaranda donuyor. Sonra yeniden başlıyor. Bir tanesi seni kaldırıp ellerini bu kez önden yeniden kelepçeliyor, diğेरinin uzattığı halatı alıyor, burnunda et varmış gibi derin derin soluyarak önce kelepçelerden, sonra sandalyeye çıkıp yukardaki demir halkadan geçiriyor. İkisi birden halatı çekmeye girişiyor, gövden ağır ağır yukarı yükseliyor. Bu arada öteki, uzun boylu olansa sakın biçimde masayı sana doğru ağır ağır çekiyor. Yukarı doğru çekilirken masanın üzerindeki ahizeli telefonlara benzer demirden kutu gibi bir şey görüyorsun. Kabloları fark edince ne olduğunu artık anlıyorsun. Masanın üzerinde başka şeyler de var, tamir aletlerine benzeyen kaba saba aletler, daha ince, dişçi ya da cerrah aletlerine benzeyen keskin, parlak aletler, kısa, kalın sopalar, bir zincir, kamçıya benzer bir şey, birkaç şey daha. Bir iş masası. Ucunda içi su dolu bir sürahi ile bir bardak bile var, susadıklarında içmek için. Dehşet duygun giderek büyüyor. Aynı zamanda aklının bir yerinden nasıl böyle canla başla çalıştıkları sorusu geçiyor. Ne yaptıklarını çok iyi biliyorlar, çok iyi bildikleri bir gösteriyi yeniden sahneliyorlar. Bu gösteri sadece sana karşı değil, sanki bir

yerlerde, duvarların arkasında tüm bu gösteriyi izleyen bir izleyici topluluğu varmış gibi daha genel bir şeye karşı yapılıyor. Belki bilinsin istiyorlar, ama gizli biçimde, kulaktan kulağa yayılan, dehşete düşüren öyküler gibi bilinsin. Amaçlananın ne olduğunu çok iyi anlıyorsun, tam şimdi etinde, kanında anlıyorsun: dehşete düşürmek, korkutmak, korkudan taş kestirmek.

Uzun olanın, suratına var gücüyle tekmeyle geçirenin sakın sakın kablolardan birini büzüşüp iyice küçülmüş erkeklik organına, diğerini de küçük parmağına bağlayışını donup kalmış gibi izliyorsun. Hepsinin yüzlerinde çarpık, heyecanlı bir şeylere hazırlananlarıncı gibi bir gülümseme var. Uzun olan "İskatın şunu," diye ötekilere buyuruyor. Belli ki şu öteki, küt, kalın gövdeli gittikten sonra buranın egemeni, patronu o, aralarındaki senli benliliğe rağmen ötekiler ona bağlı. Küçük demir kutunun önündeki düğmeye doğru uzanıyor, "Evet," diyor. "bakalım tadı hoşuna gidecek mi?" Gözlerini kapıyorsun. Burada, diye düşünüyorsun, beni sopayı görür görmez dehşete düşen, inlemeye başlayan hayvana çevirecekler. İçerdeki koku kan, ter, salya gibi sıvıların kokusuyla iyice ağırlaşıyor.

Seni sürükleyerek hücreye geri getirdiklerinde yarı baygın durumdasın. Yerde çıplak yatıyorsun. Bütün gövden yanıyor, acı elektrik akımı gibi gövdende dolaşmayı sürdürüyor. İnliyorsun. İnlmelerin kendi kulağına uzaktan bir yerlerden geliyor. Bu uzaktan sesi ilk orada duyduğunda kendinden çıktığını anlamam uzun sürdü. Bağıracağını hiç düşünmemiştin. Ama bağılmaktan çok boğazından sökülür gibi çıkan bir ulumaydı o, biri korkunç biçimde kulaklarının dibinde uluyordu.

Kafan zonkluyor. Yüzünü davul gibi şişmiş hissediyorsun. Burunun tıkalı, herhalde kurumuş kanla. Ağzın, boğazın kupkuru. Ağzından zorlukla nefes alıp veriyorsun. Nefes alıp verirken boğazından, sanki yarı yolda birden pıhtılaşıyor, kuruyormuş gibi kesik kesik sesler, hırıltılar çıkıyor. Bütün bedeninin yara bere içinde. Boynuna akan bir kan var. Nereden aktığını bilmiyorsun, belki dudakların-

dan, kafandan ya da başka bir yerden. Gözlerine kan oturmuş, bir tanesi, sol gözün neredeyse kapanmış. Bütün gövden ağrıyor, zonkluyor, sızlıyor. Ağrılar bir yere yerleşiyor, bir süre orada kalıyor, sonra yeniden dolanmaya başlıyor. Kasıklarındaki ağrı göğsüne çıkıyor, böbreklerindeki ise sırtına ya da boynuna, ense köküne. Sen de en ağrısız konumu bulmak için ağrıyla birlikte hareket ediyorsun. Ellerin hâlâ kelepçeli olması seni kısıtlıyor, ellerine kan oturmuş, morarmış. Yine de bazen o ağrısız ânın —o hafiflik ânının— bedenine egemen olduğu sanısına kapılıyorsun. Ama çok kısa sürüyor, sana sadece hayal ettiğini düşündürecek kadar kısa, yeniden konumunu değiştiriyorsun.

Miden kasılıyor, öğürüyorsun. Midede bir şey yok, ekşi bir sıvı, safra ya da kimbilir ne boğazına kadar yükseliyor.

Ne kadar süre geçtiğini bilmiyorsun. Açlık duymuyorsun ama susuzluk dayanılmaz geliyor. Sanki gövdedeki tüm su çekildi, buharlaştı. Susuzluk bazen öyle dayanılmaz oluyor ki tam o anda işte sana bir bardak su deseler istedikleri her şeyi yaparmışsın gibi geliyor. Ama şaşırarak bu ânın, bu dayanılmaz arzunun geçtiğini görüyorsun, elbette yeniden geri gelinceye kadar. Ötekiler aklına geliyor. Kimbilir onlara ne yaptılar, diye düşünüyorsun, tuhaf biçimde Ziya için endişleniyorsun, şimdi başına en çok bir şey gelmesinden korktuğun kişi Ziya. Nerede o, diye düşünüyorsun, niçin hâlâ geri gelmedi? Başka bir hücreye mi götürdüler?

Bir kez daha hücrenin kapısı açıldığında hâlâ seni bıraktıkları yerdesin. Kapı açılır açılmaz korkuyla kasılıyorsun. Bu kez iki yeni tip, giysilerinden daha çok gardiyana benzeyen iki kişi "Gel bakalım," diyor. Yeni bir vardiya mı? Herhalde ürkmüş halini, bakışlarını görünce yarı sırtarak "Korkma, korkma, dayak yok," diyorlar. Doğru mu söylüyorlar? Kolları arasında sendeleye sendeleye götürülüyorsun, yine aynı yere, alt kata indiriliyorsun. Merdivenlerin başında duruyorsun, ayakların geri geri gidiyor. "Hadi, hadi," diyor bir tanesi, genç, ince bir ses. Yüzüne bakıyorsun. Bulanık bakışların genç bir yüzü, bu yüzdeki çocuksu ifadeyi ayırt edebiliyor. "Hadi," deyip çekiyor kolundan genç olan, sanki cesaret demek istermiş gi-

bi. Evet, diye düşünüyorsun, cesaret, burada cesur olmam lazım, en azından burada cesaret göstereyim.

Demir kapının eşiğinde yeniden ayakların geri geri gidiyor. Seni içeri doğru itiyorlar. Uzun olan dirseklerine kadar kıvırdığı lacivert gömleğiyle seni bekler gibi karşında, seyrek bıyıklarının altında sırtışı benzer bir şey var, dudakları gerilmiş de olabilir. Diğer ikisi iki yanında, biri askılı atlele, şişmanca, göğsü, omuzları, kalın kolları kıl dolu, diğeri ise ince yapılı, lekelerle kaplı rengi solmuş bir önlük giymiş. Bir tamirhanede çalışan işçilere benziyorlar. Ama bir yandan her biri poz kesiyor, tıpkı bir filmde poz kesen oyuncular gibi. Kime kesiyor olabilirler bu pozu? Birbirlerinc, kendilerine, sana, duvarların gerisindeki birilerinc. Yüzlerini böyle sakınmasızca göstermelerini düşünüyorsun, herhalde yüzlerini böyle göstererek de hiçbir şey bize dokunamaz demek istiyorlar. Anlıyorsun, bu gösteri yalnızca korkutmak için değil, aynı zamanda büyülemek için. Güçlerinin sınırsız olduğunu, ne kadar kudretli olduklarını göstererek büyülemek için. Yukarda demir halkadan ip sarkıyor. İçeri doğru itilen seni çekiyorlar. Bedenin kasılıp kalmış, derin derin soluk alıp veriyorsun.

...

İşkence odasından çıkarıldığında uzun boylu olan seni götürecek olanlara dizlerinin üstünde götürülmeni buyuruyor. Seni getiren aynı kişiler bunlar, ama bu kez çok farklı davranıyorlar. Sen dört ayak üzerinde yürüyerek merdivenlerden çıkar, koridoru alırken arkandan copla dürtüklüyorlar, küfür ediyor, tekmeliyorlar.

Yarı yolda yığılıp kalıyorsun. Susuzluktan ölecek gibi hissediyorsun. Şu anda tek düşündüğün su. "Su," diye inliyorsun, "biraz su verin." Ama durman onları sinirlendiriyor. Ya da sinirlenmiş gibi yapıyorlar. Tekme atıyorlar. Yeniden dört ayak üzerinde yürümeye zorlanıyorsun.

Hücrenin beton zeminine atılıyorsun, boş bir çuval gibi. Dudakların, boğazın, tüm bedenin kupkuru. "Su," diye mırıldanıyorsun yeniden, karşılığı bir tekme oluyor. Boş bir çuval gibi, diyorsun.

Bir süre sonra kapı açılıyor. "Su mu demiştin lan," diyen biri it-faiye hortumuyla üstüne tazyikli su sıkıyor, yerde duvara doğru ka-yıyorsun, yüzünü korumaya, sırtını dönmeye, ayağa kalkmaya çalı-şıyorsun, ama yapamıyorsun, duvara doğru yapışıyorsun. Az sonra gidiyor. Olduğun yerde duvarın dibinde büzüşmüş kalakalıyorsun. Duvarlardan, tavandan suların damladığı hücrede, birikmiş suyun ortasında, çıplak, titremeye başlıyorsun. Çenen birbirine çarpıyor.

Uyuyorsun, ya da daha doğrusu uyku gibi bir şeye, içinde uyu-yamadığın, uyumanın olanaklı olmadığı uyku benzeri bir şeyin içi-ne gömülüyorsun. Uyuyup uyanıyorsun. Uyanma da belki artık bil-dik anlamda bir uyanma değil, içinde uykuya benzer bir şey bir bi-çimde sürüyor.

Bir hayvan gibi, diye düşünüyorsun, zorla alınmış, dövülmüş, kapatılmış, gözleri boşlukta bir yere dikili, korkuyla kaderini bekle-yen bir hayvan gibi.

Bağırsakların senden bağımsız çalışıyor, tutacak halin yok, ol-duğun yerde, yan yatmış, ıslak zemine yapıyorsun, yarı sıvı bir şey akıyor, iğrenç bir koku yükseliyor. Çişini yapmaksa o kadar kolay olmuyor. İşemeye davrandığında oranda, yanık karalığında morum-su bir et parçasına dönmüş organında korkunç bir acı duyuyorsun. Kabloların bağlandığı parmakların, serçe, yüzük ve baş parmağın da aynı renkte, kara, koyu bir morlukta. Boş bir çuval, diyorsun, içinde yalnızca kan, ter, sidik ve bok var.

Hücrenin tepesindeki ışık ara sıra yanıyor, sonra sönüyor. Bir düzeni yok.

Önce bir çığlık duyduğunu sanıyorsun, sonra bunun bir inleme olduğunu düşünüyorsun. Bir yerlerden bir inilti, yankılanırcasına uzayarak, kesik kesik geliyor. Nereden? Nereden geldiğini çıkara-mıyorsun. Kim inliyor, diye kendi kendine soruyorsun, Ziya nerede, ötekiler nerede?

Bir süre geçiyor. Ne kadar? Altı gün? Ama çoğunu baygın ya da baygın demenin uygun olabileceği bir yarı uyku içinde geçirdiğin için bilmiyorsun, belki altı saat geçti. Zaman hızla koşuyor da olabilir, yerinde sayıyor da. Ya da bir hızlı koşup bir yerinde sayıyordur. Belki henüz altı dakika geçti. Bu da mümkün. Boşlukta bir tekrar, atan bir şey, bir sızı, zonklama. Babaannenin son günleri aklına geliyor, inleyişi, yarı açık gözleri, kırpışıp duran kirpikleri, bedeninin titremeleri, yoksa son günlerinde böyle mi hissediyordu? Yalnızca bir zonklama, buzdan bir çarpıntı?

Eğer hissettiği gerçekten bu olmuşsa çok kötü, diyorsun, bu anlamsızca, rezilce dağılıp parçalanmak, organların herbat kokular salarak çözülüp gitmesi demek. Altına bez bağlamayı istememen aklına geliyor. Geceleri başucunda kendinden geçmiş bir biçimde otururken ölmekte olan bedeninin her an doğrulup sana çok önemli bir şey söyleyeceğini hissettiğin aklına geliyor. Meğer hütün beden sıvılarını salarak acı içinde çözülürken ne aptalca şeyler düşünüyor-muşsun.

Bir kez daha geliyorlar. Karşı koyacak halin yok, zaten ne gücün ne de öyle bir isteğin var. Sürükleniyorsun. Olup biteni bir yandan dışardan bir şey gibi izliyorsun.

Bu kez seninle ilk konuşan, bunların amiri gibi görünen de orada. Grimsi gözlerini hipnotize etmek ister gibi gözlerine diyor. Ama senin görüşün o kadar net değil, ne de uzun süre kafanı yukarıda, dik tutabilecek haldesin. Kafanında düştüğü her seferinde bir yumruk ya da cop darbesi eşliğinde "Kaldır kafanı, gözlerime bak," diyor. Yeniden soruyor. "Bilmiyorum." diye mırıldanıyorsun, "hiçbir şey bilmiyorum, tüm bunlar niçin bilmiyorum." Gerçeği istiyorlar, öyle mi, ama gerçek ne? Yoksa gerçek gözlerimin önünde miydi hep?

Bazı kâğıtları önüne sürüyor, imzalamanı istiyor. Hiçbir şey yapmıyor, öylece duruyorsun. Söyledikleri, sordukları her şeyi aynı biçimde yanıtlıyorsun, *bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum*. Dışarıya kaçamadığına göre içerde bir yerde, kaçacak bir yer arıyorsun, bedeninin içinde bir başka beden bulabilirmişsin gibi.

"Askıya," diye buyuruyor, geriye çekilip bir sigara yakıyor, seni, işlerini yapışlarını izliyor, "akıllanana kadar orada kalsın," diyor. Bu kez kollarını iki yana açtırıyor, arkadan, ensenin aşağısından bir yerden, düz, kalın bir sopanın, bir kalasın üzerine yerleştiriyorlar. Bileklerini iki uçtaki şeritlerle bağlıyor, kalası yukarıya kaldırmaya başlıyorlar. Yukarı yükseldikçe kollarına, omuzlarına dayanılmaz bir ağırlık çökmeye başlıyor. Amir olan sigarası elinde sana yaklaşıyor, yukarı doğru yükselişini izlerken "Aslında sana iyilik ediyoruz yavrum," diyor, "burada seni eğitiyoruz, terbiye ediyoruz, adama dön-dürüyoruz. Burayı yanlış düşüneyim deme sakın, burası bir okul, eğitim yuvası, üstelik bedava, ben de senin başöğretmenim." Zekice gülümsüyor. Az sonra acıdan inlemeye başlıyorsun.

Tüm bunların, etine yapılan bu saldırıların, bu küfürlerle aşağı-lamaların, bu işkencenin nedeni seni gördükleri düzeye indirmek. Bir açıdan okul demek yanlış değil, olmanı istedikleri gibi olmanı istiyorlar, seni biçimlemek istiyorlar. Sen, biz sana ne yapıyorsak osun, diyorlar, kendi başına hiçbir şeysin, bir hiçsin.

Hücredesin. Karanlıkta yarı baygın yatıyorsun. Işık yanmıyor. Çıplaksın. Ağızının içi yara, kırılmış birkaç diş, kurumuş kanla kupkuru. Ağızında tükürük bile kalmamış. Yutkunamıyorsun. Gözlerin açık –doğrusu bir tanesi yarı açık– gözlerini kapatamıyorsun, karanlıkta bir noktaya dikili. Bedenini hissetmiyorsun, ya da hissettiğin şeyin ne olduğunu söyleyemez durumdasın, bedenim diyorsun, nerede şimdi? Bu belki artık bir beden değil, çözünen bir şey, peltemsi, sıvımsı, suda eriyen tuz gibi bir şey.

Sesleri dinliyorsun. Genleşip büzüşen metallerinkine benzer çı-tırtıları, ayak seslerini, ara sıra uzaktan bir yerlerden gelen bir çığlı-ğın ya da iniltileri. Yarı baygınlığının içinde kulağın açık, karanlığın içine doğru dikilmiş.

Işık yanıyor, kapı açılıyor. Kasılıyorsun. İçeriye biri giriyor. Bir gölge, bir bulanıklık üzerine eğiliyor. Görüşün iyi değil. "Korkma,"

diye fısıldıyor, nabzını dinliyor, bedenini inceliyor, kafasını göğsüne koyuyor. Bir yüzün sıcaklığı soğuk göğsünde yayılıyor. Kalbimi mi dinliyor? Benim kalbimi? "Doktor musunuz?" Yanıt vermiyor. "Ağrın var mı?" diye soruyor. "Evet," diye yanıtlıyorsun, sesin me-zardan gelir gibi çıkıyor, zayıf, boğuk, inilder gibi, "su," diyorsun. Veriyor, başını bir eliyle destekleyip plastik bir kabı ağzına yanaştırıyor, "Yavaş yavaş iç," diyor, birkaç yudum içebiliyorsun. Ama o birkaç yudumun ağzında, boğazında, yemek borunda nasıl bir yol izlediğini, nasıl ağır ağır aktığını bir yanına duyumunun eşliğinde çok iyi hissediyorsun.

Günlerden ne olduğunu soruyorsun. Söylüyor. Eğer dediği doğruysa çok olmamış, gerçi buraya getirildiğin tarihi tam anımsamıyorsun ama üç ya da dört gün olmuş olmalı, oysa sana çok daha uzun gelmişti, iki hafta, belki üç hafta. Üç gün? Kader beni aramış mıdır? Ağabeyin aklına geliyor, ama o aramamıştır. Peki, onların onu aramak akıllarına gelmiş midir?

Gözüne, bedeninin kimi yerlerine merhem gibi bir şey sürüyor. Bir hap uzatıyor, "Bunu yut," diyor, "iyi gelecek." İlacı ağzına koyuyor, su içiriyor.

Ama yutamıyorsun. Miden bulanıyor, kusacak gibi oluyorsun, öğürüyorsun. Ağzının kenarından sarımsı bir sıvı akıyor. Bu kez hapi suyun içine atıyor, birkaç yudum daha içirmeye çalışıyor. Bu birkaç yudum iyi geliyor, daha iyi hissediyorsun. Diğerlerini soruyorsun. İyi, diyor. Kimi sorduğunu anladı mı emin değilsin, ama yanıtı seni rahatlatıyor. Geldiği gibi sessizce çıkıyor. Kimdi bu? Burada çalışan bir doktor mu gerçekten, yoksa işkencecilerden biri mi? Durumuma bakıyor, daha ne kadarını kaldırabileceğimi mi ölçüyor? Yoksa ölmenden mi korkuyorlar?

Doktorun –ona doktor diyorsun– gelişinden sonra ne kadar zaman geçtiğini çıkartamıyorsun. Ama yaptıkları işe yarıyor, ağrıların azalıyor. Gözlerin karanlıkta açık, kaskatı yatarken tuhaf bir biçimde zihninin berraklaştığını hissediyorsun.

Bir açıdan, diye düşünüyorsun – ya da mırıldanıyorsun, zira kulağına bir yerlerden mırıl mırıl birtakım sesler geliyor, sanki biri kulağının dibinde fısıldıyor– bu bildiğim bir şey. Benzer olayları bol-

ca duymuş olduğumdan değil, yaşamımın tümünü az çok böyle geçirdiğim için; çok farklı biçimde olsa bile bunun gibi bir hücrede, görünmez işkencecilerin elinde. Aslında bana biri tam şimdi tüm bunları çok önce bir kere daha yaşamış olduğumu söylese belki hiç şaşırmazdım.

Şimdiye kadar, diye düşünmeyi sürdürüyorsun –ya da mırıldanmayı, ya da sen değilsen eğer senin düşüncelerle aynı anda bir başkası, uzaktaki ya da kulağının dibindeki biri– içten içe aslında bir hiç olduğumu, bir kâğıt parçası gibi ezilebileceğimi, buna karşı söyleyebilecek, savunabilecek hiçbir şeyimin olmadığını düşünmüyordum? Öyle düşünüyordum.

Şu aldırışsızlık, hayata karşı takındığım kayıtsızlık da salt görünüşte değil miydi? Evet, görünüşteydi, aslında o bir duvar ya da daha iyisi bir çukurdu. Oraya girdim, çömelip başımı dizlerime yatırdım, ellerimle kulaklarımı tıkadım. Geçsin diye –neyse o, geçsin diye– bekleyip durdum.

Bu çukurda, diyorsun, taş kesilmiş biçimde kalakaldım, oradan çıkamadım, belki bu yaşamım dediğim şeyi sürdürmek için yaptığım bir şeydi, ama böyle yaparak onu bomboş bir şeye çevirmiş oldum. İşte bu heriflerle, yaşamı ölü bir şeye çevirenlerle gizli bağım, zehirlerini çok önce içime akıtmışlar gibi: yaşarken bir ölüye dönüşmüş olmak, yarı ölü biri olmayı sürdürmek. Onları aslında, içten içe hiç yabancılamamış olmamın nedeni bu.

Zaman geçiyor. Karanlıkta, gözlerin boşluğa dikili, yan dönmüş, dizlerini göğsüne doğru toplamış kımıldamadan duruyorsun. Bu atan bir sinir, düzenli bir şişip sönme devriminden başka bir şey değil, diyorsun, karanlıkta bir nabız gibi atan bu sesi, bu şişip sönmenin ritmini dinliyorsun. Birden boşlukta altın bir damla beliriyor. Tavandan düşüp yol boyunca ışıldayarak alınının ortasına damlıyor. Alnındaki ıslaklığı duyuyorsun. Evet, diyorsun, evet, ama seni daha önce de hissettim. Hep biliyordum, bedenimde dolandığını hep duyuyordum, zihnimde dolaştığını hep hissediyordum. Üçüncü göz dedikleri bu mu?

İçinden, ta derinlerden yavaş yavaş bir sevinç, bir neşe dalgası –belki soluk, güçsüz, ama yine de bir dalga– yükseliyor, ılık bir süt

gibi bedenine akıyor. Demek öyle, diye mırıldanıyorsun, demek öyle. Burası bir hücre, ama aynı zamanda bir hücre değil, sanki artık neresi olursa olsun senin için fark etmez. Bir mühür kırıldı. Kırıldı mı? Kuyruk sokumundan yukarıya heyecan verici bir titreme yükseliyor. Demek öyle, diye mırıldanıyorsun, demek öyle, şimdi anlıyorum, şimdi anlamaya başlıyorum.

İnsan bir kâğıt parçasıymış gibi ezilemiyordu işte. Ne başkası tarafından, ne de bütün yaşamı boyunca bunun için uğraşsa bile kendi tarafından – bu yapılamıyordu. İnsan bir hiç değildi, hiçten biraz daha fazla bir şeydi. Biraz daha fazla, çok değil, belki biraz, ama ne büyüleyici bir fazla bu. Ölümsüz bir parça mı? Onda ölümsüz bir şeyler var.

Demek, diyorsun, tüm bunların olması gerekiyordu, tüm bunları yaşamam, yaşadığım her şeyi, tam şimdiki noktaya kadar yaşamam gerekiyordu. Tüm bunları, kabul etmek ne kadar güç olsa da burada olup bitenleri bile. Asıl hücreyi anlamam için demek sonunda bu hücre gerekiyordu.

Boşlukta her şey silinip gidiyor. Burada, diyorsun, zamanın sonundan geriye bakıyor, her şeyin yok olup gittiğini görüyorum. Geriye hiçbir şey kalmayınca dek her şey yok olup gidiyor, dünyalar, evrenler... Geriye hiçbir şey kalmayınca dek mi? Ama her şey yok olduğunda bile geriye bir şey kalıyor, hiçten biraz fazla olan bu şey kalıyor, karanlıkta bir nabız gibi atan şey, bir titreşim, evrenin başlangıcı da olabilecek, tüm sonlarla tüm başları iç içe geçiren küçük, ölümsüz tohum, bir incir çekirdiği. Bu incir çekirdeği aynı zamanda bizde, şimdiden içimizde, burada.

Kader, diyorsun –Kader'e mi sesleniyorsun? Evet, ona sesleniyorsun– Kader sanrı mı bu? Hayır, bu bir sanrı değil, zihnim hiç bu kadar berrak olmadı.

Bütün yaşamımı görüyorum Kader, tam, eksiksiz, dopdolu karışımında uzanıyor. Onu niçin şimdiye kadar hep eksik, yarım, boş bir şey olarak gördüm? Dahası gördüğüm tüm yaşamlar eksikti, yarımdaydı, bir yaşam taslağıydı, hatta belki bir taslak bile değildi, yaşam daha doğmadan, varlık fırsatı bulmadan ölmüştü, öyle düşünüyordum. Ama bakışımı ölü yapan şeyi, bana hep aynı şeyi gösteren kendi kör-

lüğümü göremiyordum. Öyle görünüyor ki yalnız kendi yaşamımı değil hiçbir yaşamı doğru dürüst anlayamadım.

Kader, diye sesleniyorsun, şimdiye kadar benden kaçmış olan yan sonunda bana doğru dönüyor. Bu yaşam her zaman doluydu, eksiksizdi. Her zaman orada, elimin tam altındaydı, ama elimin altında dururken bile onu almak, ele geçirmek, kulağa tuhaf gelse bile zaten yalnızca benim olanı yine de benim yapmak gerekirdi.

Tam içimde başka bir şeyin doğrulup bunları söylediğini hissediyorum. Yaşamımı önceden bitireni, hayaletimi görüyorum. O da dönüşüyor, her şeyin dönüşüp tersine dönmesi gibi o da şimdi önümde beliriyor, geçmişten değil gelecekte geriyeye doğru benim bugünüme elini uzatıyor, bak, bu gelecek, diyor.

Kader, diye sesleniyorsun, sana söylemek istediğim şeyler var, birçok şey var. Bu içime dolanları sana anlatmak istiyorum – onları nasıl anlatacağımı, sözcüklere nasıl dönüştüreceğimi henüz bilemesem de. Ama varlar, gövdemden çıkan hava ya da ses gibi varlar. Onlara biçim verecek ağızsa henüz yok. Öyle hissediyorum ki bunları sana söylemenin, aktarmanın bir yolunu bulmadıkça o ağız da hiç var olamayacak. Ama belki, diye hayal ediyorum, bunlar henüz hiç bilmediğim bir yolla, senin çağrını işittiğim gibi bir yolla, tam, şimdi, istediğim gibi, sana ulaşıyordur.

Zihnin berraklaştıkça korku da içinden çekip gidiyor. Yalnızca burada olmanın, olabileceklerin korkusu değil, o aslında hep sende var olmuş olan, o soyut, ele avuca gelmez korku da. Korku yok oluyor, şimdi cesur olmaya bile gereksinimin yok artık.

...

Bir kez daha hücrenin kapısı açılıyor. İki tip seni kollarından tutarak, yarı sürükleyerek götürüyorlar. Yeniden işkence odasına. Herhangi bir direnç göstermiyorsun, zaten gösterecek durumda değilsin, komutlara uyuyorsun, yönlendirmelerine kendini bırakıyorsun, yine de seni itekliyorlar, duvara çarptırıyorlar, çelme takıyorlar. Yere düşünce ayağa kalkman için yüzlerini korkunç hallere büründü-

rüp vurur gibi coplarını kaldırıyorlar. Kalkmaya çalışmana rağmen vuruyorlar.

Sandalyeye oturtuluyorsun. Uzun boylu, seyrek bıyıklı olan karşında. Masa sandalyenin yanında, üzerinde aletler duruyor. Söylediklerinin hiçbirine karşılık vermiyorsun. Önüne bakıyorsun. Bu halin onu sinirlendiriyor. "Bak bana ulan, gözlerime bak," diyor, eliyle çenenden tutup kafanı kaldırıyor. "Ağzını aç," diye buyuruyor. Ötekilerden biri de çenene asılıyor. Copu ağzına sokuyor, boğazına kadar itiyor. "Bir sonraki sefer nereye sokacağım biliyorsun, değil mi," diyor, "ha? Kan alacağım kan." Arcdından yana doğru savurarak hızla çekiyor, dişlerin takırdıyor, belki dudak kenarın yırtıldı, ağzına dolan ıslaklığı duyuyorsun. Tükürüyorsun.

"Yukarıya," diyor, seni yeniden yukarıya doğru çekiyorlar, bir yandan vurmaya başlıyorlar. Havada ileri geri sallanıyorsun.

"Ne?" diye soruyor bir tanesi, "ne mırıldanıyorsun?" Mırıldandığının farkında değilsin. "Bebek gibi ne sesler çıkarıyorsun lan?"

"İnsan bir hiç değildir," diyorsun.

"Ne saçmalıyorsun?"

Mırıldanmanı ya da sayıklamanı sürdürüyorsun. Bir süre sonra ipi gevşetiyorlar, ağır ağır indiriyorlar. Omuzlarına çöken o kaldırılmaz ağırlık, baskı kalkıyor. Eklem yerlerin zonkluyor. Sandalyeye oturtuluyorsun.

"Ne diyorsun, konuş bakalım."

"Sizin," diyorsun, "bilmediğiniz bir gerçek var," sözcükler ağzından zayıf, kuru, sayıklar gibi, fısıltıyla dökülüyor yine de fısıltı odayı dolduruyor, "insan bir hiç değildir."

"Siz," diye sürdürüyorsun, "insanı içler acısı bir şeye, bir paçavraya, acı çeken, acıdan başka bir şey bilmeyen bir şeye, küçültülmüş bir şeye, bir zavallıya, bir hiçe çevirmek istiyorsunuz. Ama ne yaparsanız yapın insanı bir hiçe indirgeyemezsiniz. Gerçeği mi istiyorsunuz, işte gerçek: İnsanın içinde ölümsüz bir şey vardır. İnsanın içinde yok edilemez bir şey vardır."

Kendi sesin kulağına başkası konuşuyormuş gibi geliyor. İşkencecilerin tuhaf bir biçimde hiçbir şey yapmıyorlar. Hatta çarpık gülümsemeleriyle dinliyormuş gibi görünüyorlar. Boğazın kupku-

ru, dudakların çatlak, nefes alıyor, sürdürüyorsun, "Binlerce bedeni parçalasanız bile bu gerçeği asla öğrenemeyeceksiniz."

"Gerçek," diyorsun, "ben düşman değilim, hiçbirimiz düşman değiliz. Düşman sizsiniz."

Gerçek, diye mırıldanıyorsun, gerçek. Tuhaf, az önce sana ölüm-süzmüş gibi gelen şey şimdi oldukça ölümlü geliyor, sanki bu iki görünüm iç içe geçip, birbirinin yerini alıp değişip duruyor. Şu anda birden kafanı yalnız bu meşgul etmeye başlıyor, öyle ki bütün zihnini kaplıyor. Ne tuhaf, diyorsun, ne büyüleyici.

Bir sessizlik oluyor. Sözlerin onları etkiliyor. Sözlerin değilse bile etkileyen bir şey kesinlikle var. "Demek öyle," diyor uzun olan, sesinin sakın çıkmasına çalışıyor. ama öfkesini gizleyemiyor, sanki yüzünün görünmeyen bir yerinde bir kası atıp duruyor. Deri ya da meşin kaplı kamçı gibi ince, esnek bir şey alıyor, vurmaya başlıyor, ama hep aynı noktaya, diğeri de ona katılıyor, ikisi iki yanda, ince, deri bir kamçıyla aynı noktaya, sırtına, omuzlarının az aşağısına, birinin ardından diğeri, belirli bir ritimle vuruyorlar. Bütün varlığın şimdi bu iki noktada toplanıyor, küçülüyor, orada büzüşüyor.

Duruyorlar, nefes nefese kalmışlar, yüzleri ter içinde, "Kaldırın şunu," diye emrediyor uzun boylusu, "şimdi sana gerçeği göstereceğim." Ama onlar daha kaldırmaya davranmadan elleriyle saçlarına asılıyor. Saçların yeterince uzun değil, tam kavrayamayınca yüzüne, kulaklarına, boynuna asılıp sürükleyerek seni odadan çıkarıyor, yandaki odaya kadar bu biçimde götürüyor. Ötekiler pis pis sırtıyor, ağır ağır peşinizden geliyorlar. Odadan içeri sokunca seni bırakıyor. "Kalk," diyor. Dizlerinin üstüne doğruluyorsun, yüzün, kulakların, kafa derin yanıyor. "Bak." Kafanı kaldırıyorsun. Havada asılı bir şey, bir gövde görüyorsun. Kolları arkadan bileklerinden bir sopanın iki ucundaki halkaya geçirilmiş, başı öne doğru iyice eğilmiş, çıplak, yüzü, gövdesi kanla kaplı. Kasapta asılı o derisi yüzülmüş gövdeler gibi. Kafanı eğiyorsun, bakışlarını kaçıyorsun. Saçlarından tutup kaldırıyor, "Bak," diyor. Bakıyorsun. İçinden o olmasın, diyorsun, o olmasın, ama bulanıklığın içinde giderek beliriyor, bu ince, zayıf, narin gövde, tanıyorsun, evet o, Ziya bu. Saçları öne düşmüş, yüzünün bir kısmını perdeliyor. Gözleri kapalı, bütün yüzü

şiş, kanlı. Uzun olan, içeriye gelmiş olan ötekilerden birine işaret ediyor. İşaret ettiği Ziya'ya vuruyor, Ziya ileri geri cansız bir şey gibi sallanıyor, boğazından zayıf bir inleme çıkıyor. Diğeri bir kova suyu Ziya'nın başından aşağı boca ediyor. Ziya ayılır gibi oluyor, inleyerek gözlerini açıyor, sana bakıyor, bakışlarında hiçbir tanıma belirtisi yok. Ama sen de bu bakışları tanımıyorsun. Bu bakışlar Ziya'nın olmadığı gibi onlarda hiçbir insan bakışına ait olamayacak bir şey var. Gözlerini havada parçalanmışçasına sallanan bu zayıf gövdeden alamıyorsun, bir çocuk diye mırıldanmıyorsun, bu bir zamanlar bir çocuktuktu, Ziya'ydı. Şimdi ne? Şimdi ne olduğunu, neye dönüştüğünü bilmiyorsun. Şu ana kadar burada çektiğin acılarla kıyaslanamayacak bir acıyı, öteki organların duyamayacağı çok farklı bir acıyı, ancak kalp diyebileceğin bir organda duyulabilecek bir acıyı bu görüntü karşısında duyuyorsun.

Hücrede atıldığın yerde gözlerin açık, buza kesmiş büzüşüp kalıyorsun. Aklına ilk kez burada, böyle ölüp gideceğin geliyor. Ölmek istemiyorum, diyorsun, buradan çıkmak, Kader'i bir kez daha görmek istiyorum.

BİRKAÇ GÜN geçiyor, ya da daha uzun. Bu süre boyunca doktor diye seslendiğin bir-iki kez gelip gidiyor. Hiç konuşmuyor. Bir soru sorduğunda boğuk bir sesle, kısa kısa yanıtlıyor. Zaten çok az kalıyor, çıkmak için acele ettiği belli oluyor. Ağrı kesici veriyor, yaralarına ilaç sürüyor, ilk geldiğinde bir serum takıyor. Başka birisi plastik bir kapta bulamaç gibi bir yemekle yine plastik kapta su bırakıyor. Tetikte bekliyorsun, ama bunların dışında kimse gelip gitmiyor. Ayıklık mı yoksa baygınlık mı ayırt edemediğin bir biçimde karanlıkta öylece yatıp duruyorsun. Bir süre sonra daha iyi hissettiğini düşünüyorsun. Ayağa kalkmaya çalışıyorsun. Ayağa kalkıyor, acıya rağmen birkaç adım bile atıyorsun.

Herhalde birkaç gün daha geçiyor, hücrenin kapısı yeniden açılıyor, biri "Hadi," diyor. Gene mi? Tam artık bittiğini düşünmeye başlamışken, bir kez daha dayanabileceğini sanmıyorsun. Yanına geliyor, "Bunları giy," diyor. Elinde giysilerin var. Seni işkence odasına götürmek için hücreye ilk gelenlerden biri bu. Adam giyinmene, sonra da ayağa kalkmana yardım ediyor. Seni kaldırmak için omuzunun altına giriyor. Omzunda korkunç bir yanma hissediyorsun. İnliyorsun, bırakıyor, beline sarılıp tutuyor. "Yürüyecek misin?" diye soruyor. Birkaç adım atıyorsun, bacakların titriyor, hafiften topallıyorsun, yine de yürüebiliyorsun. "Evet," diye yanıtlıyorsun, sesin zar zor, boğazından parçalanarak çıkıyor, "yine mi?" diye soruyorsun, "yok," diyor, "merak etme, bitti." Yumuşakça konuşuyor, hatta sesinde mahcup bir ton duyduğunu sanıyorsun, dediğine hemen inanıyorsun. Ama inanmaman gerektiğini biliyorsun, bu oyunu daha önce de oynadılar. Seni belinden kavramış biçimde ağır ağır yürüyorsunuz.

Aşağıya inmiyorsun. Rahat bir nefes alıyorsun – ya da veriyorsun. Ama rahatlamak için erken. Masanın önüne geliyorsun. Masa başında ilk geldiğindeki adam değil, daha genç biri oturuyor. Kıyafeti sivil, gür, siyah saçları subay tıraşlı, arkaya doğru özenle taramış, sigara içiyor. Arkasında uzun, zayıf olan duruyor. Onu çok iyi tanıyorsun, ya da belki daha doğrusu kendini iyi tanıttı, diğerlerinden farkı işini daha bir ustalıklarla yapıyor oluşu, şüphesiz kendini usta gibi görüyor, ötekiler onun çırağı. Göz göze geliyorsunuz. Bakışlarında aşağılayıcı bir ifade var, seyrek bıyıklarının altında dudaklarının ucu sırtır gibi kıvrık, ama sırtmıyor.

Elini gözüne götürüyorsun, sol gözünün şişliği neredeyse inmiş. Ama görüşün açık değil, bir sis perdesi gibi bir şey, ince, dumansı bir tabaka gördüklerini kaplıyor.

Masanın arkasında oturan sigarasının dumanını üflüyor, dumanın arasından adını soruyor. Çekmeceyi sarı, orta büyüklükte bir sarı zarf çıkartıyor. "Al," diyor, "eşyaların."

"Nereye götürülüyorum," diye inler gibi soruyorsun, ayakta, iki büklüm, "savcılığa mı?"

"Savcılık mı?" Gülümsüyor, "Elbette hayır. Sen hiç tutuklanmadın ki. Burada bir süre misafirimiz oldun. Süre doldu, gitme vaktin geldi."

Arkadaki seyrek bıyıklı, bu kez sırtıyor, ama suratının donukluğu hiç değişmiyor. Delici gözlerle sana bakmayı sürdürüyor. Ondan yayılan nefreti, hayır nefret değil, nefretten daha başka bir şeyi, bir hıncı, dindirilmez bir öç hissini yine hissediyorsun.

Seni hücreden alan aynı adam –şimdi daha çok bir köylüye benzetiyorsun– sabırla kapıya kadar eşlik ediyor. Merdivenleri kolunda ağır ağır çıkıyorsun. Yürürken zorlanıyorsun. Pek iyi hissetmiyorsun. Başın uğulduyor, dönüyor. Dışarı çıkıyorsunuz. Gün ışığı gözlerini kamaştırıyor, düşecek gibi oluyorsun. Seni tutuyor.

Etrafa bakıyorsun. Birkaç bina, zemini betonla kaplı geniş alanın bir köşesinde bir-iki prefabrik baraka var. Bir barakanın yanında birkaç dar bölmeden oluşan tel örgülü bir kafes duruyor, içinde iri kurt köpekleri var, kimi uyukluyor, kimi sinirli sinirli hareket ediyor. Belki eskiden burası bir liseydi, diye düşünüyorsun, sonra bu-

raya çevirdiler. Buraya? Burası ne? Bu işler için özel olarak yapılmış bir bina mı? İşkencehane, insanlar için bir mezbaha. Ötekiler aklına geliyor, Ziya'yı düşünüyorsun.

Yürümekte zorlanıyorsun. Adam hâlâ sana destek oluyor. Kapıda çelik yelekli, silahlı iki tip var. Birkaç zırhlı araç öteye park etmiş. Bir tanesi tanka benziyor ama onun çok daha küçüğü. Geniş bahçede bazısı asker giyimli, silahlı, bazısı sivil kıyafetli birkaç tip gidip geliyor. Kapıdan biraz uzaklaşıyorsunuz, o sırada bir araba ağır ağır önünüzden geçiyor. Sesleniyor. Toz içinde, eski, beyaz bir Renault marka araba bu. Araba duruyor. "Şunu da bırakıver," diyor.

İyilik mi etmeye çalışıyor gerçekten, yoksa işin içinde başka bir iş mi var? Ama herkes çok doğal davranıyor.

"Atlasın."

Biniyorsun. Arabada başka kimse yok. Dıştaki büyük demir kapı rayların üzerinde takırdayarak ağır ağır açılıyor. Tozlu bir yola çıkıyorsunuz. Sürücü camları aynalı bir gözlük takıyor, sarkık bıyıklı, semiz biri. Gözlüklerinin arkasından sana bakıyor, sonra önüne dönüyor. Torpidonun üstünde, direksiyonun yakınında büyük bir kese kâğıdında leblebi var. Arada uzanıyor, bir avuç leblebiyi tek eliyle alıp ağzına boşaltıyor. Bazılarını düşürüyor. Koltukta, yerde leblebiler var. Kimisi ezilmiş, toza dönmüş. Nerede olduğunu bilmiyorsun. Sormuyorsun da. Yola bakıyorsun, etrafa bakıyorsun. Akıp giden görüntüye, kıraç dağlara, kıraç toprağa, tek tük yükselen bodur bitkilere bakıyorsun. Hava açık, güneş tepede, gökyüzü soluk mavi. Camdan içeri giren rüzgâr yüzünü, boynunu, gömleğinin içinden girip göğsünü yalıyor. Gözlerin yanıyor. Gün belki o kadar parlak değil ama gözlerin yanıyor. Gözlerini kamaştıran ışık, rüzgârın tüm vücudunu böyle yalaması, bu taze hava yol açtığı acıya rağmen hoşuna gidiyor. Birtakım renkli çizgiler, düzlemler gözünün önünden kayıp gidiyor. Haz bu, diyorsun, neşe bu. Gözlerin yaşıyor.

Yolculuk uzun sürmüyor, on-on beş dakika kadar. Yol kenarındaki işaret levhasını görüyorsun, *Bindağ* yazıyor. Demek kent merkezinin yakınında bir yerdeydin. Kent merkezine giriyorsunuz. Araba bir otobüs durağının önünde duruyor. Sürücü dönüp sana bakıyor. Hiç konuşmuyor, aynalı gözlüklerinin gerisinde elmacık kemikleri-

ne kadar sık, siyah, beş-altı günlük sakallarla kaplı yüzünde sırtır gibi bir ifade var. Kapıyı ağır ağır açıyorsun, hâlâ bir şeyler bekliyorsun. Sana bakmayı sürdürüyor. İniyor, arkandan kapıyı zorlanarak kapatıyorsun. Tam kapanmıyor, sürücü öteki taraftan eğilip tekrar kapatıyor. Gazlıyor. Durakta bir ihtiyar kadınla kızı, iki de memur kılıklı tip var. Sana bakıyorlar, sen de onlara. Genç kız istemeden anasına doğru sokuluyor, hatta korunmak ister gibi arkasına geriliyor, diğerleri oldukları yerde donup kalıyorlar. Bakışları karşısında sınıyorsun, bu dünyaya ait biri değilmiş gibi hissediyorsun.

Cadde boyunca olanaklı olduğunca kenardan, insanlardan uzakta, başın önde, ağır ağır yürüyorsun. Bacağın, sağ bacağın topallıyor. İki kolun da ağrıyor, ama sol kolunu neredeyse hiç kımıldatamıyorsun, çok acıyor, bedenine yapışık tutuyorsun. Çok güçsüz hissediyorsun, yürüyemeyecek kadar güçsüz. Kasıklarındaki yanma seni dört-beş adımda bir durmaya zorluyor. Yüksek, uzun, taş bir duvarın yanı sıra elinle duvara yaslına yaslına yürüyorsun. Taşların arası yeşillenmiş, yosunlarla kaplı, yer yer yabani bitkiler ileriye doğru uzanıyor. Taşların sağlam sertliğinin arasında bitkilerin yumuşaklığını hissediyorsun. Şimdi ne yapacağım, diye düşünüyorsun. Ama aslında hiçbir şey düşünemez durumdasın, sadece yürümeyi sürdürmeye çalışıyorsun.

Yanda caddeden tek tük araçlar geçiyor. Kaldırım geniş, kenarlarında akasya ağaçları dizili. Sert, tüyleri ürperten bir rüzgâr ara sıra güçlüce esip kesiliyor. Dağların arasından geliyor olmalı bu rüzgâr, başını kaldırıyorsun, irili ufaklı, birbiri üstüne yükselen çıplak dağlar gri boz kenti sarıyor. iyice ufacık kılıyor. İnsanlar yürürken senin biraz uzağından geçiyor. Başını dik tutamıyorsun.

Taş duvarın sonunda, yol ağzının köşesinde karşına küçük bir park çıkıyor, ağaçların altında küçük sıralar var, boş bir sıraya çöküyorsun. Yandaki sırada hava soğuk olmamasına rağmen kahverengi bir şala sarınmış yaşlı bir kadınla torunu olacak yaşta küçük bir kız çocuğu oturuyor. Çocuk iri gözlerini yüzünde şaşkın aynı zamanda meraklı bir ifadeyle sana diyor. Ninesi kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor, şalıyla ağzını kapatıyor, çocuğun elinden tutup çekiyor, kalkıyorlar. Küçük parkta yalnız sen kalıyorsun.

İlk kez kendi kokunu duyuyorsun, berbat, ekşi, dayanılmaz bir koku. Giysilerin leş gibi. Gömleğinin üstünde kurumuş kan lekeleri var. Bir mezarın içine diri diri sokuldum, diyorsun, hayır daha kötüsü, yerin altında değil üstünde, bir mezbahada diri diri parçalara ayrıldım, üzerimde mezbahaya ait bir ölümün kokusu var. Ama sanki sadece ölen değil, aynı zamanda ölümden geri gelmiş birisi gibisin.

Ne yapacağını düşünüyorsun. Aklından bir sürü şey geçiyor. Önce Fidan'a telefon etmeliyim. diye düşünüyorsun, ilk yapmam gereken şey bu. Sonra bir hastaneye gitmeliyim. Ama uykun varmış gibi hissediyorsun. Şu sıraya yatıp uyumamak için kendini zor tutuyorsun.

Elindeki sarı zarfı görüyorsun, ne yaptığının pek farkında olmadan açıyorsun. İçinde cüzdanınla evinin anahtarı var. Cep telefonu gitmiş. Cüzdana bakıyorsun, paralar da gitmiş, ama banka kartları duruyor. Birden bir üşüme geliyor. Donuyormuş gibi hissediyorsun. Titriyorsun, çenen birbirine vuruyor. Tüm dünya dönmeye başlıyor, yere yığılacağından, bayılmaktan korkuyorsun. Zarf içindekilerle birlikte elinden düşüyor. Kendimi şimdi kaybetmemeliyim, diyorsun, şimdi değil.

Cadde kenarından, kaldırımdan insanlar gelip geçiyor. Araçların uğultusuna, korna gürültülerine, makinelerin, devinimlerin seslerine insan sesleri, çocuk cıvıltıları karışıyor. Az ilerdeki bodur çamların dallarında serçeler ötüşüyor. Büyük bir gürültü, çarpışan seslerin sağanağı kulağında zonkluyor. Uzaklaşıyorlar, seslerden biri, bir kuş cıvıltısı süzülüp uzaklardan geliyormuşçasına kulaklarına tane tane, ışıl, ışıl, süt damlaları gibi akıyor, sonra yeniden dönen ses gümbürtüsü kulaklarında patlıyor.

Kalkıyorsun. Karşıya geçmek için köşeye, yaya geçidine doğru yürüyorsun. Dünya ayaklarının altında hafif hafif dalgalanıyor. Trafik ışıklarına geldiğinde direğe yaslanmak zorunda kalıyorsun. Bir deniz yüzeyi mi bu, diye soruyorsun, ama belki deniz yüzeyi değil, taşları çatlayıp durmaksızın kuma dönüşen, bu yüzden kımıl kımıl oynayan, soğuk, ölü, gri bir toprak yüzey bu. Ayaklarının altında bir an seriliyor.

Biri geliyor, çok yakınında duruyor, kolu koluna sürtünüyor. İr-

kiliyorsun. Bakıyorsun. Yanlış mı görüyorum yoksa, diye düşünüyorsun. ama hayır, yanılmıyorsun. işkencecin bu. Geriye doğru bir adım atıyorsun. nereden çıktı bu. buraya ne zaman. nasıl geldi? Ama öbür yanında biri daha var. geriye doğru gittiğinde ona çarpıyorsun. seni tutuyor. koluna sıkı sıkı giriyor. Onu da tanıyorsun, odadakilerden biri, atletli olarak gördüğün, şimdi koyu renk bir takım içinde. Dehşete kapılıyorsun. "Ne istiyorsunuz?" diyorsun, "hâlâ ne istiyorsunuz?"

"Seni böyle bırakacağımızı mı sandın?" diyor uzun olan sakince, "böyle biteceğini mi düşündün. kurtulacağımı mı sandın?" Tuhaf bir yakınlık ya da tanıdıklık tonuyla, bir iş arkadaşına söylüyormuş gibi söylüyor bunları. İyice yanaşıyor. koluna giriyor. Ağzından bir ah sesi çıkıyor, kollarında. omuzlarında duyduğun acıdan mı, yoksa onları karşında bulmanın dehşetinden mi. belli olmuyor. Böyle üçünüz birbirinize sıkı sıkıya yapışmış oluyorsunuz. Bir kez daha gövdelerini hissediyor, kokularını duyuyorsun.

Aynı anda kenara yanaşmış arabayı fark ediyorsun. Seni getiren beyaz Renault bu, yana doğru uzanıp sana kendini gösteren sürücü aynalı gözlüğünün altında sırtıyor. Demek eğleniyorlar, diye düşünüyorsun, kedinin fareyle oynadığı gibi benimle oynuyorlar. "Arabaya," diyor uzun olan.

Yüzüne bakıyorsun. seyrek bıyıklarına, bozuk, dışarıya fırlak çene yapısına, küçük gözlerine. Kasılmış bir yüz bu, yüz kasları donmuş bir yüz, taşlaşmış.

Oyunun sonu senin için de artık açık hale geliyor. Arabaya binerken bir şeyler mırıldanıyorsun, ağzından anlamsız ses parçaları dökülüyor. Herhalde böyle anlarda, böyle saçma sapan sözcük parçalarını işitmeye çok alışkın olduklarından hiç üzerinde durmuyorlar bile.

Şişmanca olan seni içeri, arabanın arka koltuğuna doğru itip peşinden kendisi biniyor. Arka koltukta, diğer kapının yanında öteki, üçüncüsü oturuyor, onu yeni fark ediyorsun. Uzun olan sürücünün yanında. Böylece arabada beş kişi oluyorsunuz. Arkada ikisinin arasında biraz sıkışmış durumdasın.

Kent içinde bir süre turluyorsunuz. Kendi aralarında havadan

sudan konuşuyorlar. Aynı yerlerden birkaç kez daha geçiyorsunuz. Bir ara önde oturan "Şurada dur," diyor, bir dükkâna giriyor, sonra yeniden geliyor, "Tamam, gidelim," diyor.

Hallerine bakıyorsun. Oyun oynar gibiler. Eğleniyorlar, birbirleriyle şakalaşıyorlar. Hatta sana dönüyorlar, eğlenmesini bilmeyen beşinci arkadaşlarına bakar gibi, eğlenmeni, şakalara gülmeni bekler gibi sana bakıyorlar.

Uzun olan "Şuraya," diyerek eliyle işaret ediyor, sürücü arabayı kentin dışına doğru sürüyor. Kentten uzaklaştıkça tuhaf bir suskunluk başlıyor. Şimdi hiçbiri gülmüyor, hatta konuşmuyor bile. Sürücü asfaltın parlaklığına dalmış, leblebi yemiyor ama sakız çiğniyor. Ötekiler sigara içiyor, etrafa bakıyorlar. Birden bir kararın aslında çok önceden verilmiş olduğunun farkına varıyorsun.

Geriye yaslanıyor, manzaraya, yolla birlikte yaklaşıp uzaklaşan kıraç dağlara, yol kenarında tek tük yükselen kavaklara bakıyorsun. Geçip giden bu görüntülere dalıyorsun. Arabada herkes düşüncelere dalmış gibi bir sessizlik egemen oluyor.

Başına gelenlerde, olup bitenlerde, şimdi bu yolculukta hiçbir şey seni şaşırtmıyor. Aslında karşına çıkmaları bile seni şaşırtmadı. İçten içe bekliyordun, hazırdın. Şu anda yolculuğun, kent dışına yapılan bu gezinin hoş bile olduğunu söyleyebilirsin.

Yaşlı bir köylü ineğinin arkasından ağır ağır yürüyor. İri, boz bir köpek kulaklarını dikip geçen arabaya bakıyor. Derme çatma bir-iki ev, boş tarlalar geriye kayıyor. Yaşamın parçacıkları diye düşünüyorsun, geçen, geriye düşen ışıltılı parçacıklar...

Araba hızlanıyor. Geride dağlar dalgaları gibi alçalıp yükseliyor. Aslında teskin edici bir görüntü bu, bu yeryüzü, geçiyor ve geçip gidişi içinde ebedi. Bu iki duygunun iç içe, aynı anda uyanması ne tuhaf, diye düşünüyorsun. Arka kasası kadın erkek, çoluk çocuk dolu bir kamyoneti solluyorsunuz. Geçerken bu yanık, sertleşmiş yüzlerin her birini görebiliyorsun. Tülbentini ağzını kapatacak biçimde yüzüne dolamış, çömelmiş şalvarlı bir kadın, kucağında küçük bebeği çömelmiş bir başka kadın, ayakta elleri cebinde dimdik duran rüzgârın gömleğini şişirdiği bir delikanlı, kot takımı içinde arabanın yan demirlere tutunmuş genç bir kız, yan yana çömelmiş

sigara içen sakalları uzamış, gözlerini iyice kısmış iki adam, birbirlerine sıkı sıkıya sokulmuş iki küçük kızla ortalarındaki dazlak kafalı küçük oğlan, hemen yanlarında ayakta iki kadın. Kimi uzaklara dalmış, kimi gülümsüyor, kiminin kaşları çatık, kimininki üzgün gibi havaya kalkmış. Biri, erkeklerden biri, diğere duyabilsin diye bağıarak bir şeyler söylüyor. Sözcükleri duymuyorsun. Sesini de. Dudakları kımıldıyor, ne söylediye söylerken gülümsüyor, içinde kızıl tüylerin parladığı kalın, kumral kaşları oynuyor. Söylediği şeyi duymayı ne kadar çok isterdin. Ama sözcükleri işitmiyorsun, kıpırdayan dudakları okuyamıyorsun. Oradalmış, görebilirmişsin gibi onları taşıyan havaya bakıyorsun. Sözcükler yok. Yalnızca sürecü tarafındaki yarı açık camın dışında uğuldayarak geçen rüzgâr var. Bir üzüntü duygusu yeniden yükseliyor, bu kez çok daha yoğun biçimde, bu gördüğün yüzlere yöneliyor, onlara karşı derin bir acıma, bir şefkat duyuyorsun. Yalnızca onlara değil, kendine de. Seni de içine alarak şefkatin genişliyor, iki yanda yer yer cılızca yükselen bodur ağaçlara, kavruk otlara, yol kenarlarındaki kaburgaları görünen atlara, zayıf ineklere, uzakta, bir tarlada, gövdeleri eğilip kalkan hatları belirsiz, silik iki biçime, kıraç dağlara, dağların ötesine, tüm bu insanlara, daha ötelere, yeryüzünün uzak noktalarına doğru genişleyip bir dalga gibi açılıyor. Yanı başında oturan bu insanlara bile acıyorsun. Bu insanlara, işkencecilerine mi? Evet onlara, onlara bile acıyorsun.

Çok büyük bir kaybın arkasından duyulan bir üzüntü gibi bu; çok büyük bir şey, yeryüzü kadar büyük bir şey, belki yeryüzünün ta kendisi kayboldu, harcandı.

Ovanın bitiminde araba sağa sapıyor, toprak bir yola giriyor, arkasında bir toz bulutu bırakarak, sarsıla sarsıla ilerliyor. Şimdi bu kaybın büyüklüğünü bir tek sen, yalnızca sen görebilirmişsin, yalnızca sen ölçebilirmişsin gibi hissediyorsun. Ama, diye düşünüyorsun, yeryüzü nasıl harcanabilir, onu harcamak nasıl olanaklı olabilir?

Araba yeniden sapıyor; dar, tabanı yer yer yeşil, boz, daracık bir yola giriyor. Bir ormanlık alan başlıyor. Burası nehre yakın bir yer. Araba ormanın içine doğru girebildiği kadar giriyor, yol iyice daralıp siliniyor, bir ağacın altında duruyor. "İnelim," diyor uzun olan.

sana seslendiği açık. İniyorsunuz. Geriniyorlar. Biri bir sigara daha yakıyor. Arkada oturan yanında duruyor. Birbirlerine bakıyorlar. Yüzlerine gergin bir ifade yerleşiyor. Sonra ne yapacaklarını bilmez gibi yere bakıyorlar. Bir an dalgınlaşıyorlar.

Uzun olan ceketinin altına uzanıyor. Tabancasını çıkarıyor, arabaya yaslanıp bekleyen sürücü dışında ötekiler onu takip ediyor. Şimdi yüzünde kararlı bir ifade var. Sana iğreniyormuş gibi bakıyor. Ötekiler de aynı ifadeyi takınıyor, havaya girmeye çalışıyorlar, diye düşünüyorsun.

"Yürü," diyor uzun olan, silahını öne uzatarak, ormanın içini işaret ediyor.

İlerliyorsun. Demek böyle, diyorsun, arkandan adımlarını işitiyorsun, kurşunun namluya sürülüş sesini duyuyorsun, demek böyle sona erecek. Ama hazırsın. Bir tek Kader için üzülüyorsun, Kader'i böyle yarı yolda bıraktığın için üzülüyorsun. Ama belki yarım bir şey yoktur, diye düşünüyorsun, belki yarım hiçbir şey yoktur, her an aynı zamanda tam, bütün, eksiksizdir. Belki her yaşam, bir aylıkken ölen bebekten doksan yaşında ölen ihtiyara kadar tamdır, eksiksizdir.

Bu iki şeyin yeniden böyle yan yana belirmesi seni şaşırtıyor: Her şey çoktan yitip gitti. Her şey her zaman tam, eksiksiz, sonsuza kadar var.

Ama belki, diyorsun, birazcık daha zaman gerekirdi, bu duyuyu daha iyi anlamak için, Kader'le ikimiz için.

Siz yürüdükçe kuşlar susuyor. Ayaklarının arasında çıtırdayan otları işitiyorsun. Ormanın nemli havasında keskin bir serinlik var. Mevsim dönüyor, diye düşünüyorsun, serinliğin derini pütürleştirdiğini hissediyorsun, tozlu yapraklar ağaçlarda daha bir gevşek duruyor.

"Dur," diye bir ses duyuyorsun arkada. Onları unutmuşsun.

Zaman yavaşlıyor. Ama hayır zaman yavaşlamıyor, zaman şimdi yerine oturuyor. Duyuların keskinleşiyor, berraklaşıyor. Hafif bir rüzgâr otları hışırdatıyor. Bir de bir yerlerde bir şeyler yanıyormuş gibi uzaktan bir yanık, bir kül kokusu getiriyor.

Ötelerde akan bir derenin şırıltısını işitiyorsun. İki kuş sessizce birbirinin etrafında alçalıp yükselerek başının önünden geçiyor,

ötede bir dala konuyor. İnsanın duyarlılığının böyle genişleyebileceğini hiç kestiremezdin. Aklından geçen şeyler sayısız, ama hiç de karmaşa içinde değil. Her birini izleme gücünü içinde duyuyorsun. Nereye kadar uzanıyorlar? Yeryüzüne, yeryüzünün çizgilerine karışıp sürüyorlar. Şimdi aklından geçenler, hislerin nerede bitiyor, yeryüzü nerede başlıyor, emin değilsin.

"Dizlerinin üstüne çök."

Yere, otlara bakıyorsun. Yeşillikleri, biçimleri, duruşları, titreşimleri gözünü alıyor. Son anda, sana son gibi gelen en son anda, bu tuhaf kabulleniş içinde, akan zaman gibi yaşamın da yerine oturuyor. Başını kaldırıyorsun. Ağaçların dalları usul usul, hışırdayarak iki yana gidip geliyor. Gerisinde mavi gök iyice derinleşmiş, yükselmiş. Boş, pürüzsüz, sessiz. Gökyüzüne bakıyor, yaşamım, diyor-sun, çoktan gelip geçmiş, ve her zaman orada.

—

AYHAN GEÇGİN

SON ADIM

roman

Astsubay kimliğini elinde sallayarak "İstanbul'da mezar mı kalmadı?" diye soruyor.

"Doğrusu kalmadı," diye yanıtlıyorsun. Dalga geçip geçmediğini anlamak ister gibi sana bakıyor.

"Anamı mezar bulamadığımızdan," diye devam ediyorsun, "babamın mezarına gömmüştük. Mezarlar bile artık iki katlı, belki üç katlıları bile vardır."

Ne ayaksın der gibi baştan aşağı seni süzüyor. "İyi yere getirmişsin o zaman," diyor sonra hafifçe sırıtarak, "burada her yer mezarlık sayılır."

Kimliğini geri veriyor.

Sonunda Düzova'ya varmış oluyorsun.

Önce Kenarda'yı yayımlamıştık Ayhan Geçgin'den. Ardından Gençlik Düşü geldi. Kendine özgü dili ve dünyası ile dikkat çeken yazar, Son Adım ile bir kez daha okur karşısında.

Ülkenin batısından doğusuna gidildikçe, görmek, duymak istemediklerimizle mesafe azaldıkça, olağan, sıradan yaşantıların birdenbire nasıl kesintiye uğrayacağı, hiçe sayılacağı, mahvolacağı hakkında sarsıcı bir tokat Son Adım. Türkiye toplumuna edebiyat içinden bir müdahale – dolaysız, sert ve tok sesli.

Metis Edebiyat | Roman
ISBN-13: 978-975-342-789-0

Metis Yayınları
www.metiskitap.com

19.00